

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

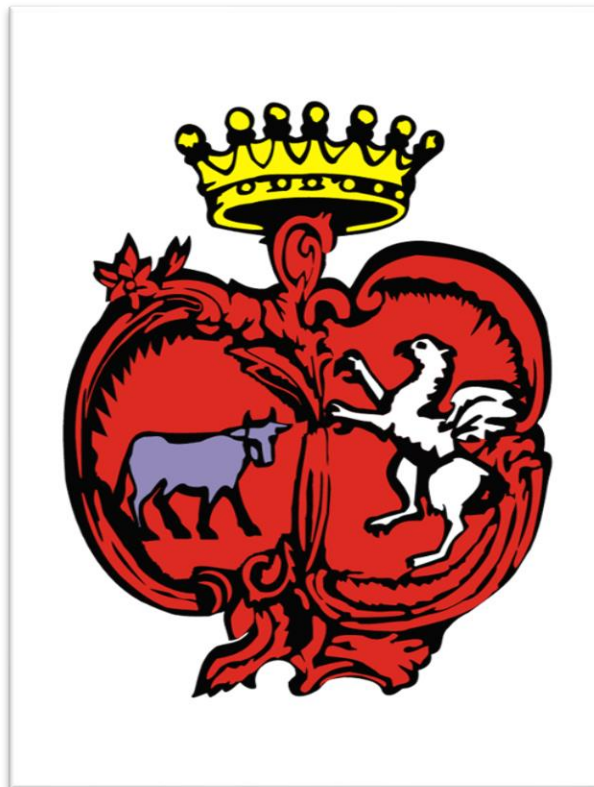

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

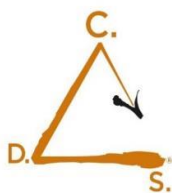

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku

Choroszcz - Kraków, listopad 2024

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego s.c.

D. Bieńkowska, J. Szymańska, M. Widuch

ul. Włóczków 22/3

30-103 Kraków

Tel. +48 12 623 77 40

www.cds.krakow.pl

1.	Wprowadzenie	5
1.1.	Założenia i proces opracowania GPR	5
1.2.	Podstawowe pojęcia	6
2.	Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	8
2.1.	Krok 1. Wybór jednostek do analizy	8
2.2.	Krok 2. Analiza danych w sferze społecznej	10
2.3.	Krok 3. Analiza wskaźnikowa – budowa wskaźnika syntetycznego	24
2.4.	Krok 4. Analiza wskaźnikowa – budowa wskaźnika syntetycznego	30
2.5.	Krok 5. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	54
2.6.	Krok 6. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	58
3.	Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	67
3.1	Pogłębiona analiza podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto	70
3.1.1.	Sfera społeczna	70
3.1.2.	Podsumowanie sfery społecznej – zestawienie wskaźników	77
3.1.3.	Sfera gospodarcza	79
3.1.4.	Sfera środowiskowa	80
3.1.5.	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	83
3.1.6.	Sfera techniczna	84
3.1.7.	Podsumowanie sfer pozaspołecznych – zestawienie wskaźników	86
3.1.8.	Dokumentacja fotograficzna podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto	87
3.1.9.	Wyniki badań społecznych – Podobszar 1. Choroszcz – miasto	89
3.1.10.	Problemy, potrzeby i potencjały Podobszaru 1. Choroszcz – miasto	100
3.1.11.	Wzajemne powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowe Podobszaru 1. Choroszcz – miasto	103
3.2	Pogłębiona analiza podobszaru rewitalizacji Kruszewo	105
3.2.1.	Sfera społeczna	105
3.2.2.	Podsumowanie sfery społecznej – zestawienie wskaźników	109
3.2.3.	Sfera gospodarcza	110
3.2.4.	Sfera środowiskowa	111
3.2.5.	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	112
3.2.6.	Sfera techniczna	113
3.2.7.	Podsumowanie sfer pozaspołecznych – zestawienie wskaźników	113
3.2.8.	Dokumentacja fotograficzna Podobszaru 2. Kruszewo	114
3.2.9.	Wnioski z przeprowadzonych badań ilościowych mieszkańców – podobszar rewitalizacji Kruszewo	115
4.	Wizja i cele rewitalizacji wraz z kierunkami działań	129

4.1.	Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji – pożądany stan docelowy	129
4.2.	Cele rewitalizacji i kierunki działań	129
4.3.	Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi Gminy Choroszcz	130
4.3.1.	Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz ze Zintegrowaną Strategią Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016 - 2025.....	130
4.3.2.	Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz ze Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Choroszcz na lata 2018 - 2025	132
5.	Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych	136
5.1.	Przedsięwzięcia podstawowe	136
5.2.	Przedsięwzięcia uzupełniające	179
6.	Ramy finansowe.....	184
7.	Zasady tworzenia i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji (kompleksowość, komplementarność, zintegrowanie, włączenie interesariuszy)	187
7.1.	Kompleksowość programu rewitalizacji	187
7.2.	Komplementarność i zintegrowanie programu rewitalizacji	189
7.2.1.	Komplementarność problemowa i zintegrowanie na poziomie zdiagnozowanych potrzeb i problemów oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych	189
7.2.2.	Komplementarność i zintegrowanie przestrzenne	199
7.2.3.	Komplementarność proceduralno – instytucjonalna oraz zintegrowanie na poziomie różnych sektorów i partnerów	200
7.2.4.	Komplementarność międzyokresowa	201
7.2.5.	Komplementarność źródeł finansowania	202
7.2.6.	Zintegrowanie na poziomie zaplanowanych celów, kierunków działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych	202
7.3.	Mechanizmy włączania interesariuszy w proces rewitalizacji	205
8.	System zarządzania realizacją oraz monitoring Gminnego Programu Rewitalizacji	210
8.1.	Wdrożenie, monitorowanie i ocena Gminnego Programu Rewitalizacji	210
8.2.	Procedury monitorowania i oceny.....	214
8.3.	Harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji	216
8.4.	Wskaźniki realizacji celów Gminnego Programu Rewitalizacji	217
8.5.	Uspołecznienie Gminnego Programu Rewitalizacji	219
8.6.	Koszty zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji	220
9.	Określenie niezbędnych zmian w uchwałach.....	221
10.	Spis tabel, rysunków i zdjęć.....	222

1. Wprowadzenie

1.1. Założenia i proces opracowania GPR

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku został przygotowany w oparciu o Ustawę o rewitalizacji oraz z jej późniejszymi nowelizacjami (Dz. U. z 2024 r. poz. 278.).

Pracami nad Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 kierował zespół ekspertów Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, J. Szymańska, M. Widuch z Krakowa w składzie Dagmara Bieńkowska, Justyna Szymańska, Magdalena Widuch, Viktoriia Orshak, Jakub Żywiec oraz Jagoda Pleskacz, efektywnie włączając do współpracy interesariuszy rewitalizacji: władze gminy Choroszcz, pracowników Urzędu Miejskiego, przedstawicieli instytucji publicznych oraz społecznych, a także środowisko organizacji pozarządowych, przedstawicieli środowiska gospodarczego i mieszkańców miasta. Tym samym Gminny Program Rewitalizacji jest efektem wspólnej pracy wszystkich osób zaangażowanych w jego tworzenie. W proces przygotowania i koordynowania dokumentu zostali zaangażowani również pracownicy Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.

Prace nad dokumentem miały charakter partycypacyjny. W celu uspołecznienia każdego z etapów procesu przeprowadzono szereg działań o charakterze konsultacyjnym. Interesariusze mogli się włączyć w proces począwszy od fazy analityczno-badawczej (badanie społeczne metodą CAWI oraz PAPI, spacerki badawcze, wywiady pogłębione), przez fazę budowania założeń Gminnego Programu Rewitalizacji (warsztaty, otwarte spotkania konsultacyjne, dyżury konsultacyjne czy terenowe punkty konsultacyjne realizowane w różnych lokalizacjach na wyznaczonym obszarze rewitalizacji o dużej intensywności odwiedzania przez okolicznych mieszkańców) po fazę konsultacji projektu dokumentu.

Gminny Program Rewitalizacji odnosi się do kluczowych problemów, występujących na wyznaczonym w przestrzeni gminy Choroszcz obszarze rewitalizacji, poprzez wskazanie działań zmierzających do ich ograniczenia lub zniwelowania.

Integralną częścią Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku jest mapa zmian funkcjonalno – przestrzennych na wyznaczonych w gminie Choroszcz podobszarach rewitalizacji, przygotowania w skali 1:5000, zgodnie z zalecaniami ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. Mapa nie jest fizycznie połączona z dokumentem GPR w sposób trwały (jako jeden plik) - stanowi osobny dokument w formie Załącznika do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku został opracowany z uwzględnieniem zapisów rozporządzenia ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) stanowiącego część pakietu unijnych rozporządzeń o Funduszach Europejskich na lata 2021-2027, w szczególności w zakresie art. 28 i 29 w związku z art. 8.

1.2. Podstawowe pojęcia

W treści dokumentu okazjonalnie używana jest nazwa skrócona Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 czyli: GPR.

Stan kryzysowy:

Stan wywołany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Obszar dotknięty stanem kryzysowym w sferze społecznej można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw, lub
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz нефункционowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

(Ustawa o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r., art. 9 ust. 1)

Obszar zdegradowany:

Obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy w sferze społecznej oraz co najmniej jednej ze sfer pozaspółecznych. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

(Ustawa o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r., art. 9 ust. 1)

Obszar rewitalizacji:

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy (...). W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść także niezamieszkałe tereny przemysłowe, pokolejowe czy powojenne, na których odnotowuje się kryzysowe zjawiska sfery pozaspołecznej, pod warunkiem, że prowadzone na ich terenie działania przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

(Ustawa o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r., art. 10 ust. 1-3)

Rewitalizacja:

Proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji.

(Ustawa o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r., art. 2 ust. 1)

2. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

2.1. Krok 1. Wybór jednostek do analizy

Pierwszy etap prac w procesie delimitacji obejmował wyznaczenie tzw. pól analitycznych, czyli podstawowych jednostek przestrzennych, dla których zbierane były dane źródłowe (inaczej: jednostki agregacji danych). W tym celu dokonano podziału gminy na 27 pseudonaturalnych jednostek agregacji danych. Każda z wyznaczonych jednostek przestrzennych jest zamieszkała, a suma zarówno powierzchni wydzielonych jednostek jak i zamieszkujących je osób, jest równa odpowiednio powierzchni gminy i łącznej liczbie mieszkańców gminy Choroszcz. Oznacza to, że analizie porównawczej poddano całą gminę wraz ze wszystkimi jej mieszkańcami.

W dalszej części zapisu niniejszej analizy wymiennie używane są określenia: jednostka przestrzenna, jednostka agregacji danych, jednostka analizy lub tylko jednostka. Każde z nich odnosi się do danej jednostki przestrzennej dookreślając stosownie kontekst, w jakim jest prezentowana.

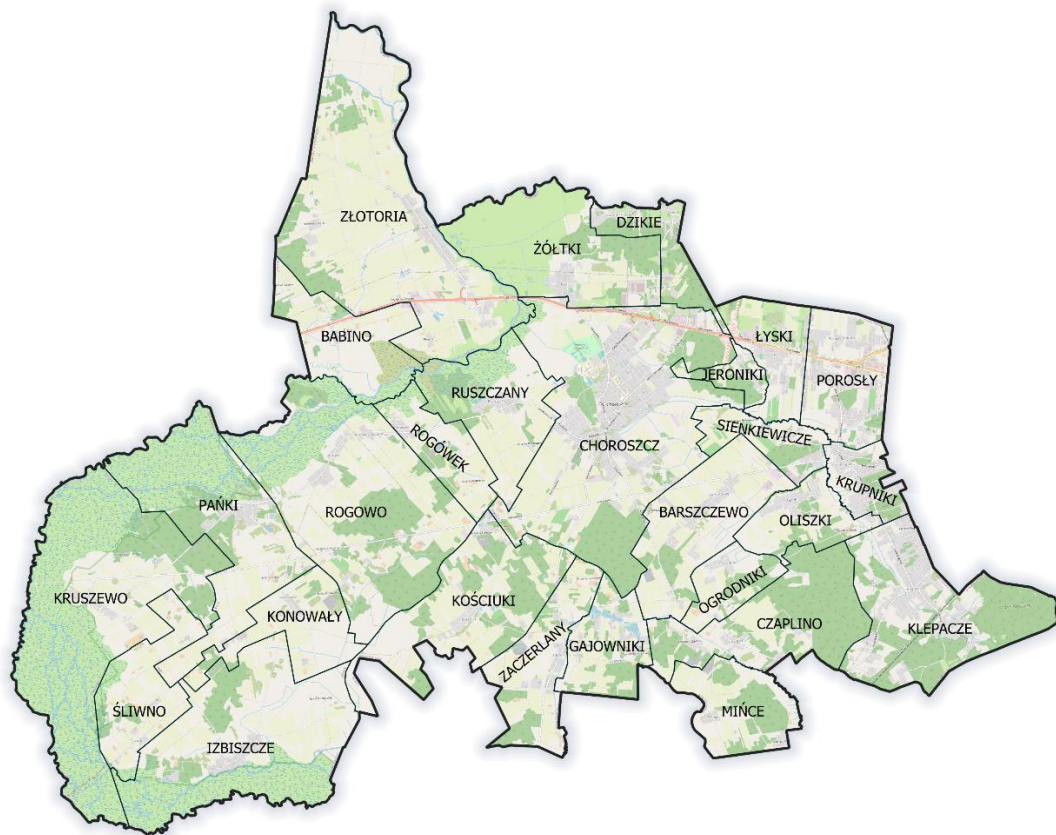
Tabela 1. Jednostki agregacji danych (jednostki przestrzenne) w gminie Choroszcz przyjęte do delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – nazwa, powierzchnia, ludność.

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Powierzchnia [km ²]	Udział w ogóle powierzchni gminy [%]	Liczba ludności - 31.12.2023 r. [os.]	Udział w ogóle ludności gminy [%]
Babino	4,349	2,66	91	0,55
Barszczewo	5,644	3,45	547	3,33
Czaplino	16,788	10,25	171	1,04
Choroszcz	6,349	3,88	5764	35,09
Dzikie	2,203	1,35	284	1,73
Gajowniki	3,066	1,87	163	0,99
Izbiszczce	11,061	6,75	257	1,56
Jeroniki	0,997	0,61	117	0,71
Klepacze	8,315	5,08	2169	13,2
Krupniki	3,540	2,16	791	4,82
Konowaty	7,191	4,39	141	0,86
Kościuki	1,803	1,1	141	0,86
Kruszewo	14,344	8,76	170	1,03
Łyski	2,863	1,75	493	3
Mińce	3,498	2,14	123	0,75
Ogrodniki	1,963	1,2	102	0,62
Oliszki	2,674	1,63	348	2,12
Pańki	8,438	5,15	327	1,99

Porosty	4,174	2,55	1752	10,67
Rogówek	13,460	8,22	105	0,64
Rogowo	2,712	1,66	315	1,92
Ruszczany	5,069	3,09	170	1,03
Sienkiewicze	2,176	1,33	213	1,3
Śliwno	3,931	2,4	143	0,87
Zaczerlany	4,164	2,54	192	1,17
Złotoria	15,851	9,68	846	5,15
Żółtki	7,166	4,38	491	2,99

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Choroszczy

Rysunek 1. Jednostki przestrzenne gminy Choroszcz wyznaczone na potrzeby diagnozy delimitacyjnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie OpenStreetMap

2.2. Krok 2. Analiza danych w sferze społecznej

Analiza danych w sferze społecznej jest jednym z kluczowych elementów diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Opracowując analizę występowania problemów społecznych w jednostkach przestrzennych gminy Choroszcz wybrano wskaźniki, które obrazują szeroki wachlarz problemów społecznych, wyczerpujących wytyczne ustawy o rewitalizacji.

Problemy, które poddano analizie w trakcie prac diagnostycznych to: starzenie się społeczeństwa, problemy demograficzne, problemy społeczne (takie jak m.in. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie), bezrobocie, bezpieczeństwo (przestępczość), niski poziom aktywności społecznej, poziom edukacji i kapitału społecznego, aktywność społeczną. Analizą objęto także czynniki wpływające na jakość przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Łącznie w analizie wykorzystano **18 wskaźników** odnoszących się do ww. zagadnień problemowych.

Do opracowania wskaźników, obrazujących możliwe kryzysy w sferze społecznej, wykorzystano dane pochodzące m.in. z Urzędu Miejskiego w Choroszczy i jego jednostek organizacyjnych, tj. m.in. Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, szkół podstawowych, a także Komendy Policji w Białymstoku, Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku oraz dostępne statystyki publiczne. Z uwagi na fakt, że proces rewitalizacji ma służyć przede wszystkim wyprowadzeniu obszaru ze stanu kryzysowego, to właśnie kwestie społeczne miały kluczowe znaczenie dla wyznaczenia obszaru, na którym będzie przeprowadzona rewitalizacja. Zebrane dane przedstawiają stan za ostatni pełny rok kalendarzowy – tj. na 31.12.2023. W przypadku danych demograficznych, dla zobrazowania dynamiki zmian liczby ludności, wykorzystano także dane z 2018 roku (wskaźnik przyjmuje wartości dla przedziału czasowego 2018 – 2023).

Zgodnie z wytycznymi ustawowymi analizie poddano społeczne wskaźniki dostępnościowe pozwalające ocenić sytuację osób o szczególnych potrzebach m.in.:

- udział osób powyżej 60 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 roku,
- udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 roku.

Tabela 2. Wykaz wskaźników do sfery społecznej.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Definicja wskaźnika
1.	Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023	Urząd Miejski	Wskaźnik przedstawia różnicę pomiędzy początkową a końcową liczbą ludności danego obszaru w rozpatrywanym okresie (w tym wypadku lata 2018 – 2023), w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wskaźnik może świadczyć o depopulacji obszaru.
2.	Saldo ruchu naturalnego na 1000 mieszkańców w 2023	Urząd Miejski	Wskaźnik to różnica urodzeń i zgonów, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przedmiotowego obszaru. Pokazuje zmiany w populacji wynikające urodzeń i zgonów w danym roku. Może świadczyć o niekorzystnej strukturze demograficznej i niskiej dzietności na wskazanym obszarze.
3.	Saldo migracji na 1000 mieszkańców w 2023	Urząd Miejski	Wskaźnik przedstawia różnicę pomiędzy liczbą wymeldowań a liczbą nowych meldunków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców danego obszaru. Wskaźnik może świadczyć o depopulacji obszaru.
4.	Odsetek osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców na koniec 2023 r.	PUP w Białymstoku	Wskaźnik pokazuje stosunek liczby osób zarejestrowanych w urzędzie pracy jako bezrobotne do liczby mieszkańców jednostki (wyrażony w procentach). Wysoka wartość informuje o problemach z bezrobociem na danym obszarze, niska – o dobrej dostępności miejsc pracy, względnie o relatywnie niższym odsetku aktywnych zawodowo mieszkańców danego obszaru.
5.	Odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogóle mieszkańców na koniec 2023 r.	MGOPS Choroszcz	Wskaźnik pokazuje odsetek mieszkańców, którzy otrzymali świadczenia z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Wskaźnik może świadczyć o niekorzystnej sytuacji socjalnej mieszkańców.
6.	Udział osób powyżej 60 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2023 r.	MGOPS Choroszcz	Wskaźnik pokazuje procent osób w wieku przekraczającym 60 lat, które korzystają ze wsparcia Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w odniesieniu do ogółu beneficjentów pomocy społecznej. Wskaźnik może świadczyć o trudnej sytuacji bytowej seniorów ale także pośrednio wskazuje na osoby ze szczególnymi potrzebami jakie zamieszkują dany obszar (osoby w wieku senioralnym). Tym samym wskaźnik może także obrazować konieczność podjęcia dodatkowych działań

			dostępnościowych na rzecz poprawy jakości życia osób ze szczególnymi potrzebami.
7.	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2023 r.	MGOPS Choroszcz	Wskaźnik przedstawia liczbę osób, które otrzymały świadczenia z tytułu ubóstwa z MGOPS w stosunku do ogółu osób korzystających ze świadczeń MGOPS w danej jednostce. Wskaźnik może świadczyć o konieczności podjęcia działań na rzecz poprawy sytuacji bytowej części mieszkańców danego obszaru.
8.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2023 r.	MGOPS Choroszcz	Wskaźnik pokazuje udział beneficjentów pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu w stosunku do ogółu osób korzystających ze świadczeń MGOPS w danej jednostce. Wskaźnik obrazuje natężenie problemu uzależnienia od alkoholu.
9.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2023 r.	MGOPS Choroszcz	Wskaźnik pokazuje skale pomocy udzielonej dla ofiar przemocy w rodzinie w stosunku do ogółu osób korzystających ze świadczeń MGOPS w danej jednostce. Wskaźnik obrazuje natężenie zjawiska przemocy domowej.
10.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2023 r.	MGOPS Choroszcz	Wskaźnik pokazuje udział beneficjentów pomocy społecznej z tytułu bezdomności w stosunku do ogółu osób korzystających ze świadczeń MGOPS w danej jednostce. Wskaźnik obrazuje natężenie zjawiska kryzysu bezdomności.
11.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2023 r.	MGOPS Choroszcz	Wskaźnik pokazuje udział beneficjentów pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w stosunku do ogółu osób korzystających ze świadczeń MGOPS w danej jednostce. Wysoka wartość informuje o problemach z bezrobociem na danym obszarze.
12.	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2023 r.	MGOPS Choroszcz	Wskaźnik przedstawia liczbę osób, które otrzymały z MGOPS świadczenia z tytułu niepełnosprawności w stosunku do ogółu osób korzystających ze świadczeń MGOPS w danej jednostce. Wskaźnik może obrazować konieczność podjęcia dodatkowych działań dostępnościowych na rzecz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami.
13.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej	MGOPS Choroszcz	Wskaźnik informuje o udziale osób korzystających z pomocy MGOPS z tytułu długotrwałej i ciężkiej choroby. Wskaźnik obrazuje natężenie

	choroby w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2023 r.		występowania osób dotkniętych długotrwałymi i ciężkimi chorobami w populacji danej jednostki.
14.	Liczba popełnionych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców w 2023 r.	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	Wskaźnik przedstawia liczbę popełnionych wykroczeń i przestępstw (łącznie) na danym obszarze. Wysoka wartość wskaźnika informuje o relatywnie niższym poziomie bezpieczeństwa mieszkańców danego obszaru.
15.	Liczba zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar na 100 mieszkańców w 2023 r.	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	Wskaźnik obrazuje liczbę zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar w przeliczeniu na 100 mieszkańców danego obszaru. Świadczy o zróżnicowanym poziomie bezpieczeństwa drogowego, może wskazywać na niedostatki infrastrukturalne na danym obszarze.
16.	Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców w 2023 r.	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	Wskaźnik przedstawia liczbę interwencji służb porządku publicznego (policja, straż graniczna, ABW i in. łącznie) na danym obszarze w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wskaźnik świadczy o zróżnicowanym poziomie bezpieczeństwa na terenie gminy.
17.	Średni wynik egzaminu ósmoklasisty (j. polski, matematyka i j. angielski) w 2023 r.	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży	Wskaźnik pokazuje uśredniony wynik egzaminów z trzech przedmiotów obowiązkowych na egzaminie po szkole podstawowej (średnia z j. polskiego, matematyki oraz j. angielskiego). Wartość wskaźnika może świadczyć o potrzebie zwrócenia większej uwagi na rozwój edukacji w obszarach, w których wynik był niższy niż średnia dla gminy.
18.	Liczba organizacji pożytku publicznego na 1000 mieszkańców na koniec 2023 r.	Urząd Miejski	Wskaźnik przedstawia liczbę organizacji pożytku publicznego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wartość wskaźnika może świadczyć o ponadprzeciętnym kapitale społecznym na danym obszarze, skłonności jego mieszkańców do angażowania się w inicjatywy na rzecz ogółu.

Źródło: opracowanie własne

Demografia

Wskaźniki demograficzne umożliwiają obserwację i analizę kwestii takich jak starzenie się danej społeczności, jej rozwój: w wyniku ruchu naturalnego i imigracji, potencjalne szanse i zagrożenia dla lokalnego rynku pracy wynikające m.in. ze struktury wiekowej na danym obszarze, itp. Dodatkowo saldo migracji, czy relatywnie wyższa dzietność, to przesłanki uznania gminy za dobre miejsce do życia.

Do analizy sytuacji demograficznej wykorzystano następujące wskaźniki:

— Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023 [%]

Procentowa zmiana liczby ludności pozwala ocenić trend rozwoju ludnościowego jednostki analitycznej, wynikający z migracji i z ruchu naturalnego. Na terenie gminy Choroszcz widoczne są zarówno jednostki w których wartość tego wskaźnika jest wysoka i dodatnia. Najwyższy wzrost liczby ludności można zaobserwować w sołectwie Porosty: 85,20%. Pozytywny trend widoczny jest także m.in. w sołectwie Kościuki (21,55%), czy Jeroniki (19,39%). W jedynym samym mieście Choroszcz widoczny jest niewielki wzrost populacji (1,62%), wyraźnie mniejszy niż w całej gminie łącznie (10,60%). Depopulacja zdaje się najszybciej postępować w sołectwie Izbiszcz (-10,45%) i w sołectwie Kruszewo (-6,08%).

— Saldo ruchu naturalnego na 1000 mieszkańców

Wskaźnik pokazuje różnicę pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców danego obszaru. Ujemna wartość tego wskaźnika świadczy o postępującym starzeniu się danej społeczności. Może także wskazywać na niską dzietność w danej jednostce, a zatem na niską atrakcyjność danego obszaru jako miejsca do założenia rodziny. Ujemna wartość salda ruchu naturalnego może być prognostykiem strukturalnych problemów na lokalnym rynku pracy – niedoboru ludności w wieku produkcyjnym. Zmiany w strukturze demograficznej danej społeczności prowadzą do poważnych wyzwań dla świadczonych na jej terenie usług publicznych, w szczególności edukacji, ochrony zdrowia i opieki nad osobami w podeszłym wieku. Na terenie gminy Choroszcz najbardziej niekorzystnymi wartościami przyrostu naturalnego cechują się sołectwa Izbiszcz (-15,56‰), Konowaty (-14,18‰) i Zaczerlany (-10,42‰). Również siedziba gminy – miasto Choroszcz – cechuje się złą sytuacją, pomimo, że to największa miejscowość w gminie, saldo ruchu naturalnego przyjmuje tam wartość (-5,38‰) – znacznie gorszą niż średnia dla gminy.

— Saldo migracji na 1000 mieszkańców

Dane migracyjne pozwalają ocenić jednostki analityczne pod kątem siły przyciągania nowych mieszkańców. Z punktu widzenia rewitalizacji istotnym jest zidentyfikowanie obszarów, z których mieszkańcy odpływają szukając bardziej atrakcyjnych miejsc do życia lub „uciekając” przed rosnącymi kosztami i zmianą funkcji dotychczasowego miejsca zamieszkania (gentryfikacja). W przypadku gminy Choroszcz niekorzystne trendy migracyjne uwidoczniły się najmocniej w sołectwie Rogowo, gdzie różnica między imigrantami a emigrantami wyrażona saldem migracji była najbardziej niekorzystna i wyniosła -12,70‰. Negatywny trend dało się także zaobserwować w sołectwie Sienkiewicz (-4,69‰). O niskiej sile przyciągania nowych mieszkańców można mówić także w wypadku sołectw Kruszewo, Mińce Pańki, Ogrodniki i Izbiszcz, w których liczba imigrantów była równa liczbie emigrantów.

Tabela 3. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – demografia.

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023 [%]	Saldo migracji na 1000 mieszkańców w 2023 r. [‰]	Saldo ruchu naturalnego na 1000 mieszkańców w 2023 r. [‰]
Babino	3,41	65,93	0,00
Barszczewo	8,10	10,97	1,83
Czaplino	4,91	46,78	5,85
Choroszcz	1,62	26,20	-5,38
Dzikie	2,16	7,04	3,52
Gajowniki	9,40	18,40	18,40
Izbiszczce	-10,45	0,00	-15,56
Jeroniki	19,39	17,09	17,09
Klepacze	16,49	48,41	-2,77
Krupniki	11,88	35,40	1,26
Konowaty	-2,08	21,28	-14,18
Kościuki	21,55	28,37	0,00
Kruszewo	-6,08	0,00	-5,88
Łyski	19,37	22,31	10,14
Mińce	4,24	0,00	-8,13
Ogrodniki	5,15	0,00	-9,80
Oliszki	18,37	34,48	-5,75
Pańki	-0,61	0,00	0,00
Porosty	85,20	142,12	14,27
Rogówek	6,06	47,62	9,52
Rogowo	-5,41	-12,70	-6,35
Ruszczany	6,92	47,06	0,00
Sienkiewiczze	15,14	-4,69	-4,69
Śliwno	-4,03	6,99	0,00
Zaczerlany	18,52	31,25	-10,42
Złotoria	-2,98	7,09	1,18
Żółtki	10,59	30,55	2,04
Gmina Choroszcz	10,60	38,11	-0,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miejskiego w Choroszczy

Bezrobocie

— Udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców w 2023 r.

Jednym z najważniejszych wyróżników kondycji lokalnego rynku pracy jest stopa bezrobocia (liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne w stosunku do liczby osób aktywnych zawodowo). Dane tego typu są najczęściej agregowane na poziomie powiatowym, rzadziej statystyki wyliczane są na poziomie gminnym czy węższych jednostek analitycznych. W związku z powyższym uznano, że wskaźnikiem mówiącym o sytuacji na rynku pracy w gminie Choroszcz będzie udział odsetek zarejestrowanych jako bezrobotni w Powiatowym Urzędzie Pracy w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców. Odsetek osób bezrobotnych w gminie Choroszcz

w 2023 roku wynosił 1,19%. Największą wartość miernika odnotowano w sołectwie Kruszewo (2,85%).

Tabela 4. Odsetek osób bezrobotnych wg jednostek analitycznych (sołectw).

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Odsetek osób bezrobotnych
Babino	-1,55
Barszczewo	0,27
Czaplino	0,88
Choroszcz	-0,02
Dzikie	-0,67
Gajowniki	-1,04
Izbiszczce	1,36
Jeroniki	0,58
Klepacze	0,02
Krupniki	-0,82
Konowaty	-0,37
Kościuki	-1,55
Kruszewo	2,85
Łyski	-0,71
Mińce	1,83
Ogrodniki	0,90
Oliszki	-0,60
Pańki	0,23
Porosty	0,40
Rogówek	-0,76
Rogowo	0,03
Ruszczany	-0,08
Sienkiewiczze	-0,77
Śliwno	-0,97
Zaczerlany	1,05
Złotoria	-0,47
Żółtki	-0,03
Gmina Choroszcz	1,19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z PUP w Białymstoku

Problemy społeczne

Kolejnym obszarem prac diagnostycznych były zagadnienia związane z zapotrzebowaniem mieszkańców na pomoc społeczną ze względu na ich indywidualną bądź rodzinną sytuację życiową, poziom ubóstwa czy wykluczenie społeczne. Statystyki dotyczące struktury i liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz tytułów, na podstawie których ją przyznano, pozwalają zidentyfikować obszary potencjalnej kumulacji/nawarstwiania się problemów społecznych usytuowane w konkretnych lokalizacjach. Jest to szczególnie istotne w procesie wyznaczania obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji z uwagi na zjawisko tzw. gettoizacji –

pojawiania się obszarów wyraźnie zdegradowanych, borykających się na raz z wieloma problemami społecznymi. Dane pozyskane z Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (MGOPS) podają odsetek mieszkańców, którzy wymagali wsparcia ze strony samorządu czy organizacji pomocowych.

— **Odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogóle mieszkańców w 2023 r.**

Najbardziej podstawowym wskaźnikiem ilustrującym poziom natężenia klasycznych problemów społecznych jest odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Trzeba pamiętać, że klienci OPS aplikują o świadczenia w oparciu o różne dysfunkcje, które często są ze sobą skorelowane. W gminie Choroszcz z tego typu wsparcia korzysta 1,84% mieszkańców. Najgorzej sytuacja pod tym względem wygląda w jednostkach – sołectwach: Czaplino (6,43% korzystających), Kruszewo (5,29%) i Kościuki (4,96%). Więcej niż średnia dla gminy beneficjentów pomocy społecznej zamieszkuje także m.in. w mieście – siedzibie Gminy – czyli w Choroszczy (2,26%).

— **Udział osób powyżej 60 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r.**

Zjawisko starzenia się społeczeństwa, w powiązaniu z niewystarczającą wydolnością systemu ubezpieczeń społecznych (stosunkowo niskimi emeryturami, w szczególności kobiet, wobec rosnących kosztów utrzymania), sprawia, że należy przyrzeć się jak wielu seniorów korzysta z pomocy społecznej w gminie Choroszcz w odniesieniu do ogółu korzystających ze wsparcia. W skali gminy wśród beneficjentów pomocy społecznej w 2023 roku 20,46% ukończyło 60 rok życia. Najgorzej pod tym względem sytuacja wyglądała w jednostkach – sołectwach Mińce i Dzikie, gdzie wszyscy beneficjenci pomocy społecznej byli seniorami. Pośrednio dane te wskazują także na kwestie dostępności przestrzeni, obiektów czy świadczonej oferty dla osób ze szczególnymi potrzebami, a do tej grupy m.in. zalicza się seniorów. Miejsca koncentracji/zamieszkiwania osób w wieku senioralnym winny być bowiem traktowane z większą uwagą w zakresie zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.

— **Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r.**

Trudna sytuacja materialno-bytowa to jeden z głównych problemów społecznych. Jego nasilenie w poszczególnych jednostkach przestrzennych gminy Choroszcz zbadano poprzez analizę odsetka korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy społecznej. W największym stopniu z problemem ubóstwa zmagata się jednostka Ruszczany (100% udziału korzystających z tytułu ubóstwa), Czaplino (90,91%) i Śliwno (71,43%).

— **Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezdomności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r.**

Obecność osób w kryzysie bezdomności wymaga podjęcia przez gminę działań w celu poprawy ich sytuacji i zapewnienia im możliwości wyjścia z ww. kryzysu. Skalę tego problemu obrazuje udział osób korzystających ze świadczeń z tytułu bezdomności w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej na danym obszarze. Problemem bezdomności najmocniej dotknięte są jednostki: Rogowo (14,29%), Kruszewo (11,11%) i miasto Choroszcz (3,85%), przy średniej dla gminy na poziomie 2,31%.

— **Udział osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej na danym obszarze**

Odnosząc się do zagadnienia dostępności należy przyrzeć się sytuacji osób o szczególnych potrzebach, w tym w szczególności osobom z niepełnosprawnościami, które z uwagi na sytuację zdrowotno-życiową zmuszone są do korzystania ze wsparcia instytucji pomocy społecznej. Największy ich odsetek, w ogóle beneficjentów wsparcia, odnotowano w jednostkach: Pańki (100%), Łyski (100%) i Sienkiewiczze (83,33%) przy średniej wartości dla gminy na poziomie – 30,36%.

— **Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r.**

Zjawiska przemocowe w rodzinach są kolejnym wyznacznikiem nasilenia problemów społecznych, który można weryfikować przy pomocy dedykowanego wsparcia świadczonego, w przypadku gminy Choroszcz, przez MGOPS. W gminie Choroszcz w ogóle beneficjentów pomocy społecznej takich osób było 3,63%. Na tle gminy zdecydowanie negatywnie wyróżniało się miasto Choroszcz (8,46%).

— **Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r.**

Natężenie problemu uzależnień jest istotnym czynnikiem mogącym wpływać na klasyfikację danego obszaru jako zdegradowanego, nie tylko ze względu na destrukcyjny wpływ uzależnienia na zdrowie i życie osoby uzależnionej, ale także jego skutki dla najbliższego otoczenia (współuzależnienia, DDA, pogorszenie sytuacji materialnej czy chroniczny stres). Danych mówiących o identyfikowalnej skali problemu alkoholowego dostarcza m.in. MOPS, gdyż jedną z przesłanek pozwalających na udzielenie pomocy jest właśnie alkoholizm. W gminie Choroszcz z tego wsparcia korzysta 4,29% beneficjentów MGOPS. Najbardziej dotknięte problemem alkoholizmu sołectwa według danych MOPS, to Konowaty (80%), Dzikie (50%) i Porosty (50%).

— **Udział osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej i ciężkiej choroby w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r.**

Większa liczba osób dotkniętych długotrwałą i ciężką chorobą wymaga podjęcia przez gminę działań mających na celu zmniejszenie trudności wynikających z tego problemu, działań wspierających w zakresie opieki. Jest także przejawem innych problemów strukturalnych, w szczególności starzenia się społeczeństwa. Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto za miernik tego problemu wartość wskaźnika udziału osób korzystających z pomocy z tytułu długotrwałej i ciężkiej choroby w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 roku. W sołectwach Sienkiewiczze, Ruszczany, Łyski, Śliwno i Mińce osoby takie stanowiły 100%. Średnia dla gminy to 41,91%.

Tabela 5. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (1-6) – problemy społeczne.

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	Udział osób powyżej 60 r.ż. w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej [%]	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu						
			Ubóstwa	Alkoholizmu	Przemocy w rodzinie	Bezdomności	Bezrobocia	Niepełnosprawności	Długotrwałej lub ciężkiej choroby
			w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej [%]						
Babino	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Barszczewo	2,19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	75,00	75,00
Czaplino	6,43	0,00	90,91	0,00	0,00	0,00	54,55	45,45	45,45
Choroszcz	2,26	23,08	26,15	3,08	8,46	3,85	46,15	24,62	33,85
Dzikie	0,70	100,00	50,00	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00	50,00
Gajowniki	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Izbiszczce	3,11	37,50	37,50	25,00	0,00	0,00	25,00	12,50	25,00
Jeroniki	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Klepacze	2,21	14,58	50,00	2,08	0,00	0,00	31,25	39,58	43,75
Krupniki	0,38	33,33	33,33	0,00	0,00	0,00	66,67	0,00	0,00
Konowaty	3,55	20,00	0,00	80,00	0,00	0,00	0,00	0,00	20,00
Kościuki	4,96	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	57,14
Kruszewo	5,29	22,22	0,00	0,00	0,00	11,11	55,56	33,33	33,33
Łyski	0,81	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00
Mińce	1,63	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
Ogrodniki	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	Udział osób powyżej 60 r.ż. w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej [%]	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu						
			Ubóstwa	Alkoholizmu	Przemocy w rodzinie	Bezdomności	Bezrobocia	Niepełnosprawności	Długotrwałej lub ciężkiej choroby
			w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej [%]						
Oliszki	2,01	14,29	14,29	0,00	0,00	0,00	57,14	28,57	85,71
Pańki	0,61	50,00	50,00	0,00	0,00	0,00	50,00	100,00	50,00
Porosty	0,11	50,00	0,00	50,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00
Rogówek	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rogowo	2,22	28,57	28,57	0,00	0,00	14,29	14,29	42,86	42,86
Ruszczany	2,35	75,00	100,00	0,00	0,00	0,00	25,00	0,00	100,00
Sienkiewicze	2,82	33,33	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	83,33	100,00
Śliwno	4,90	0,00	71,43	0,00	0,00	0,00	0,00	28,57	100,00
Zaczerlany	1,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	50,00	0,00	0,00
Złotoria	2,13	22,22	22,22	0,00	0,00	0,00	27,78	16,67	16,67
Żółtki	1,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	28,57	14,29
Gmina Choroszcz	1,84	20,46	29,70	4,29	3,63	2,31	36,63	30,36	41,91

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Choroszczy

Bezpieczeństwo

Poczucie bezpieczeństwa jest jedną z najważniejszych kwestii branych pod uwagę przy decyzji o wyborze miejsca zamieszkania. Występowanie wysokich wartości wskaźników przestępczości czy też kumulacji wykroczeń i przestępstw o różnym charakterze prowadzi m.in. do obniżenia wartości nieruchomości, świadczy o niskiej atrakcyjności danego obszaru jako miejsca do życia. Z kolei częste występowanie zdarzeń drogowych może świadczyć o niedostatkach infrastrukturalnych danego obszaru. W związku z powyższym w ramach prac diagnostycznych przeanalizowano dane pozyskane z Komendy Policji w Białymstoku – Komisariat w Choroszczu. Na potrzeby niniejszej diagnozy sytuację w poszczególnych jednostkach ilustrują wskaźniki:

— Liczba popełnionych wykroczeń i przestępstw na 100 mieszkańców w 2023 r.

Wskaźnik obejmuje wszystkie przestępstwa i wykroczenia odnotowane na terenie danej jednostki przestrzennej (sołectwa) w 2023 roku. Dostarcza więc informacji o ogólnym poziomie bezpieczeństwa na danym obszarze. Największą wartość (2,65) odnotowano w sołectwie Żótkki, na kolejnych miejscach znajdują się sołectwa Czaplino (1,75) i Rogowo (1,59). Poziom przestępczości przewyższający średnią dla gminy odnotowano jeszcze w 7 sołectwach (z 24), oraz w samym mieście Choroszcz (0,88).

— Liczba zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar na 100 mieszkańców w 2023 r.

Analizie poddano także pochodzące ze statystyk policyjnych dane o liczbie zdarzeń komunikacyjnych (wypadków, kolizji) bez ofiar w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wysoka wartość takiego wskaźnika świadczy o większym ryzyku związanym z udziałem w ruchu drogowym. Najwyższą wartość odnotowano w sołectwie Babino (2,20), pozostałe wyróżniające się nad średnią dla gminy to Sienkiewicze (1,88), Porosty (1,48), Kruszewo (1,18), Czaplino (1,17), Łyski (1,01), Jeroniki (0,85) i miasto Choroszcz (0,78).

— Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców w 2023 r.

Kolejną statystyką z której można wnioskować na temat poziomu bezpieczeństwa na danym obszarze jest liczba interwencji służb porządku publicznego (policja, ABW i in.) na 100 mieszkańców. Wysoka wartość tego wskaźnika świadczy o niskim poziomie bezpieczeństwa mieszkańców danego obszaru, większej liczbie zdarzeń wymagających działania ze strony służb. W tej statystyce negatywnie wyróżnia się pięć sołectw: Babino (17,58), Porosty (16,72), Sienkiewicze (15,96), Złotoria (13,00), Łyski (10,95) i Kruszewo (10,59) oraz miasto Choroszcz (12,39) przekraczając wartości średnie dla gminy. Warto nadmienić, że Choroszcz i Złotoria to obszary, na których zarówno wg statystyki popełnionych przestępstw i wykroczeń, jak i liczby interwencji służb porządku publicznego, poziom bezpieczeństwa jest poniżej średniej dla gminy.

Tabela 6. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (sołectw) – bezpieczeństwo.

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Liczba popełnionych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar na 100 mieszkańców	Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców
Babino	0,00	2,20	17,58
Barszczewo	0,55	0,55	4,94
Czaplino	1,75	1,17	9,36
Choroszcz	0,88	0,78	12,39
Dzikie	0,35	0,00	7,75
Gajowniki	0,00	0,00	1,84
Izbiszczce	0,00	0,00	8,17
Jeroniki	0,85	0,85	5,98
Klepacze	0,00	0,60	5,03
Krupniki	0,00	0,38	9,48
Konowały	0,71	0,00	4,26
Kościuki	0,71	0,00	2,84
Kruszewo	0,59	1,18	10,59
Łyski	0,00	1,01	10,95
Mińce	0,81	0,00	4,07
Ogrodniki	0,00	0,00	0,98
Oliszki	0,29	0,00	5,46
Pańki	0,61	0,00	2,14
Porosty	0,00	1,48	16,72
Rogówek	0,95	0,00	2,86
Rogowo	1,59	0,00	7,30
Ruszczany	1,18	0,00	5,29
Sienkiewiczze	0,00	1,88	15,96
Śliwno	0,00	0,00	2,80
Zaczerlany	0,52	0,00	5,21
Złotoria	1,54	0,59	13,00
Żótki	2,65	0,41	9,98
Gmina Choroszcz	0,61	0,69	10,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Komendy Powiatowej Policji w Białymstoku

Edukacja i aktywność społeczna

Efekty osiągnięte przez uczniów w porównywalnych wynikach egzaminów zewnętrznych pozwalają ocenić poziom kształcenia m.in. na poziomie podstawowym. Jakość kształcenia i dostęp do rozwiniętych usług edukacyjnych wpływa na szanse rozwojowe dzieci i młodzieży oraz przygotowuje je do rozwijania pasji, talentów i kontynuowania edukacji na kolejnych szczeblach. Im lepsze wyniki uczniów tym wyższy kapitał ludzki – a zatem szanse rozwojowe gminy. Słabsze rezultaty edukacyjne są przesłankami do podejmowania działań mających na celu poprawę dostępu do wysokiej jakości szkolnictwa.

— Średni wynik egzaminu ósmoklasisty (język polski, matematyka i język angielski) – rok szkolny 2022/2023

Zakończenie edukacji na szczeblu podstawowym w postaci egzaminu ósmoklasisty pozwala na weryfikację jakości nauczania w poszczególnych szkołach oraz poziomu kompetencji uczniów z poszczególnych obszarów. Na terenie gminy Choroszcz znajdują się dwie szkoły podstawowe (szkoła podstawowa w Złotorii i Szkoła Podstawowa w Choroszczy), między którymi występuje znacząca dysproporcja w wynikach: absolwenci Szkoły Podstawowej w Choroszczy osiągnęli średnio 65,20% na egzaminie ósmoklasisty, absolwenci Szkoły Podstawowej w Złotorii – 54,58%. SP w Złotorii obejmuje sołectwa Złotoria i Babino, pozostałe stanowią rejon Szkoły Podstawowej w Choroszczy. Średni wynik dla gminy – 64,60%.

Zaangażowanie w szeroko pojęte życie społeczne i działalność wspólnotową jest jednym z wyróżników dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej. Wyraża się ono między innymi we współodpowiedzialności mieszkańców za kształtowanie wizji rozwoju swojej gminy, czy zaangażowaniu społecznym poprzez zakładanie i działalność organizacji pozarządowych.

— Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w 2023 r.

Siła trzeciego sektora – sektora społecznego/pozarządowego – mierzona jest m.in. liczbą działających organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji). Organizacje takie niewątpliwie rozwijają lokalny kapitał społeczny. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w sołectwach Rogówek (19,05), Kruszewo (11,76) i Kościuki (7,09).

Tabela 7. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (sołectw) – edukacja i aktywność społeczna.

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba organizacji pożytku publicznego na 1000 mieszkańców
Babino	54,58	0,00
Barszczewo	65,20	1,83
Czaplino	65,20	0,00
Choroszcz	65,20	2,26
Dzikie	65,20	0,00
Gajowniki	65,20	0,00
Izbiszczce	65,20	3,89

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba organizacji pożytku publicznego na 1000 mieszkańców
Jeroniki	65,20	0,00
Klepacze	65,20	0,46
Krupniki	65,20	0,00
Konowały	65,20	0,00
Kościuki	65,20	7,09
Kruszewo	65,20	11,76
Łyski	65,20	0,00
Mińce	65,20	0,00
Ogrodniki	65,20	0,00
Oliszki	65,20	0,00
Pańki	65,20	3,06
Porosły	65,20	0,00
Rogówek	65,20	19,05
Rogowo	65,20	3,17
Ruszczany	65,20	0,00
Sienkiewiczze	65,20	0,00
Śliwno	65,20	6,99
Zaczerlany	65,20	0,00
Złotoria	54,58	1,18
Żółtki	65,20	2,04
Gmina Choroszcz	64,60	1,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży i Urzędu Miejskiego w Choroszczy

2.3. Krok 3. Analiza wskaźnikowa – budowa wskaźnika syntetycznego

Nawarstwianie się negatywnych zjawisk w sferze społecznej na obszarze gminy to pierwszy, ale też podstawowy krok, który zbliża do wyznaczenia obszarów wymagających rewitalizacji. Kolejny etap prac delimitacyjnych obejmował więc opracowanie wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej, aby móc zaprezentować zbiorcze przedstawienie stopnia natężenia degradacji w poszczególnych jednostkach analitycznych.

Tym samym: dla każdej z wyznaczonych jednostek agregacji danych (jednostek przestrzennych) całościowej analizie poddano pakiet wykorzystanych w diagnozie sfery społecznej wskaźników. Z uwagi na fakt korzystania ze zróżnicowanych wskaźników (w różnych jednostkach, przedziałach, sposobach relatywizacji) konieczna była standaryzacja każdego z nich umożliwiającą wzajemne porównywanie i dalszą analizę – tzw. normalizacja danych.

Jednym ze sposobów wyznaczenia wskaźnika syntetycznego dla zjawisk społecznych jest metoda Perkala, rekomendowana w publikacji Ministerstwa Rozwoju i Technologii pt. „*Delimitacja krok po kroku. Metoda wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby Gminnych Programów Rewitalizacji*”. W pierwszej kolejności każde ze zjawisk kryzysowych normalizowane jest zgodnie ze wzorem:

$$t_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j}$$

gdzie:

t_{ij} – wartość znormalizowanego wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i,

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i,

\bar{x}_j – średnia arytmetyczna wskaźnika j,

s_j – odchylenie standardowe wskaźnika j.

Kolejnym krokiem budowania wskaźnika syntetycznego jest określenie czy dany wskaźnik jest stymulantą (wysokie wartości wskaźnika oznaczają, że dane zjawisko jest pozytywne), czy destymulantą (wysokie wartości wskaźnika oznaczają, że dane zjawisko jest negatywne). W przypadku destymulant otrzymane w wyniku normalizacji wartości pozostawia się bez zmian, natomiast uzyskane wartości dla stymulant należy przekształcić według wzoru:

$$z_{ij} = x_{ij} * (-1)$$

gdzie:

z_{ij} – wartość wskaźnika (stymulanty) po przekształceniu,

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i.

Ostatni etap obejmuje obliczenie jednej wartości wskaźnika syntetycznego dla każdej z jednostek. Jest on sumą wszystkich wskaźników cząstkowych, które określają negatywne zjawiska w sferze społecznej. Wartość wskaźnika syntetycznego wskazuje czy dana znajduje się w stanie kryzysowym. Im wyższa wartość wskaźnika, tym większe natężenie kryzysu w danym miejscu. Wskaźnik syntetyczny dla zjawisk społecznych oblicza się za pomocą wzoru:

$$P_i = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n t_{ij}$$

gdzie:

P_i – syntetyczny wskaźnik negatywnych zjawisk,

n – liczba wskaźników (cech),

t_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki analitycznej.

Jeżeli wartość wskaźnika syntetycznego jest dodatnia, to świadczy to o występowaniu kryzysu w sferze społecznej w danej jednostce, podczas gdy wartość ujemna wskazuje na pozytywny obraz zjawisk społecznych. Poniżej przedstawiono wartość wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej (uzyskaną zgodnie z powyższą procedurą) dla poszczególnych jednostek referencyjnych (sołectw/grup sołectw) wyznaczonych w gminie Choroszcz.

Tabela 8. Wskaźniki cząstkowe po normalizacji– sfera społeczna, część 1 (natężenie zjawisk kryzysowych – im wyższa wartość tym większy kryzys w sferze społecznej).

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Demografia			Bezrobotni	Bezpieczeństwo			Edukacja i kapitał ludzki	Aktywność społeczna
	Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023	Saldo ruchu naturalnego na 1000 mieszkańców	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Odsetek osób bezrobotnych	Liczba popełnionych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar na 100 mieszkańców	Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba organizacji pożytku publicznego na 1000 mieszkańców
Babino	0,35	-0,02	-1,36	-1,55	-0,93	2,73	2,19	3,54	0,54
Barszczewo	0,08	-0,23	0,47	0,27	-0,10	0,10	-0,56	-0,28	0,12
Czaplino	0,27	-0,70	-0,72	0,88	1,73	1,09	0,40	-0,28	0,54
Choroszcz	0,46	0,61	-0,04	-0,02	0,41	0,47	1,06	-0,28	0,02
Dzikie	0,43	-0,43	0,60	-0,67	-0,39	-0,77	0,05	-0,28	0,54
Gajowniki	0,01	-2,17	0,22	-1,04	-0,93	-0,77	-1,24	-0,28	-0,54
Izbiszcz	1,16	1,81	0,84	1,36	-0,93	-0,77	0,14	-0,28	0,36
Jeroniki	-0,57	-2,02	0,27	0,58	0,37	0,59	-0,33	-0,28	-0,54
Klepacze	-0,41	0,31	-0,77	0,02	-0,93	0,18	-0,54	-0,28	-0,43
Krupniki	-0,14	-0,16	-0,34	-0,82	-0,93	-0,17	0,43	-0,28	-0,54
Konowaty	0,67	1,65	0,13	-0,37	0,15	-0,77	-0,71	-0,28	-0,54
Kościuki	-0,70	-0,02	-0,11	-1,55	0,15	-0,77	-1,02	-0,28	1,10
Kruszewo	0,91	0,67	0,84	2,85	-0,04	1,10	0,67	-0,28	2,19
Łyski	-0,57	-1,21	0,09	-0,71	-0,93	0,84	0,75	-0,28	-0,54
Mińce	0,31	0,94	0,84	1,83	0,30	-0,77	-0,75	-0,28	-0,54
Ogrodniki	0,25	1,13	0,84	0,90	-0,93	-0,77	-1,42	-0,28	-0,54
Oliszki	-0,51	0,66	-0,31	-0,60	-0,49	-0,77	-0,45	-0,28	-0,54
Pańki	0,59	-0,02	0,84	0,23	0,00	-0,77	-1,17	-0,28	0,17

Porosty	-4,40	-1,69	-3,89	0,40	-0,93	1,59	2,01	-0,28	-0,54
Rogówek	0,20	-1,13	-0,75	-0,76	0,51	-0,77	-1,02	-0,28	3,87
Rogowo	0,87	0,73	1,26	0,03	1,47	-0,77	-0,05	-0,28	0,20
Ruszczany	0,15	-0,02	-0,73	-0,08	0,85	-0,77	-0,48	-0,28	-0,54
Sienkiewicze	-0,33	0,53	0,99	-0,77	-0,93	2,22	1,84	-0,28	-0,54
Śliwno	0,79	-0,02	0,60	-0,97	-0,93	-0,77	-1,03	-0,28	1,08
Zaczerlany	-0,52	1,20	-0,20	1,05	-0,14	-0,77	-0,50	-0,28	-0,54
Złotoria	0,73	-0,16	0,60	-0,47	1,40	0,17	1,20	3,54	-0,26
Żółtki	-0,06	-0,26	-0,18	-0,03	3,08	-0,12	0,54	-0,28	-0,07

Źródło: opracowanie własne

Tabela 9. Wskaźniki cząstkowe po normalizacji – sfera społeczna, część 2 (natężenie zjawisk kryzysowych – im wyższa wartość tym większy kryzys w sferze społecznej).

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Pomoc społeczna								
	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	Udział osób powyżej 60 r.ż. w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu						
			ubóstwa	alkoholizmu	przemocy w rodzinie	bezdomności	bezrobocia	niepełnosprawności	długotrwałej lub ciężkiej choroby
			w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej						
Babino	-1,11	-0,79	-0,52	-0,78	-0,84	-1,11	-0,84	-0,72	-0,32
Barszczewo	0,13	-0,79	-0,52	1,61	-0,84	0,13	-0,84	-0,72	-0,32
Czaplino	2,52	-0,79	1,45	0,67	0,92	2,52	0,92	2,37	-0,32
Choroszcz	0,16	0	0,41	0,01	0,65	0,16	0,65	0,17	0,81
Dzikie	-0,71	2,64	-0,52	-0,78	-0,84	-0,71	-0,84	0,98	-0,32
Gajowniki	-1,11	-0,79	-0,52	-0,78	-0,84	-1,11	-0,84	-0,72	-0,32
Izbiszczce	0,65	0,49	-0,15	-0,38	-0,03	0,65	-0,03	0,55	-0,32
Jeroniki	-1,11	-0,79	-0,52	-0,78	-0,84	-1,11	-0,84	-0,72	-0,32
Klepacze	0,14	-0,29	0,08	0,48	0,17	0,14	0,17	0,98	-0,32

Krupniki	-0,9	0,35	-0,05	-0,78	1,31	-0,90	1,31	0,41	-0,32
Konowaty	0,89	-0,11	-0,52	-0,78	-0,84	0,89	-0,84	-0,72	-0,32
Kościuki	1,69	-0,79	-0,52	-0,78	-0,84	1,69	-0,84	-0,72	-0,32
Kruszewo	1,88	-0,03	0,39	0,28	0,95	1,88	0,95	-0,72	2,96
Łyski	-0,65	-0,79	-0,52	2,41	-0,84	-0,65	-0,84	-0,72	-0,32
Mińce	-0,19	2,64	-0,52	-0,78	-0,84	-0,19	-0,84	-0,72	-0,32
Ogrodniki	-1,11	-0,79	-0,52	-0,78	-0,84	-1,11	-0,84	-0,72	-0,32
Oliszki	0,02	-0,3	1,12	0,13	1,01	0,02	1,01	-0,24	-0,32
Pańki	-0,77	0,92	-0,28	2,41	0,78	-0,77	0,78	0,98	-0,32
Porosty	-1,05	0,92	-0,44	-0,78	2,39	-1,05	2,39	-0,72	-0,32
Rogówek	-1,11	-0,79	-0,52	-0,78	-0,84	-1,11	-0,84	-0,72	-0,32
Rogowo	0,14	0,19	-0,24	0,59	-0,38	0,14	-0,38	0,25	3,89
Ruszczany	0,22	1,78	0,03	-0,78	-0,03	0,22	-0,03	2,68	-0,32
Sienkiewiczze	0,48	0,35	4,40	1,88	2,39	0,48	2,39	-0,72	-0,32
Śliwno	1,65	-0,79	-0,52	0,13	-0,84	1,65	-0,84	1,71	-0,32
Zaczerlany	-0,52	-0,79	-0,24	-0,78	0,78	-0,52	0,78	-0,72	-0,32
Złotoria	0,09	-0,03	0,23	-0,25	0,06	0,09	0,06	0,03	-0,32
Żótki	-0,31	-0,79	-0,52	0,13	-0,84	-0,31	-0,84	-0,72	-0,32

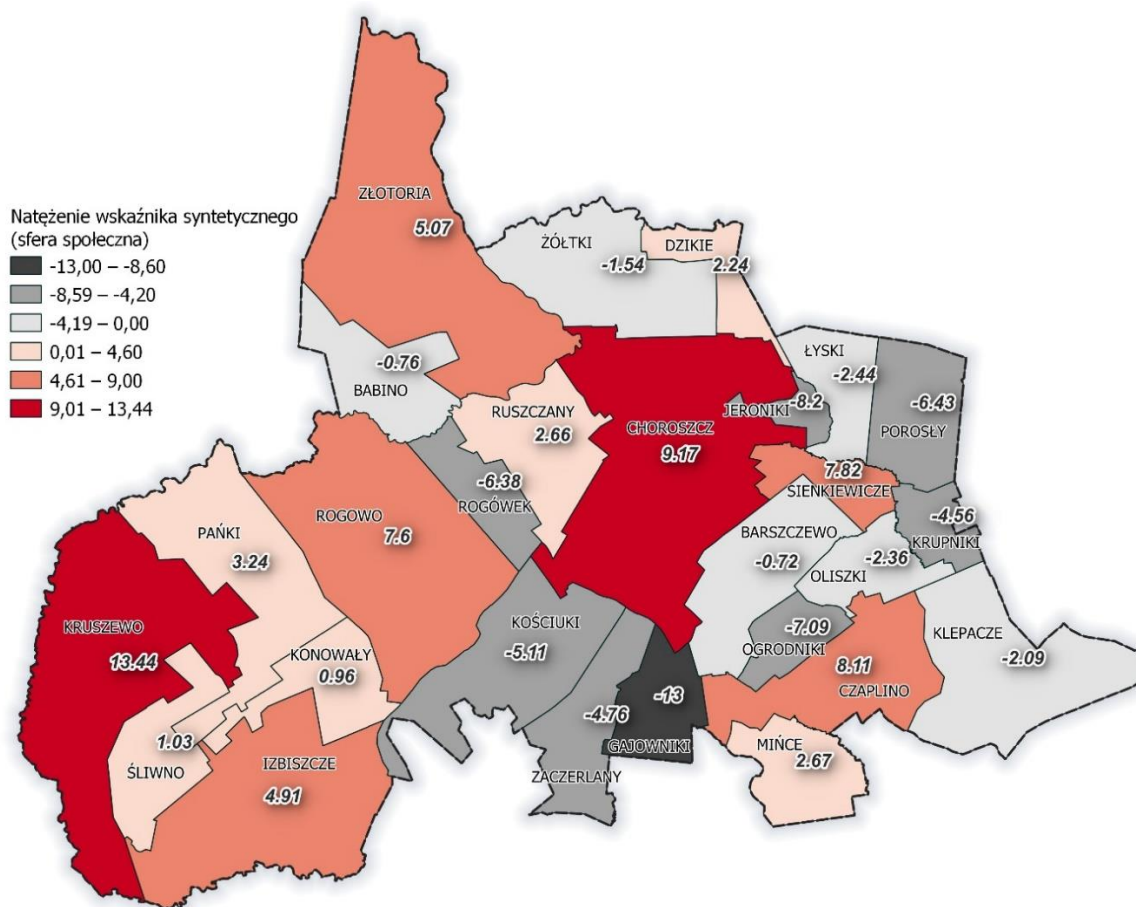
Źródło: opracowanie własne

Tabela 10. Wskaźnik syntetyczny – sfera społeczna (podsumowanie).

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Wartość wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej
Kruszewo	13,44
Choroszcz	9,17
Czaplino	8,11
Sienkiewiczze	7,82
Rogowo	7,60
Złotoria	5,07
Izbiszczce	4,91
Pańki	3,24
Mińce	2,67
Ruszczany	2,66
Dzikie	2,24
Śliwno	1,03
Konowaty	0,96
Barszczewo	-0,72
Babino	-0,76
Żótki	-1,54
Klepacze	-2,09
Oliszki	-2,36
Łyski	-2,44
Krupniki	-4,56
Zaczerlany	-4,76
Kościuki	-5,11
Rogówek	-6,38
Porosty	-6,43
Ogrodniki	-7,09
Jeroniki	-8,20
Gajowniki	-13,00

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 2. Wskaźnik syntetyczny – sfera społeczna (natężenie zjawisk kryzysowych – im wyższa wartość tym większy kryzys w sferze społecznej)

Źródło: opracowanie własne

W efekcie niniejszej analizy uzyskano wynik:

obszar gminy Choroszcz, znajdujący się w stanie kryzysowym, z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, to obszar jednostek przestrzennych: Babino, Choroszcz, Łyski, Jeroniki, Kruszewo, Kościuki, Rogowo, Porosły, Dzikie, Złotoria, Czaplino, Gajowniki, Mińce.

2.4. Krok 4. Analiza wskaźnikowa – budowa wskaźnika syntetycznego

Zgodnie z wytycznymi ustawy o rewitalizacji w procedurze delimitacji, oprócz analizy negatywnych zjawisk w sferze społecznej, uwzględnia się także występowanie kryzysu w przynajmniej jednej z pozostałych sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Występowanie kryzysu w sferze społecznej stanowi podstawę do wyznaczania obszaru zdegradowanego, a sfery pozaspołeczne stanowią w tym przypadku kolejną, uzupełniającą tę decyzję przesłankę.

W ramach Kroku 4 przeprowadzono szczegółową diagnozę zjawisk występujących na terenie gminy Choroszcz w pozostałych (pozaspołecznych) sferach wskazanych w ustawie o rewitalizacji.

Analiza – analogicznie jak w Kroku 2 – została przeprowadzona w podziale na ustalone jednostki przestrzenne z uwzględnieniem łącznie 15 wskaźników opisujących negatywne zjawiska gospodarcze, środowiskowe, techniczne i funkcjonalno-przestrzenne.

Zgodnie z wytycznymi ustawy o rewitalizacji analizie poddano także wskaźniki pozwalające na ocenę stopnia dostępności przestrzeni i obiektów dla osób ze szczególnymi potrzebami. W tym celu w sferze funkcjonalno-przestrzennej i technicznej uwzględniono takie wskaźniki jak:

- występowanie miejsc parkingowych dedykowanych osobom z niepełnosprawnością przy budynkach użyteczności publicznej,
- odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Tabela 11. Wykaz wskaźników do sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

L.p.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Definicja wskaźnika
1.	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik świadczy o stanie lokalnej gospodarki i występowaniu ewentualnych problemów na lokalnym rynku pracy.
2.	Udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie (%)	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik świadczy o stanie lokalnej gospodarki i występowaniu ewentualnych problemów w obszarze gospodarczym, które pośrednio mogą także wpływać na kondycję lokalnego rynku pracy.
3.	Średnie roczne stężenie B(a)P	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	Wskaźnik obrazuje stan jakości powietrza na podstawie danych.
4.	Obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat)	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik informuje o zagrożeniu naturalnym (powodzie) na danym obszarze.
5.	Obszary zagrożone powodzią od wód gruntowych (podtopienia)	Urząd Miejski	Wskaźnik informuje o zagrożeniu naturalnym (podtopienia) na danym obszarze.
6.	Występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody SUMA (Parki Narodowe, Natura 2000, OChK)	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik mówi o tym czy na danym obszarze występuje któraś z form ochrony przyrody (Parki Narodowe, Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu). Dla człowieka i jego jakości życia sąsiedztwo obszarów chronionych, z zachowanym naturalnym biosystemem, jest czynnikiem sprzyjającym (pozytywny wpływ na zdrowie). Ponadto wskaźnik świadczy o występowaniu na danym obszarze terenów wymagających specjalnego traktowania, ze względu na występujące na nich walory środowiskowe, poddane prawnej ochronie.
7.	Ilość odpadów komunalnych (Mg/km ²)	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik informuje o ilości odpadów komunalnych w przeliczeniu na kilometr kwadratowy danego obszaru. Może świadczyć o zanieczyszczeniu lub niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców.

8.	Odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej (%)	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik obrazuje stopień zwodociągowania poszczególnych jednostek i może świadczyć o konieczności rozwoju sieci wodociągowej.
9.	Odsetek budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej (%)	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik obrazuje stopień skanalizowania poszczególnych jednostek i może świadczyć o konieczności rozwoju sieci kanalizacyjnej.
10.	Gęstość średnioważona przystanków	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik obrazuje poziom dostępności do publicznej usługi komunikacyjnej oraz warunki dla mobilności i przemieszczania się.
11.	Występowanie placówek opieki zdrowotnej	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik świadczy o występowaniu na danym obszarze placówek ochrony zdrowia – dalsza odległość od nich (brak na danym obszarze) może być znaczącym utrudnieniem dla mieszkańców jednostki.
12.	Występowanie miejsc parkingowych dedykowanych OzN przy budynkach użyteczności publicznej	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik świadczy o niedostosowaniu infrastruktury publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
13.	Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb OzN (%)	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik świadczy o niedostosowaniu infrastruktury publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
14.	Udział liczby pieców do wymiany/budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków (%)	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik obrazuje jakość tkanki budowlanej poprzez udział budynków korzystających z nieekologicznych źródeł energii cieplnej.
15.	Liczba budynków zabytkowych na km ²	Urząd Miejski w Choroszczy	Wskaźnik obrazuje jakość tkanki budowlanej i może świadczyć o konieczności ponoszenia dodatkowych nakładów finansowych na utrzymanie obiektów zabytkowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ i UM w Choroszczy

Sfera gospodarcza

Rozwój gminy zależy od sytuacji gospodarczej na jej terenie. Rozwijający się biznes prowadzi do rozwoju całego obszaru, sprzyja likwidacji problemów społecznych (np. bezrobocia). Z kolei zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej mogą potęgować problemy i negatywne trendy społeczne – emigrację, pogorszenie sytuacji demograficznej, wzrost zagrożenia ubóstwem. Kondycja gospodarcza gminy jest jedną z determinant jakości życia jej mieszkańców.

Analizując sytuację gospodarczą gminy należy uwzględnić także lokalne uwarunkowania oraz specyfikę/charakter gminy, szczególnie w sytuacji kiedy mamy do czynienia z gminą miejsko – wiejską, gdzie obszary rolnicze odgrywają istotną rolę w strukturze przestrzennej i funkcjonalnej gminy.

Gmina Choroszcz jest gminą zróżnicowaną, charakteryzującą się zarówno obszarami typowo miejskimi, gdzie funkcje gospodarcze są funkcjami dominującymi, jak i obszarami o tzw. wiejskim charakterze. W ramach niniejszej analizy gospodarczej skoncentrowano się tylko na zaprezentowaniu wskaźników odnoszących się do podmiotów gospodarczych, nie analizując funkcji rolniczej, ponieważ pozarolnicza działalność gospodarcza ma największy wpływ na identyfikację potencjalnych kryzysów w sferze gospodarczej gminy Choroszcz.

Bazując na danych źródłowych, uzyskanych z Urzędu Miejskiego w Choroszczy, do analizy sfery gospodarczej zostały wykorzystane dwa wskaźniki:

— Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.

Najwięcej aktywnych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców występuje w sołectwie Kościuki (9,93). Najmniejsza koncentracja podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców występuje w sołectwie Babino, gdzie nie ma obecnie żadnego aktywnego podmiotu gospodarczego, w sołectwie Rogowo (1,90) i w sołectwie Izbiszcz (1,95). Poniżej średniej dla gminy (6,09) znajduje się także m.in. miasto Choroszcz (5,52).

— Udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie w 2023 r.

Podmioty gospodarcze zawieszono do jeden z czynników jaki informuje o kondycji lokalnej gospodarki wskazując na występowania trudności w prowadzeniu biznesów. Przyczyny zawieszenia działalności gospodarczej bywają różne (np. osobiste), ale najczęściej wynikają ze znaczącego pogorszenia kondycji ekonomicznej podmiotu gospodarczego. Co ważne zawieszenie działalności gospodarczej nie jest równoznaczne z jej rozwiązaniem, likwidacją. Zawieszanie ma charakter czasowy. Tym samym wskaźnik ten to swoisty „barometr gospodarczy” pokazujący kierunek i natężenie potencjalnych zagrożeń w lokalnym środowisku, które mogą prowadzić do bardziej radykalnych decyzji takich jak likwidacja działalności gospodarczej. Prowadząc aktywną politykę lokalną, nastawioną na rozwój gospodarczy gminy, diagnoza na poziomie zawieszenia działalności gospodarczych powinna być zawsze uwzględniana, ponieważ z niej mogą wynikać lokalne działania wspierające. Największy udział zawieszonych podmiotów gospodarczych, w ich ogólnej liczbie, występuje w sołectwie Babino – 100,00% (wartość jest wprost skorelowana z liczbą aktywnych podmiotów

gospodarczych na 100 mieszkańców – wskaźnik opisany powyżej). Wysoką wartość wskaźnika obserwujemy dla sołectw: Ogrodniki (50,00%), Rogowo (40,00%) i Czaplino (36,36%). Średnia dla gminy wynosi 17,83% i wyższą niż średnia dla gminy wartość przedmiotowy wskaźnik przyjmuje w 16 sołectwach i mieście Choroszcz (18,46%).

Tabela 12. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (sołectw) – sfera gospodarcza.

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	Udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie (%)
Babino	0,00	100,00
Barszczewo	7,31	6,98
Czaplino	4,09	36,36
Choroszcz	5,52	18,46
Dzikie	8,10	8,00
Gajowniki	3,07	16,67
Izbiszczce	1,95	16,67
Jeroniki	8,55	9,09
Klepacze	6,69	19,89
Krupniki	9,48	14,77
Konowaty	2,84	20,00
Kościuki	9,93	12,50
Kruszewo	4,12	22,22
Łyski	8,92	20,00
Mińce	4,07	28,57
Ogrodniki	2,94	50,00
Oliszki	6,61	17,86
Pańki	4,28	12,50
Porosty	9,19	13,44
Rogówek	4,76	0,00
Rogowo	1,90	40,00
Ruszczany	3,53	25,00
Sienkiewiczze	7,04	25,00
Śliwno	3,50	28,57
Zaczerlany	5,73	21,43
Złotoria	2,84	17,24
Żótki	5,09	26,47
Gmina Choroszcz	6,09	17,83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miejskiego w Choroszczy

Sfera środowiskowa

Stan środowiska w miejscu zamieszkania znacząco wpływa na jakość życia. Od niego zależy kondycja zdrowotna, postrzeganie przestrzeni w miejscu zamieszkania czy poczucie dobrostanu, które znacząco wpływa na wzmocnienie funkcji osadniczych danego obszaru. Od stanu środowiska zależy także atrakcyjność gospodarcza (np. jako obszaru turystycznego) terenu. Wraz ze wzrostem świadomości społecznej na temat takich zagadnień jak zanieczyszczenie powietrza, zmiany klimatyczne czy konieczność szczególnej ochrony obszarów uznanych za przyrodniczo cenne, a także wraz ze wzrostem trendów konsumpcyjnych takich jak zero waste, stan środowiska w danym miejscu staje się coraz ważniejszym czynnikiem kształtującym atrakcyjność obszaru.

Na podstawie danych uzyskanych od Urzędu Miejskiego w Choroszczy oraz w oparciu o dane Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ) za 2023 r. do analizy sfery środowiskowej wykorzystano pięć wskaźników:

- **Średnie roczne stężenie B(a)P,**
- **Występowanie obszarów o zagrożeniu powodziowym 10% (raz na 10 lat),**
- **Występowanie obszarów zagrożonych powodzią od wód gruntowych (podtopieniami),**
- **Występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody (Parki Narodowe, obszary Natura 2000, OChK),**
- **Ilość odpadów komunalnych na km².**

Sytuacja dla wartości wskaźnika średniego stężenia B(a)P w gminie Choroszcz wygląda następująco: najwyższe stężenie odnotowywano w sołectwach Klepacze (1,24) [ng/m³], Jeroniki (1,23) i Sienkiewiczze (1,23). Średnia dla gminy Choroszcz wyniosła 0,89. Najmniejsze średnie stężenie B(a)P odnotowano w sołectwach Kruszewo (0,2), Kościuki (0,21) i Pańki (0,21).

Przeanalizowano także dwa wskaźniki odnoszące się do występowania zagrożeń powodzią i podtopieniami na danym obszarze. Zagrożenie tymi niekorzystnymi zjawiskami przyrodniczymi prowadzi do obniżenia atrakcyjności obszaru i świadczy o potrzebie podjęcia działań na rzecz zmniejszenia ww. niebezpieczeństwa. Zagrożenie powodziowe 10% (raz na 10 lat) odnotowano w sołectwach Kruszewo, Izbiszczce, Pańki, Śliwno, Rogówek, Złotoria, Babino, Rogowo, Ruszczany, Żótki i Dzikie, oraz w mieście Choroszcz. Zbadano także występowanie obszarów zagrożonych podtopieniami (powodzią od wód gruntowych). Takie zagrożenie występowało w sołectwach Zacherlany, Konowały, Kościuki, Dzikie, Żótki, Ruszczany, Rogowo, Babino, Złotoria, Rogówek, Śliwno, Pańki, Izbiszczce i Kruszewo, i w mieście Choroszcz.

Na terenie, na którym istnieją obszary chronione (parki narodowe, obszary chronionego krajobrazu lub obszar Natura 2000 - jak w przypadku gminy Choroszcz), stan środowiska naturalnego przyjmuje wyższe wartości. Dla człowieka i jego jakości życia sąsiedztwo obszarów chronionych, z zachowanym naturalnym biosystemem, jest czynnikiem sprzyjającym, mającym pozytywny wpływ na zdrowie ludzkie (poprzez m.in. poprawę samopoczucie i ogólnego zdrowia psychicznego, wpływając pozytywnie na samoocenę i redukcję stresu, podnosząc odporność organizmu). Tym samym wskaźnik: występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody należy uznać jako stymulant rozwoju danej jednostki – oznakę pozytywnej sytuacji w sferze

środowiskowej, ekosystemie życia mieszkańców danej jednostki przestrzennej. Analogicznie, tam gdzie obszary chronione nie występują (poniższe oznaczenie: NIE), można mówić o kryzysie w sferze środowiskowej. W gminie Choroszcz powierzchniowe formy ochrony przyrody, w 2023 roku, istniały w jednostkach przestrzennych: Zaczerlany, Konowaty, Kościuki, Żótkki, Ruszczany, Rogowo, Babino, Złotoria, Rogówek, Śliwno, Pańki, Izbiszczce i Kruszewo, a także na terenie miasta Choroszcz. Tym samym jednostki przestrzenne ich pozbawione, zakwalifikowane do sytuacji kryzysowej w sferze środowiskowej, to: Barszczewo, Czaplino, Dzikie, Gajowniki, Jeroniki, Klepacze, Krupniki, Łyski, Mińce, Ogrodniki, Oliszki, Porosty, Sienkiewiczze.

O ryzyku potencjalnego zanieczyszczenia środowiska naturalnego świadczyć może wysoka wartość wskaźnika ilości odpadów komunalnych na jednostkę powierzchni (kilometr kwadratowy). Najwyższe wartości odnotowano w sołectwach Krupniki (161,01), Porosty (154,05) i w mieście Choroszcz (126,01). Średnia wartość dla gminy wyniosła 36,81.

Tabela 13. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (1-6) – sfera środowiskowa.

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Średnie roczne stężenie B(a)P w 2021 r. [ng/m ³]	Obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat)	Obszary zagrożone powodzią od wód gruntowych (podtopienia)	Występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody (Parki Narodowe, Natura 2000, OChK)	Ilość odpadów komunalnych (Mg/km ²)
Babino	0,29	TAK	TAK	TAK	7,68
Barszczewo	1,03	NIE	NIE	NIE	35,57
Czaplino	0,83	NIE	NIE	NIE	9,88
Choroszcz	0,85	TAK	TAK	TAK	126,01
Dzikie	0,85	TAK	TAK	NIE	47,31
Gajowniki	0,29	NIE	NIE	NIE	19,51
Izbiszczce	0,21	TAK	TAK	TAK	8,53
Jeroniki	1,23	NIE	NIE	NIE	43,07
Klepacze	1,24	NIE	NIE	NIE	95,74
Krupniki	1,20	NIE	NIE	NIE	161,01
Konowaty	0,23	NIE	TAK	TAK	14,62
Kościuki	0,21	NIE	TAK	TAK	7,20
Kruszewo	0,20	TAK	TAK	TAK	4,35
Łyski	1,17	NIE	NIE	NIE	63,20
Mińce	0,50	NIE	NIE	NIE	12,91
Ogrodniki	0,67	NIE	NIE	NIE	19,07
Oliszki	1,03	NIE	NIE	NIE	47,76
Pańki	0,22	TAK	TAK	TAK	14,22
Porosty	1,06	NIE	NIE	NIE	154,05
Rogówek	0,25	TAK	TAK	TAK	14,21
Rogowo	0,37	TAK	TAK	TAK	8,59
Ruszczany	0,40	TAK	TAK	TAK	12,31
Sienkiewiczze	1,22	NIE	NIE	NIE	35,93
Śliwno	0,23	TAK	TAK	TAK	13,35
Zaczerlany	0,26	NIE	TAK	TAK	16,92
Złotoria	0,25	TAK	TAK	TAK	19,59
Żóttki	0,59	TAK	TAK	TAK	25,15
Gmina Choroszcz	0,89	TAK	TAK	TAK	36,81

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miejskiego w Choroszczy oraz Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Sfera techniczna

Istotnym obszarem analizy służącej identyfikacji negatywnych czynników i zjawisk pozaspołecznych jest również sfera techniczna, która w szczególności odnosi się do oceny stopnia degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych (w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym), niedostatku rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z istniejących obiektów budowlanych oraz identyfikacji barier w dostępie do budynków osób ze szczególnymi potrzebami. Elementy te bezpośrednio wpływają na jakość przestrzeni wspólnych w gminie i w obliczu wysokich wskaźników wskazuje na regresję rozwoju społeczno-gospodarczego.

Na podstawie danych uzyskanych od Urzędu Miejskiego w Choroszczy oraz jego jednostek organizacyjnych w ramach analizy sfery technicznej odniesiono się do 3 wskaźników:

- **odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnością (%)**,
- **udział budynków z piecami do wymiany/z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków (%)**,
- **liczba budynków zabytkowych na km².**

Wybrane powyżej wskaźniki pozwalają na ocenę poszczególnych jednostek pod względem występowania zarówno negatywnych, jak i pozytywnych zjawisk w sferze technicznej.

– **Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb OzN**

Budynki użyteczności publicznej stanowią przestrzeń realizacji szerokiego katalogu usług skierowanych do wszystkich mieszkańców gminy. Ich usytuowanie naturalnie koncentruje się w jednostkach licznie zamieszkiwanych, pełniących często funkcje skierowane do całej gminy lub kilku sołectw. Podział gminy Choroszcz na dużą liczbę jednostek analitycznych, w tym wiele zamieszkałych przez stosunkowo niewielkie społeczności, przekłada się na występowanie jednostek/sołectw, w których nie występują budynki użyteczności publicznej. W tych przypadkach mieszkańcy mają jednak możliwość korzystania z obiektów usytuowanych w sąsiednich miejscowościach, co przekłada się na tym większe znaczenie funkcjonalności i dostępności tych budynków. Obiekty użyteczności publicznej powinny – w myśl ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami - spełniać szereg warunków odnoszących się do zastosowanych rozwiązań budowlanych i technicznych realizujących zasadę dostępności. Konieczność uwzględniania wskaźnika odnoszącego się do sprawdzenia stanu dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami wynika z zapisów wspomnianej ustawy z 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, która wprowadziła zmiany w ustawie o rewitalizacji (z dn. 09.10.2015 r.) w zakresie wymaganych do weryfikacji zagadnień w ramach sfery technicznej. Bariery architektoniczne są jednymi z najpoważniejszych niedogodności a także istotnymi mechanizmami dyskryminacji, z którymi często spotykają się osoby o szczególnych potrzebach, w tym osoby z niepełnosprawnościami. W ramach przeprowadzonej dla gminy Choroszcz analizy spełniania warunków dostępności obiektów użyteczności publicznej skoncentrowano się na podstawowym w tym zakresie elemencie jakim jest dostępność pomieszczenia higieniczno-sanitarne (toaleta dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).

Spośród jednostek przestrzennych, w których istnieją budynki użyteczności publicznej, najgorsza sytuacja miała miejsce w sołectwach Porosty, Oliszki, Złotoria, Konowały, Kruszewo, Barszczewo, Rogowo i Rogówek, gdzie żaden budynek użyteczności publicznej nie był wyposażony w taką toaletę. W skali gminy odsetek budynków wyposażonych w taką toaletę wynosi 31,25%.

O wyzwaniach o charakterze technicznym, stojących przed danym obszarem, świadczy duży odsetek pieców, które wymagają wymiany/budynków, które mają nieekologiczne źródła energii cieplnej. W gminie Choroszcz największy odsetek takich budynków w 2023 odnotowano w sołectwach Zaczerlany (60,82), Barszczewo (48,92) i Kruszewo (27,23). Wartość średnia dla gminy wyniosła 13,06.

Budynki zabytkowe wymagają często ponoszenia nakładów na ich utrzymanie, co może stanowić poważne wyzwanie dla mieszkańców i administracji na danym obszarze. Największy odsetek takich budynków, zdecydowanie większy niż w innych jednostkach, odnotowano w mieście Choroszcz (7,09). Ponad średnią dla gminy (1,09) znajdowało się jeszcze sołectwo Oliszki (1,12).

Tabela 14. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych– sfera techniczna.

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb OzN (%)	Udział liczby pieców do wymiany/ budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków	Liczba budynków zabytkowych na km ²
Babino	brak B.U.P.	0,00	0,00
Barszczewo	0,00	48,92	0,89
Czaplino	brak B.U.P.	18,40	0,32
Choroszcz	50,00	17,43	7,09
Dziki	brak B.U.P.	7,03	0,00
Gajowniki	brak B.U.P.	12,00	0,33
Izbiszcz	50,00	0,94	0,09
Jeroniki	brak B.U.P.	23,08	0,00
Klepacze	50,00	5,50	0,36
Krupniki	brak B.U.P.	8,42	0,00
Konowały	0,00	8,38	0,28
Kościuki	brak B.U.P.	5,26	0,56
Kruszewo	0,00	27,23	0,35
Łyski	100,00	7,64	1,05
Mińce	brak B.U.P.	19,87	0,86
Ogrodniki	brak B.U.P.	1,75	0,00
Oliszki	0,00	3,57	1,12
Pańki	brak B.U.P.	24,73	0,59
Porosty	0,00	9,54	0,00
Rogówek	0,00	1,00	0,37
Rogowo	0,00	5,22	0,74
Ruszczany	brak B.U.P.	9,14	0,00
Sienkiewicz	brak B.U.P.	7,39	0,00
Śliwno	brak B.U.P.	2,98	0,00

Zaczerlany	100,00	60,82	0,24
Złotoria	0,00	6,28	0,38
Żótki	100,00	7,84	0,84
Gmina Choroszcz	31,25	13,06	1,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miejskiego w Choroszczy

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Sfera przestrzenno-funkcjonalna jest kolejnym istotnym obszarem wymaganym w procesie identyfikacji zagadnień kryzysowych pozwalających na wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy. W jej zakresie znajdują się aspekty dotyczące m.in. infrastruktury technicznej, dostępności przestrzennej usług publicznych oraz rozwiązań dostępnościowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Na podstawie danych uzyskanych od Urzędu Miejskiego w Choroszczy do analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej wykorzystano sześć wskaźników:

- odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków w 2023 r.,
 - odsetek budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków w 2023 r.,
 - występowanie placówek opieki zdrowotnej na danym obszarze,
 - gęstość średnioważona przystanków,
 - występowanie miejsc parkingowych dedykowanych OzN wg jednostki.
- **Odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków w 2023 r.**

Wskaźnik ten obrazuje stopień zwodociągowania budynków w danej jednostce w gminie. Niższy odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej przekłada się bezpośrednio na warunki bytowe i jakość życia mieszkańców obszaru. Najwyższy odsetek budynków posiadających przyłącze do sieci wodociągowej znajduje się w sołectwach Klepacze (57,21%), Łyski (44,39%), Krupniki (40,25%) i Sienkiewiczze (39,13%), a także w mieście Choroszcz (49,60%). Pozostałe sołectwa plasują się poniżej średniej dla gminy, która wynosi 35,27%. Najniższy stopień zwodociągowania obserwowany jest w sołectwach Babino (brak danych – inny gestor sieci), Mińce (8,61%) i Kościuki (8,77%).

- **Odsetek budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków w 2022 r.**

Podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej, dostęp do sieci kanalizacyjnej jest istotnym aspektem przekładającym się na jakość zamieszkiwania na danym obszarze. Dodatkowo wpływa także znacząco na jakość środowiska naturalnego, eliminując czynniki ryzyka jego naruszenia. Rzecz jasna na dostęp do tego typu infrastruktury wpływają różne czynniki zarówno związane

z ukształtowaniem terenu czy gęstością zaludnienia, które determinują poziom racjonalności i opłacalności rozwoju tej infrastruktury. Jednakże bezsprzecznie należy uznać, że brak dostępu do sieci kanalizacyjnej wpływa na jakość i komfort życia na danym obszarze. Analizowany wskaźnik określa stopień skanalizowania budynków położonych w poszczególnych jednostkach przestrzennych gminy Choroszcz. W aż 20 jednostkach żaden z budynków nie miał takiego podłączenia, są to sołectwa: Sienkewicze, Dzikie, Ogrodniki, Kruszewo, Gajowniki, Złotoria, Barszczewo, Rogowo, Oliszki, Konowaty, Ruszczany, Zaczerlany, Pańki, Izbiszczce, Śliwno, Czaplino, Rogówek, Kościuki, Mińce i Babino. Średnia wartość odsetka dla gminy – 18,76%.

— **Gęstość średnioważona przystanków (średnia geometryczna gęstości demograficznej i gęstości geograficznej przystanków)**

Dostęp do publicznej komunikacji zbiorowej jest istotnym czynnikiem decydującym o jakości życia na danym obszarze. Bliskość przystanków jest ważna dla zapewnienia swobodnego poruszania się po gminie, mobilności mieszkańców oraz wpływa na zapewnienie większej dostępności do usług, instytucji publicznych oraz przestrzeni publicznej. Ma to szczególne znaczenie w odniesieniu do osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami, ale także dzieci i młodzieży. Do charakterystyki ww. czynnika wybrano wskaźnik uwzględniający gęstość przystanków na 1000 mieszkańców, jak i na kilometr kwadratowy jednostki analitycznej. W procesie konstruowania wskaźnika uwzględniono: przystanki komunikacyjne których właścicielem jest Województwo Podlaskie (Uchwała nr LIV/853/2023 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dn. 22.08.2023 r.) oraz te których zarządcą jest Powiat Białostocki (Uchwała nr LXXXIII/607/2023 Rady Powiatu Białostockiego z dn. 30.11.2023 r.). Najniższe wartości tego wskaźnika występują w sołectwach Oliszki (3,28), Ruszczany (3,41) i Mińce (4,82). Średnia dla gminy – 11,52.

— **Występowanie placówek opieki zdrowotnej**

Istnienie i łatwość dostępu do opieki zdrowotnej jest kluczowe dla komfortu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców danego obszaru. Szczególne znaczenie ma to dla osób starszych, a także z problemami i specjalnymi potrzebami zdrowotnymi. Co więcej postępujące zmiany demograficzne, starzenie się społeczeństwa, to czynniki jakie rolę dostępności do usług medycznych, z roku na rok będą podnosić, czynią ją jedną z kluczowych dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców. Oczywistym jest, że rozwój sieci placówek opieki zdrowotnej może mieć naturalne ograniczenia wynikające m.in. z rachunku ekonomicznego – nie w każdym sołectwie/miejscu może powstać placówka opieki zdrowotnej, jednak strategiczne decyzje samorządu lokalnego mogą zmierzać w kierunku zapewnienia dostępu do takiej placówki dla mieszkańców każdego sołectwa m.in. poprzez wdrażanie rozwiązań typu taksówka dla seniora, itp. ułatwiających dotarcie mieszkańcom do placówek opieki zdrowotnej. Tym samym, w kontekście planowania rozwoju gminy, dostęp do placówek opieki zdrowotnej jest bardzo istotny. Na terenie gminy Choroszcz takie placówki występowały w 2023 jedynie w mieście Choroszcz, Konowatach i Złotorii.

— **Występowanie miejsc parkingowych dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami przy budynkach użyteczności publicznej według jednostki**

Ostatni wskaźnik, uwzględniony w ramach sfery przestrzenno-funkcjonalnej, odnosi się do oceny istniejących w poszczególnych jednostkach analitycznych warunków związanych z zapewnieniem dostępności architektonicznej do budynków, usług, przestrzeni dla osób

z niepełnosprawnościami. Zwrócenie uwagi na wprowadzane w przestrzeń publiczną rozwiązania ułatwiających korzystaniu z niej przez osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym wprost przez osoby z niepełnosprawnościami, jest nie tylko znakiem czasu – upowszechnienia się zasad uniwersalnego projektowania, ale także wymogiem ustawowym – ustawa o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami z dn. 19.07.2019 r. Wchodząc w życie niniejsza ustawa zmienia zalecenia ustawy o rewitalizacji (z dn. 09.10.2015 r.) w jeszcze większym stopniu kierując jej zalecenia w stronę poprawy warunków życia i funkcjonowania osób ze szczególnymi potrzebami, osób często narażonych na marginalizację lub wręcz dyskryminację ze względu na np. niepełnosprawność czy też obniżony poziom sprawności z powodu wieku albo choroby i przez to ograniczenia w korzystaniu z przestrzeni publicznej. W tym aspekcie przeanalizowano wskaźnik ujmujący występowanie na terenie danej jednostki analitycznej przy budynkach użyteczności publicznej miejsc parkingowych przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami. Miejsc takich nie było w budynkach znajdujących się w sołectwach Izbiszczce, Klepacze, Konowaty, Kruszewo, Oliszki, Porosty, Rogówek, Rogowo, Złotoria oraz Żótkki (oznaczenie w tabeli poniżej: NIE) co wskazuje na sytuację kryzysową. Miejsca dedykowane osobom z niepełnosprawnościami były natomiast w sołectwach Zaczerlany, Łyski i Barszczewo, a także w mieście Choroszcz.

Tabela 15. Podsumowanie wskaźników wg sołectw – sfera przestrzenno-funkcjonalna.

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej (%)	Odsetek budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej (%)	Gęstość średnioważona przystanków	Występowanie placówek opieki zdrowotnej	Występowanie miejsc parkingowych dedykowanych OzN przy budynkach użyteczności publicznej
Babino	(brak danych)	0,00	15,08	NIE	brak B.U.P.
Barszczewo	25,76	0,00	25,20	NIE	TAK
Czaplino	15,34	0,00	9,10	NIE	brak B.U.P.
Choroszcz	49,60	41,79	12,86	TAK	TAK
Dzikie	34,38	0,00	31,98	NIE	brak B.U.P.
Gajowniki	26,67	0,00	31,31	NIE	brak B.U.P.
Izbiszczce	21,07	0,00	16,88	NIE	NIE
Jeroniki	31,87	23,08	27,78	NIE	brak B.U.P.
Klepacze	57,21	43,18	9,68	NIE	NIE
Krupniki	40,25	17,04	7,94	NIE	brak B.U.P.
Konowaty	24,55	0,00	17,90	TAK	NIE
Kościuki	8,77	0,00	9,42	NIE	brak B.U.P.
Kruszewo	26,76	0,00	16,20	NIE	NIE
Łyski	44,39	19,09	21,29	NIE	TAK
Mińce	8,61	0,00	4,82	NIE	brak B.U.P.
Ogrodniki	27,19	0,00	14,13	NIE	brak B.U.P.
Oliszki	24,64	0,00	3,28	NIE	NIE
Pańki	22,53	0,00	11,42	NIE	brak B.U.P.
Porosty	28,23	27,55	9,36	NIE	NIE
Rogówek	12,00	0,00	5,93	NIE	NIE

Nazwa jednostki agregacji danych (jednostka przestrzenna)	Odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej (%)	Odsetek budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej (%)	Gęstość średnioważona przystanków	Występowanie placówek opieki zdrowotnej	Występowanie miejsc parkingowych dedykowanych OzN przy budynkach użyteczności publicznej
Rogowo	24,73	0,00	15,36	NIE	NIE
Ruszczyany	24,19	0,00	3,41	NIE	brak B.U.P.
Sienkiewicze	39,13	0,00	32,51	NIE	brak B.U.P.
Śliwno	16,67	0,00	21,09	NIE	brak B.U.P.
Zaczerlany	23,20	0,00	10,61	NIE	TAK
Złotoria	26,37	0,00	11,23	TAK	NIE
Żółtki	32,49	18,21	8,43	NIE	NIE
Gmina Choroszcz	35,27	18,76	11,52	TAK	TAK

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miejskiego w Choroszczy

Podsumowanie

Analiza wskaźników tzw. pozaspołecznych i porównanie ich wartości z wartościami dla gminy pozwoliła na stwierdzenie, które obszary/jednostki przestrzenne objęte są kryzysem w poszczególnych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno – funkcjonalnej i technicznej.

Sfery gospodarcza, środowiskowa, techniczna i przestrzenno-funkcjonalna zdiagnozowane zostały z wykorzystaniem zarówno danych ilościowych, jak i jakościowych, opisanych w Kroku 4. Każdy ze wskaźników poddano obiektywnej ocenie, aby wskazać, czy sprzyja on rozwojowi czy wpływa na pogłębianie się kryzysu na danym obszarze. Natężenie zjawisk kryzysowych w sferach pozaspołecznych zostało obliczone poprzez przypisanie każdemu ze wskaźników (w ramach poszczególnych sfer) punktów - odnosząc uzyskaną wartość do średniej wartości wskaźnika dla gminy. W przypadku wartości wskaźnika wskazującej na sytuację mniej korzystną niż średnia dla gminy nadano jednostce 1 punkt, w przypadku sytuacji korzystniejszej niż średnia gminna było to 0 punktów. W przypadku wskaźników jakościowych ocenianych jako TAK/NIE 1 punkt nadano jednostkom, w których odpowiedź wskazywała na destymulantę rozwojową np. w przypadku wskaźnika: występowanie obszarów o zagrożeniu powodziowym 10% (raz na 10 lat) punktowaną destymulantą była odpowiedź TAK. Uzyskaną w ten sposób przez poszczególne jednostki łączną liczbę punktów w danej sferze interpretuje się jako syntetyczną ocenę natężenia kryzysu w danej sferze. W poszczególnych sferach maksymalna, łączna liczba punktów wynosiła:

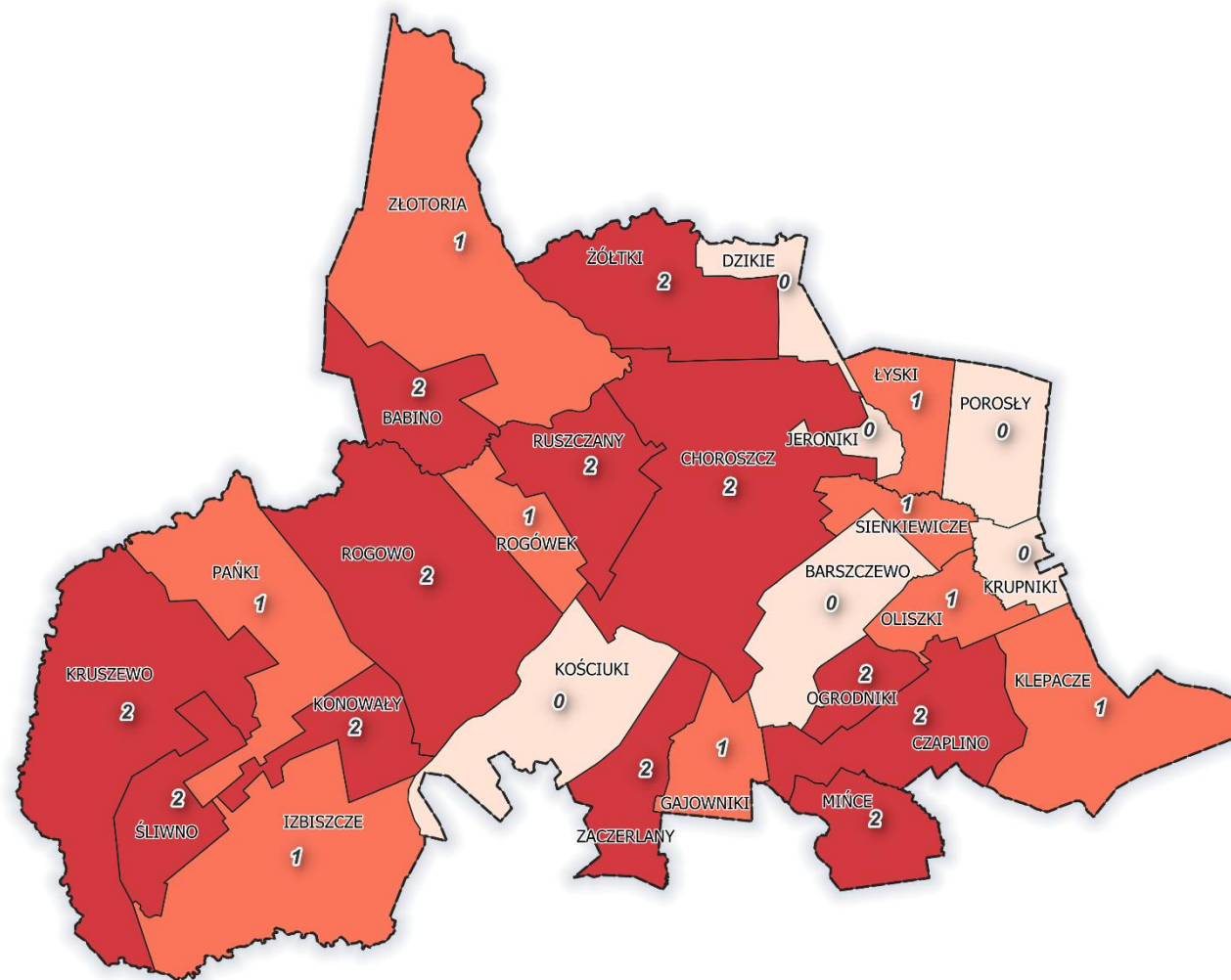
- dla sfery gospodarczej 2 punkty (2 analizowane wskaźniki);
- dla sfery środowiskowej 5 punktów (5 analizowanych wskaźników);
- dla sfery technicznej 3 punkty (3 analizowane wskaźniki);
- dla sfery funkcjonalno – przestrzennej 5 punktów (5 analizowanych wskaźników).

Przyjęto, iż o wysokim natężeniu zjawisk kryzysowych w danej sferze świadczy uzyskana przez jednostkę liczba punktów równa lub wyższa niż 50% maksymalnej, łącznej liczby punktów dla danej sfery. Tym samym wysokie natężenie zjawisk kryzysowych wymagało uzyskania:

- dla sfery gospodarczej minimum 1 punkty (na 2 możliwe do uzyskania);
- dla sfery środowiskowej minimum 3 punkty (na 5 możliwych do uzyskania);
- dla sfery technicznej minimum 2 punkty (na 3 możliwe do uzyskania);
- dla sfery funkcjonalno – przestrzennej minimum 3 punktów (na 5 możliwych do uzyskania).

Wartości punktowe uzyskane przez wszystkie jednostki analityczne w ramach czterech analizowanych sfer pozaspołecznych, przedstawiają poniższe rysunki (kartogramy).

Rysunek 3. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze gospodarczej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie

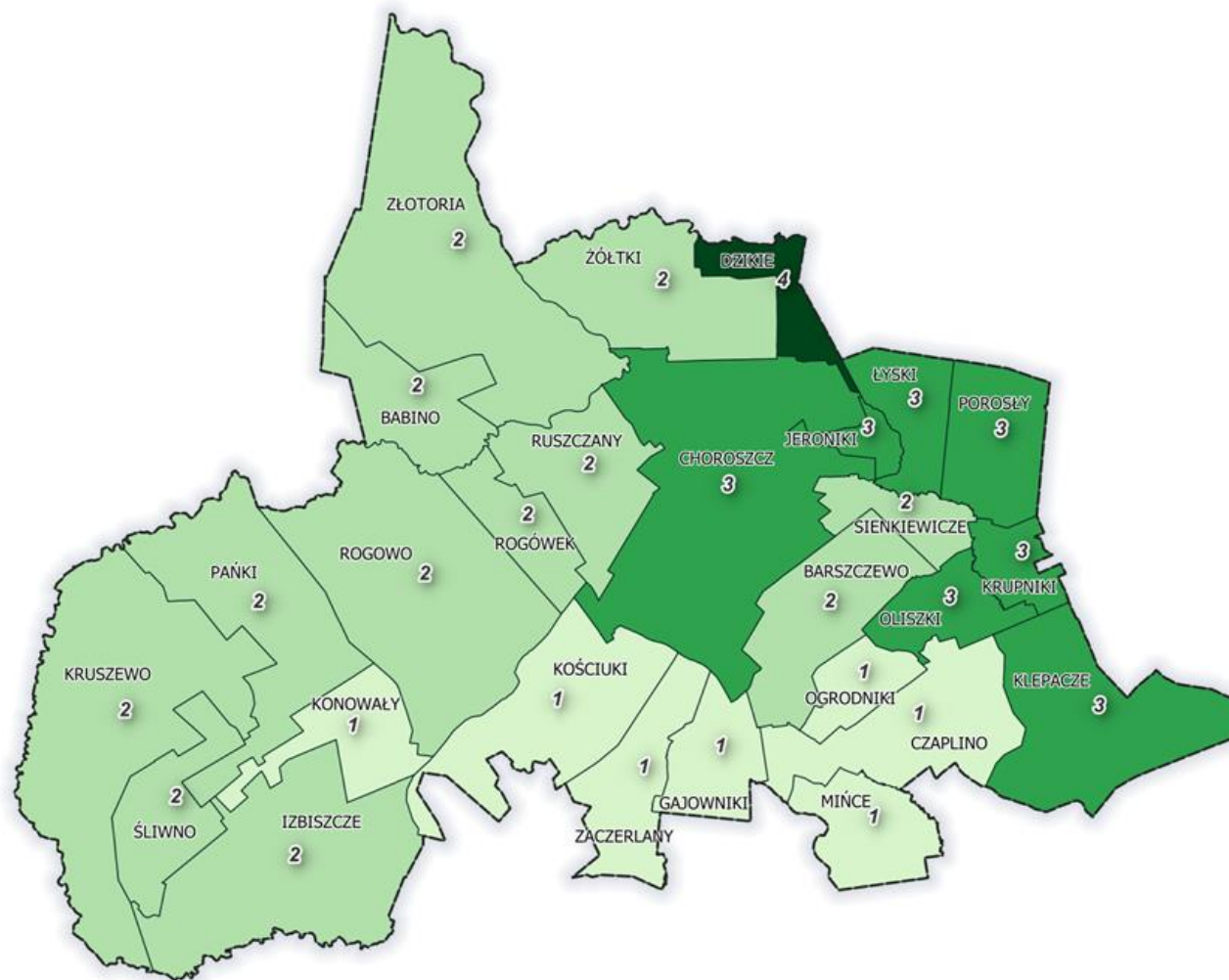

Źródło: opracowanie własne

W ramach sfery gospodarczej przeanalizowano 2 wskaźniki cząstkowe. Wysokie natężenie zjawisk kryzysowych w tej sferze (50% i więcej analizowanych wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna) zidentyfikowano w sołectwach:

- dwa wskaźniki: Kruszewo, Choroszcz, Śliwno, Rogowo, Konowaty, Babino, Ruszczany, Żółtki, Ogrodniki, Czaplino, Mińce, Zaczerlany,
- jeden wskaźnik: Złotora, Pańki, Izbiszczce, Gajowniki, Rogówek, Oliszki, Klepacze, Łyski, Sienkiewicze.

Rysunek 4. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze środowiskowej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie

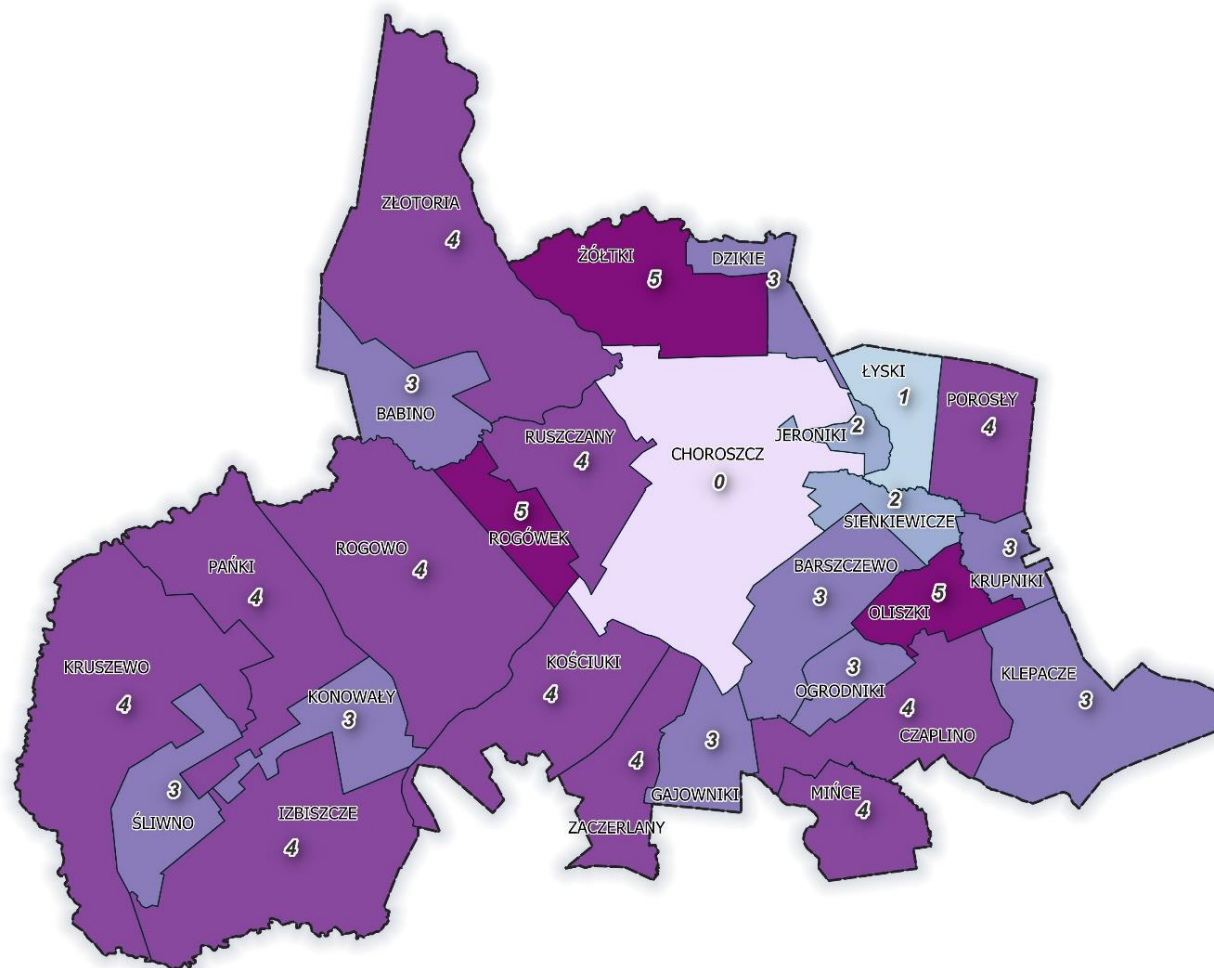

Źródło: opracowanie własne

W odniesieniu do sfery środowiskowej analizie poddano 5 wskaźników cząstkowych. Wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna) dotyczyło sołectw:

- cztery wskaźniki: Dzikie,
- trzy wskaźniki: Choroszcz, Jeroniki, Łyski, Porosty, Krupniki, Oliszki, Klepacze.

Rysunek 5. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze przestrzenno – funkcjonalnej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie

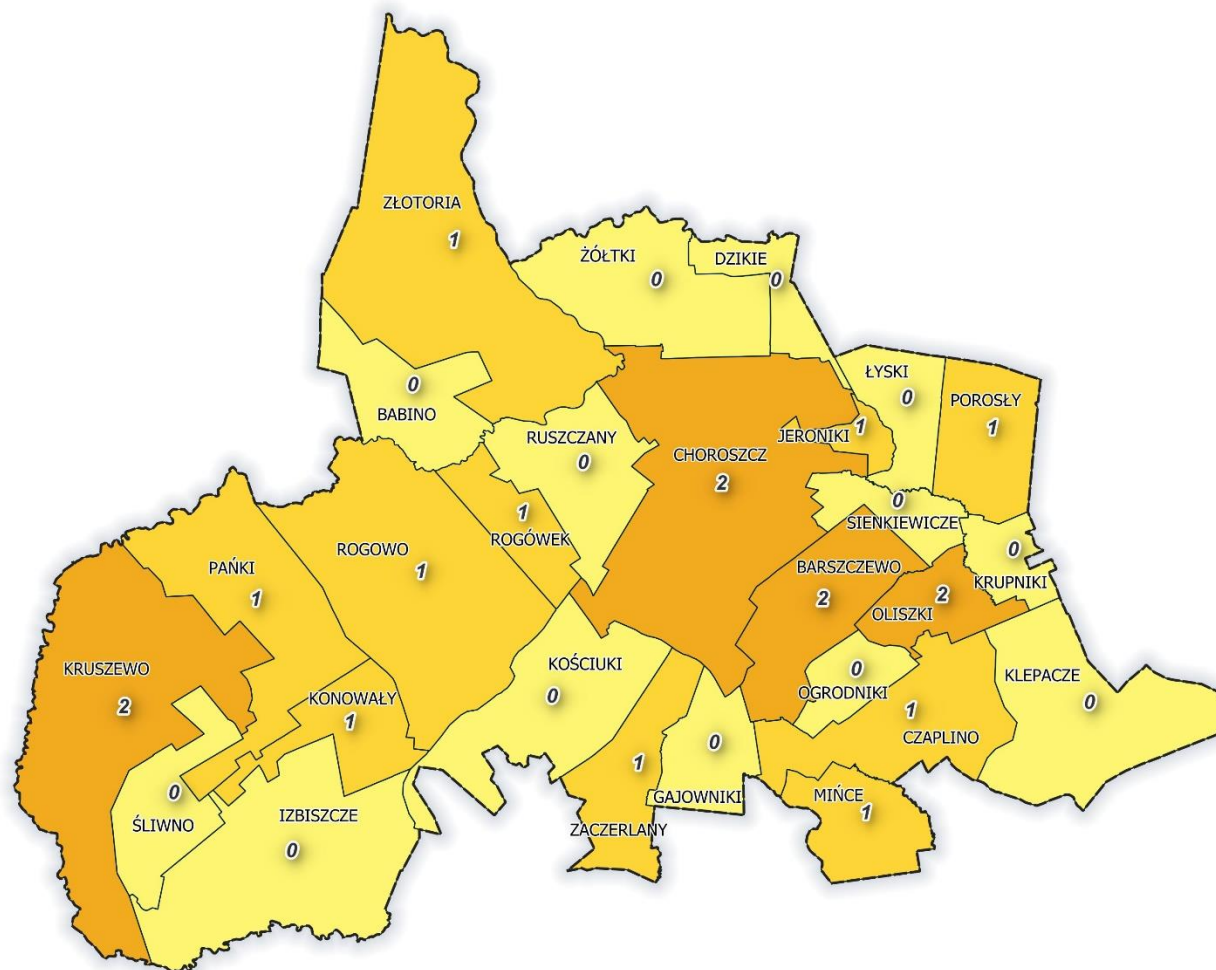

Źródło: opracowanie własne

W przypadku sfery funkcjonalno – przestrzennej w diagnozie wykorzystano 5 wskaźników częściowych. Najbardziej zdegradowane obszary stanowiły jednostki Żółtki, Rogówek i Oliszki, gdzie odnotowano niekorzystną sytuację pod względem wszystkich pięciu wskaźników. Wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna) dotyczyło sołectw:

- pięć wskaźników: Żółtki, Rogówek, Oliszki;
- cztery wskaźniki: Kruszewo, Izbiszczce, Pańki, Rogowo, Złotoria, Ruszczany, Porosty, Kościuki, Zaczerlany, Mińce, Czaplino;
- trzy wskaźniki: Dzikie, Babino, Konowały, Śliwno, Gajowniki, Barszczewo, Ogrodniki, Krupniki, Klepacze.

Rysunek 6. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze technicznej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie

Źródło: opracowanie własne

W ramach sfery technicznej przeanalizowano łącznie 3 wskaźniki. Wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna) zdiagnozowano w sołectwach:

— dwa wskaźniki: Barszczewo, Choroszcz, Kruszewo, Oliszki.

2.5. Krok 5. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

W ramach przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wyznaczono obszar zdegradowany w gminie Choroszcz. Za obszary zdegradowane przyjęto jednostki przestrzenne, w których wartość wskaźnika syntetycznego (sfera społeczna) była powyżej zero (Krok 3) oraz występował kryzys przynajmniej w jednej z pozaspołecznych sfer (Krok 4) o wysokim poziomie natężenia zjawiska kryzysowego (50% i więcej analizowanych dla danej sfery wskaźników przyjęto wartość mniej korzystną niż średnia gminna).

Jednostki te zostały wyróżnione w poniższej tabeli która przyjęła następującą konstrukcję: nazwa jednostki przestrzennej, wartość wskaźnika syntetycznego dla danej jednostki przestrzennej oraz zestawienie sfer pozaspołecznych gdzie występują zjawiska kryzysowe dla danej jednostki przestrzennej. Jednostki agregacji danych (przestrzenne) zaprezentowano w układzie: od najwyższych do coraz niższych wartości wskaźnika syntetycznego.

Tabela 16. Wyniki analizy wskaźnikowej – obszary zdegradowane.

Nazwa jednostki przestrzennej	Wartość wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera funkcjonalno-przestrzenna	Sfera techniczna
		Wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych dla danej sfery wskaźników przyjęto wartość mniej korzystną niż średnia gminna)			
Kruszewo	13,44	TAK	NIE	TAK	TAK
Choroszcz	9,17	TAK	TAK	NIE	TAK
Czaplino	8,11	TAK	NIE	TAK	TAK
Sienkiewicze	7,82	TAK	NIE	NIE	NIE
Rogowo	7,60	TAK	NIE	TAK	NIE
Złotoria	5,07	TAK	NIE	TAK	NIE
Izbiszczce	4,91	TAK	NIE	TAK	NIE
Pańki	3,24	TAK	NIE	TAK	NIE
Mińce	2,67	TAK	NIE	TAK	NIE
Ruszczany	2,66	TAK	NIE	TAK	NIE
Dzikie	2,24	NIE	TAK	TAK	NIE
Śliwno	1,03	TAK	NIE	TAK	NIE
Konowaty	0,96	TAK	NIE	TAK	NIE
Barszczewo	-0,72	NIE	NIE	TAK	TAK
Babino	-0,76	TAK	NIE	TAK	NIE
Żótki	-1,54	TAK	NIE	TAK	NIE
Klepacze	-2,09	TAK	TAK	TAK	NIE
Oliszki	-2,36	TAK	TAK	TAK	TAK
Łyski	-2,44	TAK	TAK	NIE	NIE
Krupniki	-4,56	NIE	TAK	TAK	NIE
Zaczerlany	-4,76	TAK	NIE	TAK	NIE
Kościuki	-5,11	NIE	NIE	TAK	NIE
Rogówek	-6,38	TAK	NIE	TAK	NIE
Porosty	-6,43	NIE	TAK	TAK	NIE
Ogrodniki	-7,09	TAK	NIE	TAK	NIE
Jeroniki	-8,20	NIE	TAK	NIE	NIE
Gajowniki	-13,00	TAK	NIE	TAK	NIE

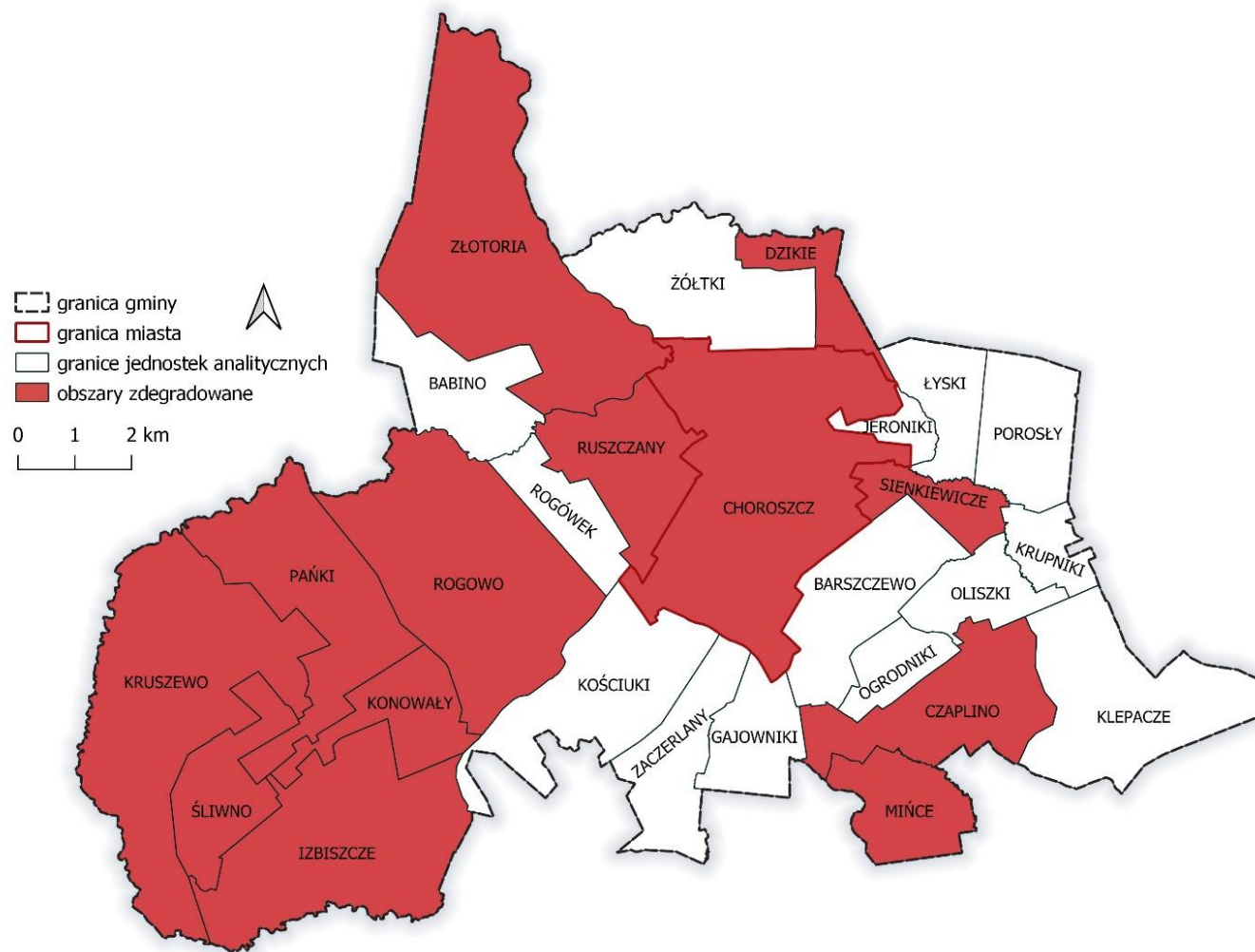
Źródło: opracowanie własne

Obszar zdegradowany został wyznaczony na terenie jednostek przestrzennych: Kruszewo, Choroszcz, Czaplino, Sienkiewicze, Rogowo, Złotoria, Izbiszczce, Pańki, Mińce, Ruszczany, Dzikie, Śliwno, Konowaty.

Powierzchnia obszaru zdegradowanego wynosi 106,708 km², co stanowi 65% powierzchni całej gminy Choroszcz.

Obszar zdegradowany zamieszkuje 8924 osoby, co stanowi 54% ludności.

Rysunek 7. Obszar zdegradowany – gminy Choroszcz

Źródło: opracowanie własne

2.6. Krok 6. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

Uwzględniając wszystkie przeprowadzone i opisane wyżej działania (Kroki: 1 – 5) możliwe było wyznaczenie obszaru rewitalizacji.

Całość wyznaczonego w Kroku 5 obszaru zdegradowanego przewyższała wartości wskazane w ustawie o rewitalizacji (tzn. obszar większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkiwany przez ponad 30% mieszkańców gminy). Tym samym należało dokonać zawężenia wskazanego obszaru do standardu odpowiadającego obszarowi rewitalizacji czyli obszarowi obejmującemu nie więcej niż 20% powierzchni gminy i zamieszkałemu przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy. W tym celu przyjęto następujące drogi postępowania:

- ilościowe
 - pogłębione wnioski z analizy wskaźnikowej opracowanej dla obszaru gminy Choroszcz

oraz

- jakościowe
 - wyniki spotkań roboczych z liderami samorządowymi oraz przedstawicielami Urzędu Miejskiego w Choroszczy oraz jednostek podległych,
 - spacer badawczy (o charakterze wizji lokalnej).

Pogłębiona **analiza danych** wskazała na potrzebę wyznaczenia obszaru rewitalizacji w przestrzeni jednostki/sołectwa Kruszewo ze względu na wspomnianą wcześniej najwyższą wartość wskaźnika syntetycznego prezentującą kryzys w sferze społecznej (Krok 3) wzmocnioną kryzysami w pozostałych trzech sferach pozaspółecznej – z wyłączeniem sfery środowiskowej (Krok 4). Kolejną jednostką, o drugim co do wartości wskaźnika syntetycznym, wskazującym na wysoki kryzys w sferze społecznej, była jednostka Choroszcz miasto, gdzie także dodatkowo w trzech sferach pozaspółecznych odnotowano wyraźną sytuację kryzysową (sfera gospodarcza, środowiskowa i techniczna). Łączna liczba mieszkańców w jednostce Kruszewo oraz Choroszcz przekraczała dopuszczalną wartość do 30% ogółu ludności gminy, jaką można przypisać obszarowi rewitalizacji, zgodnie z zaleceniami ustawy o rewitalizacji. Tym samym rekomendowano wyznaczenie obszaru rewitalizacji na terenie jednostek Kruszewo i miasto Choroszcz jednak w zawężonym zakresie (co do liczby mieszkańców i tym samym powierzchni). Równocześnie lokalizacja przestrzenna obu jednostek – duże oddalenie od siebie – wskazywała na potrzebę wyznaczenia potencjalnych dwóch podobszarów rewitalizacji na terenie gminy Choroszcz. Tym samym dokonano pogłębienia analizy danych dla jednostki Kruszewo oraz miasta Choroszcz celem uchwycenia danych / czynników uzasadniających wybór obszaru rewitalizacji.

Jednostka: Choroszcz - miasto

W przypadku miasta Choroszcz analizie pogłębionej poddano całe miasto do poziomu ulic (agregacja danych dla poszczególnych ulic w mieście Choroszcz). Wnioski z analizy pogłębionej danych zastanych wyraźnie wskazały na koncentrację szeregu zjawisk kryzysowych w części centralnej miasta.

W przypadku sfery społecznej, w omawianej jednostce przestrzennej, ze względu na jej charakter – bycie stolicą gminy - naturalnie dochodzi do koncentracji przejawów aktywności społecznej mieszkańców miasta i gminy. Jednak bliższa analiza wskazała m.in. że przy ul. H. Sienkiewicza znajduje się 6 z 13 organizacji pozarządowych działających w mieście, kolejne 2 znajdują się przy ul. Powstania Styczniowego i jedna przy al. Niepodległości, czyli w centralnej części miasta.

Istotnym czynnikiem jaki może wpłynąć na potencjalne wyznaczenie obszaru rewitalizacji jest koncentracja problemów społecznych w konkretnych lokalizacjach. Przykładowo zdiagnozowano (w oparciu o dane na dzień 31.12.2023 r.), że na samych tylko ulicach Powstania Styczniowego, Henryka Sienkiewicza i Lipowej mieszka 41% bezrobotnych zamieszkujących miasto Choroszcz. Na ulicy Akacjowej prawie 10% procent mieszkańców było bezrobotnych (średnia dla gminy 1,19%, średnia dla miasta 1,84%). W centralnej części miasta Choroszcz znajdują się także ulice, w których wielu mieszkańców jest zmuszonych korzystać z środowiskowej pomocy społecznej. Przykładowo na ulicy Kraszewskiego jest to 10 osób, na Alei Niepodległości - 18 osób, Rynek 11 Listopada - 8 osób (w wypadku tej ulicy warto także zwrócić uwagę na wysoki udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców – ponad 10%), zaś przy ulicy Adama Mickiewicza – 7 osób. Wartości te stanowią znaczny udział w ogólnej liczbie 130 mieszkańców miasta Choroszcz korzystających z pomocy społecznej.

Analogicznie wygląda sytuacja dla zagrożeń bezpieczeństwa w mieście. Obszary cechujące się degradacją mają zwykle wyższy poziom zagrożeń dla bezpieczeństwa. Dla wykorzystania pełni potencjału terenu konieczne jest podwyższenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców. Z tego powodu dokonano analizy obszaru miasta Choroszcz w aspekcie odnotowania wysokich wartości popełnionych przestępstw i wykroczeń. W ogólnej liczbie 51 wykroczeń i przestępstw popełnionych w 2023 w mieście Choroszcz, 7 dopuszczono się na Placu im. Dr. Zygmunta Brodowicza, 6 na ul. Powstania Styczniowego, z kolei 5 przestępstw i wykroczeń dopuszczono się na al. Niepodległości, zaś po 4 wykroczenia i przestępstwa dopuszczono się na ulicach Białostockiej i Adama Mickiewicza. Zatem, 5 ulic z największymi wartościami popełnionych w 2023 wykroczeń i przestępstw w mieście znalazło się w centralnej części miasta Choroszcz.

O poziomie bezpieczeństwa, oprócz statystyk popełnionych wykroczeń i przestępstw, świadczyć mogą także dane informujące o interwencjach służb porządku publicznego. W mieście Choroszcz (w 2023 r.) najwięcej ww. interwencji miało miejsce na ulicach: Sienkiewicza (113), Powstania Styczniowego (101) i Plac im. Dr. Zygmunta Brodowicza (88). Powyższe dane świadczą o kolejnym elemencie kompleksu problemów i zagrożeń społecznych, którymi dotknięta jest część Choroszczy.

Podsumowując, potencjalny podobszar rewitalizacji – centrum miasta Choroszcz, z takimi ulicami jak m.in. Aleja Niepodległości, Rynek 11 Listopada, ul. Kraszewskiego, ul. Akacjowa, ul. H. Sienkiewicza, ul. Lipowa, ul. Powstania Styczniowego, ul. A. Mickiewicza czy sam Rynek i Plac im. Dr. Zygmunta Brodowicza - cechuje się koncentracją: instytucji publicznych, organizacji

społecznych i niezbędnej dla całej gminy infrastruktury. Stanowi centralną przestrzennie część miasta, o dużym znaczeniu nie tylko dla miasta Choroszcz, ale także dla całej gminy Choroszcz. Równocześnie obszar ten charakteryzuje się nawarstwieniem problemów społecznych. Tym samym należy rekomendować go do objęcia obszarem rewitalizacji. Konieczne jest bowiem podjęcie działań mających na celu pełne wykorzystanie potencjału rozwojowego przedmiotowej części jednostki przestrzennej.

Jednostka: Kruszewo

We wsi Kruszewo (stan na 31.12.2023 r.) mieszkało 170 osób, co stanowi 1% mieszkańców gminy.

Czynnikami jakie mogą wzmacniać rekomendację dotyczącą utworzenia w Kruszewie podobszaru rewitalizacji (wynikającą z wysokich wartości wskaźników świadczących o wielowymiarowym kryzysie – analiza przeprowadzona w ramach Krok 3 i Krok 4) są:

- po pierwsze – jest to obszar, na którym zachodzi duże natężenie problemów i negatywnych czynników społecznych;
- po drugie – ze względu na właściwości terenu, w szczególności przyrodnicze, obszar sołectwa Kruszewo cechuje się dużym potencjałem rozwojowym – może przyciągać turystów, co ma niebagatelne znaczenie dla całej gminy Choroszcz i jej rozwoju gospodarczego (w tym przede wszystkim sołectwa Kruszewo).

O szczególnie negatywnej tendencji można mówić w przypadku Kruszewa w kontekście jego parametrów demograficznych. Od 31.12.2018 r. do 31.12.2023 r. liczba mieszkańców sołectwa spadła aż o 6%, co wydaje się być szczególnie niepokojące biorąc pod uwagę ogólną tendencję wzrostową liczby ludności, jaką można zaobserwować w gminie Choroszcz (lata 2018-2023 wzrost o 10,59% w całej gminie). Bardzo niepokojąca zdaje się być także statystyka dotycząca urodzeń – jedynie jedno urodzenie w 2023 roku (dla porównania w podobnej wielkości wsi Czaplino w tej samej gminie odnotowano 3 urodzenia).

Również pod względem bezrobocia sołectwo Kruszewo zmagало się z poważnymi problemami. W 2023 roku ponad 5% mieszkańców stanowiły osoby zarejestrowane jako bezrobotne, podczas gdy średnia dla gminy nieznacznie przekraczała 1% (należy pamiętać, że odsetek bezrobotnych obliczany jest w inny sposób niż stopa bezrobocia i może przyjmować co najwyżej takie same wartości jak ona, niemal zawsze przyjmuje jednakże wartości niższe).

O natężeniu problemów społecznych świadczy także liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. W Kruszewie stanowią oni ponad 5% ogółu mieszkańców, podczas gdy średnia dla gminy wyniosła ok. 1,8%. Szczególnie niepokojące zdaje się występowanie osób w wieku 0-18 lat, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej. Miejscowość zamieszkują także osoby korzystające z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności oraz z tytułu długotrwałej i ciężkiej choroby, co sygnalizuje konieczność podjęcia stosownych działań mających na celu zapobieżenie wykluczeniu społecznemu takich osób. Umieszczenie sołectwa w obszarze rewitalizacji zdaje się umożliwiać lepsze działania przeciwykluczeniowe.

Podsumowując, sołectwo Kruszewo mierzy się z wieloma problemami społecznymi, w szczególności bezrobociem i pogarszającą się sytuacją demograficzną. Z drugiej strony, cechuje się ono dużym potencjałem rozwojowym, w szczególności w zakresie turystyki.

Powyższe czynniki uzasadniają rekomendację o utworzeniu na terenie ww. sołectwa podobszaru rewitalizacji.

Przeprowadzone na przestrzeni **lutego – marca 2024 r. spotkania** z liderami samorządowymi oraz przedstawicielami Urzędu Miejskiego w Choroszczy i przedstawicielami jednostek podległych, wsparte licznymi kontaktami roboczymi (spotkania robocze w formule on-line, kontakty mailowe, rozmowy telefoniczne), potwierdziły potrzebę skoncentrowania przyszłej interwencji rewitalizacyjnej na terenie sołectwa Kruszewo oraz miasta Choroszcz (obszar centralny miasta). Decyzja podyktowana była następującymi wnioskami:

- najwyższe wartości wskaźnika syntetycznego, obrazującego kryzys w sferze społecznej, odnotowano w skali całej analizowanej gminy, w jednostce analitycznej Kruszewo i kolejno (nieco niższe wartości) odnotowano w jednostce analitycznej Choroszcz – miasto. Dodatkowo, w przypadku obu jednostek, odnotowano także szereg innych kryzysów w pozostałych analizowanych sferach,;
- największa koncentracja usług publicznych, ale także usług gospodarczych, z których korzystają mieszkańcy całej gminy, występuje w mieście Choroszcz, co w naturalny sposób generuje ruch mieszkańców do centrum miasta, przestrzeni wielofunkcyjnej, świadczącej usługi dla wszystkich mieszkańców gminy. W centrum Choroszczy koncentruje się:
 - o życie społeczne mieszkańców gminy – działają m.in. Centrum Kultury, Urząd Miejski i szereg innych instytucji publicznych, placówki ochrony zdrowia, Kluby Seniora, organizacje pozarządowe, itp.,
 - o życie handlowo – usługowe mieszkańców gminy (m.in. centrum handlowe ze sklepem Biedronka, PEPCO),
 - o życie sąsiedzkie – spotkania, spacer, itp. (m.in. w parku miejskim)co wymusza potrzebę dostosowania przede wszystkim układu funkcjonalno-przestrzennego miasta do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, ale także dużej uwagi skoncentrowanej na stanie technicznym budynków i infrastruktury technicznej, gdzie wskazane funkcje są realizowane lub mogą być realizowane (tutaj m.in. budynek Centrum Kultury, stajnie pałacowe, zabudowania szpitala – wszystko to obiekty zabytkowe wymagające interwencji rewitalizacyjnej),
- duża koncentracja osób starszych, mieszkańców centrum miasta Choroszcz, generuje szereg potrzeb przede wszystkim związanych z dostosowaniem przestrzeni i obiektów (przede wszystkim zabudowa wielorodzinna) dla osób ze szczególnymi potrzebami, eliminując bariery architektoniczne, ale także potrzebę tworzenia coraz szerszej, dostępnej oferty usług publicznych dostosowanych dla takich osób. Warto także zwrócić uwagę na problem braku dostępności przestrzeni/oferty w jednostkach peryferyjnych, charakteryzujących się zdecydowanie mniejszą, wręcz „kurcząca” się liczbą mieszkańców (bardzo niski wskaźnik urodzeń), gdzie społeczność lokalną budują głównie osoby starsze. Często decyzja o podejmowaniu działań w takich mało licznych wspólnotach może „przegrywać” z potrzebami ośrodków większych, wielofunkcyjnych, skazując te mniejsze na dłuższe oczekiwanie na zmianę. Takie jest Kruszewo – stąd decyzja o podjęciu działań rewitalizacyjnych w obszarze tej jednostki,
- wysoki potencjał zmiany gdzie przyszłe interwencje rewitalizacyjne mają możliwość przynieść efekty o wyraźnie największej skali oddziaływania ze względu na:

- o wysoką koncentrację mieszkańców stałych (w jednostce przestrzennej Choroszcz - miasto),
- o centralny charakter jednostki (Choroszcz miasto), wielofunkcyjny, gdzie koncentruje się życie mieszkańców całej gminy czyniąc ją miejscem bardzo częstych „odwiedzin” tym samym „używanym” przez mieszkańców całej gminy,
- o potencjał przestrzeni do wykorzystania: przestrzeń jednostki Kruszewo – bezpośrednie sąsiedztwo rzeki Narew z obszarami o wysokich walorach krajobrazowych możliwymi do wykorzystania gospodarczego (m.in. rozwój oferty usług turystycznych świadczonej przez mieszkańców sołectwa w oparciu o bazę infrastrukturalną).

W oparciu o wyżej przytoczone wnioski ze spotkań m.in. z liderami samorządowymi uznano, że obszar rewitalizacji w gminie Choroszcz powinien objąć przestrzeń w ramach dwóch jednostek analitycznych: Kruszewo oraz Choroszcz – miasto.

Kolejno przeprowadzono **spacer badawczy** (o charakterze wizji lokalnej) obejmujący obszar gminy Choroszcz – sołectwo Kruszewo oraz miasto Choroszcz. Wnioski ze spaceru badawczego potwierdziły zasadność wyznaczenia dwóch podobszarów rewitalizacji na terenie gminy Choroszcz: Podobszar 1 – Choroszcz – miasto, Podobszar 2 – Kruszewo.

Wnioski ze spaceru badawczego w jednostce Kruszewo:

Pod względem układu zabudowy wieś Kruszewo to tzw. ulicówka. Zabudowa jednorodzinna lub gospodarska, ściśle skoncentrowana wzdłuż drogi głównej komunikującej całą wieś. W sołectwie występują pojedyncze zabudowania zlokalizowane poza strefą koncentracji zabudowy, jednak z uwagi na ich peryferyjność, ale też skalę (kilka domów) ewentualna koncentracja interwencji rewitalizacyjnej – czyli wyznaczenie obszaru rewitalizacji – zasadna jest dla części centralnej wsi, cechującej się zabudową zwartą.

W części centralnej wsi zauważalna jest wyraźna dominacja w przestrzeni publicznej osób starszych. Tym bardziej uwidaczniają się potrzeby w zakresie dostosowania przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami – występujące tzw. bariery architektoniczne – warte do niwelacji w ramach przyszłych działań rewitalizacyjnych.

We wsi znajduje się zabytkowy (wpisany do rejestru zabytków, nr rej. A-6 z 8.12.1999) budynek szkoły podstawowej, obecnie już нефункционującej. Budynek swoją formą nawiązuje do szlacheckich dworców z XVII i XVIII wieku, co jest charakterystyczne dla budynków użyteczności publicznej powstałych w latach 1918-1939. Wokół budynku rozciąga się duży teren do potencjalnego zagospodarowania (dawnej boiska sportowe i przestrzeń rekreacji dla uczniów szkoły). Sam budynek cechuje się dobrym stanem technicznym – m.in. wymienionym dachem – mógłby więc stać się przestrzenią służącą wszystkim mieszkańcom i przybywającym do sołectwa i gminy, np. jako miejsce oddane we władanie organizacjom pozarządowym. Warto nadmienić, że w Kruszewie znajdują się 2 organizacje pozarządowe, co jest rzadkie w tak małych miejscowościach i świadczy o aktywności społecznej mieszkańców. Jest więc zarówno potencjał instytucjonalny, jak również infrastrukturalny dla dalszej poprawy lokalnego kapitału społecznego.

Uwagę zwraca środowiskowy potencjał rozwojowy obszaru sołectwa Kruszewo. Jego położenie w obszarze rozlewiska Narwi sprawia, że miejscowość może stać się celem ruchu turystycznego, nie tylko dla mieszkańców Białegostoku i Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, lecz także

dla turystów z całej Polski. Po części jest już ku temu infrastruktura – we wsi znajduje się prywatna wieża widokowa, z której rozciąga się wspaniały widok na meandrującą, bagnistą, w tym rejonie, Narew. Wzdłuż granicy Narwiańskiego Parku Narodowego ciągną się liczne ścieżki, potencjalnie mogące służyć turystom. Całe sołectwo znajduje się na terenie obszaru chronionego NATURA 2000 „Bagienna Dolina Narwi”, zatem uwarunkowania normatywne zapewniają ochronę dóbr przyrodniczych w tym obszarze – konieczne jest odpowiednie zagospodarowanie ich potencjału.

Tym samym w ramach obszaru rewitalizacji w jednostce Kruszewo warto ująć: teren zwartej zabudowy centrum wsi oraz obszar do niego bezpośrednio przyległy wzdłuż granic Narwiańskiego Parku Narodowego stanowiący potencjał rozwojowy dla sołectwa Kruszewo ze względu na wyjątkowe walory przyrodniczo–krajobrazowe stanowiące potencjał w obszarze rozwoju lokalnej gospodarki opartej o przemysł czasu wolnego (turystykę).

Wnioski ze spaceru badawczego w jednostce Choroszcz – miasto:

Teren centralny miasta Choroszcz (zakwalifikowany w wyniku spotkań m.in. z lokalnymi liderami samorządowymi do objęcia obszarem rewitalizacji), jest obszarem jednolitym przestrzennie. Składa się na niego centralna część miasta Choroszcz, charakteryzująca się gęstą, skupioną zabudową. W omawianym terenie koncentruje się nie tylko większość mieszkańców miasta, ale także budynków użyteczności publicznej służących wszystkim mieszkańcom gminy: szkoła podstawowa, Urząd Miejski, biblioteka publiczna, Miejsko - Gminne Centrum Kultury, największy w mieście park wraz z historyczną zabudową (Pałac Branickich z XVIII w.), czy stadion sportowy, na którym mecze rozgrywa klub piłkarski Narew Choroszcz. W wyniku spaceru badawczego zidentyfikowano szereg miejsc, gdzie występują lokalne problemy funkcjonalno-przestrzenne, zwłaszcza bariery architektoniczne, które potencjalnie utrudniają korzystanie z przestrzeni miejskiej dla osób ze szczególnymi potrzebami. Problemy te także widoczne są w budynkach użyteczności publicznej – nie wszystkich jeszcze w pełni dostosowanych do osób ze szczególnymi potrzebami (m.in. budynek Urzędu Miejskiego – brak windy / utrudniona komunikacja pomiędzy kondygnacjami). Zwrócono także uwagę na potrzebę interwencji w sferze technicznej – m.in. pilną konieczność modernizacji budynku Miejsko - Gminnego Centrum Kultury wraz z pełnym dostosowaniem jego przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Postępujące w dużym tempie zmiany klimatu (wyższe temperatury, susze, zjawiska ekstremalne – np. deszcze nawalne) zwracają uwagę na środowiskowe aspekty przestrzeni miejskiej – obecność zieleni, zwłaszcza wysokiej, w przestrzeniach zurbanizowanych, występowanie rozwiązań sprzyjających retencjonowaniu wody (tzw. niebiesko–zielona infrastruktura). W tym zakresie przestrzeń centralna miasta Choroszcz (podobnie jak szereg innych przestrzeni miejskich w Polsce) stanowi nadal potencjał do rozwoju. Aspekty środowiskowe, ważne dla jakości życia mieszkańców, są także istotne w zakresie rozwoju terenów rekreacyjnych. Miasto Choroszcz posiada kilka tego typu potencjałów, które warto rozwijać poprzez przystosowanie ich od powszechnego wykorzystania przez mieszkańców miasta jako przestrzeni rekreacji rodzinnej: m.in. tereny sąsiadujące z ulicą Jana Klemensa Branickiego czy tereny otwarte, zlokalizowane w południowej części miasta – na południe od ul. Białostockiej, przewidziane do zagospodarowania pod zbiornik retencyjny z funkcją rekreacyjną.

Pozytywny stosunek do historii jest jedną z cech przyjaznej przestrzeni publicznej. Tym samym eksponowanie i udostępnianie obiektów, miejsc o znaczeniu historycznym, stanowi ważny aspekt w kreowaniu wysokiej jakości przestrzeni publicznej, przestrzeni do życia dla mieszkańców.

W obszarze centralnym miasta Choroszcz znajduje się imponujące założenie parkowe wraz z zabudowaniami, Zespół pałacowo – parkowy Branickich, gdzie utworzono Muzeum Wnętrz Pałacowych. Niestety nie całe założenie pałacowo – parkowe jest udostępnione. Przynależące do niego obiekty takie jak m.in. stajnie pałacowe, wymagają rewitalizacji (remont techniczny oraz wprowadzenie nowych funkcji). Także sąsiadująca z pałacem i parkiem historyczna zabudowania obecnego szpitala wymaga interwencji w sferze technicznej (remont budynków i przedpola zabudowy).

Podstawowym celem spaceru badawczego było pozyskanie informacji o obserwowanych bezpośrednio w przestrzeni miasta problemach – zwłaszcza o charakterze funkcjonalno-przestrzennym, technicznym czy środowiskowym, które stały się podstawą do decyzji o wyznaczeniu obszaru rewitalizacji w przestrzeni jednostki: Choroszcz – miasto.

Dodatkowo spacer badawczy precyzyjnie zobrazował miejsca koncentracji negatywnych funkcjonalno-przestrzennych, technicznych czy środowiskowych, dając podstawy precyzyjnego wyznaczenia obszaru rewitalizacji.

Tym samym do podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto zaproponowano część miasta Choroszcz stanowiącą 64,45% jego mieszkańców a tym samym 22,62% mieszkańców gminy Choroszcz. Do obszaru rewitalizacji rekomendowano łącznie 31 ulic w całości oraz 11 częściowo (część budynków z danej ulicy ostatecznie włączono w obszar rewitalizacji a część nie). Ulice, które zostały zaproponowane do włączenia w całości w obszar rewitalizacji to: Akacyjowa, Bobrowa, Bociana, Brzozowa, Chabrowa, Dominikańska, Henryka Sienkiewicza, Juliusza Słowackiego, Klonowa, Konwaliowa, Ks. Franciszka Pieściuka, Lipowa, Lisia, Makowa, Ogrodowa, Pałacowa, Plac im. Dr. Zygmunta Brodowicza, Powstania Styczniowego, Rumiankowa, Rynek 11 Listopada, Sarnia, Stoneczna, Sportowa, Szkolna, Szpitalna, Świerkowa, Torfowa, Tulipanowa, Zamkowa, Zielona i Żwirowa. Częściowo, w podobszarze rewitalizacji, zaproponowano aby znalazły się ulice: 3 Maja, Adama Mickiewicza, Aleja Niepodległości, Białostocka, Jana Klemensa Branickiego, Józefa Piłsudskiego, Kolonia Gaj, Piaskowa, Tadeusza Kościuszki, Zastawie II i Żółtkowska.

Przeprowadzona szczegółowa analiza danych źródłowych, wsparta wnioskami ze spaceru badawczego oraz wnioskami ze spotkań z lokalnymi liderami samorządowymi i przedstawicielami instytucji publicznych gminy Choroszcz, pozwoliła na ostateczne, precyzyjne wyznaczenie obszaru rewitalizacji.

W efekcie podjętych działań wyznaczono dwa podobszary rewitalizacji w gminie Choroszcz na obszarze jednostek analitycznych: Choroszcz – miasto oraz Kruszewo.

Obszar rewitalizacji w gminie Choroszcz obejmuje dwa podobszary:

„OR 1 – Choroszcz miasto” o powierzchni 3,065 km²

„OR 2 – Kruszewo” o powierzchni 1,271 km²

tym samym

powierzchnia obszaru rewitalizacji to 4,336 km² co stanowi 2,65 % powierzchni gminy.

Obszar rewitalizacji w gminie Choroszcz jest zamieszkały przez

3859 mieszkańców co stanowi 23,5 % ludności gminy Choroszcz,

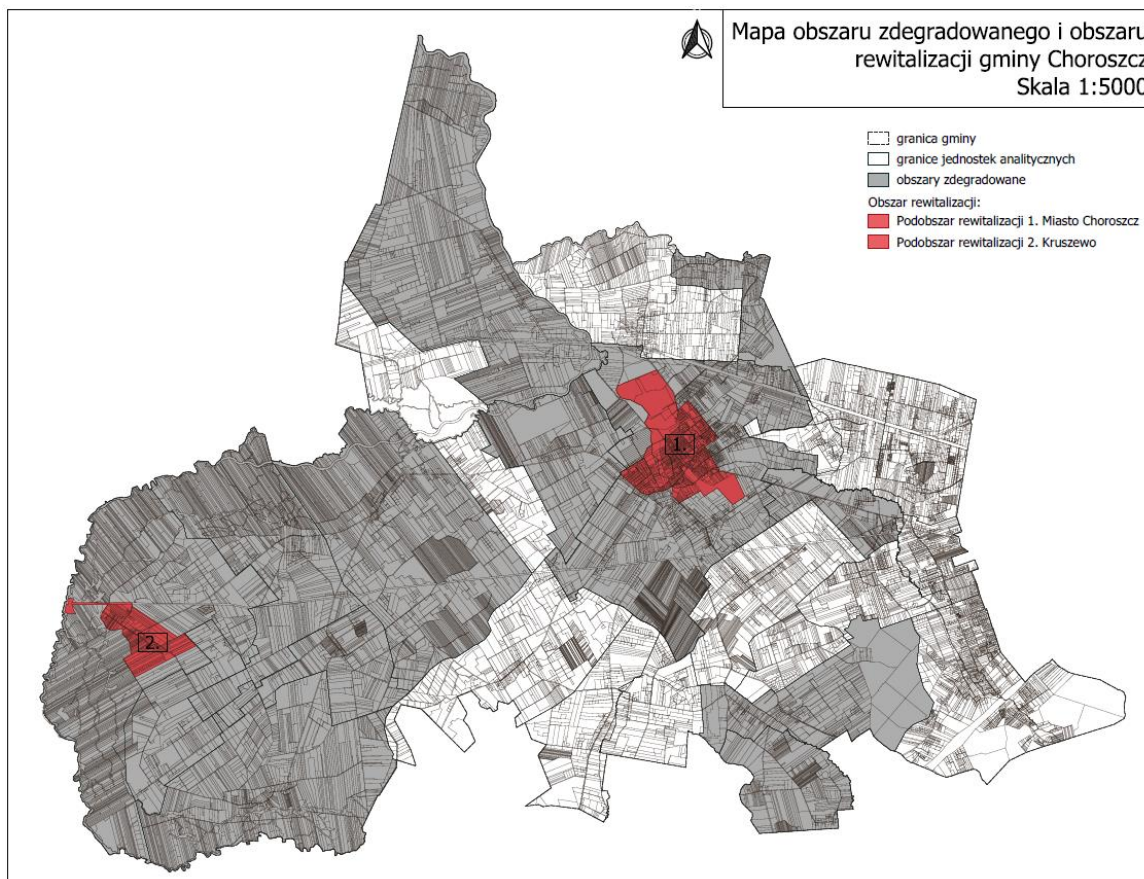
odpowiednio:

„OR 1 – Choroszcz miasto” zamieszkuje 3715 mieszkańców

OR 2 – Kruszewo zamieszkuje 144 mieszkańców.

Poniższy przedstawia poglądowo mapę obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wyznaczonego w gminie Choroszcz – uwaga: rysunek nie zachowuje skali 1:5000. Mapa obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Choroszcz – skala 1:5000 (podkład: mapa zasadnicza) jest samodzielny opracowaniem.

Rysunek 8. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w mieście i gminie Choroszcz¹

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy zasadniczej 1:5000 wydanej przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku

¹ Zaprezentowana mapa jest obrazem poglądowym nie oddającym skali 1:5000. Mapa zasadnicza w skali 1:5000 stanowi integralny załącznik do diagnozy delimitacyjnej.

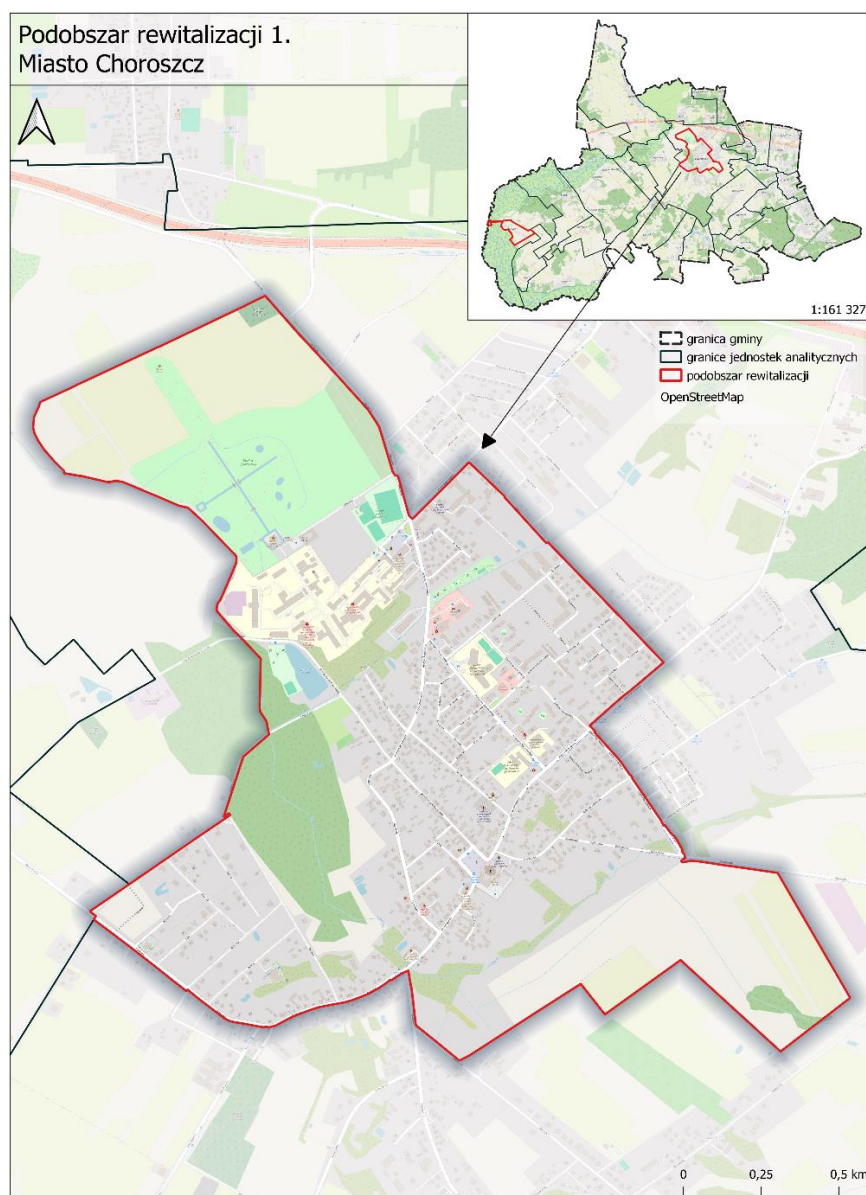
3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Na terenie gminy Choroszcz zostały wyznaczone **dwa podobszary rewitalizacji**:

— Podobszar Choroszcz – miasto

Podobszar rewitalizacji obejmuje fragment jednostki przestrzennej – Choroszcz miasto. Wyznaczony obszar obejmuje 31 ulic w całości i 11 ulic częściowo, zajmując powierzchnię 3,065 km², co stanowi ok. 1,87% obszaru gminy. Obszar ten zamieszkuje 3715 osób (stan na 31.12.2023 r.), stanowiących 22,6% mieszkańców całej gminy Choroszcz.

Rysunek 9. Poglądowa mapa podobszaru rewitalizacji: Choroszcz - miasto

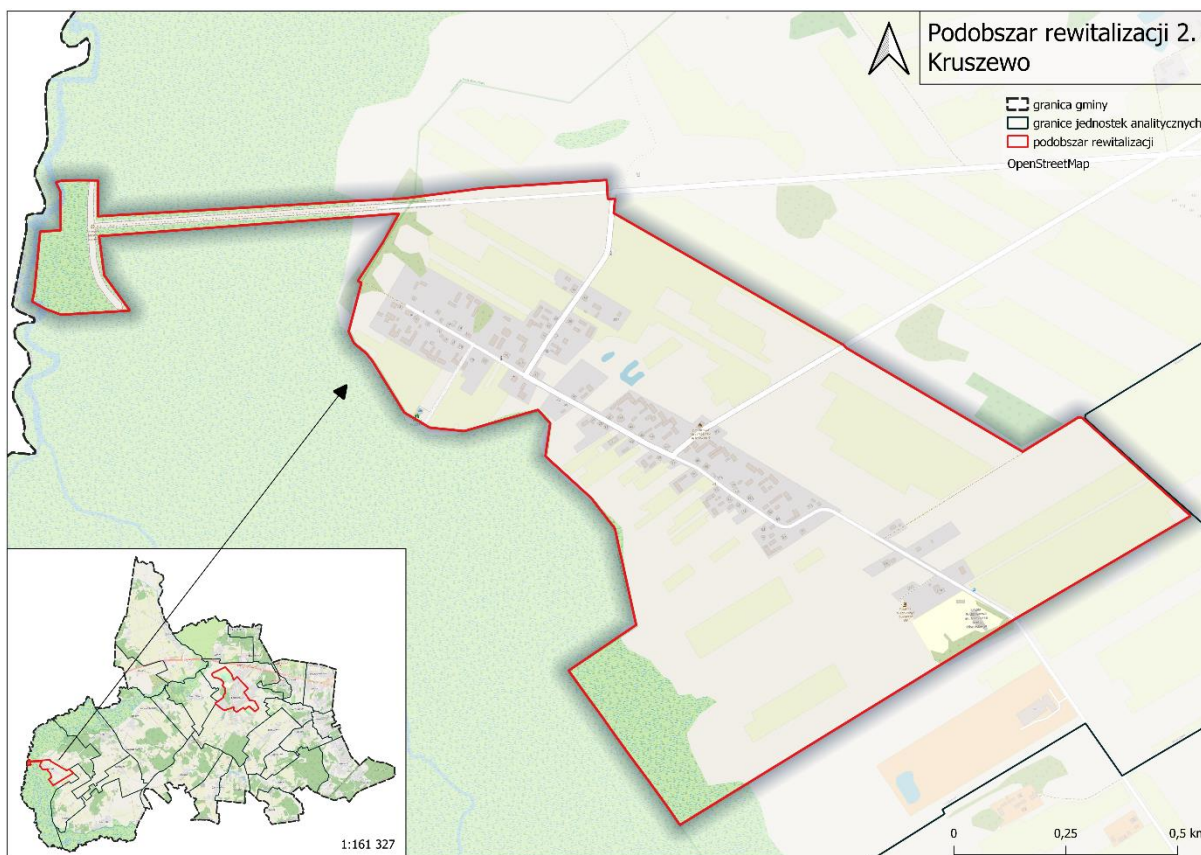

Źródło: opracowanie własne na podstawie OpenStreetMap

— Podobszar Kruszewo

Podobszar rewitalizacji Kruszewo obejmuje część wsi i sołectwa Kruszewo, charakteryzującą się zabudową zwartą – wieś typu ulicowego. W podobszar ten włączono również przyległe tereny o dużej atrakcyjności przyrodniczej, graniczące z Narwiańskim Parkiem Narodowym. Powierzchnia podobszaru wynosi 1,271 km², stanowiącą 0,78% powierzchni gminy. We wsi Kruszewo mieszkało 170 osób (stan na 31.12.2023 r.), a w wyznaczonym podobszarze rewitalizacji 144 osoby. Stanowiło to niecałe 1% mieszkańców gminy Choroszcz, z czego większość zamieszkiwała tereny włączone do wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Rysunek 10. Poglądowa mapa podobszaru rewitalizacji: Kruszewo

Źródło: opracowanie własne na podstawie OpenStreetMap

Łączna **powierzchnia wyznaczonego obszaru rewitalizacji to 4,336 km²**, co stanowi **2,65%** powierzchni gminy. Obszar rewitalizacji **zamieszkały** jest przez **3859 mieszkańców**, stanowiących **23,5%** ludności gminy².

² Liczba ludności: stan na 31.12.2023 r.

Wyznaczony obszar rewitalizacji spełnia standardy określone w ustawie o rewitalizacji, tzn. wyznaczony obszar jest nie większy niż 20% powierzchni gminy oraz jest zamieszkały przez mniej niż 30% mieszkańców gminy.

Pogłębiona diagnoza podobszarów rewitalizacji charakteryzuje zjawiska kryzysowe w sferze społecznej oraz pozaspółecznej (gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej). Wyniki diagnozy są kompilacją:

- analizy danych zastanych (dane ilościowe pochodzące ze statystyk publicznych oraz baz danych źródłowych przekazane do celów niniejszej analizy przez Urząd Miejski w Choroszczy oraz instytucje publiczne gminy Choroszcz – stan na dzień 31 grudnia 2023 r., w sytuacji innej informacja taka została podana w tekście diagnozy);
- przeprowadzonych badań jakościowych³ z reprezentantami środowisk gminy Choroszcz: instytucjonalnego (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Szkoła Podstawowa w Choroszczy), gospodarczego (przedsiębiorstwo handlowo – usługowe działające w Choroszczy), organizacji pozarządowych (osoby zarządzające organizacjami pozarządowymi działającymi w Choroszczy) oraz radnymi miejskimi z okręgów objętych rewitalizacją (zapis w tekście diagnozy w formie bezpośrednich wypowiedzi respondentów – cytaty);
- badań ilościowych przeprowadzonych w okresie 16 września do 7 października 2024 roku metodą ankiety online - CAWI⁴ oraz metodą ankiety papierowej - PAPI⁵. W ramach analizy wyników badań uwzględniono 200 w pełni wypełnionych ankiet badawczych (N:200).

³ W ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji przeprowadzone badania jakościowe – 10 pogłębionych wywiadów indywidualnych z liderami opinii (technika TDI – pogłębiony wywiad telefoniczny).

⁴ CAWI – ang. Computer Assisted Web Interview

⁵ PAPI – ang. Paper & Pen Personal Interview

3.1 Pogłębiona analiza podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto

3.1.1. Sfera społeczna

Analizę⁶ społeczną otwierają dane demograficzne. W tym kontekście warto rozpocząć od analizy danych dla **ruchu naturalnego ludności**⁷. Na terenie podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto, w okresie ostatnich pięciu lat, nastąpił w tej kwestii **spadek** populacji o 7,48‰. Dla porównania w całej gminie Choroszcz w tym samym okresie nastąpił wzrost populacji o 106,2‰ (10,62%), a w całym mieście Choroszcz populacja, w porównywanym okresie, wzrosła o 16,22‰. Należy jednakże zauważyć, że dokładny trend demograficzny, dla podobszaru rewitalizacji, wymaga pogłębionych badań demograficznych. Biorąc pod uwagę położenie gminy Choroszcz na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, rejonu objętego silnym wzrostem populacji ściśle powiązanych ze zjawiskiem tzw. suburbanizacji (w ramach aglomeracji białostockiej), brak wzrostu populacji w Podobszarze Choroszcz - miasto niewątpliwie jest symptomem niekorzystnych zjawisk które mogą mieć kontynuację w innych sferach życia społeczno – gospodarczego podobszaru (zjawisko starzenia się społeczności lokalnej i pojawiające się problemy mu towarzyszące).

Zwraca uwagę fakt, iż na niektórych ulicach podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto, takich jak ul. Powstania Styczniowego czy ul. Henryka Sienkiewicza zmiany demograficzne zachodzą „na minus” w jeszcze szybszym tempie (odpowiednio 9,1 i 7,2%). Wynika to wprost ze struktury ludności: *„(...) to teren Spółdzielni Mieszkaniowej, bloki, gdzie mieszka dużo seniorów. Oczywiście jakaś zmiana i tu zachodzi, od czasu do czasu wprowadzają się młodzi mieszkańcy, ale nie jest to zjawisko dynamiczne. Zdecydowanie dominują osoby w wieku emerytalnym”*.

W opinii liderów lokalnych grupy społeczne jakie są obecne w przestrzeni podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto to:

„(...)Seniorzy to grupa społeczna jaka dominuje w podobszarze Choroszcz – miasto. Seniorów widać. Seniorzy wybierają się. Prowadzą aktywny styl życia, wychodzą, są zauważalni. Działają poprzez m.in. Kółko Emerytów i Rencistów oraz inne organizacje społeczne.”

⁶ Uwaga wstępna: w wypadku podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto pewna część danych źródłowych, budujących wskaźniki obrazujące sytuację w sferze społecznej, objęta jest tajemnicą statystyczną/badawczą. W związku z powyższym niektóre tendencje zostały przedstawione na podstawie danych odnoszących się do obszaru całego miasta Choroszcz. Warto jednak na wstępie zauważyć, że w podobszarze rewitalizacji Choroszcz – miasto mieszka 78% mieszkańców całego miasta Choroszcz, a więc można przyjąć, że zjawiska społeczne i tendencje demograficzne zachodzące w całym mieście, z podobnym nasileniem zachodzą także w wyznaczonym i analizowanym podobszarze rewitalizacji. W sytuacji kiedy przedstawione dane dotyczą miasta Choroszcz (całej jednostki) jest to w tekście diagnozy wskazane – podobnie w sytuacji kiedy dane dotyczą terenu jaki obejmuje podobszar rewitalizacji Choroszcz – miasto także taka informacja jest w tekście diagnozy zawarta.

⁷ Ruch naturalny to kluczowe zjawisko demograficzne w ramach którego analizie poddaje się małżeństwa, rozwody, separacje, urodzenia i zgony, przy czym dla demografii, w analizie ruchu naturalnego, kluczowe znaczenie ma analiza urodzeń i zgonów. Wszystkie wymienione elementy pociągają za sobą zmiany w liczbie i strukturze ludności wg. płci, wieku i stanu cywilnego.

*„(...) **Młodzieży** jest mało albo raczej nie widać jej, chociaż jak powstała plaża okazało się że są, mieszkają tutaj, bo w końcu mieli się gdzie spotkać, wyszli z domów, można było ich zauważyć”.*

*„(...) **Osoby w wieku produkcyjnym, pracujący** - tych najmniej widać w przestrzeni miasta. Nawet jeśli jest jakaś oferta kulturalna czy są wydarzenia do nich adresowane to i tak oni z nich nie korzystają, bo pracują i są najczęściej poza Choroszczą, są w Białymstoku i czas wolny też tam spędzają. W Choroszczy tylko nocują.”*

Bezrobocie, w szczególności jeśli występuje w nasileniu, jest poważnym problemem społecznym. Zwykle nie tylko wiąże się z brakiem pracy i niesatysfakcjonującą sytuacją materialną (problem z utrzymaniem siebie/rodziny), ale rodzi korelację z innymi problemami społecznymi, które mogą doprowadzić do wykluczenia społecznego. W przypadku podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto bezrobotni stanowią 2,37% populacji. Warto tutaj nadmienić, że standardowy wskaźnik bezrobocia liczony jest w odniesieniu do liczby osób aktywnych zawodowo, a nie do całej populacji, a odsetek dla podobszaru rewitalizacji Choroszcz **przewyższa** zarówno **wartość dla gminy** (1,19%), miasta Choroszcz (1,84%) jak i całej Polski (1,49% - dane dla Q1 2024 na podstawie informacji GUS o liczbie bezrobotnych i liczbie ludności w Polsce). Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych w podobszarze rewitalizacji kosztuje się na poziomie 47,73% co jest wskaźnikiem o wartości wyższej niż średnia dla gminy (43,37%). Uwagę zwraca znaczna przewaga mężczyzn wśród bezrobotnych - stanowią 62% bezrobotnych w podobszarze rewitalizacji. Dla porównania: na terenie miasta Choroszcz to: 59%, na terenie gminy Choroszcz to: 56%, wśród bezrobotnych w Polsce to: 51% - dane GUS wg Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności dla Q1 2024. Ulice dotknięte w wysokim stopniu zjawiskiem bezrobocia to: ul. Akacyjowa (na której pracy poszukuje 6 z 63 mieszkańców) oraz ul. Szpitalna (na której w analogicznej sytuacji jest 4 z 55 mieszkańców). Pozytywny trend przejawia się wprawdzie w dynamice zjawiska bezrobocia – od 2018 do 2023 liczba osób bezrobotnych nieznacznie się zmniejszyła (o 5 osób). Mimo wszystko **bezrobocie** wciąż pozostaje **problemem podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto**.

Kolejna grupa parametrów informujących o natężeniu i strukturze problemów społecznych to dane prezentujące skalę **korzystających ze świadczeń pomocy społecznej** na danym obszarze. W wypadku podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto odsetek wszystkich korzystających z pomocy społecznej jest stosunkowo niski (1,53%), tj. niższy niż dla całego miasta (2,26) i całej gminy Choroszcz (1,84%). W ramach struktury demograficznej beneficjentów pomocy społecznej na podobszarze rewitalizacji Choroszcz - miasto zwraca uwagę **wysoki odsetek osób powyżej 60 r.ż.** (31,58%, dla porównania w mieście Choroszcz jest to 23,08%, w całej gminie – 20,46%).

*„(...) **Główne problemy społeczne** w tym podobszarze w kolejności intensywności to: **długotrwała choroba i niepełnosprawność** wynikająca w przede wszystkim z podeszłego wieku. To obszar gdzie bardzo dużo mieszkańców jest **osobami w wieku senioralnym**. Kolejny problem to **ubóstwo**, ale ten problem ma zdecydowanie mniejszą skalę. Koncentracja zjawisk problemowych to ul. Powstania Styczniowego, Słowackiego – tutaj mieszka bardzo dużo osób starszych, to są stare bloki, tam też jest sporo problemów społecznych, w tym związanych z długotrwałą chorobą”.*

„(...) ul. Powstawania Styczniowego, tereny koło Szpitala, Al. Niepodległości – to obszary gdzie mamy wyraźne problemy społeczne związane z wiekiem czyli tzw. problemy wieku starszego, czyli choroby długotrwałe, ograniczenia sprawności, ale też samotność, gorsze samopoczucie psychiczne seniorów”.

„(...)Seniorzy to liczna grupa społeczna w mieście Choroszcz, którą moim zadaniem dotykają problemy niskiego uposażenia czyli problemy natury ekonomicznej”.

„(...) w grupie seniorów występują problemy ekonomiczne bo mają niskie emerytury, są nawet pojedyncze przypadki ubóstwa”.

Stosunkowo duży, w statystykach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Choroszczy, jest odsetek **dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia** (34,48%) którym udzielono wsparcia, choć nie wyróżnia się on na tle analogicznych wskaźników dla miasta i gminy.

*„(...) przede wszystkim to wsparcie dożywiania w szkołach buduje statystykę MOPS w zakresie wsparcia dzieci i młodzieży, czyli interpretacyjnie należy bardziej iść w kierunku **gorszej sytuacji ekonomicznej** rodziców tych dzieci”.*

Analizując beneficjentów świadczeń pomocy społecznej pod względem płci widoczna jest niewielka przewaga mężczyzn w tym zbiorze (stanowią 58,6% beneficjentów), jest to jednakże wartość zbliżona do tej dla całej gminy Choroszcz (56,1%).

Wśród częstych powodów przyznania świadczeń pomocy społecznej na terenie podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto odnotować należy **potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności** występującą częściej niż analogicznie w skali całej gminy.

„(...) od lat obserwujemy narastający problem rozpadu rodzin, rozwody i w efekcie dużo matek, osób samotnie wychowuje dzieci, dzieci wychowują się bez ojców. Zjawisko jest powszechne, nie dotyczy tylko Choroszczy”.

W liczbach bezwzględnych skala świadczeń społecznych w podobszarze rewitalizacji prezentuje się następująco: 21 przyznanych świadczeń z tytułu ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, 18 przyznanych świadczeń z powodu bezrobocia i 18 z powodu niepełnosprawności, 17 przyznanych świadczeń z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby oraz 14 przyznanych świadczeń z powodu ubóstwa. Niepokojącym symptomem jest, suma wszystkich powodów do uzyskania świadczeń znacznie przekraczająca liczbę beneficjentów świadczeń (102 świadczenia łącznie dla 57 osób), co oznacza, że osoby korzystające z pomocy społecznej najczęściej dotknięte są kilkoma problemami na raz. Warto zwrócić uwagę na rozkład przestrzenny części problemów: 12 na 14 osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa mieszka przy Alei Niepodległości, 7 na 18 osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności – przy ul. Mickiewicza. Uwagi wymaga sytuacja w podobszarze w zakresie **przemocy w rodzinie**: co prawda nikt nie korzysta z pomocy społecznej z tego tytułu, jednakże założonych jest aż 11 niebieskich kart (wskaźnik: liczba wydanych niebieskich kart na 100 mieszkańców dla podobszaru rewitalizacji wynosi 0,3 przy wskaźniku dla gminy

Choroszcz – 0,32). Równocześnie liczba interwencji policji, dotyczących przemocy domowej na 100 mieszkańców, w podobszarze rewitalizacji kształtuje się na poziomie 1,13 i tym samym jest wyższa niż analogiczna średnia dla gminy wynosząca 0,91.

Mieszkańcom podobszaru rewitalizacji udzielane jest także wsparcie pomocy społecznej z tytułu bezrobocia (20,45%) jednak w porównaniu z gminą (56,63%) wartości tego wskaźnika są dla podobszaru korzystniejsze.

W podobszarze rewitalizacji Choroszcz – miasto **problem alkoholizmu** nie wydaje się być poważny w świetle statystyk oficjalnych. Państwowa Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych rozpatrywała w 2023 mniej przypadków na 100 mieszkańców (0,05) w porównaniu z terenem całej gminy (0,13). Także pomoc społeczną z tytułu alkoholizmu otrzymywały jedynie dwie osoby na terenie podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto. W ocenie służb pomocy społecznej: *„(...) na podobszar Choroszcz uzależnienia są nieco bardziej widoczne w tzw. starszych dzielnicach miasta m.in. ul. Powstawania Styczniowego, chociaż generalnie trudno z pełnym przekonaniem wskazać jakieś większe koncentracje. To co jest w uzależnieniach charakterystyczne i co z roku na rok na przestrzeni ostatnich lat się potwierdza to tzw. picie pokoleniowe. Wzorce z domu przechodzą na dzieci. Piła matka, potem jej syn a teraz mamy pijące dorosłe dzieci w naszych rejestrach MOPS”.*

Inne problemy społeczne (wskazywane m.in. przez służby pomocy społecznej w badaniach jakościowych) jakie dotyczą mieszkańców podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto to **spadek kondycji psychicznej**.

„(...) Zła kondycja psychiczna to nowy problem, a w zasadzie wyzwanie społeczne przed jakim stoimy. Bezspornie to widać. Wpływ na jej pogorszenie, u części naszych mieszkańców miał wybuch wojny na Ukrainie, chociaż obecnie nie można już tego czynnika uznać jako znaczący. Generalnie w mojej ocenie seniorzy są całkiem silni psychicznie, bardziej odporni. Natomiast młodzi ludzie to grupa gdzie problemy psychiczne są wyraźniejsze, przez ostatnie lata kondycja psychiczna młodych ludzi wyraźnie się obniża. Mocne przebodźcowanie, nadmiar obowiązków m.in. liczne zajęcia dodatkowe, wysokie oczekiwania edukacyjne, itp. to wszystko pogarsza kondycje psychiczną młodych”.

Problemy te zdecydowanie mocno wybrzmiewają w opiniach młodych mieszkańców gminy, w tym mieszkańców podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto:

„(...) Bardzo dużo młodych ludzi dotyka teraz problem złego zdrowia psychicznego. Wiele przeżywa załamania i depresje. Niestety większość nie przyznaje się, że ma takie problemy, nie mówi rodzicom, nie mówi nikomu. U nas w Choroszczy mamy dodatkowo stygmat szpitala psychiatrycznego. Jak gdzieś wyjeżdżamy, na przykład na sportowe zawody okręgowe, i mówimy, że jesteśmy z Choroszczy, to zaraz jest hejt, że jesteśmy z wariatkowa. Dlatego tym bardziej ludzie młodzi tutaj ukrywają swoje złe stany bo boją się, że od razu pójda do tego szpitala, że tym bardziej będą nazywani wariatami”.

Istotnym obszarem analizy wymiaru społecznego jest **bezpieczeństwo**, którego brak może wpływać na negatywnie postrzeganie danych obszarów miasta/gminy. Jednym z podstawowych wskaźników mówiących o bezpieczeństwie jest przestępczość. W podobszarze rewitalizacji Choroszcz – miasto popełniano w 2023 roku, **w przeliczeniu na mieszkańca**, znacznie **więcej przestępstw** (1,13 na 100 mieszkańców) w niż w gminie (0,61 na 100 mieszkańców) i mieście Choroszcz ogółem (0,88 na 100 mieszkańców). Dane te wiążą się z większą liczbą interwencji służb porządku publicznego na tym obszarze w porównaniu z gminą – 16,12 na 100 mieszkańców w podobszarze rewitalizacji Choroszcz – miasto do 10,10 na 100 mieszkańców w całej gminie. Analizując poszczególne kategorie przestępstw i wykroczeń, zwracają uwagę zarówno kradzieże, zniszczenia mienia i zdarzenia dotyczące przemocy domowej – jest ich w przeliczeniu na mieszkańca więcej niż w całej gminie.

W odniesieniu do zjawisk bezpieczeństwa warto odnotować także sytuację bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Analizując liczbę zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar dla podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto stwierdza się, że sytuacja jest dobra, tj. zdarzeń tych, w przeliczeniu na mieszkańca, jest mniej niż na terenie całej gminy (0.54 do 0.64).

W ocenie Policji grupy osób biorące najczęściej udział w wykroczeniach na terenie podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto to „(...) *Osoby dorosłe nadużywające alkoholu*”. Co ważne jeden z podstawowych problemów zgłaszanych przez młodych mieszkańców miasta, w kontekście ich poczucia bezpieczeństwa w przestrzeni miast, to obawa przed osobami po spożyciu alkoholu „(...) *są stale pod Biedronką, koło Bulwarów, tacy starsi pijacy, tacy bezdomni, i podchodzą co nas, głównie do dziewczyn, i chcą 2 albo 5 złotych. Boimy się kontaktu z nimi*”.

Generalna ocena służb Policji, w zakresie kwalifikacji przestępstw do jakich dochodzi na podobszarze rewitalizacji Choroszcz – miasto to:

„(...) *W kolejności od najczęstszych do najrzadszych to należy zacząć od przestępstw internetowych czyli zgłoszenia fałszywych stron, kradzieże przez Internet na przykład na OLX. Tego typu przestępstwa obecnie dominują. Kolejno to przykłady znęcanie się i w efekcie policyjne interwencje domowe i dalej często niebieskie karty. Na podobszarze Choroszcz - miasto relatywnie jest ich sporo jak na takie miasto. Kolejno to kolizje w ruchu drogowym. Kradzieże w sklepach – tutaj dominuje Biedronka i PEPCO. Mamy też kradzieże w szpitalu wśród pacjentów oraz próby przemytu, dostarczania na teren szpitala narkotyków dla pacjentów.*”

Miejsca koncentracji niepożądanych zjawisk na terenie podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto to:

„(...) *rejon ulicy Sienkiewicza oraz miejsca parkingowe przy sklepach Biedronka, PEPCO, Żabka – mamy do czynienia z nieprawidłowym parkowaniem, zastawianiem przejazdu uniemożliwiającym przejazd karetek pogotowia, kolizjami drogowymi przy cofaniu, parkowaniu*”.

„ (...) *miejsce gdzie spożywany jest publicznie alkohol, głównie przez młodzież to bezpośrednie sąsiedztwo sklepu Biedronka/PEPCO (...) taki ‘cichy zakątek’ przy bankomacie. Ponadto ul. Powstania Styczniowego – dużo zgłoszeń mówiących o osobach siedzących*

na ławkach pomiędzy blokami i pijących alkohol, ale trzeba mieć na uwadze, że czujność sąsiedzka w tym rejonie miasta jest wyjątkowo duża”.

„(...) na terenie rewitalizacji nie ma miejsc do których notorycznie wzywana była by Policja. W Choroszczy nie ma typowych ulic strachu gdzie jest niebezpiecznie. Choroszcz jest małym miasteczkiem, wszyscy się tu znają, nikt nie jest anonimowy, więc generalnie poczucie bezpieczeństwa jest tutaj wysokie”.

W opinii młodych mieszkańców Choroszczy problemy bezpieczeństwa należy także rozpatrywać w obszarze **bezpieczeństwa w sieci**. Młode osoby obecnie często nawiązują kontakty i budują relacje opierając się w dużej mierze na więziach wirtualnych. Często kontakty te, jak sami twierdzą, są *„(...) nie sprawdzone, nie wiadomo kto to jest, w zasadzie nie zna się tej osoby”*. Młodzi stają się adresatami tzw. „złych treści”, wchodzą w fałszywe relacje *„(...) dziewczyny często poznają tak niby swoich chłopaków, piszą z nimi, przesyłają zdjęcia, a to nie wiadomo kto to jest”*. Sami młodzi badani apelują o wzmocnienie działań edukacyjnych, uświadamiających, poprzez efektywne wykorzystane np. zajęć szkolnych z wiedzy o życiu w rodzinie, itp.

Aspekt edukacyjny należy rozpatrywać szerzej. Podobszar rewitalizacji Choroszcz znajduje się w całości w rejonie szkolnym obsługiwany przez Szkołę Podstawową w Choroszczy. Szkoła ta osiąga lepsze, w porównaniu do Szkoły Podstawowej w Złotorii (druga szkoła podstawowa na terenie gminy), wyniki egzaminu po 8 klasie. Warto jednak zauważyć, że z 21 **uczniów sprawiających problemy wychowawcze** zamieszkałych na terenie miasta Choroszcz, aż 19 zamieszkuje podobszar rewitalizacji Choroszcz - miasto, co stanowi w przeliczeniu na 100 mieszkańców większą liczbę takich uczniów (6,13) niż na terenie całej gminy Choroszcz (53). Z takich uczniów aż czworo zamieszkuje ulicę Akacjową, stanowiąc 1/5 uczniów pochodzących z tej ulicy.

Na terenie podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto mieszka 31 **uczniów** szkoły podstawowej **ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**.

„(...) Mamy w szkole dzieci ze szczególnymi potrzebami, i to jest nawet całkiem spora grupa osób. Mamy też dzieci w spektrum autyzmu, mamy dzieci niedostępujące, niedowidzące, z niepełnosprawnością ruchową – mamy pełen wachlarz dzieci o specjalnych potrzebach. Mamy ponad 200 dzieci z opiniami a ponad 20 dzieci z orzeczeniami z Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej. Dzieci mają przede wszystkim wydane opinie o potrzebie kształcenia specjalnego, dostosowanego do ich potrzeb”.

Jedyny w gminie przypadek nieotrzymania promocji do następnej klasy w szkole podstawowej pochodził z podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto.

Problemy społeczne jakie dotyczą dzieci i młodzież szkolną uczącą się w Szkole Podstawowej w Choroszczy (w tym z podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto), w ocenie kierownictwa placówki edukacyjnej, są charakterystyczne dla całej Polski, jednak warto wskazać to co bieżąco jest najbardziej dotkliwe dla Choroszczy:

„(...) realnym i powszechnym problemem ludzi młodych, mówimy tu o uczniach szkoły podstawowej, to **e-papierosy** oraz **energetyki**, nadal sprzedawane, po mimo zakazu, osobom niepełnoletnim (...) Przemoc fizyczna wśród dzieci i młodzieży – zdarza się, ale nie jest tak dominująca jak wiele lat wcześniej. Teraz powszechna jest **przemoc słowna** – to poważny problem. Narasta z roku na rok. Występuje nie tylko w przestrzeni werbalnej, ale przede wszystkim tej internetowej, w mediach społecznościowych gdzie teraz ludzie młodzi spędzają swój czas. Zjawisko jest wyjątkowo mocne, **hejt jest powszechny**. W minionym tylko roku mieliśmy w naszej szkole kilkanaście spraw związanych z hejtem, mową nienawiści w Internecie – kilka z tych spraw trafiło do Sądu. Mówimy tu o języku, ale też wulgarnych zdjęciach, oceniana innych itp. Przemoc słowna to dominujący teraz problem przemocy fizycznej, bójki szkolne w zasadzie się już nie zdarzają, przemoc słowna zdecydowanie przewyższa przemoc fizyczną”.

„(...) **Nadpobudliwość, słaba koncentracja uwagi** – to powszechne cechy dzisiejszych dzieci i młodzieży”.

„(...) Kondycja fizyczna, a raczej jest brak u dzieci i młodzieży. To jest realny problem. **Otyłość i nadwaga** u dzieci jest zjawiskiem z roku na rok nasilającym się. Rozmawiam z WF-stami o tym. Otrzymuję informację że na przykład średnio w klasie na 15-16 chłopców 50% ma całoroczne zwolnienia z lekcji WF, i to są ci chłopcy z nadwagą lub otyłością. Koniecznie potrzebujemy edukacji zdrowotnej – stale warto to robić, nie tylko okazjonalnie. Edukacji skierowanej do dzieci, ale też dorosłych”.

W ocenie samych uczniów problem uzależnień jest powszechnie obecny w środowisku młodych mieszkańców miasta i gminy, uczniów Szkoły Podstawowej w Choroszcz (w tym mieszkańców podobszaru rewitalizacji). „(...) **bardzo dużo ludzi pali. To jest aż przerażające. To ogromna skala. Bardzo potrzeba stałej, mocnej edukacji w zakresie uzależnień skierowanej osobno do młodych a osobno do rodziców. Tak będzie efektywnie, tak tylko młodzi się otworzą i powiedzą na prawdę jak jest i co im potrzeba**”.

Podobszar rewitalizacji Choroszcz – miasto cechuje stosunkowo **wysoki poziom aktywności społecznej mieszkańców**. Frekwencja wyborcza w wyborach do parlamentu w X 2023 na terenie podobszaru rewitalizacji Choroszcz nieznacznie przekraczała tę dla całej gminy (75,20% w porównaniu do 75,13%) i dla całego kraju (74,38%). Na terenie podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto znajduje się także sporo organizacji pozarządowych – 11 z 13 mających siedzibę na terenie miasta Choroszcz. Jest to naturalne zjawisko bowiem tereny podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto obejmuje centralną część miasta Choroszcz. Istnienie takich organizacji jak Stowarzyszenie „Chcę żyć”, Koło Emerytów i Rencistów, Towarzystwo Przyjaciół Choroszcz, Stowarzyszenie Pamięć i Tożsamość SKAŁA, LZS Choroszcz czy Narew Choroszcz, daje mieszkańcom podobszaru rewitalizacji przestrzeń do angażowania się w działalność na rzecz lokalnej społeczności.

„(...) **Generalnie sporo organizacji społecznych jest i aktywnie działa w Choroszcz**”.

„(...) Lokalni liderzy podejmują takie tematy jak: kultura, sport i rekreacja, ochotna zdrowia i profilaktyka zdrowotna, tożsamość lokalna i historia, wsparcie seniorów rencistów i emerytów, w tym także osób z niepełnosprawnościami”.

„(...) w Choroszczy, w mieście, mamy przynajmniej 15 osób o których można powiedzieć mocny, rozpoznawalny lokalny lider/liderka. To są między innymi osoby nagrodzone przez Starostę Powiatowego nagrodą dla lokalnych liderów. To są ludzie którzy ciągną za sobą pozostałych. Choroszcz na liderów nie może narzekać”.

W ocenie osób prowadzących organizacje pozarządowe działające w Choroszczy, można mówić o „sile liderów” lokalnych, jednak angażowanie się w działania społeczne, na poziomie mieszkańców miasta, zawsze mogłoby być większe:

„(...) mamy liderów, ale z tymi współpracującymi z liderami – to już gorzej. Trudno namówić ludzi do podjęcia współpracy.”

„(...) trochę brakuje nam tych ludzi ‘za liderami’”.

„(...) Solidarność społeczna nie jest może nadmiernie u nas popularna, ale zdarzają się sytuacje kiedy społeczność lokalna wykazuje się wrażliwością np. jakiś pożar to zaraz uruchamia się zbiórka pieniędzy. To taka pomoc doraźna. Ale też mieszkańcy aktywnie włączają się w takie akcje jak coroczna Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy – ta inicjatywa jest bardzo dobrze odbierana w Choroszczy, i tu widać solidarność społeczną. Co do zaangażowania mieszkańców w inicjatywy bardziej lokalne, na poziomie poszczególnych ulic, to tutaj już zdecydowanie trudniej o zaangażowanie, każdy pilnuje swojego domu, swojej twierdzy. Także mamy i pozytywne i te mniej pozytywne przykłady aktywności społecznej i solidarności społecznej w mieście”.

3.1.2. Podsumowanie sfery społecznej – zestawienie wskaźników

Tabela 17. Sytuacja społeczna Podobszaru rewitalizacji 1. Choroszcz – miasto. Zestawienie wskaźników.

Wskaźnik	Wartość dla gminy Choroszcz	Wartość dla Podobszar 1. Choroszcz - miasto
Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023	10,62%	-0,748%
Odsetek osób bezrobotnych	1,19%	2,37%
Zmiana liczby osób bezrobotnych w latach 2018-2023	-4,85%	-5,38%
Udział bezrobotnych mężczyzn w ogóle osób bezrobotnych	56,12%	62,01%
Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych	43,37%	47,73%

Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w ogóle bezrobotnych	56,63%	20,45%
Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	1,84%	1,53%
Udział osób powyżej 60 r.ż. w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	20,46%	31,58%
Udział mężczyzn w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	56,10%	58,60%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	16,50%	36,84%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	30,36%	31,58%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	41,91%	29,82%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	29,70%	24,56%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	36,63%	31,58%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	22,44%	15,79%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z alkoholizmu w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	4,29%	3,51%
Liczba przypadków rozpatrywanych przez Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 100 mieszkańców	0,13	0,05
Liczba wydanych niebieskich kart na 100 mieszkańców	0,32	0,30
Liczba popełnionych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców	0,61	1,13
Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców	10,10	16,12
Liczba interwencji dot. przemocy domowej na 100 mieszkańców	0,91	1,13
Liczba zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar na 100 mieszkańców	0,69	0,54

Liczba uczniów sprawiających problemy wychowawcze na 100 uczniów	5,74	6,13
Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych	10,94%	10,00%
Frekwencja wyborcza 2023	75,13%	75,20%
Liczba organizacji pożytku publicznego na 1000 mieszkańców	1,58	2,96

Źródło: dane Urząd Miejski w Choroszczy.

3.1.3. Sfera gospodarcza

Analiza w obszarze gospodarczym została przeprowadzona w oparciu o dane statystyczne odnoszące się dla całego miasta. Warto jednak mieć na uwadze, iż mieszkańcy miasta w zdecydowanej większości zamieszkują analizowany podobszar rewitalizacji, podobnie życie gospodarcze Choroszczy, miasta także skupia się na wyznaczonym podobszarze rewitalizacji.

„Centrum gospodarcze w Choroszczy koncentruje się wokół Biedronki”.

„Dominujące branże to przede wszystkim sklepy spożywcze, w drugiej kolejności usługi takie jak fryzjer czy innego rodzaju sklepy – sprzedaż materiałów budowlanych, ale to łącznie 3 - 4 punkty tego rodzaju. Większy biznes jest poza centrum miasta, na obrzeżach, gdzie jest więcej powierzchni – tam jest: In Post, Pruszyński (pokrycia dachowe i elewacje), Abakus (produkcja okien) i inne”.

W ramach przeprowadzonej analizy zwraca uwagę, fakt **niższej aktywności gospodarczej** w mieście Choroszcz w stosunku do danych dla całej gminy - w 2023 w przeliczeniu na 100 mieszkańców w mieście Choroszcz było 5,5 podmiotów gospodarczych a w gminie Choroszcz wartość ta wynosiła 6,1.

„Niestety w centrum Choroszczy mamy ograniczenia konserwatorskie które blokują rozwój lokalnego biznesu na przykład gastronomicznego w centrum miasta - jest wiele zapór, barier, ograniczeń jakie stawia się przedsiębiorcom. Często to są bariery nie do pokonania i nawet ci co próbowali tu coś zrobić ostatecznie się wycofują”.

„W Choroszczy mamy bardzo dobrą inwestycję – plażę miejską. Super miejsce, bardzo potrzebne dla mieszkańców, licznie odwiedzane. Ale projektując to rozwiązanie nie pomyślano o lokalnym biznesie i teraz jest tam też plaża biznesowa. Nie ma żadnej gastronomii obok, nawet sezonowej. W realizacji takich inwestycji gminnych warto miejsca gdzie zawsze mógłby się także rozwinąć biznes czyli w tym konkretnym przypadku brakuje miejsca wyznaczonego, z podpięciami do infrastruktury, gdzie mogły by się postawić food truck, lody, itp. I to jest zachęta inwestycyjna dla lokalnego biznesu”.

Biorąc pod uwagę, że miasto zwykle pełni funkcję ośrodka wymiany gospodarczej dla całej gminy, powyższe informacje wskazujące na niższą aktywność gospodarczą w mieście Choroszcz niż w gminie.

Na sytuację gospodarczą podobszaru rewitalizacji mają wpływ także czynniki przestrzenne: *„(...) Miasto Choroszcz w centrum, tam gdzie wyznaczono podobszar rewitalizacji, jest gęsto zabudowane, nie ma tu zbyt wiele wolnych powierzchni do inwestycji. Dodatkowo występują ograniczenia konserwatorskie w zakresie zabudowy historycznej. To wszystko skutecznie blokuje działania gospodarcze w tym obszarze. To może być powodem dlaczego aktywność gospodarcza w centrum miasta jest ograniczona”.*

W przypadku zawieszania działalności gospodarczej sytuacja wygląda następująco: w całej gminie było ich na mieszkańca więcej niż samym mieście Choroszcz (odpowiednio 1,3 i 1,2). Miniony oraz bieżący rok w skali Polski generalnie charakteryzuje się wyraźnym trendem **wzrostu zwieszonych działalności gospodarczych** (wyższym nawet niż w tzw. roku pandemicznym – 2020) co wskazuje na trudne warunki prowadzenia działalności gospodarczej związane z m.in. poziomem inflacji, szybkim stałym wzrostem kosztów prowadzenia biznesu, a w szczególności wzrostem kosztów pracy. Skutkuje to nominalnym spadkiem przychodów firm ze sprzedaży – w połączeniu ze wzrostem kosztów oznacza erozję rentowności.

Liderzy lokalni, w badaniach jakościowych (wywiady pogłębiane), zwracają także uwagę na stale jeszcze mało wykorzystany potencjał historyczny miasta Choroszcz jako jednego z możliwych kierunków rozwoju gospodarczego centrum miasta Choroszcz.

„Choroszcz jako gmina, po mimo walorów krajobrazowych na przykład Kruszewa czy historycznych – centrum miasta Choroszczy, jest turystycznie słaba. Jakby nie docenia się lokalnych potencjałów, walorów turystycznych, nie wierzy się w ich siłę (...) słabo się w nie inwestuje, tak aby je pokazać lepiej i o nie oprzeć promocję czy wydarzenia lokalne. Nie tworzy się infrastruktury turystycznej w oparciu o te walory. Czyli nie ma bodźców, które mogłyby wesprzeć ludzi w zainwestowaniu w turystykę. Tym samym nie rozwija się biznes turystyczny. (...) Inna sprawa, że dopiero pokolenie młodych, aktywnych mieszkańców gminy teraz zaczyna doceniać, widzieć to co mamy, te walory krajobrazowe i historyczne. Nasi rodzice nie wpoili w nas, nie pokazali nam, że mieszkamy w tak bogatym w naturę miejscu. Dopiero my podróżując po Polsce czy świecie widzimy na jakich, nawet słabych rzeczach, można robić super biznesy turystyczne.”

3.1.4. Sfera środowiskowa

Sfera środowiskowa odgrywa ważną rolę w utrzymaniu wysokiej jakości życia i kondycji zdrowotnej mieszkańców danego obszaru. Czyste powietrze, dostęp do zielonych przestrzeni oraz zdrowy ekosystem mają bezpośredni wpływ na samopoczucie fizyczne i psychiczne ludzi.

W wypadku danych środowiskowych, prezentowanych w niniejszej diagnozie, nie było możliwości wydzielenia poszczególnych wartości dla podobszaru rewitalizacji Choroszcz z uwagi na źródła pomiaru (punkty pomiarowe) oraz przestrzenny charakter zjawisk środowiskowych. Tym samym prezentowane informacje odnoszą się do całego miasta Choroszcz.

Na podstawie danych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ) za 2022 rok w mieście Choroszcz zarówno średnie roczne stężenie pyłu PM_{2,5}, jak i stężenia B(a)P plasujące się blisko normy (1 ng/m³) były niższe w porównaniu do całej gminy. Oznacza to, że w mieście jakość powietrza jest nieco lepsza w porównaniu do pozostałych terenów gminy.

Podobnie pozytywnie można określić obecność na terenie miasta powierzchniowych **form ochrony przyrody Natura 2000**, które występują w zachodniej i północno-zachodniej częściach podobszaru rewitalizacji. Sąsiedztwo takich obszarów ma pozytywny wpływ na dobrostan człowieka. Dodatkowo ich występowanie powiększa potencjał turystyczny miasta i całej gminy, co w konsekwencji może wspomóc rozwój gospodarczy skoncentrowany wokół rekreacji i turystyki. Wymaga to jednak umiejętnego wykorzystania tych terenów oraz dbania o to, aby nie ulegały degradacji.

Dodatkowo, warto zaznaczyć, że na terenie miasta nie ma żadnych dzikich wysypisk śmieci.

Z drugiej strony, na obszarze miasta jest wysoka **ilość odpadów komunalnych** na km². Wysoka wartość wskaźnika wskazuje na potencjalne ryzyko zanieczyszczenia środowiska naturalnego. Można na tej podstawie wysnuć też pozytywny wniosek: wyższy poziom zbierania odpadów przez mieszkańców to wyższy poziom świadomości ekologicznej (mniej śmieci wyrzuconych w lasach, spalonych w piecach, itp.). W mieście Choroszcz ilość odpadów komunalnych wynosi 126,01 Mg/km², co jest ponad trzykrotnie wyższą wartością niż w całej gminie, gdzie wartość ta jest na poziomie 36,81 Mg/km².

Podobszar rewitalizacji obejmuje **tereny szczególnego zagrożenia powodziowego**. Zgodnie z definicją zawartą w art. 16 pkt 34 ustawy Prawo wodne, obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmują tereny na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat) oraz obszary o wysokim ryzyku, gdzie prawdopodobieństwo to wynosi 10% (raz na 10 lat).

Na podstawie map zagrożenia powodziowego, udostępnionych do publicznej wiadomości na Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Infrastruktury w dniu 7 września 2022 r., takie tereny zidentyfikowano w północno-zachodniej części podobszaru. Zagrożenie powodzią występuje od rzeki Horodnianki, która stanowi prawy dopływ rzeki Narwi. Dodatkowo, mapy wskazują, że w mieście występują obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q_{0,2}%).

Choroszcz położona jest w zlewni rzeki Narew, która stanowi zachodnią i południową granicę gminy. Na terenie gminy wyodrębniono pięć jednolitych części **wód powierzchniowych** (rzecznych), które są reprezentowane ciekami naturalnymi oraz sztucznie zmienionymi. Wszystkie jednolite części wód cechują się złym stanem ogólnym oraz są zagrożone oceną nieosiągnięcia celu środowiskowego. **Wody podziemne** o znaczeniu użytkowym występują na terenie gminy w piaszczysto-żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych. Gmina położona jest w obrębie jednolitych części wód podziemnych – JCWPd nr 52 – charakteryzujące się dobrym stanem ogólnym oraz niezagrożone oceną ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego.

Oprócz tego, podobszar rewitalizacji znajduje się w IV klasie **suszy rolniczej**, czyli w strefie ekstremalnego zagrożenia. To oznacza, że obszar ten jest szczególnie narażony na długotrwałe okresy bez opadów, co negatywnie wpływa na uprawy rolnicze oraz lokalną gospodarkę rolną.

Tabela 18. Ocena stanu Jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze gminy Chroszcz.

Lp.	Nazwa JCW (kod)	Status JCW	Obszar dorzecza	Region wodny	Stan (ogólny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
JCWP						
1.	Czaplinianka (RW200010261589)	naturalna część wód	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi	zły	zagrożona
2.	Horodnianka (RW2000102615929)	naturalna część wód	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi	zły	zagrożona
3.	Biała (RW2000102616899)	silnie zmieniona część wód	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi	zły	zagrożona
4.	Supraśl od Dzierniakówki ujścia (RW20001626169)	naturalna część wód	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi	zły	zagrożona
5.	Narew od Lizy do Biebrzy	naturalna część wód	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi	zły	zagrożona
JCWPd						
	GW200052	-	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi	dobry	niezagrożona

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kart Charakterystyk JCWP oraz Kart Charakterystyk JCWPd - <http://karty.apgw.gov.pl>

3.1.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Jakość przestrzeni (w tym stan/jakość budynków) i infrastruktury komunalnej w mieście wpływa m.in. na jakość życia mieszkańców, a także na ogólną sytuację gminy. Przykładowo: częste awarie infrastruktury zwiększają koszty świadczenia usług publicznych. Na tle miasta i gminy sytuacja infrastrukturalna podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto prezentuje się pozytywnie. W porównaniu z całą gminą znacznie więcej budynków ma **podłączenie do sieci wodociągowej** (57,54% a 35,27% dla gminy i 49,60% dla miasta), **kanalizacyjnej** (51,35% w stosunku do gminy gdzie jest 18,76% i 41,79% dla miasta) i **ciepłowniczej** (4,73% w stosunku do gminy gdzie jest 0,6% i 2,85% dla miasta). Należy jednak pamiętać, że podobszar leży na terenie jednego w gminie miasta, zaś odsetek lokali wyposażonych w powyższe udogodnienia jest, w porównaniu do wartości średniej dla miast w Polsce, stosunkowo niski: statystycznie w Polsce przyłączenie do sieci kanalizacyjnej ma 75,9% budynków, do sieci wodociągowej – 85,3% (dane z raportu GUS „infrastruktura komunalna – wodociągowa i kanalizacyjna w 2022). Generalnie sieć wodno – kanalizacyjna i ciepłownicza, na terenie analizowanego podobszaru rewitalizacji, wykazuje bardzo **niską awaryjność** (jedynie dla sieci ciepłowniczej odnotowano na podobszarze jedną awarię w 2023 roku).

W zakresie pozostałej infrastruktury usług publicznych stwierdza się, że w mieście Choroszcz znajduje się 40 przystanków komunikacji zbiorowej co daje **gęstość geograficzną przystanków** 2,38 na km². Wartości te są wyższe niż analogiczne dla całej gminy gdzie wynik ten wynosi 1,15/km².

Przestrzeń publiczną podobszaru rewitalizacji budują zaaranżowane miejsca takie jak Rynek 11 Listopada, Pl. Brodowicza przez Miejsko Gminnym Centrum Kultury i Sportu, bulwary miejskie z tętnią i placem zabaw dla dzieci, park przy Muzeum Wnętrz Pałacowych (dawna letnia rezydencja Branickich) czy teren sportowo – rekreacyjny z plażą miejską i stawem. W ocenie liderów lokalnych, oraz samych mieszkańców podobszaru rewitalizacji, nawet te już urządzone przestrzenie publiczne, doceniane i intensywnie użytkowe przez mieszkańców, warte są dalszej modernizacji poprzez wprowadzenie rozwiązań będących **odpowiedzią na zmiany klimatu** (m.in. zacienień, rozwiązań obniżających temperaturę czy zieleni) oraz **rozszerzających funkcje tych miejsc**. Ponadto podobszar rewitalizacji Choroszcz - miasto, zwłaszcza tereny z zabudową wielorodzinną, gdzie występuje znaczny odsetek mieszkańców w wieku senioralnym, cierpią na **deficyt zaaranżowanych mini-przestrzeni do spotkań sąsiedzkich** czy też dostosowania ciągów pieszych do osób ze szczególnymi potrzebami (m.in. większa ilość ławek, przysiadków, itp.).

Na terenie podobszaru rewitalizacji znajdują się wszystkie **obiekty użyteczności publicznej** z terenu miasta Choroszcz (10 obiektów) co świadczy o wysokim stopniu dostępności do usług publicznych dla mieszkańców podobszaru. Warto jednak zaznaczyć, iż jedynie 4 ze wskazanych obiektów wyposażone są w podjazd dla OzN - co mimo wszystko i tak daje lepszy wynik (40%) niż dla całej gminy (37,5%). Pięć, spośród wskazanych dziesięciu budynków użyteczności publicznej, dysponuje toaletą dostosowaną do potrzeb OzN, a siedem parkingiem z wyznaczonymi miejscami dla tych osób. Zważywszy na strukturę demograficzną mieszkańców podobszaru: *„Seniorzy to grupa społeczna jaka dominuje w podobszarze Choroszcz – miasto”* **dostosowanie przestrzeni** miejskiej podobszaru rewitalizacji, jak również **obiektów**

użyteczności publicznej, do komfortowego odbioru przez **osoby ze szczególnymi potrzebami** jest bezwzględną potrzebą cywilizacyjną.

Na terenie podobszaru rewitalizacji znajduje się jedyna placówka opieki zdrowotnej w mieście, jedna z trzech w gminie.

Pierwotny, historyczny układ przestrzenny – powiązanie Pałacu Branickich z rynkiem i kościołem w Choroszczy - został zakłócony poprzez zmianę lub zamknięcie naturalnych powiązań funkcjonalno - komunikacyjnych (otwarcie i działanie SSP ZOZ w Choroszczy). Zmiana funkcjonalno – przestrzenna jest utrwalona, jednak z punktu widzenia rewitalizacji przestrzeni miejskiej warto rozważyć zasadniczą rewizję bieżącego układu czyniąc go na powrót przejrzystym i funkcjonalnym poprzez otwarcie części przestrzeni publicznych szpitala dla pacjentów, odwiedzających ale także mieszkańców podobszaru rewitalizacji.

3.1.6. Sfera techniczna

W ramach analizy sfery technicznej zwrócono uwagę m.in. na **azbest** - ilość jego jest niższa w mieście (6716,95 na 100 osób, przy 387165,25 ogółem⁸), niż w gminie (18973,98 na 100 osób, 3116665,95 ogółem), jednak ze względu na jego szkodliwość dla zdrowia, wartości te nie można uznać jako satysfakcjonujące.

Dodatkowo, udział liczby **pieców do wymiany/budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła** w ogólnej liczbie budynków jest wyższy w mieście (17,43%), niż w gminie (13,06%). Wszystkie piece niespełniające norm prawnych, których w mieście jest aż 397, znajdują się w budynkach i lokalach mieszkalnych. Generalnie ponad 25% budynków mieszkalnych ma piece do wymiany.

Podczas analizy sfery technicznej warto zwrócić uwagę również na liczbę **obiektów/budynków zabytkowych**, których duża liczba może wiązać się z koniecznością ponoszenia dodatkowych kosztów na rzecz ich konserwacji czy renowacji. Takie budynki mogą, jednakże wpływać pozytywnie na charakter turystyczny okolicy. Ponad połowa obiektów/budynków zabytkowych biorąc pod uwagę gminę Choroszcz (gdzie znajduje się ogólnie 179 tego typu obiektów) znajduje się w podobszarze rewitalizacji Choroszcz – miasto (**118 obiektów zabytkowych**). Są to prawie wszystkie obiekty zabytkowe jakie występują na terenie miasta Choroszcz (118 ze 119) i należą do nich:

- historyczna część miasta, 1507 - XVIII, nr rej.: A-285 z 5.01.1977;
- XVIII wieczny kościół (ob. par. p.w. śś. Jana Chrzciciela i Szczepana), nr rej.: A-377 z 22.03.1956;
- XVIII wieczny budynek poklasztorny, nr rej.: A-378 z 22.03.1956;
- kaplica przy kościele parafialnym, nr rej.: A-379 z 20.10.1966 ;
- cerkiew par. p.w. MB Opiekuńczej, 3 ćw. XIX, nr rej.: A-380 z 12.11.1987;

⁸ W przyjętej jednostce pomiaru przez Urząd Miejski w Choroszczy.

- kaplica cmentarna p.w. Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa, 1921, nr rej.: A-396 z 28.03.1988;
- cmentarz żydowski, pocz. XIX, nr rej.: A-86 z 28.12.1988;
- zespół pałacowy Branickich, XVIII: pałac, nr rej.: 41 z 27.04.1956, park, nr rej.: 42 z 27.04.1956 i nr rej.: A-30 z 24.09.2002;
- zespół zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszcy składający się z zespołu pawilonów administracyjnych i leczniczych przy bramie wjazdowej, bramy wjazdowej, budynku d. szkoły /ob. magazynu/, budynku mieszkalnego nr 22, pawilonów dla chorych nr 19, 20, 21, 22, 23, 25, 31, 47, budynku d. portierni /ob.apteka/, budynku kina „Zdrowie”, wieży ciśnień i otaczających ją zabudowań warsztatowych, dawnej stajni z magazynem, ob. szpital, 4 ćw. XIX – pocz. XX, nr rej.: 521 z 20.07.1984;
- pawilon gościnny wschodni przy pałacu Branickich, 1753 – 56, mur. nr rej. A -622 z 25.07.2019.

Obiekty historyczne, zabytkowe znajdujące się w podobszarze rewitalizacji są objęte ochotną konserwatorską.

3.1.7. Podsumowanie sfer pozaspółecznych – zestawienie wskaźników

Tabela 19. Sytuacja pozaspółeczna Podobszaru rewitalizacji 1. Choroszcz – miasto. Zestawienie wskaźników.

Sfera	Wskaźnik	Wartość dla gminy Choroszcz	Wartość dla Podobszaru 1. Choroszcz - miasto
Gospodarcza	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	6,09	5,52
	Liczba zawieszonych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	1,32	1,25
Środowiskowa	Średnie roczne stężenie pyłu PM _{2,5} (µg/m ³)	14,29	13,52
	Średnie roczne stężenie pyłu B(a)P (µg/m ³)	0,89	0,85
	Obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat)	TAK	TAK
	Liczba dzikich wysypisk śmieci	1	0
	Ilość odpadów komunalnych (Mg/km ²)	36,81	126,01
Przestrzenno - funkcjonalna	Odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej (%)	35,27%	57,54%
	Odsetek budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej (%)	18,76%	51,35%
	Odsetek budynków podłączonych do zbiorczej sieci ciepłowniczej (%)	0,60%	4,73%
	Gęstość geograficzna przystanków (przystanki/ km ²)	1,15	2,38
	Odsetek budynków użyteczności publicznej z podjazdem dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi	37,5%	40%
	Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb OzN	31,25%	50%
	Odsetek budynków użyteczności publicznej z wyznaczonymi miejscami parkingowymi dla OzN	31,25%	70%
Liczba placówek opieki zdrowotnej	3	1	
Techniczna	Ilość azbestu do unieszkodliwienia w przyjętej jednostce azbestu na 100 mieszkańców	18973,98	6716,95
	Udział liczby pieców do wymiany/budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków	13,06%	17,43%
	Liczba obiektów/budynków zabytkowych na km ²	1,09	38,50

Źródło: dane Urząd Miejski w Choroszczy.

3.1.8. Dokumentacja fotograficzna podobszaru rewitalizacji Choroszcz - miasto

Zdjęcie 1. Centrum Podobszaru Choroszcz – miasto. Plac Brodowicza.

1. Zdjęcie 2. Charakterystyczna dla centrum miasta Choroszcz niska, zwarta zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna.

Zdjęcie 3. Plac Brodowicza.

Zdjęcie 4. Miejsko – Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy na Placu Brodowicza.

Zdjęcie 5. Rynek 11 Listopada.

Zdjęcie 6. Jeden z budynków zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszczy – obecnie teren SSP ZOZ w Choroszczy.

Zdjęcie 7. Historyczna wieża ciśnień w zespole zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszczy – obecnie teren SSP ZOZ w Choroszczy.

Zdjęcie 8. Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy.

Zdjęcie 9. Bulwary miejskie w Choroszczu z tężnią.

Zdjęcie 10. Teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą.

3.1.9. Wyniki badań społecznych – Podobszar 1. Choroszcz – miasto

Charakterystyka respondentów

Ankietę badawczą dla Podobszaru 1. Choroszcz – miasto wypełniły 164 osoby (N=164). Najwięcej uczestników badania, bo aż 116 osób (około 70% badanych), pochodziło z miasta Choroszcz. Poza granicami gminy mieszka 14 respondentów (ok. 9%), natomiast pozostałe miejscowości na terenie gminy zamieszkuje 29 respondentów (11%).

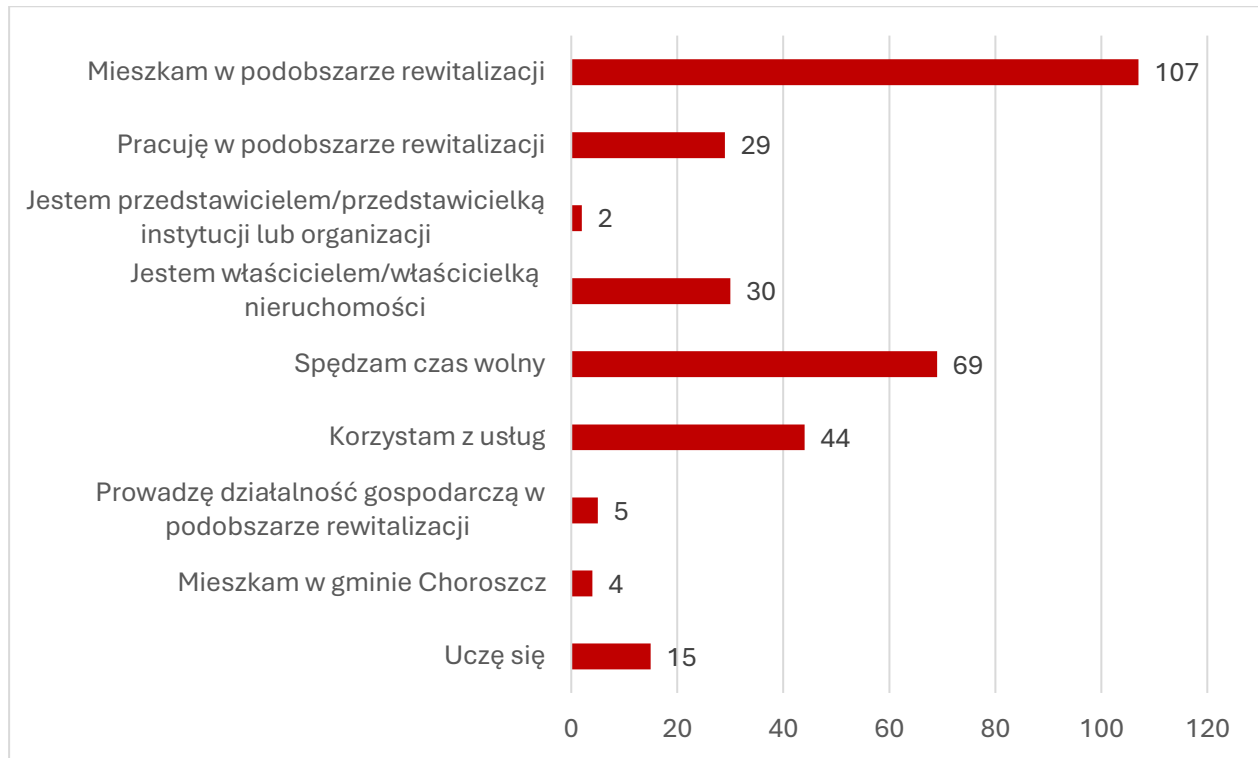
Tabela 20. Miejsce zamieszkania badanych.

Jednostka	Liczba respondentów
Choroszcz - miasto	116
Mieszkam poza gminą Choroszcz	14
Rogowo	8
Pańki	5
Jeroniki	4
Porosty	4
Gajowniki	4
Sienkiewiczze	3
Czaplino	2
Żótki	2
Łyski	1
Zaczerłany	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Najwięcej ankietowanych było związanych z Podobszarem 1. Choroszcz – miasto ze względu na zamieszkiwanie na jego terenie (107 osób, 65%). 69 osób (42%) było związanych z obszarem poprzez spędzanie w nim czasu wolnego, a 44 (27% badanych) ze względu na korzystanie z usług. Innymi często wybieranymi kategoriami były kolejno: posiadanie nieruchomości na wybranym podobszarze, praca czy uczenie się⁹.

Wykres 1. Związek ankietowanych z wybranym podobszarem.

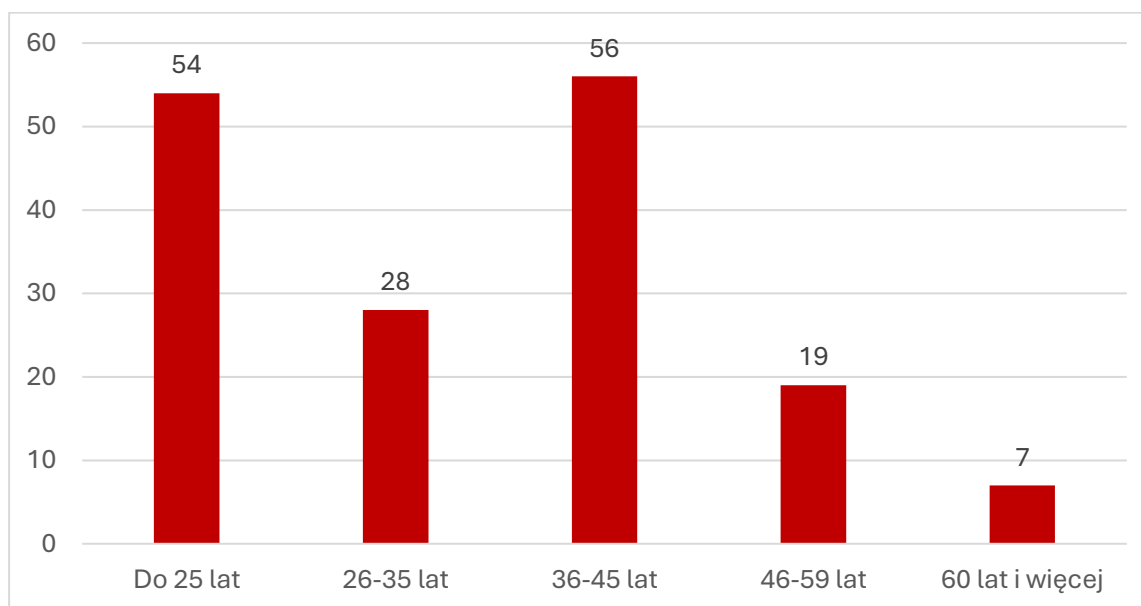

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Rozkład badanych pod względem wieku wskazuje, że najwięcej uczestników badania było w wieku 36-45 lat (56 osób, około 34%) i do lat 25 (54 osoby, 33% badanych). Kolejna grupa, pod względem liczebności, była w wieku 26-35 lat (17%) oraz 46-59 (12%). Najmniejszą grupą jaką wzięła udział w badaniu są osoby starsze, powyżej 60 roku życia, których odsetek jest równy jedynie 4%. Taki rozkład wiekowy nie doszacowuje osób starszych, co może wpływać na wyniki badania.

⁹ Respondenci mogli wybrać kilka kategorii „związania” z podobszarem rewitalizacji dlatego odpowiedzi nie sumują się do 100 procent.

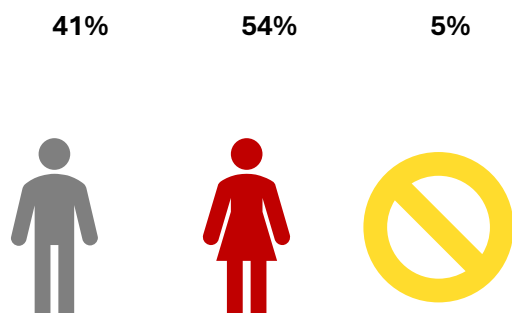
Wykres 2. Wiek respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Biorąc pod uwagę płeć, ponad połowę badanych stanowią kobiety, natomiast odsetek mężczyzn, którzy wypełnili ankietę jest równy 41%. 5% osób wybrało odpowiedź „inne/odmowa”.

Rysunek 11. Płeć badanych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Blisko ¼ respondentów scharakteryzowało się jako rodziców małego dziecka/małych dzieci bądź jako kobietę w ciąży. Może to oznaczać, że grupa rodziców i ich potrzeby są odpowiednio odzwierciedlone w wynikach badań. Kategorię bycia seniorem wybrało natomiast jedynie 6 osób, a bycie osobą z niepełnosprawnościami – 3 osoby. Warto wziąć to pod uwagę podczas analizy wyników, ponieważ są to grupy, które również powinny zostać objęte działaniami rewitalizacyjnymi. Ponadto, znaczna większość badanych nie wpisało się w żadną z powyższych kategorii. Analizując dane z poniższej tabeli należy zaznaczyć, że istniała możliwość wyboru więcej niż jednej charakterystyki.

Tabela 21. Cechy charakterystyczne badanych.

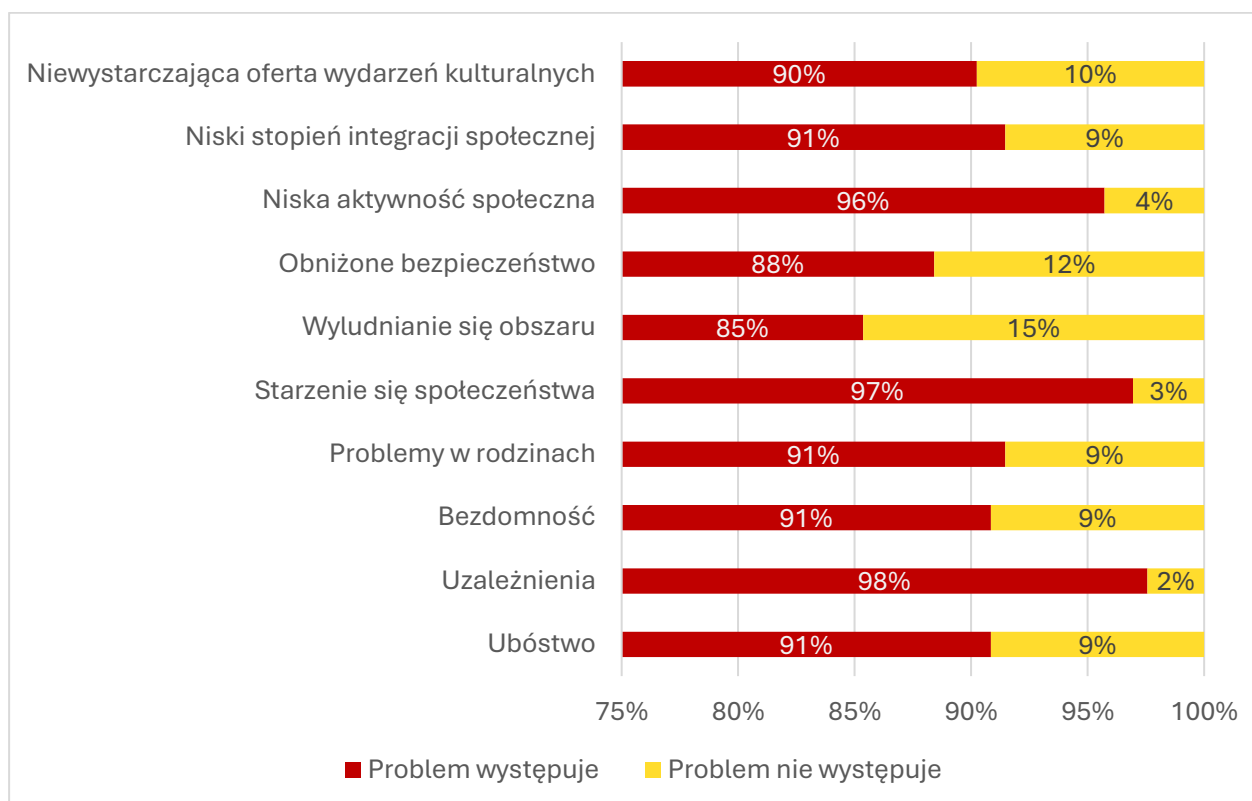
Jednostka	Liczba respondentów
Jestem rodzicem małego dziecka/ małych dzieci/kobietą w ciąży	40
Jestem seniorem/seniorką	6
Jestem osobą z niepełnosprawnością/-ami	3
Żadne z powyższych	117

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Charakterystyka podobszaru pod względem występowania problemów

Wszystkie wskazane w badaniu problemy zostały przez ponad 80% badanych uznane jako istniejące. **Najczęściej występujące problemy** według respondentów to: **uzależnienia** (98% wskazań), **starzenie się społeczeństwa** (97%) oraz **niska aktywność społeczna** (96%). Najmniejszą ilością wskazań odznacza się wyludnianie obszaru (85%) oraz obniżone bezpieczeństwo (88%). Jak można zauważyć, istnienie wszystkich wyróżnionych problemów społecznych zostało wskazane przez ponad 80% ankietowanych, a znaczna część z nich została wybrana przez ponad 90% osób.

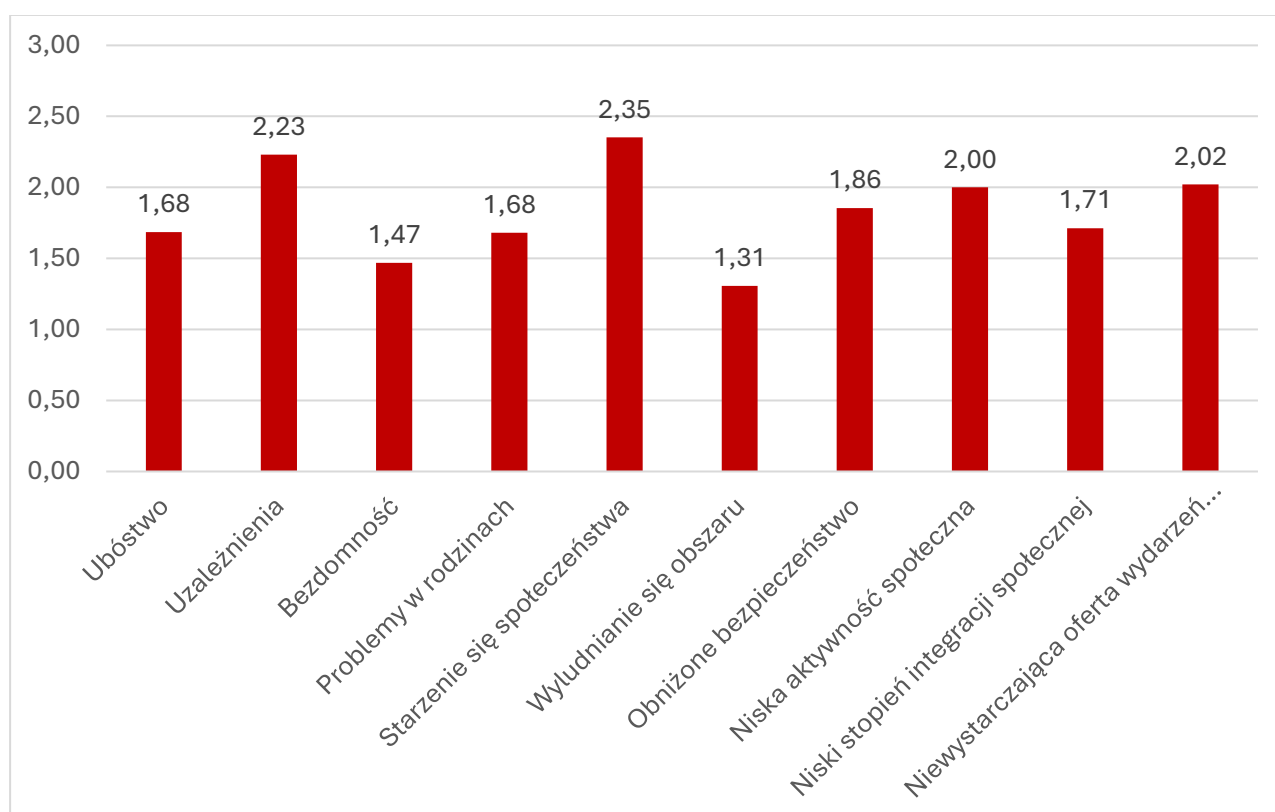
Wykres 3. Występowanie problemów społecznych na podobszarze rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Ankietowani mieli możliwość oceny natężenia występowania poszczególnych problemów. Odpowiednie natężenia problemów, od niskiego, przez średnie, do wysokiego zostały przypisane odpowiednio do wartości od 1 do 3, na których podstawie obliczono średnie wyniki dla wyróżnionych problemów. Jak widać poniżej, **starzenie się społeczeństwa i uzależnienia to problemy** z najwyższą średnią ocen (kolejno 2,35 i 2,23), a więc występujące według ankietowanych **w największym natężeniu**. Są to również te problemy, które najczęściej wskazywane były jako istniejące. Kolejne problemy, które zostały ocenione jako średnio występujące ze średnim natężeniem przez ankietowanych to niewystarczająca oferta kulturalna (2,02) i niska aktywność społeczna (2). Średnio najniższe natężenie problemów badani przypisywali wyludnianiu się obszaru (1,31) oraz bezdomność (1,47).

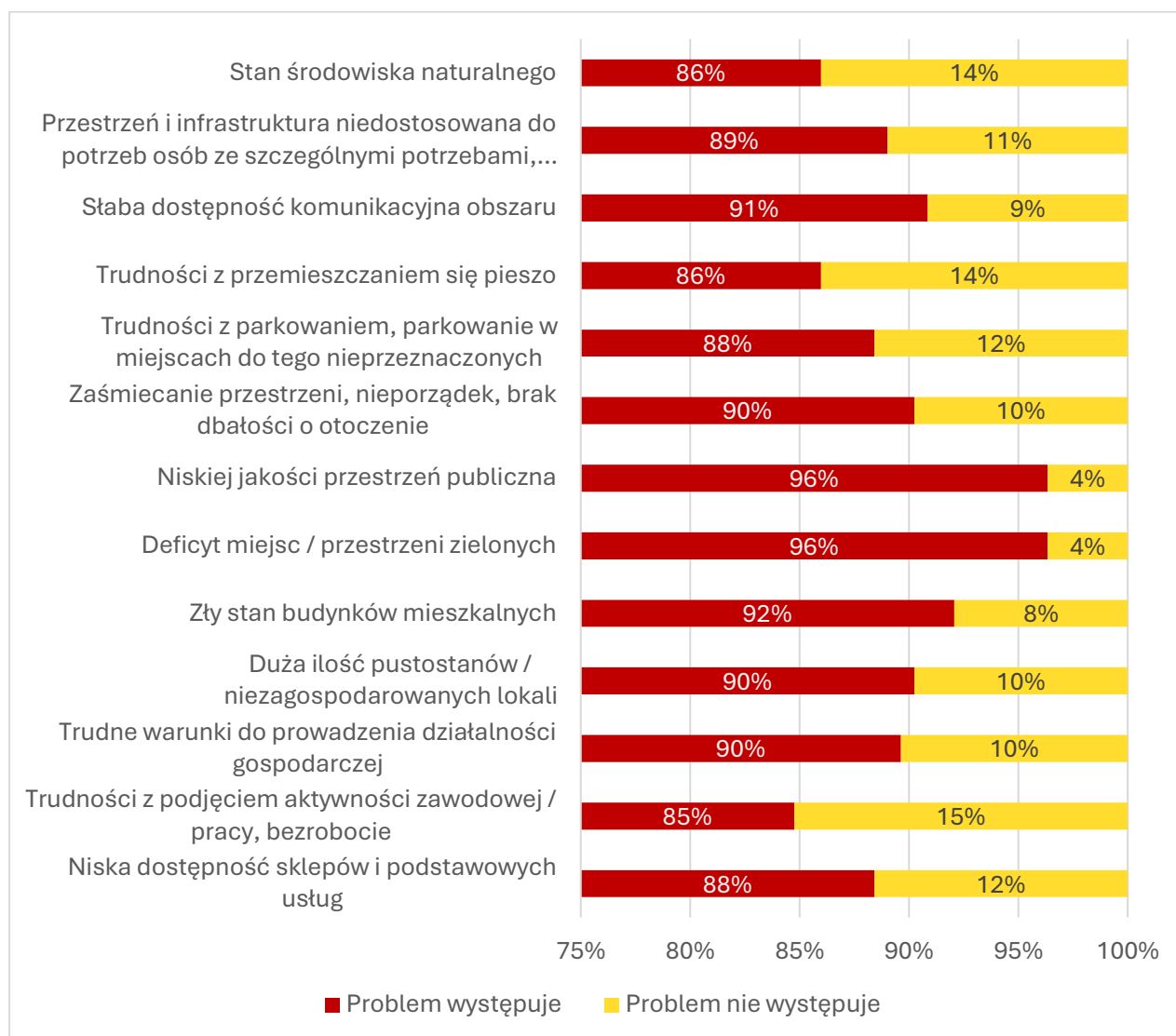
Wykres 4. Zbiorcza ocena natężenia występowania poszczególnych problemów społecznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Respondenci zostali poproszeni także o ocenę, jakie wyróżnione **problemy przestrzenne, środowiskowe i gospodarcze** występują w Podobszarze 1. Choroszcz – miasto. Średnio problemy te zauważane są przez nieco mniejszą część badanych, jednak wciąż ponad 85% oceniło, że problemy te występują w tym obszarze. **Deficyt miejsc/przestrzeni zielonych i niskiej jakości przestrzeni publicznej** to problemy, które występują według 96% osób. Inne często występujące problemy to: zły stan budynków mieszkalnych (92%) i słaba dostępność komunikacyjna obszaru (91%). Z drugiej strony, najmniej osób uważa, iż na obszarze istnieją problemy związane z podjęciem aktywności zawodowej i bezrobociem (85%).

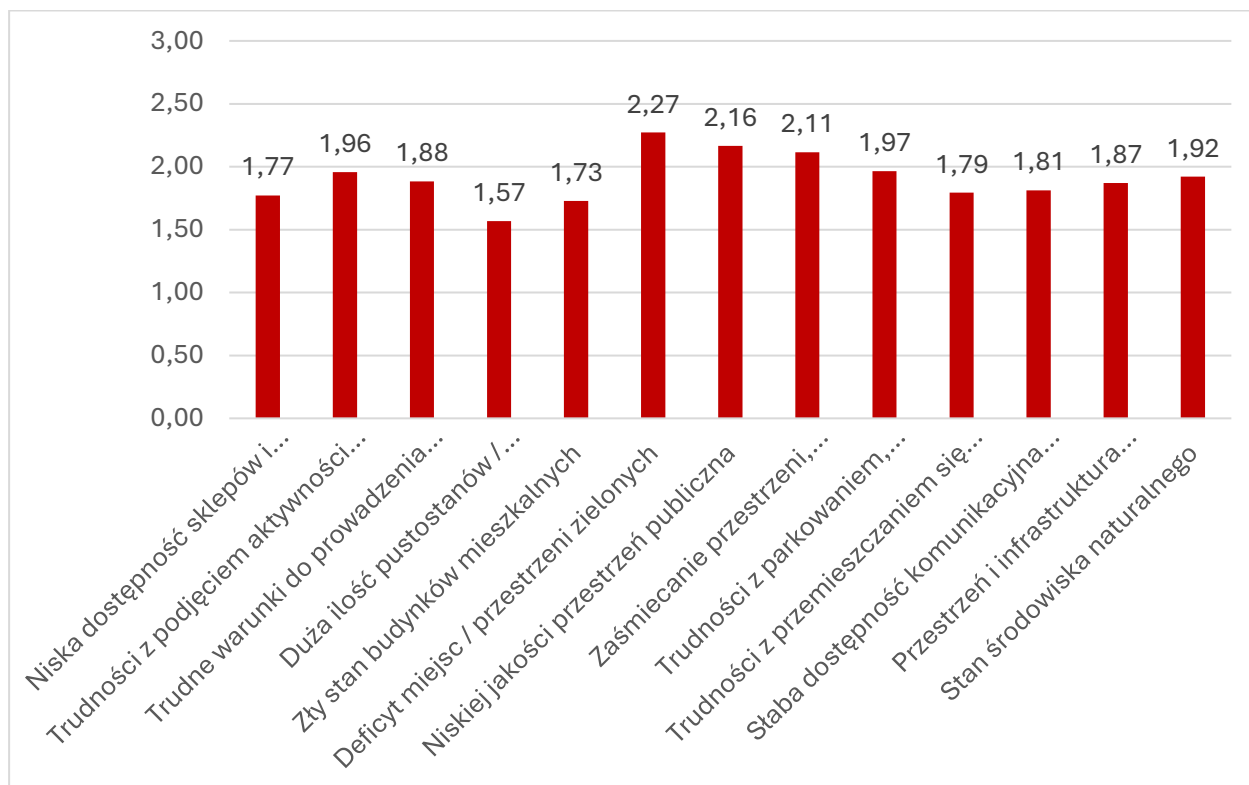
Wykres 5. Występowanie problemów przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Deficyt przestrzeni zielonych i niskiej jakości przestrzeń publiczna to problemy, które zostały ocenione jako występujące o wyżej niż średnim natężeniu i są problemami, które przez respondentów były ocenione jako najczęściej występujące. Innym problemem, którego średnia natężenia jest powyżej 2 jest zaśmiecanie przestrzeni, nieporządek i brak dbałości o otoczenie. Problemem, który według badanych ma najniższe natężenie, jest duża ilość pustostanów/niezagospodarowanych lokali. Średnia ocena reszty problemów plasuje się między 1,6 a 2, co oznacza, że występują z średnio-niskim natężeniem.

Wykres 6. Zbiorcza ocena natężenia poszczególnych problemów przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Uczestnicy badania zostali poproszeni o podanie konkretnych **miejsc w przestrzeni miasta**, które są ich zdaniem „**problemowe**”. 58 respondentów (35% badanych) wskazało miejsca w przestrzeni miasta Choroszcz ich zdaniem obciążone problemami społecznymi, przestrzennymi, środowiskowymi lub gospodarczymi. Najczęściej wskazywanym miejscem był **Pałac Branickich i jego okolice**, którego potencjał jest zdaniem respondentów zdecydowanie niewykorzystany. Budynki otaczające pałac są (według bezpośrednich propozycji respondentów): niewykorzystane, niszczące, równocześnie posiadające duży potencjał i mogące zostać przystosowane do pełnienia nowych, różnych funkcji m.in. rekreacyjnej, gastronomicznej, hotelowej. Kolejną często wskazywaną tzw. „problemową” lokalizacją jest **sklep Biedronka przy ul. Sienkiewicza z jego bezpośrednim otoczeniem** – respondenci zauważają tam problemy z parkowaniem samochodów oraz, jak sami to określają: że jest to miejsce z wysoką koncentracją osób w kryzysie bezdomności bądź osób pod wpływem alkoholu, co wyraźnie obniża/wpływa na poczucie bezpieczeństwa w tym miejscu. Inne wskazywane „miejsca problemowe” to m.in. **Bulwary** (wskazania respondentów: brak poczucia bezpieczeństwa ze względu na osoby pod wpływem alkoholu oraz zaniedbanie obszaru), Rynek 11 Listopada (wskazania respondentów: zaniedbanie obszaru, brak zieleni, brak cienia, brak przestrzeni rekreacyjnych, brak punktów usługowych) oraz **staw miejski z plażą miejską** (wskazania respondentów: obszar z dużym potencjałem, który nie jest w pełni wykorzystany).

Tabela 22. Miejsca, w których występują problemy społeczne, przestrzenne, środowiskowe lub gospodarcze.

Lokalizacja	Liczba respondentów, którzy wskazali dane miejsce
Pałac Branickich (okolice)	10
Biedronka przy ul. Sienkiewicza	9
Bulwary w Choroszczy	7
Rynek 11 Listopada	7
Staw miejski z plażą miejską	5
Szpital psychiatryczny	4
ul. Zastawie I	4
ul. Powstania Styczniowego	4
ul. 3 Maja	3
ul. Piaskowa	3
ul. Dominikańska	2

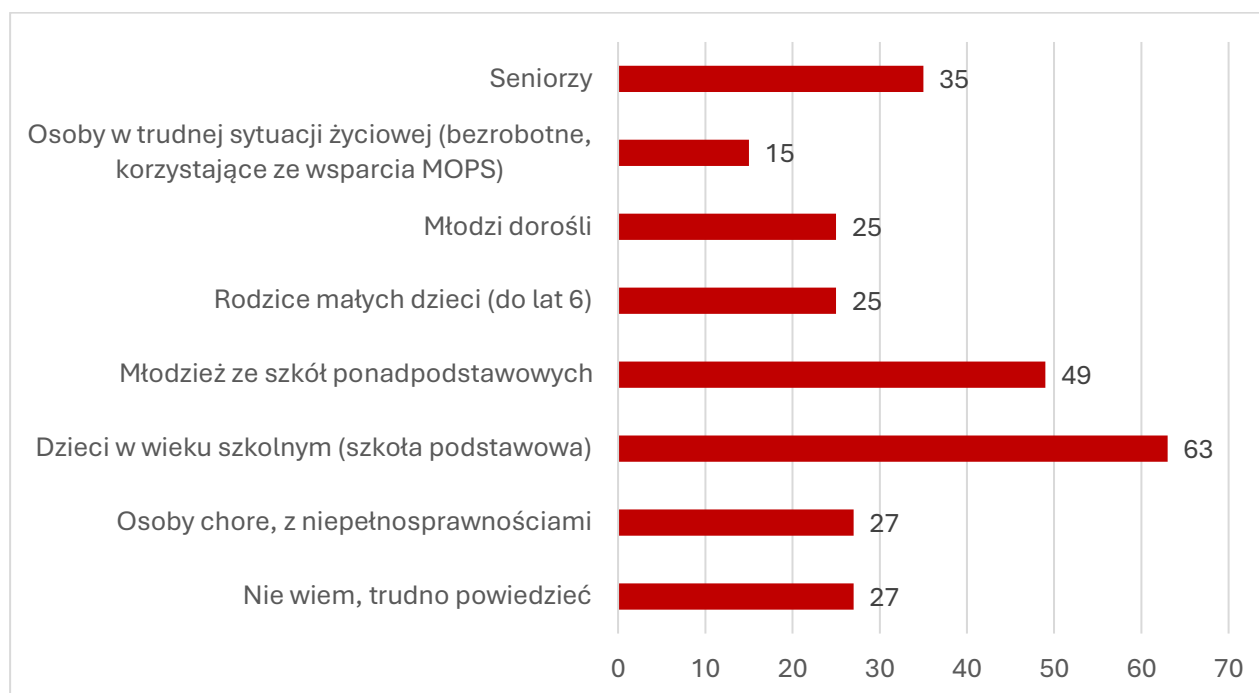
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Badani mieli możliwość wskazania, jaka **grupa mieszkańców podobszaru rewitalizacji**, ich zdaniem, **powinna być objęta wsparciem** oraz jakiego wsparcia wskazanej przez nich grupie mieszkańców brakuje. 63 osoby (38%) stwierdziło, że powinna być to grupa **dzieci w wieku szkolnym**, a 49 osób (30%) wybrało **młodzież ze szkół ponadpodstawowych**. Tym samym w propozycjach respondentów dominuje chęć wsparcia osób młodszych, uczących się na terenie miasta – według ankietowanych największym brakiem jest: **brak miejsc spotkań dla młodzieży oraz niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych**. Ponadto, badani zwracają uwagę na szereg innych rozwiązań które wprost dedykowane są młodym mieszkańcom takich jak: potrzebę uruchomienia darmowej komunikacji miejskiej dla dzieci i młodzieży (dojazdy do szkoły, na spotkania, na zajęcia dodatkowe), udzielanie programów wsparcia finansowego dla rodziców które przełożą się na lepsze zaopiekowanie dzieci i młodzieży czy kwestie podnoszenia poziomu bezpieczeństwa młodych mieszkańców Choroszczy (infrastruktura poprawiająca bezpieczeństwo - chodniki przy szkołach, doświetlenie boisk i terenów sportowo - rekreacyjnych).

Seniorzy byli również stosunkowo często wybieraną grupą – co piąty respondent uważa, że jest to grupa, którą powinno się wspierać. Respondenci ocenili, że **brakuje miejsc spotkań dla seniorów** oraz **infrastruktury dostosowanej do ich potrzeb**.

Co ważne, **potrzeby stworzenia miejsc spotkań** oraz **poprawy infrastruktury w mieście** były zauważane również przez osoby, które wybierały inne kategorie osób potrzebujących wsparcia, co może wskazywać, że problemy te dotyczą wielu grup, mieszkańców podobszaru rewitalizacji.

Wykres 7. Grupy społeczne, które powinny być wspierane na podobszarze rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Potencjał obszaru rewitalizacji

Poza problemami obszaru rewitalizacji respondenci proszeni byli o wskazanie i ocenę **potencjałów rozwojowych podobszaru rewitalizacji**. 72 osoby (44%) wskazało, że największym potencjałem podobszaru rewitalizacji Choroszcz – miasto są warunki życia jakie podobszar oferuje (podobszar jest dobrym miejscem do życia lub osiedlenia się). Kolejno 62 osoby (38%) wskazało na walory historyczne i kulturowe, a 59 (36%) wskazało na walory przyrodnicze. Reszta mocnych stron, potencjałów podobszaru rewitalizacji, była wskazywana odpowiednio przez około 20-25% badanych. Niską atrakcyjnością cieszyła się aktywna i zintegrowana społecznością mieszkańców, która została wybrana przez najmniejszą ilość badanych – 21 osób (13%). Kategorie z najmniejszą ilością wyborów, z punktu widzenia prowadzenia działań rewitalizacyjnych, są także wartościowe informacyjnie - mogą bowiem wskazywać na potrzebę poprawy w tych aspektach, np. potrzebie większego zintegrowania mieszkańców czy zwiększenia poczucia bezpieczeństwa w podobszarze.

Tabela 23. Potencjały podobszaru rewitalizacji.

Mocne strony obszaru	Odsetek respondentów
Dobre miejsce do mieszkania/osiedlenia się	44%
Walory historyczne i kulturowe	38%
Walory przyrodnicze	36%
Potencjał turystyczny miejsca	23%
Dobre skomunikowanie	20%

Dostępność przestrzeni możliwych do wykorzystania pod funkcje sportowo – rekreacyjne albo społeczne	19%
Dobry dostęp do usług publicznych	19%
Dynamicznie rozwijający się lokalny biznes	18%
Dostępność obiektów możliwych do wykorzystania na cele społeczne	18%
Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego	18%
Aktywna, zintegrowana społeczność mieszkańców	13%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Osoby biorące udział w badaniu zostały poproszone o wybranie **przedsięwzięć, które** ich zdaniem **ograniczą negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze w podobszarze**. Ponad 1/3 badanych wybrała stworzenie **miejsc spotkań integrujących mieszkańców** oraz **organizację większej ilości wydarzeń o charakterze kulturalnym**. Kolejnym, pod względem ilości wyborów przedsięwzięciem była **organizacja większej ilości wydarzeń o charakterze integracyjnym**. Trzy najczęściej wybierane przez respondentów odpowiedzi wskazują na potrzebę integracji mieszkańców oraz chęć brania udziału w zorganizowanych wydarzeniach miejskich.

Wykres 8. Rodzaje przedsięwzięć mających ograniczyć negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Do ograniczenie negatywnych zjawisk środowiskowych i przestrzenno-funkcjonalnych według badanych zdecydowanie najlepszym przedsięwzięciem ma być **poprawa jakości przestrzeni publicznej, na co wskazało 99 osób (60%)**. Innymi często wybieranymi przedsięwzięciami były te infrastrukturalne, np. związane z rozbudową bądź modernizacją infrastruktury pieszej i rowerowej (67 wskazań, 41%), infrastruktury drogowej i komunikacyjnej (53 wskazania, 32%) oraz modernizacją opuszczonych, zaniedbanych budynków i obiektów (44, 27%).

Wykres 9. Rodzaje przedsięwzięć mających ograniczyć negatywne zjawiska środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=164

Poza powyższymi przedsięwzięciami, osoby wypełniające ankietę miały możliwość przedstawienia innych, autorskich propozycji, które mogłyby pozytywnie wpłynąć na sytuację i warunki życia w podobszarze. Większość z nich była powiązana z wymienionymi wcześniej obszarami problemowymi - pojawiały się przedsięwzięcia dotyczące m.in.:

- rewitalizacji przestrzeni wokół Pałacu Branickich,
- dalszej rozbudowy terenu rekreacyjnego wokół stawu i plaży miejskiej (miejsce spotkań dla młodzieży, wprowadzenie nowych funkcji sportowo – rekreacyjnych)
- wprowadzenia zmian na Rynku 11 Listopada (zieleni, cień, i generalne ożywienie rynku).

Innymi często wymienianymi przedsięwzięciami, mającymi zdaniem badanych poprawić sytuację na podobszarze, były:

- stworzenie większej ilości przestrzeni zielonych,
- rozbudowa infrastruktury pieszej i rowerowej,
- zadbanie o komunikację miejską,
- stworzenie miejsc spotkań dla mieszkańców
- budowa centrum handlowego.

Zwrócono także uwagę na kwestie związane z dostępnością przestrzeni publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz budowę domu dla seniorów.

3.1.10. Problemy, potrzeby i potencjały Podobszaru 1. Choroszcz – miasto

Problemy

Niepokojący trend demograficzny: na przestrzeni ostatnich 5 lat: **wyraźny spadek populacji podobszaru** o 7,48%. Korelacja zjawiska ze zmianą piramidy wieku podobszaru - **seniorzy** stają się grupą społeczną zaczynającą dominować w podobszarze rewitalizacji - zwłaszcza ul. Powstania Styczniowego, ul. H. Sienkiewicza czyli teren Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy. Równocześnie **przestrzeń nie jest w pełni dostosowana do osób ze specjalnymi potrzebami** a do takich także zalicz się osoby w wieku senioralnym (występują w przestrzeni m.in. bariery architektoniczne).

Wyraźny odsetek osób korzystających z pomocy społecznej powyżej 60 r.ż. wskazujące na problemy ekonomiczne i zdrowotne osób w wieku emerytalnym. Zgodnie z danymi źródłowymi Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej główne problemy społeczne wg. udzielanych przez placówkę świadczeń to **długotrwała choroba i niepełnosprawność** – oba problemy są wyraźnie powiązane z wiekiem (osoby w podeszłym wieku). W dalszej kolejności zauważalny jest problem ubóstwa u osób starszych. Koncentracja „zjawisk problemowych” to ul. Powstania Styczniowego, Słowackiego – zabudowa wielorodzinna, starsze bloki gdzie duży odsetek mieszkańców jest w wieku senioralnym.

Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu **niepełnosprawności** w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej wyższy od średniej dla gminy. Problemy wynikające z niepełnosprawności dotyczą także osoby młodsze (od seniorów) – to także znaczący odsetek osób korzystający ze wsparcia oferowanego przez MGOPS w Choroszczy.

Występuje niepokojące zjawisko **przemocy domowej** wyrażające się m.in. w liczbie wydanych niebieskich kart na 100 mieszkańców. Zjawisko to koreluje z **problemem uzależnień (alkohol)**. Ponadto rodziny nieporadne życiowo i wychowawczo to także zjawisko jakie obserwowane jest

w podobszarze rewitalizacji. Zdaniem służb pomocy społecznej problem w ostatnich latach narasta i staje się problemem złożonym.

Wyraźny **spadek kondycji psychicznej** dotyka różne grupy wiekowe. Bardzo zauważalny jest **w grupie dzieci i młodzieży**.

Spadek kondycji fizycznej u dzieci i młodzieży – nadwaga, nawet **otyłość**, zanik wzorów aktywnego/fizycznego spędzania czasu wolnego. Równoległe **nadpobudliwość, kłopoty z koncentracją uwagi**, przebudowanie, uczniowie sprawiający problemy wychowawcze (szkoła).

Deficyty w obszarze **integracji mieszkańców, aktywności społecznej**, aktywnego włączania się w życie miasta.

Wysokie, przewyższające obecną podaż, **zapotrzebowanie na zagospodarowaną przestrzeń publiczną**, dedykowaną (np. dla młodzieży, czy seniorów).

Deklarowane w badaniach **zapotrzebowanie na szerszą ofertę kulturalno – sportową** powszechnie dostaną dla mieszkańców w różnym wieku.

Występowanie w przestrzeni miasta **dysonansu zagospodarowanych przestrzeni publicznych**: bardzo intensywnie, wielofunkcyjnie i estetycznie (np. Bulwary) w stosunku do przestrzeni „zapomnianych” – dawny cmentarz żydowski.

Zmiana/zamknięcie naturalnych, historycznych powiązań funkcjonalnych utrudnia komunikację po obszarze (zwłaszcza pieszo – rowerową), **zakłóca harmonię przestrzenną i burzy historyczne osie widokowe**.

Niewystarczające wykorzystanie walorów historycznych i krajobrazowych w oparciu o które realizowania byłaby infrastruktura np. turystyczna **co w efekcie stymulowałoby lokalny biznes do rozwoju**.

Potrzeby

Grupa mieszkańców, jaka zdaniem osób biorących udział w badaniach społecznych, powinna być przede wszystkim **objęta wsparciem to dzieci w wieku szkolnym i młodzież szkół ponadpodstawowych**. Badani wskazywali na niedostatki m.in. w ofercie zajęć pozalekcyjnych, ale także na brak dedykowanych odpowiednim grupom wiekowym (dzieci – młodzież) miejsc spotkań.

Dedykowane miejsca spotkań dla młodzieży, przestrzenie publiczne stosownie zaaranżowane będące odpowiedzią na potrzeby młodych: przestrzenie otwarte, zaaranżowane na miejsca spotkań, spełniające potrzeby młodzieży (prawidłowy rozwój w aspekcie społecznym, fizycznym oraz psychicznym poprzez takie elementy wyposażenia jak miejsca zadane do siedzenia/spędzania czasu, siedzenia o różnej wysokości i aranżacji, stoły do dyskusji, hamaki do relaksu i wyciszenia, w towarzystwie urządzeń do kalisteniki) oraz wspierające budowanie postaw proekologicznych (np. panel fotowoltaiczne – możliwość naładowania smartfonów, rowery stacjonarne/dynama do ładowania smartfonów, itp.).

Istniejące miejsca rekreacyjne takie jak Bulwary czy teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą, są bardzo doceniane przez mieszkańców, ale równocześnie pokazywane jako

przestrzenie bardzo intensywnie użytkowane – potrzeba rozwoju kolejnych i rozszerzenia obecnych przestrzeni sportowo – rekreacyjnych w mieście Choroszcz.

Powszechnie wskazywana w badaniach społecznych, ale także w ramach realizowanych form partycypacji społecznych przy opracowaniu GPR, grupy mieszkańców: **seniorzy** – jako **grupa** która powinna być **objęta mocniejszym wsparciem** (po dzieciach i młodzieży) w ramach działań rewitalizacyjnych. Zdaniem badanych **brakuje m.in. miejsc spotkań dla seniorów**, ale także **potrzeba poprawy infrastruktury** (przestrzenie publiczne, budynki publiczne) i **dostosowanie jej do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami**.

Równocześnie mieszkańcy, w badania społecznych, najczęściej zgłaszali potrzebę realizacji takich przedsięwzięć jak: **stworzenie miejsc spotkań i integracji** dla mieszkańców oraz **organizację większej ilości wydarzeń o charakterze kulturalnym** oraz także **wydarzeń o charakterze integracyjnym**, co zdaniem mieszkańców ograniczy negatywne zjawiska społeczne.

Odpowiedz w postaci działań na dominujące problemy zgłoszone w badaniu społecznym przez respondentów to: uzależnienia (98%), **niska aktywność społeczna** (96%), **niski stopień integracji społecznej** (91%), problemy w rodzinach (91%) czy **niewystarczająca oferta wydarzeń kulturalnych** (90%).

Występuje **zapotrzebowanie na wielopłaszczyznowe wsparcie w zakresie szeroko rozumianego zdrowia psychicznego**. Potrzeba zgłaszana m.in. w ramach badań społecznych (ilościowych i jakościowych) przez młodzież, przedstawiciele środowiska edukacyjnego, służby pomocy społecznej. Realizacja szeregu tzw. działań miękkich przez placówki oświatowe: np. warsztaty wychowawcze jak sobie radzić z problemami ludzi młodych/dzieci adresowane do rodziców, itp.

Deklarowana przez mieszkańców (głównie młodych) potrzeba szerszej **oferty zajęć sportowo – rekreacyjnych** oferowanych w mieście Choroszcz.

Postulat mieszkańców: **„więcej zieleni”** w przestrzeni miejskiej. Więcej przestrzeni publicznych urządzonych i odpowiadający na **potrzeby zmian klimatu** (cień, zieleni). Przestrzenie publiczne warte modernizacji, powiększania, tworzenia nowych, kreowania ich na przestrzenie wielofunkcyjne pozwalające m.in. na spotkania sąsiedzkie. Potrzeba wprowadzania w nie rozwiązań „dostępnościach” – **zasady projektowania uniwersalnego**, przestrzenie publiczne powinny być w pełni **wolne od barier architektonicznych**. Co ważne potrzeba wprowadzania **większej ilości zieleni i rozwiązań z obszaru błękitno – zielonej infrastruktury** jako odpowiedź na zmieniający się klimat.

Deficyt zieleni to podstawowy, obok **deficytu przestrzeni publicznych** (oba po 96%) zgłaszany przez respondentów, jako podstawowy problem w sferze środowiskowej i funkcjonalno – przestrzennej.

Przestrzenie miasta które, zdaniem badanych mieszkańców, są **slabo wykorzystane (po mimo swych niewatpliwych walorów i znaczenia dla Choroszczy)** lub potrzebują w pierwszej kolejności zmiany/modernizacji to: **Park Pałacowy** w sąsiedztwie Pałacu Branickich z obiektami historycznymi, **Bulwary, Rynek 11 Listopada** oraz **teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą**.

Potrzeba modernizacji ulic – większa funkcjonalność przestrzeni, ale też **zwrócenie uwagi na walory historyczne miasta** poprzez **otwarcie osi widokowych**.

Trudności z parkowaniem to jeden z często wymienianych (86%) przez mieszkańców problemów jaki dotyka centrum i osiedli mieszkaniowych w Choroszczy.

Zły stan budynków mieszkalnych to bardzo często zgłaszany przez respondentów problem w badaniach społecznych (92%).

Potencjały

Duża liczba budynków zabytkowych – potencjał do wykorzystania – wprowadzenie nowych funkcji w historyczną zabudowę.

Przestrzenie zielone takie jak unikatowe **założenie parkowe przy Pałacu Branickich** – obszar z potencjałem do wykorzystania.

Mocni, rozpoznawalni i doceniani w społeczności **lokalnej liderzy** – Burmistrz Choroszczy, szefowie organizacji społecznych działających na terenie gminy.

Organizacje społeczne działające w mieście podejmujące takie tematy jak: kultura, sport i rekreacja, ochotna zdrowia i profilaktyka zdrowotna, tożsamość lokalna i historia, wsparcie seniorów rencistów i emerytów, w tym także osób z niepełnosprawnościami.

3.1.11. Wzajemne powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowe Podobszaru 1. Choroszcz – miasto

Podobszar 1. Choroszcz – miasto wyznaczony został centralnie w przestrzeni miasta, stolicy gminy Choroszcz. Na jego obszarze zlokalizowane są główne instytucje gminne świadczące usługi dla mieszkańców gminy (m.in. Urząd Miejski w Choroszczy, Miejsko Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejsko – Gminne Centrum Kultury i Sportu, największa gminna Szkoła Podstawowa). W obszarze znajdują się także tereny rekreacyjno – sportowe o wysokiej atrakcyjności tym samym stanowiące przestrzeń do spędzania czasu wolnego nie tylko dla mieszkańców podobszaru rewitalizacji, ale zdecydowanie także dla mieszkańców całej gminy. W obszarze zlokalizowane jest też centrum handlowe obsługujące mieszkańców miasta Choroszcz, ale także mieszkańców z miejscowości sąsiednich. W obszarze wkomponowane są

tereny zielone o ważnym dla środowiska naturalnego znaczeniu takie jak założenie parkowe przy Pałacu Branickich czy mniejsze zespoły urządzonej zieleni miejskiej jak również swobodne formy zieleni. Część obszaru obejmuje Natura 2000.

Zważywszy na ograniczoną powierzchnię wyznaczonego podobszaru rewitalizacji w mieście Choroszcz przy równoczesnej kumulacji funkcji społecznych, gospodarczych i środowiskowych, jakie przenikają się w omawianym terenie, w naturalny sposób dochodzi do wzajemnego oddziaływania na siebie tychże i budowania powiązań pomiędzy nimi.

Wzajemne zależności dotyczą także zdiagnozowanych problemów, potrzeb i potencjałów podobszaru rewitalizacji. Przykładowo: powszechne oczekiwanie społeczne (wyrażane m.in. w badaniach społecznych – diagnostycznych, zarówno przez młodzież, ale także osoby dorosłe pracujące oraz seniorów) potrzeby integracji, spotkań, zacieśnienia więzi lokalnych rodzi potrzebę działań w sferze środowiskowo – przestrzennej gdzie koniecznym staje się kreowanie przestrzeni do spotkań, bycia razem dla mieszkańców, spędzania czasu wolnego w bezpośrednim towarzystwie zieleni. Tym samym aspekt społeczny naturalnie zespolony jest z aspektem środowiskowy. Podobnie potrzeba kreowania przestrzeni podobszaru jako miejsca dostępnego, czytelnego i funkcjonalnego, ze sprzyjający układem komunikacyjnych (w rozumieniu komunikacji nie tylko samochodowej ale także pieszej i rowerowej) wiąże się z potrzebą kreowania przestrzeni publicznych bezpiecznych, estetycznych, w efekcie podnoszących jakość życia mieszkańców. To także ważny aspekt w kontekście rozwoju gospodarczego – realizacja infrastruktury służącej spędzaniu czasu wolnego, rekreacji, zaspokajaniu potrzeby ruchu i zdrowego stylu życia sprzyja inicjatywom gospodarczym jakie w jej sąsiedztwie mogą się rozwijać (m.in. gastronomia, usługi, itp.). Takie też jest oczekiwanie co do rozwoju terenu objętego rewitalizacją – wzajemne wzmocnienie funkcji społecznej, środowiskowej i gospodarczej.

3.2 Pogłębiona analiza podobszaru rewitalizacji Kruszewo

3.2.1. Sfera społeczna

Na wstępie należy zaznaczyć, iż liczba ludności w całym sołectwie Kruszewo to 170 osób a na wyznaczonym podobszarze rewitalizacji to odpowiednio 144 osoby (stan na 31.12.2023 r.), tym samym dane dotyczące sfery społecznej przytoczone zostaną dla całego sołectwa. Niewielka różnica (26 osób) mogłaby spowodować niemożność zachowania tajemnicy statystycznej.

Pogłębioną charakterystykę podobszaru rewitalizacji Kruszewo warto rozpocząć od analizy danych demograficznych. W Kruszewie można odnotować negatywny trend w zakresie ruchu naturalnego ludności. Między 31.12.2018 r. a 31.12.2023 r. liczba mieszkańców sołectwa zmniejszyła się o 11 osób, czyli o 6%. Jest to o tyle niepokojące, że w tym samym czasie populacja gminy rosła (w latach 2018-2023 wzrost o ponad 10%). Zjawisko wzrostu liczby mieszkańców jest typowym dla gmin położonych w sąsiedztwie dużego ośrodka miejskiego (aglomeracja dużego miasta – tutaj: Białostocki Obszar Funkcjonalny), tym samym **sytuacja demograficzna Kruszewa** rysuje się jako potencjalny obszar **kryzysu w sferze społecznej**.

Analizując szczegółowe dane dla Kruszewa dotyczące zameldowań i wymeldowań oraz urodzeń i zgonów, należy stwierdzić, że stanowią one generalnie zbyt małą próbę, aby orzekać jednoznacznie o trendach ruchu naturalnego. Łącząc je jednakże z opisanymi wyżej informacjami, na temat zmniejszającej się populacji, można pozwolić sobie na postawienie pewnych wstępnych hipotez. Kruszewo odznaczało się w 2023 roku równą liczbą zameldowań i wymeldowań (po 3), w sołectwie odnotowano 2 zgony i 1 urodzenie. Powyższe dane zdają się więc potwierdzać, że miejscowość zmagają się z problemami demograficznymi.

„W Kruszewie dominujące grupy społeczne to: seniorzy, myślę, że to około 60 % mieszkańców oraz młodzież a dokładnie kawalerowie w przedziale wieku 25 – 40. Dzieci mamy bardzo mało.”

„Nie mamy w zasadzie wymiany ludzi, nowych mieszkańców, społeczność się zna od zawsze, odeleż poprzez taką stagnację, brak zmian, ludzi tutaj często ogarnia marazm”.

Charakterystykę problemów społecznych występujących w sołectwie Kruszewo poznać można analizując dane dotyczące beneficjentów pomocy społecznej i **zjawiska bezrobocia** na przedmiotowym obszarze. W Kruszewie ponad 5% mieszkańców było bezrobotnych, co jest wyraźnym przekroczeniem średniej dla gminy (1,1%). Należy przy tym pamiętać, że powyższa statystyka jest liczona w inny sposób niż stopa bezrobocia (gdzie odnosi się liczbę bezrobotnych do liczby aktywnych zawodowo), przez co przyjmuje niższe od niej wartości. Należy jednakże odnotować, że od 2018 roku odsetek bezrobotnych pozostaje w zasadzie stały (5,5% w 2018), nie można więc mówić o nasilającym się bezrobociu wśród mieszkańców sołectwa Kruszewo.

Niepokojące może być natomiast to, że 3 na 9 bezrobotnych w miejscowości to osoby **długotrwale bezrobotne**, które mogą wymagać specjalnej pomocy w celu aktywizacji zawodowej i które mogą zmagać się także z innymi problemami/czynnikami ryzyka niż samo tylko

bezrobocie. Kolejnym czynnikiem wykluczenia wśród bezrobotnych w sołectwie Kruszewo jest niski poziom wykształcenia wśród wyżej wymienionych osób – ponad 65% długotrwale bezrobotnych posiada wykształcenie co najwyżej gimnazjalne.

Warto zwrócić uwagę na strukturę bezrobocia według płci: aż 65% bezrobotnych w sołectwie Kruszewo stanowią mężczyźni. W zakresie rozkładu wiekowego osób bezrobotnych daje się odnotować wyraźną dominację osób w wieku 45-60, ale także grupy osób młodszych: 31-45 lat, a więc tych którzy od wielu lat powinni znajdować się na rynku pracy. W przypadku każdej z powyżej wskazanych grup osób konieczne zdaje się podjęcie bardziej aktywnych działań na rzecz aktywizacji zawodowej i przeciwdziałania wykluczeniu zwłaszcza grupy osób w wieku 45 – 60 lat.

W ocenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej bezrobocie jest drugim po tzw. długotrwałej chorobie problemem społecznym dostrzegalnym w Kruszewie z perspektywy służb pomocy społecznej: *„(...) bezrobocie dotyka osoby w wieku 50 lat i więcej. Przyczyny pozostawania bez pracy najczęściej powiązane są z uzależnieniami, wypadnięciem wcześniejszym z rynku pracy lub bezrobocie dotyczy osób które nigdy nie były na rynku pracy bo na przykład posiadały gospodarstwo rolne i tam kierowały swoją aktywność lub pracowały jedynie dorywczo”.*

Analiza danych wskazuje na korelację pomiędzy bezrobociem a innymi problemami społecznymi, będącymi podstawą do korzystania z pomocy społecznej – szczególnie, że 5 z 9 beneficjentów pomocy społecznej korzysta z niej właśnie z tytułu bezrobocia.

„Zjawisko podstawowe, problemowe w Kruszewie to bezrobocie dotykające osoby w wieku produkcyjnym i kolejno, najczęściej z niego wynikające uzależnienia”.

„W Kruszewie problemy samotności osób starszych są mniej dotkliwe jak w mieście Choroszcz bo społeczność lokalna jest bardziej zżyta, mniejsza, więzi sąsiedzkie są mocniejsze i to na pewno należy uznać jako czynnik bardzo pozytywny dla tej społeczności”.

Struktura według płci osób **korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej** w podobszarze rewitalizacji Kruszewo także zwraca uwagę w stronę mężczyzn stanowiących około 65% wszystkich beneficjentów pomocy społecznej. Generalnie odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w Kruszewie przyjmuje **wartości wysokie**, wynosi bowiem 5,29% przy średniej dla gminy Choroszcz na poziomie 1,84%.

Nieco inne trendy, niż przy opisanym wcześniej bezrobociu, obserwowalne są w strukturze wiekowej osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej - dominują osoby w wieku średnim (powyżej 45 roku życia) i starsze. Ze świadczeń pomocy społecznej korzystają także trzy osoby poniżej 18 roku życia i jedna osoba w wieku 18-45 lat.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi w ramach badań jakościowych (wywiady pogłębione), przeprowadzonych ze służbami pomocy społecznej, główne problemy społeczne w Kruszewie to (w kolejności intensywności): *„długotrwała choroba oraz niepełnosprawność, kolejno bezrobocie (...), dalej uzależnienia, to kolejny, zauważalny problem społeczny (...) niestety*

dotykający całą gminę Choroszcz mniej więcej równomiernie. Kolejno to **przemoc domowa** (...) Mamy tutaj do czynienia z taką specyficzną pętla-pętla – osoby nie pracują lub tracą pracę, stają się bezrobotne, sięgają po używki i wpadają w uzależnienie a to bardzo często generuje sytuacje przemocowe których doświadczają rodziny w których taka osoba żyje. W przypadku podobszaru Kruszewo mamy dwie wyróżniające się kategorie przemocy domowej: przemoc syna wobec starszej matki, seniorki albo przemoc męża / partnera kierowana do żony / partnerki (...) ale w przypadku przemocy domowej to zawsze są sytuacje incydentalne i podobnie jak uzależnienia obejmują całą gminę Choroszcz”.

Powyższe problemy są często powodem przyznawania świadczeń pomocy społecznej. W Kruszewie świadczenia pomocowe udzielane są z tytułu **potrzeby ochrony macierzyństwa** oraz **bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego** – po 5 osób dla każdego z wymienianych tytułów wsparcia w skali 2023 roku. Ponadto w 2023 roku występowały także świadczenia z tytułu niepełnosprawności (3 osoby), długotrwałej i ciężkiej choroby (3 osoby) - łączy się to więc z bezpośrednio problemami społecznymi jakie zostały już wskazane powyżej (m.in. starzenie się społeczności lokalnej, choroby wieku dojrzałego, występowanie problemów społecznych w rodzinach).

Wartym zauważenia jest fakt, że Gminna Komisja Alkoholowa rozpatrywała w 2023 roku w miejscowości Kruszewo jedynie jeden przypadek. Równocześnie służby pomocy społecznej zauważają, że problemy uzależnień „(...) są bardziej widoczne w Kruszewie niż w podobszarze rewitalizacji Choroszcz – miasto. Kruszewo to miejscowość daleko zlokalizowane od centrum gminy (...) spora część mieszkańców nie pracuje, mamy tam też zjawisko bezrobocia. Pozostawanie bez pracy, bez zajęcia, często generuje uzależnienia”.

Ze zgromadzonych danych wynika, że w Kruszewie nie ma poważniejszych problemów z **bezpieczeństwem mieszkańców**. W 2023 roku popełniono w sołectwie jedynie jedno wykroczenie. W zakresie liczby interwencji służb porządku publicznego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców Kruszewo wypada nieznacznie gorzej niż cała gmina (105 a 100), warto jednak odnotować, że w niektórych sołectwach gminy Choroszcz notowano nawet wartości przekraczające 150 (sołectwo Porosty). W miejscowości miały miejsce dwa wypadki komunikacyjne bez ofiar, co w przeliczeniu na mieszkańca daje wartość sporo wyższą (0,01 w porównaniu do 0,005) niż w gminie.

W sołectwie Kruszewo było ponadprzeciętnie na tle gminy dużo interwencji policji z powodu **przemocy domowej** (0,03 na jednego mieszkańca, średnia dla gminy 0,009). W ocenie służb Policji: „W Kruszewie poza zdarzeniami kwalifikującymi się jako przemoc domowa w efekcie której często dochodzi do założenia niebieskich kart, których w Kruszewie, zwłaszcza w odniesieniu do niewielkiej liczby mieszkańców sołectwa, jest sporo bo aż 3 karty na 12 kart w całej gminie, to w zasadzie nic niepokojącego się nie dzieje. Bardzo rzadko, incydentalnie, dochodzi do kolizji w ruchu drogowym (...) w wakacje mamy tam większy ruch turystyczny samochodowy i rowerowy, ale mimo to nie dochodzi do kolizji drogowych (...) W podobszarze rewitalizacji Kruszewo, ale też w Choroszczy – miasto, nie ma miejsc gdzie notorycznie byłaby wzywana Policja (...) w Kruszewie jest po prostu bezpiecznie”.

Edukacja. Uczniowie z Kruszewa uczęszczają do Szkoły Podstawowej w Choroszczy, która cechuje się lepszymi wynikami edukacyjnymi (na podstawie egzaminu 8-klasisty) niż druga placówka edukacyjna na terenie gminy Choroszcz. W przypadku uczniów z Kruszewa nie odnotowano żadnych problematycznych zjawisk związanych z edukacją, takich jak problemy wychowawcze, przypadki nieotrzymywania promocji z klasy do klasy czy inne sytuacje problemowe. Żaden z uczniów z sołectwa Kruszewo nie miał specjalnych potrzeb edukacyjnych. W ocenie dyrekcji szkoły „(...) *dwa lata temu w Kruszewie była jeszcze szkoła podstawowa z 12-tką dzieci. Zdecydowano się przenieść dzieci do Szkoły Podstawowej w Choroszczy. Obserwując uczniów nie widzę różnic pomiędzy dziećmi, nie widzę żadnych problemów charakterystycznych dla dzieci z Kruszewa*”.

Mieszkańcy Kruszewa cechują się wysokim poziomem **aktywności społecznej**. Na terenie sołectwa siedzibę mają organizacje pozarządowe. Ponadto działa także czynnie OSP Kruszewo, które w miejscowości pełni funkcję integrującą lokalną społeczność. W ramach przeprowadzonych badań jakościowych rozmówcy - eksperci lokalni (na stałe nie mieszkający w Kruszewie) w wywiadach pogłębianych zwracali uwagę na wyróżniające społeczność lokalną Kruszewa cechy takie jak: integracja wewnętrzna społeczności Kruszewa, powszechna u mieszkańców działalność w organizacjach społecznych, dobre relacje sąsiedzkie, pomoc wzajemna oraz aktywność na rzecz społeczności lokalnej. Wskazywali także na obecność mocnych liderów lokalnych.

Inny miernik aktywności społecznej – frekwencja w wyborach (w tym wypadku parlamentarnych w październiku 2023 roku), pokazuje jednak Kruszewo z mniej imponującej strony – aktywności ta wyniosła bowiem 68,26% - mniej o prawie 7 pkt procentowych niż średnia dla gminy i o prawie 6 pkt procentowych niż średnia dla całego kraju. Dostępne dane na temat aktywności społecznej mieszkańców Kruszewa są więc niejednoznaczne, świadczą o już istniejącym kapitale społecznym, jak i o potencjale jego rozwoju i lepszego wykorzystania.

Lokalni liderzy podkreślają wpływ peryferyjnego położenia miejscowości na życie społeczne mieszkańców: „(...) **brak możliwości kontaktu z większą społecznością gminy, jesteśmy gdzie na rubieżach gminy, w oddaleniu, w zasadzie odcięci od życia społecznego gminy**”.

„(...) seniorzy to spora grupa mieszkańców Kruszewa, nie są niestety zorganizowani, może warto by zawiązać KGW, zaktywizować ich do działania? Większość seniorów siedzi po prostu w domach, nic nie robi, nie bardzo też się im chce działać, można powiedzieć, że odpuścili walkę”.

„(...) mieszkańcy do 40-tki to w dużej mierze tzw. kawalerowie (...) to na pewno potencjał Kruszewa do zagospodarowania, pokazania że można coś ciekawego robić (...) ale nie zawsze mają pomysłu na wolny czas, na podjęcie inicjatywy społecznej (...) Z jednej strony ciężko ich wyciągnąć (...) chociaż jak coś się im zaproponuje, zamodeluje to działają chętnie i sprawnie – ostatnio wycięliśmy wspólnie krzaki i uporządkowaliśmy miejsce na ognisko. Był dobra praca a potem integracja. Fajna lokalna, oddolna inicjatywa”.

„(...) ludzie młodzi, tacy maksymalnie do 25 roku życia – jeżdżą na rowerach to tu to tam, chodzą na ryby, spotykają się gdzieś ze sobą, robią ogniska, piją piwo, generalnie szukają miejsca spotkań. Niestety bieżąco wiele miejsc gdzie mogliby się ludzie młodzi spotkać jest pozamykanych – tu **nie ma** żadnego **miejsca** gdzie młodzi mogli **by się spotkać**”.

3.2.2. Podsumowanie sfery społecznej – zestawienie wskaźników

Tabela 24. Sytuacja społeczna Podobszaru rewitalizacji 1. Choroszcz – miasto. Zestawienie wskaźników.

Wskaźnik	Wartość dla gminy Choroszcz	Wartość dla Podobszaru 2. Kruszewo
Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023	10,62%	- 6,08%
Odsetek osób bezrobotnych	1,19%	5,29%
Zmiana liczby osób bezrobotnych w latach 2018-2023	-4,85%	-10,00%
Udział bezrobotnych mężczyzn w ogóle osób bezrobotnych	56,12%	66,67%
Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych	43,37%	33,33%
Udział osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej w ogóle bezrobotnych	19,36%	66,67%
Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	1,84%	5,29%
Udział osób powyżej 60 r.ż. w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	20,46%	22,22%
Udział mężczyzn w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	56,10%	66,67%
Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w ogóle bezrobotnych	56,63%	55,56%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	16,50%	55,56%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	30,36%	33,33%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	41,91%	33,33%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	2,31%	11,11%
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	22,44%	55,56%

Liczba przypadków rozpatrywanych przez Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 100 mieszkańców	0,13	0,59
Liczba popełnionych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców	0,61	0,59
Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców	10,10	10,59
Liczba interwencji dot. przemocy domowej na 100 mieszkańców	0,91	2,94
Liczba zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar na 100 mieszkańców	0,69	1,18
Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	64,60%	65,20%
Frekwencja wyborcza 2023	75,13%	68,81%
Liczba organizacji pożytku publicznego na 1000 mieszkańców	1,58	11,76

Źródło: opracowanie własne

3.2.3. Sfera gospodarcza

Analiza sfer pozaspołecznych wskazuje, że sfera gospodarcza Kruszewa jest **sferą zdecydowanie najstąbiej rozwiniętą** w porównaniu do innych jednostek gminy Choroszcz. W Kruszewie w 2023 roku było 7 aktywnych podmiotów gospodarczych oraz 2 zawieszono¹⁰. Daje to wynik 4,12 aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców oraz 22% udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie – pierwszy wskaźnik przyjmuje wartość niższą niż średnia dla gminy, a drugi wartość wyższą. Oznacza to, że w Kruszewie istnieje mniej aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców oraz jest więcej podmiotów zawieszonych w ogóle podmiotów, tak więc można stwierdzić że sytuacja gospodarcza Kruszewa, na tle gminy, kształtuje się negatywnie.

Ocena przedstawicieli środowiska biznesu gminy Choroszcz, wyrażona w ramach badań jakościowych (wywiady pogłębione), jest jeszcze bardziej krytyczna niż statystyki publiczne: *„W Kruszewie **w zasadzie nie ma biznesu**. Tam nie ma nawet sklepu spożywczego (...) jeden mieszkaniec ma prywatny biznes turystyczny - wieżę widokową, są osoby które w domach kiszą ogórki i kapustę, ale to są pojedyncze, drobne przykłady”*.

„Trzeba mieć na względzie, że każdy mały sklep zwykle, aby mógł się utrzymać, ma ciut wyższe ceny jak dyskont, więc ludzie wybierają zakupy w dyskoncie, gdzie jadą raz na jakiś czas i zaopatrują się w to co im potrzeba na dłużej. W małej społeczności mały lokalny sklep po prostu się nie utrzyma, ale mogły gdyby był jeszcze dodatkowy klient, np. turysta który chętnie w takiej miejscowości jak Kruszewo kupi lody, wodę, drożdżówkę, itp. Tylko, że tego turystę trzeba tak skierować, ściągnąć w oparciu o jakąś, zaaranżowaną atrakcję, np. pomysł na kładkę czy punkt widokowy na Zerwanym Moście, ścieżkę historyczną pokazującą historię tego miejsca, itp. Teraz jest tam przepiękna rzeka Narew, ale taka jakby ‘przysypana kurzem’, nie widać jej ani

¹⁰ Na podstawie bazy REGON.

z poziomu Kruszewa, ale też nie widać z szerszej perspektywy - z poziomu gminy, nie widać, że mamy takie unikatowe walory u siebie”.

„(...) aby tam się coś drgnęło trzeba poprawy drogi oraz połączenia z terenem Zerwanego Mostu wieży widokowej w Kruszewie – zrobienie szlaku, ścieżki spacerowej, czy nawet ścieżki edukacyjnej pokazującej brzegi Narwi, ale też historię tego miejsca.”

„(...) biznes turystyczny dla Kruszewa mogły być podstawą dla jakiegokolwiek gospodarczego rozwoju miejscowości (...) nie ma w naszej gminie tradycji podejmowania działalności gospodarczej w turystyce, nie ma takich doświadczeń, można powiedzieć, że ludzie nie wiedzą jak się za to zabrać”.

Liderzy lokalni wskazują na szereg potencjałów Kruszewa jakie mogą być podstawą dla rozwoju mikro przedsiębiorczości lokalnej: *„(...) mamy bardzo atrakcyjny teren nad rzeką w okolicy Zerwanego Mostu który powinien być zagospodarowany pod cele turystyczno – rekreacyjne co mogłoby stymulować rozwój jakiegoś biznesu obok tego np. mała gastronomia, restauracja itp., Mamy jedną imprezę Święto Ogórka ale za to bardzo popularną i ważną dla społeczności Kruszewa, jednak na jednej w roku imprezie wieś gospodarczo nie przeżyje. Mamy ważną inicjatywę: prywatną wieżę widokową – to na pewno lokalny atut i potencjał dla dalszego rozwoju. Od lat mamy u nas ryby i wędkowanie – to powód dla którego nas odwiedzają przede wszystkim oraz stajnia, konie – to potencjały do rozwoju gospodarczego, nawet w małej skali”.*

W Kruszewie działają dwa gospodarstwa agroturystyczne oferujące możliwość noclegu dla turystów.

3.2.4. Sfera środowiskowa

Biorąc pod uwagę sferę środowiskową można zauważyć, że średnie roczne stężenie pyłu PM_{2,5} (9,75 µg/m³) oraz średnie roczne stężenie B(a)P (0,20 µg/m³) są niższe, niż średnie wartości dla gminy (14,29 µg/m³ i 0,89 µg/m³ odpowiednio), co oznacza, że **jakość powietrza** pod tym względem w Kruszewie **jest dobra**.

Innym czynnikiem, który można uznać za pozytywny w ramach analizy sfery środowiskowej, jest **obecność** powierzchniowych **form ochrony przyrody** (Narwiański Park Narodowy i Natura 2000), które występują w zachodniej części podobszaru rewitalizacji. Sąsiedztwo takich obszarów ma pozytywny wpływ na zdrowie człowieka. Stanowi także walor przyrodniczy w kontekście rozwoju turystyki.

„Seniorzy, także z miasta Choroszcz, jeżdżą na Zerwany Most bo tam jest ładnie, można popatrzeć na przyrodę o każdej porze roku, jak się zmienia. Aranżacja tego miejsca jako miejsca do oglądania przyrody, siedzenia i patrzenia w spokoju na rzekę – to jest ważny kierunek zmian”.

Warto również odnotować, że na tym podobszarze nie występują dzikie wysypiska **śmieci**, a ilość odpadów komunalnych (4,35 Mg/km²) jest niższa niż średnio dla gminy (36,81 Mg/km²). Wskaźnik dotyczący odpadów komunalnych można interpretować dwojako: pozytywnie – mało

śmieci, mniejsze koszty transportu i składowania, i negatywnie – niski poziom zbierania śmieci i ich segregacji. W opinii lokalnych mieszkańców: „(...) *mało jest miejsc gdzie można wyrzucić śmieci, powszechnie na terenie Kruszewa brakuje koszy na śmieci, stąd szereg miejsc jest nieuporządkowanych bo pozostają śmieci po użytkownikach przestrzeni np. przy drogach, na poboczach, przystankach oraz w okolicy Zerwanego Mostu. Mamy też problem organizacyjny w temacie śmieci: droga przy której jest ich najwięcej jest drogą powiatową i nie podlega utrzymaniu przez gminę, a Powiat nie poczuwa się do sprzątnięcia drogi i poboczy twierdząc, że to w gestii Parku Narodowego bo to tereny parku, itp. w efekcie nie ma działania a śmieci są i są zauważalnym poważnym problemem. Ponadto mamy brak koszy na śmieci przy dawnej szkolce gdzie od czasu do czasu dochodzi do spotkań sąsiedzkich, gdzie można pograć w piłkę*”.

W zachodniej i południowo-zachodniej częściach podobszaru rewitalizacji, na podstawie map zagrożenia powodziowego, udostępnionych do publicznej wiadomości na Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Infrastruktury w dniu 7 września 2022 r., zidentyfikowano **obszary** szczególnego **zagrożenia powodzią** od rzeki Narew, na których prawdopodobieństwo powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%) oraz obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%). Oprócz tego zgodnie z wyżej wymienionym źródłem, na terenie występują również obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q0,2%).

Dodatkowo, większość podobszaru rewitalizacji zalicza się do **IV klasy suszy rolniczej**, czyli jest **ekstremalnie zagrożone**. Oznacza to, że obszar ten jest szczególnie narażony na negatywne skutki długotrwałego braku opadów, co może prowadzić do znacznych strat w rolnictwie oraz pogorszenia jakości gleby.

„(...) braki wody pitnej – niby jesteśmy nad rzeką a jednak mamy poważne braki wody.”

3.2.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Sfera przestrzenno-funkcjonalna Kruszewa na tle gminy prezentuje się negatywnie. Odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej jest tu mniejszy niż średnia dla gminy (26,76% w porównaniu do 35,27% dla gminy). Dodatkowo, na tym obszarze brak jest budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej i sieci ciepłowniczej.

Kruszewo cierpi (co powszechnie wyrażają mieszkańcy i liderzy lokalni) na **brak** urządzonego miejsca / **miejsc do spotkań sąsiedzkich** zarówno na powietrzu jak i całorocznych. Brak też miejsc rekreacji dla mieszkańców.

„(...) brak świetlicy, nie ma się gdzie integrować (...) nic tu się nie dzieje”.

„(...) nie ma placu zabawa, wiem, że dzieci nie jest dużo, ale mamy też dzieciaki przyjezdne i nie ma gdzie z nimi pójść. Nie ma też miejsca spotkań dla mieszkańców z wiatą, wyznaczonym miejsce na ognisko. Generalnie brak jest miejsca do spotkań sąsiedzkich dla mieszkańców w różnym wieku”.

W Kruszewie brakuje również rozwiązań tzw. dostępnościowych dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym z niepełnosprawnościami. Odpowiednio w trzech budynkach użyteczności publicznej, jakie znajdują się na terenie Kruszewa, jest tylko 1 podjazd dla OzN ruchową, brakuje dostosowanych łazienek dla osób ze szczególnymi potrzebami, parkingi nie mają wyznaczonych miejsc dla OzN i same budynki nie dysponują windą/platformą/schodolazem.

Pozytywnym aspektem jest natomiast dostępność publicznej komunikacji zbiorowej. Liczba przystanków w przeliczeniu na mieszkańców jest stosunkowo duża – 8 przystanków na 170 mieszkańców.

3.2.6. Sfera techniczna

Analizując sferę techniczną sołectwa Kruszewo widać, że jednostka ta cechuje się **wysokim udziałem liczby pieców do wymiany/budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła** w ogólnej liczbie budynków. Ogólna liczba pieców niespełniających norm prawnych w budynkach i lokalach wynosi 58, z czego 47 znajduje się w lokalach mieszkalnych. Udział liczby pieców do wymiany/budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej ich liczbie wynosi 27,23%, co jest znacznie wyższym wskaźnikiem w porównaniu do 13,06% w całej gminie Choroszcz.

W podobszarze rewitalizacji znajduje się **5 obiektów zabytkowych**, w tym budynek dawnej szkoły podstawowej z 1927 roku wzniesionej w ramach ogólnopolskiej akcji „100 szkół w hołdzie dla Marszałka Piłsudskiego”. Obiekt nosi znamiona dworku ziemiańskiego, z czterospadowym dachem i portalem wspartym na dwóch kolumnach. Dawna szkoła podstawowa jest ujęta jako obiekt zabytkowy w rejestrze zabytków województwa podlaskiego pod numerem: 1926, nr rej.: A-6 z 8.12.1999. Występowanie obiektów zabytkowych oznacza, że Kruszewo (gmina Choroszcz) musi podejmować działania związane z konserwacją oraz renowacją obiektów zabytkowych.

3.2.7. Podsumowanie sfer pozaspółecznych – zestawienie wskaźników

Tabela 25. Sytuacja społeczna Podobszaru rewitalizacji 1. Choroszcz – miasto. Zestawienie wskaźników.

Sfera	Wskaźniki:	Gmina Choroszcz	Podobszar rewitalizacji 2. Kruszewo
Gospodarcza	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	6,09	4,12
	Liczba zawieszonych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	1,32	1,18
Środowiskowa	Średnie roczne stężenie pyłu PM2,5 (µg/m3)	14,29	9,75
	Średnie roczne stężenie pyłu B(a)P (µg/m3)	0,89	0,20
	Obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat)	TAK	TAK
	Liczba dzikich wysypisk śmieci	1	0
	Ilość odpadów komunalnych (Mg/km ²)	36,81	4,35

Przestrzenno funkcjonalna	Odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej (%)	35,27%	26,76%
	Odsetek budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej (%)	18,76%	0,00%
	Odsetek budynków podłączonych do zbiorczej sieci ciepłowniczej (%)	0,60%	0,00%
	Odsetek budynków użyteczności publicznej z podjazdem dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi	37,50%	33,33%
Techniczna	Udział liczby pieców do wymiany/budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków	13,06%	27,23%
	Liczba obiektów / budynków zabytkowych na km ²	1,09	0,35

Źródło: opracowanie własne

3.2.8. Dokumentacja fotograficzna Podobszaru 2. Kruszewo

Zdjęcie 11. Rzeka Narew wiosną -Kruszewo.

Zdjęcie 12. „Zerwany Most” w Kruszewie.

Zdjęcie 13. Droga łącząca dawną szkołę w Kruszewie ze zwartą zabudową wsi.

Zdjęcie 14. Centralna droga przez miejscowość Kruszewo.

Zdjęcie 15. Budynek dawnej szkoły podstawowej w Kruszewie.

Zdjęcie 16. Pawilon w sąsiedztwie dawnej szkoły podstawowej w Kruszewie.

3.2.9. Wnioski z przeprowadzonych badań ilościowych mieszkańców – podobszar rewitalizacji Kruszewo

Charakterystyka respondentów

Ankietę dla Podobszaru 2. Kruszewo wypełniło 36 osób. 21 z nich zamieszka w Kruszewie, 4 osoby mieszkają w mieście Choroszcz, 3 osoby mieszkają w Rogowie, a 3 badanych mieszka odpowiednio w Czaplinie, Łyskach i Śliwnie. 5 osób biorących udział w badaniu zadeklarowało mieszkanie poza gminą Choroszcz.

Tabela 26. Miejsce zamieszkania badanych.

Jednostka	Liczba respondentów
Kruszewo	21
Mieszkam poza gminą Choroszcz	5
Choroszcz - miasto	4
Rogowo	3
Czaplino	1
Łyski	1
Śliwno	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

Znaczna większość osób biorących udział w badaniu mieszka w podobszarze rewitalizacji. Ponad połowa ankietowanych posiada nieruchomość i spędza czas wolny w obszarze rewitalizacji. Najmniejszą część stanowią przedstawiciele i przedstawicielki instytucji lub organizacji prowadzących działania na terenie podobszaru rewitalizacji¹¹.

Wykres 10. Związek ankietowanych z wybranym podobszarem.

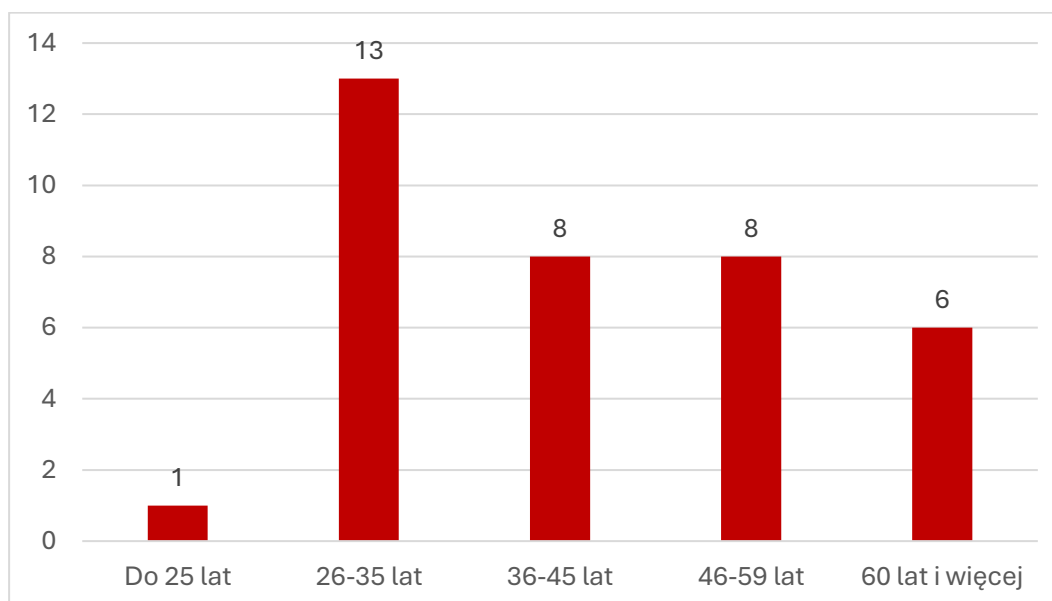

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

Ponad 1/3 badanych to osoby w wieku 26-35 lat. Grupy osób w wieku 36-45 i 46-59 lat były równe (po 8 osób), a osób powyżej 60 roku życia było jedynie o dwie osoby mniej. Najmniejszą grupę stanowiły osoby do 25 lat, ponieważ tylko jedna osoba poniżej 25 roku życia wypełniła ankietę.

¹¹ Respondenci mogli wybrać kilka kategorii „związania” z podobszarem rewitalizacji.

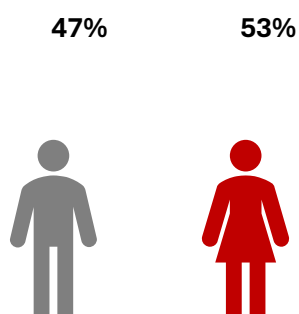
Wykres 11. Wiek respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

Ankietowani pod względem płci rozłożyli się stosunkowo równo – 47% stanowili mężczyźni (17 osób), a 53% kobiety (19 osób). Żadna z osób biorących udział w badaniu nie wybrała opcji „inne/odmowa”.

Rysunek 12. Płeć badanych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

Osoby badane mogły wybrać opisujące ich cechy charakterystyczne, wyróżnione w tabeli poniżej. 6 osób skategoryzowało się jako rodziców małego dziecka/małych dzieci lub kobietę w ciąży, a jako senior/seniorka także kolejne 6 osób. Większość badanych nie wybrała żadnej z powyższych opcji. Analizując poniższą tabelę również warto pamiętać, że badani mieli możliwość wyboru więcej niż jednej kategorii.

Tabela 27. Cechy charakterystyczne badanych.

Jednostka	Liczba respondentów
Jestem rodzicem małego dziecka/ małych dzieci/kobietą w ciąży	6
Jestem seniorem/seniorką	6
Jestem osobą z niepełnosprawnością/-ami	1
Żadne z powyższych	24

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

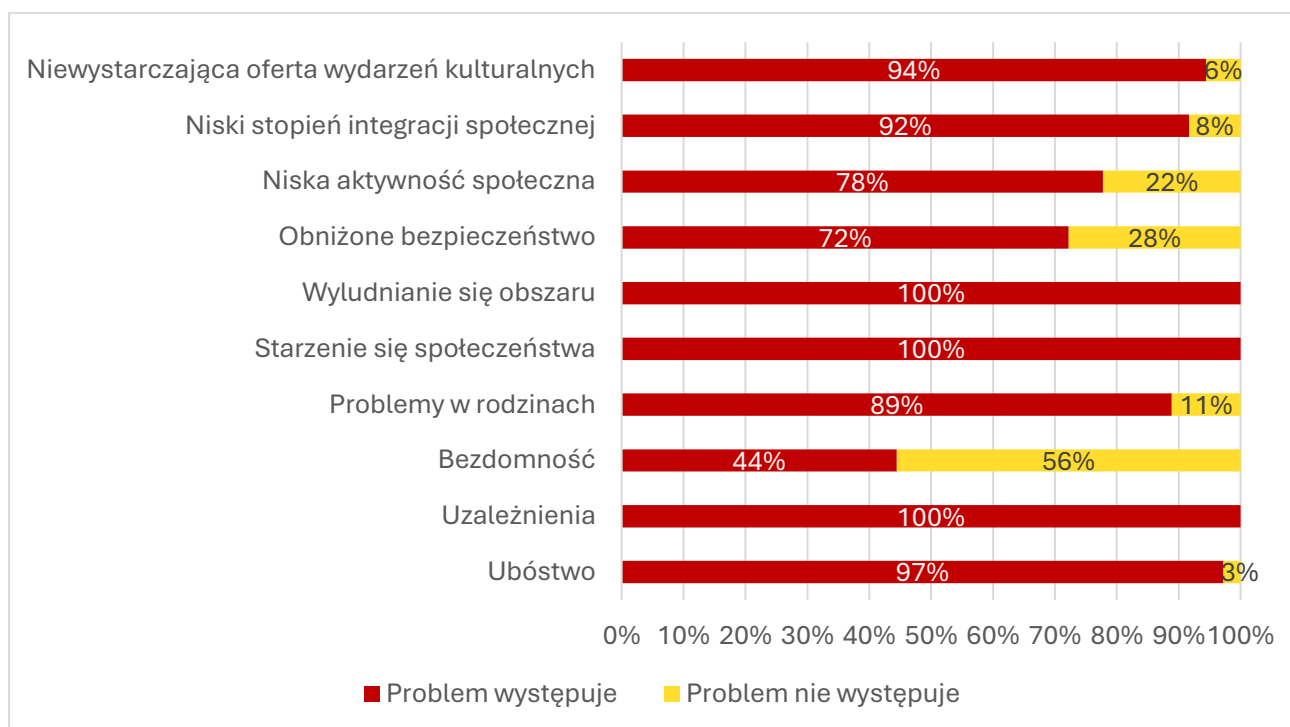
Charakterystyka podobszaru pod względem występowania problemów

Według wszystkich badanych 3 z 10 wyróżnionych/wskazanych w kwestionariuszu ankiety badawczej **problemów społecznych** występują w Podobszarze 2. Kruszewo. Są nimi:

- wyludnianie się obszaru,
- starzenie się społeczeństwa,
- uzależnienia.

Wszystkie pozostałe problemy, poza bezdomnością, która występuje według mniej niż połowy badanych, były wybierane przez co najmniej 70% osób.

Wykres 12. Występowanie problemów społecznych na podobszarze rewitalizacji.

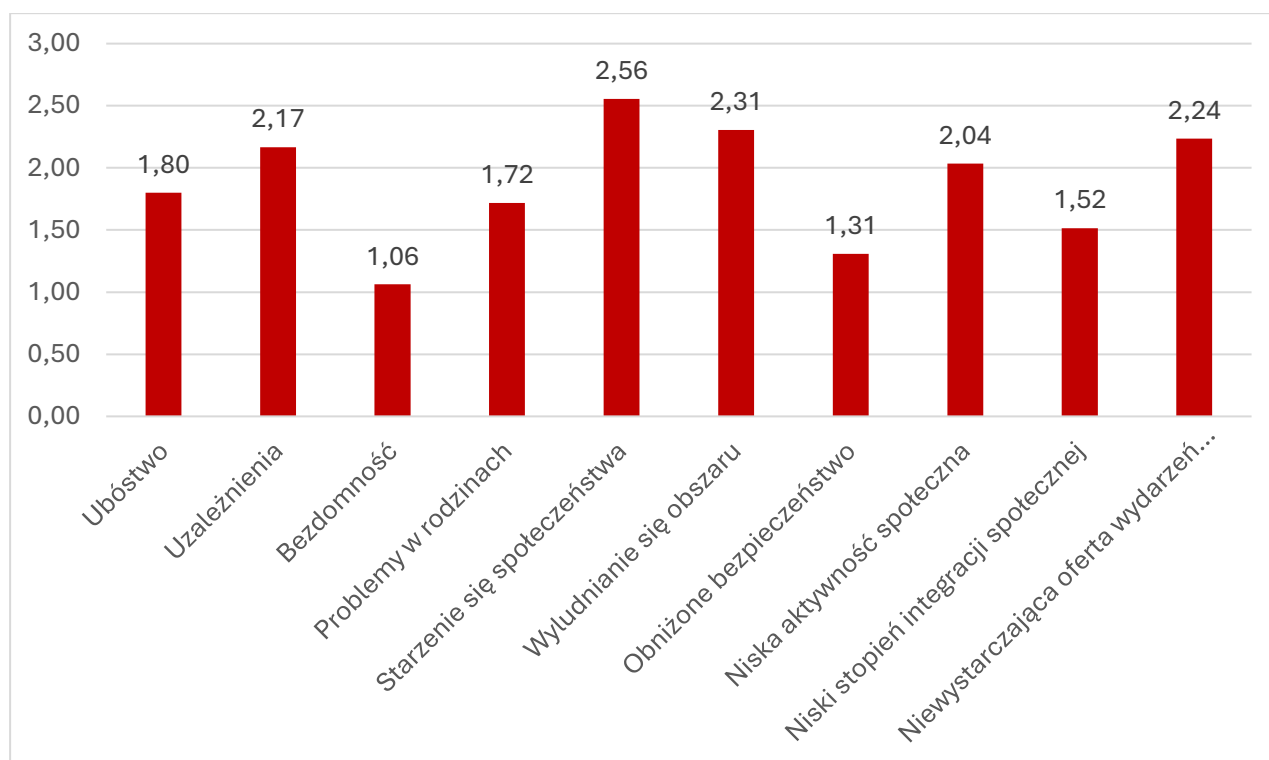
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

Osoby, które identyfikowały poszczególne problemy miały możliwość określenia ich natężenia na skali 1-3 (od niskiego do wysokiego natężenia). **Problemy**, które mają **więcej niż średnie natężenie** i zostały uznane za **najistotniejsze** to, według badanych:

- **starzenie się społeczeństwa** (2,56),
- **wyludnianie się obszaru** (2,31)
- **uzależnienia** (2,17).

To problemy które (jak opisano wcześniej) wskazały wszystkie badane osoby (100%). Ponadto problem **niewystarczającej oferty wydarzeń kulturalnych** (2,24), został wskazany przez ponad 90% badanych. Problemem o najmniejszej intensywności jest bezdomność (1,06) – w połączeniu z niskim odsetkiem osób, które w ogóle ten problem zidentyfikowały, wydaje się, że nie jest on istotny dla podobszaru rewitalizacji.

Wykres 13. Zbiorcza ocena natężenia poszczególnych problemów społecznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

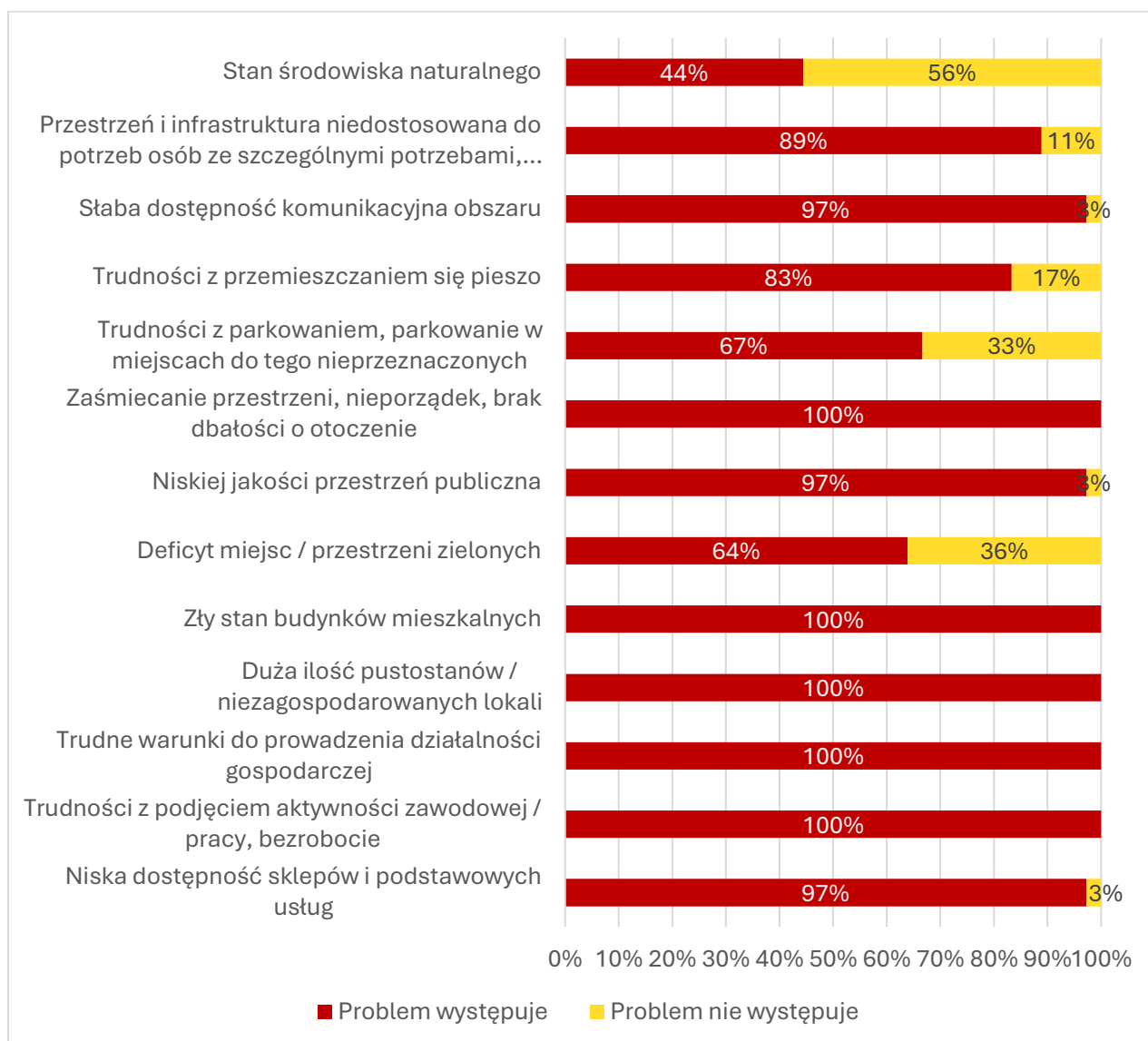
Poza problemami społecznymi, osoby wypełniające ankietę zostały poproszone o określenie występowania **problemów ze sfery przestrzennej, środowiskowej i gospodarczej**. Wiele z tych problemów istnieje według wszystkich lub prawie wszystkich respondentów, są nimi m.in.:

- **zaśmiecanie przestrzeni, nieporządek i brak dbałości o otoczenie,**
- **zły stan budynków mieszkalnych,**
- **trudności z podjęciem aktywności zawodowej**

— **niska dostępność sklepów i podstawowych usług.**

Z drugiej strony można zwrócić uwagę na 3 problemy, które występują według mniejszego odsetka mieszkańców, tzn. zły stan środowiska naturalnego (występuje według 44% badanych), trudności z parkowaniem (67%) i deficyt przestrzeni zielonych (64%).

Wykres 14. Występowanie problemów przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

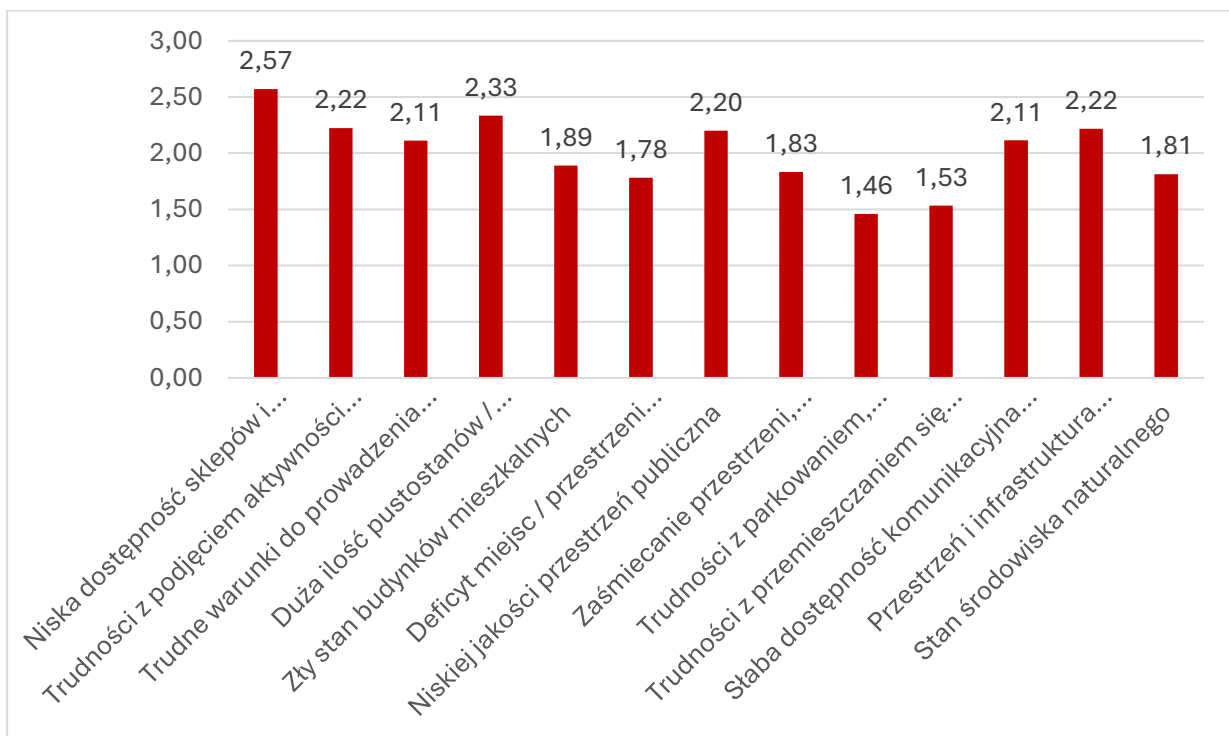
Średnio **natężenie występowania** większości **problemów** zostało ocenione przez osoby badane na poziom powyżej średniego. Takimi problemami są kolejno:

- **niska dostępność sklepów i podstawowych usług (2,57),**
- **duża ilość pustostanów (2,33),**

- trudności z podjęciem aktywności zawodowej (2,22),
- przestrzeń i infrastruktura niedostosowana do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (2,22) itd.

Wśród poniższych problemów, natężenie żadnego nie zostało ocenione na poziomie niski – najmniejsze natężenie można zaobserwować przy trudnościach z parkowaniem oraz trudnościach z przemieszczaniem się pieszo, jednak zostały one średnio ocenione na około 1,5, co oznacza średnio-niskie natężenie.

Wykres 15. Zbiorcza ocena natężenia poszczególnych problemów przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Osoby wypełniające ankietę zostały poproszone o wskazanie **konkretnych miejsc** na terenie podobszaru, **które** ich zdaniem **są problemowe**. Po trzy wskazania miał **budynek dawnej szkoły podstawowe** oraz **drogi dojazdowe**. Budynek dawnej szkoły jest według mieszkańców miejscem z niewykorzystanym potencjałem, które: stoi i niszczy. Jeśli chodzi o drogi dojazdowe, to mieszkańcy zauważają potrzebę stworzenia drogi przez rzekę Narew czy drogi z Kruszewa do Konowat.

Po dwa wskazania miały natomiast rzeka Narew (niezadbany teren) oraz Zerwany Most (możliwe zagospodarowanie turystyczne) - chociaż zapis jaki respondenci umieścili w kwestionariuszu ankiety badawczej sugeruje/wskazuje raczej na potencjał obszaru niż typowy problem.

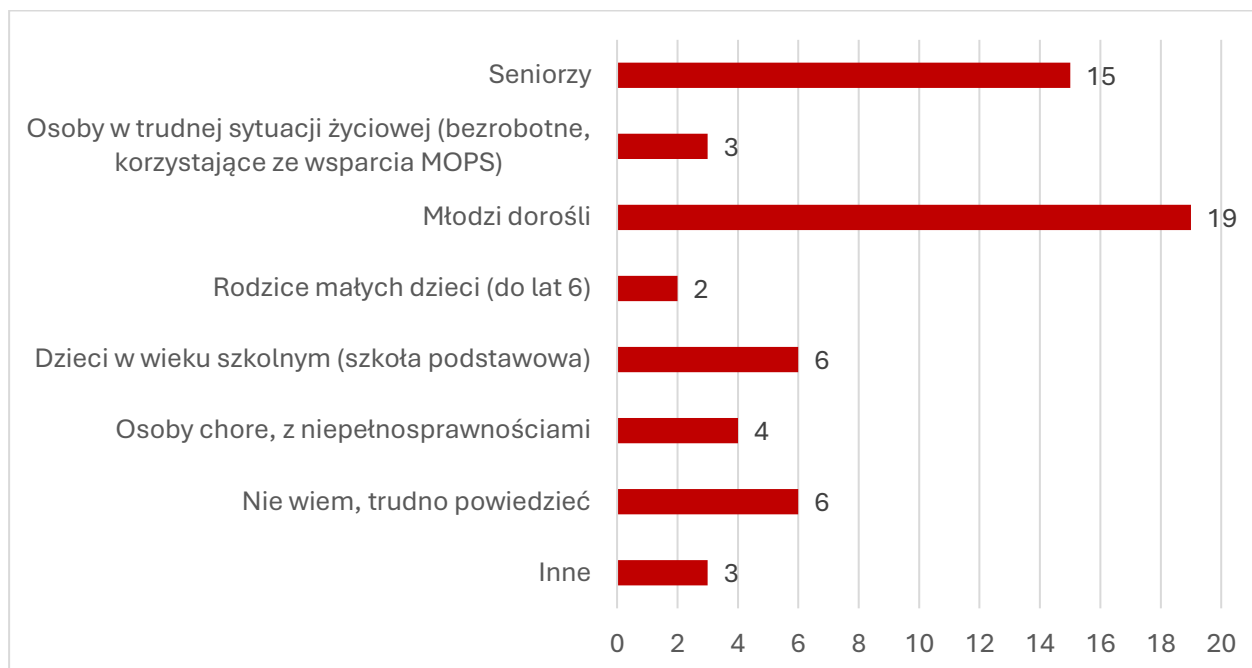
Tabela 28. Miejsca, w których występują problemy społeczne, przestrzenne, środowiskowe lub gospodarcze.

Lokalizacja	Liczba respondentów, którzy wskazali dane miejsce
Budynek dawnej Szkoły Podstawowej	3
Drogi dojazdowe	3
Rzeka Narew	2
Zerwany Most	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Według ankietowanych istnieją **dwie grupy społeczne, które powinny być przede wszystkim wspierane na podobszarze rewitalizacji**. Są nią **młodzi dorośli**, którym brakuje miejsc do spędzania wolnego czasu, w tym infrastruktury sportowej, oraz **seniorzy**, których wsparcie, zdaniem badanych, powinno opierać się na stworzeniu Domu Pomocy Społecznej i opiece geriatrycznej.

Wykres 16. Grupy społeczne, które powinny być wspierane na podobszarze rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

Potencjał podobszaru rewitalizacji

Poza identyfikacją problemów podobszaru, respondenci mieli możliwość określenia, jakie są jego **mocne strony, potencjały**. Zdecydowanie najczęściej dla Kruszewa wybierane były:

- walory przyrodnicze,
- dobre miejsce do mieszkania,
- walory historyczne i kulturowe,
- potencjał turystyczny miejsca.

Wszystkie z nich zostały wskazane przez minimum 1/3 osób, co może kierunkować przyszłe działania rewitalizacyjne na wykorzystanie niniejszych potencjałów, także ze względu na wagę jaką mają dla lokalnej społeczności.

Z drugiej strony, warto zwrócić uwagę na mocne strony, które były wskazywane rzadko lub wcale, są nimi: dynamicznie rozwijający się lokalny biznes (1 wskazanie), dostępność przestrzeni możliwych do wykorzystania pod funkcje sportowo-rekreacyjne albo społeczne, dobre skomunikowanie i dobry dostęp do usług publicznych (0 wskazań). Taki rozkład odpowiedzi wskazuje, że na obszarze jest wiele do poprawy pod względem rozwoju lokalnego biznesu i stworzenia odpowiedniej infrastruktury rekreacyjnej oraz usług publicznych.

Tabela 29. Potencjały podobszaru rewitalizacji.

Mocne strony obszaru	Odsetek respondentów
Walory przyrodnicze	81%
Dobre miejsce do mieszkania/osiedlania się	72%
Walory historyczne i kulturowe	69%
Potencjał turystyczny miejsca	67%
Aktywna, zintegrowana społeczność mieszkańców	31%
Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego	25%
Dostępność obiektów możliwych do wykorzystania na cele społeczne	19%
Dynamicznie rozwijający się lokalny biznes	3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

Według badanych, **aby ograniczyć negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze, trzeba przede wszystkim stworzyć miejsce spotkań pozwalające integrować mieszkańców** – takie przedsięwzięcie byłoby korzystne z perspektywy 32 osób (89%). Ponad połowa respondentów uważa, że pomocny byłby **rozwój agroturystyki i wsparcie dla inicjatyw turystycznych**, a 1/3 wskazuje na organizację większej liczby wydarzeń o charakterze integracyjnym oraz poprawę dostępu do usług wspierających.

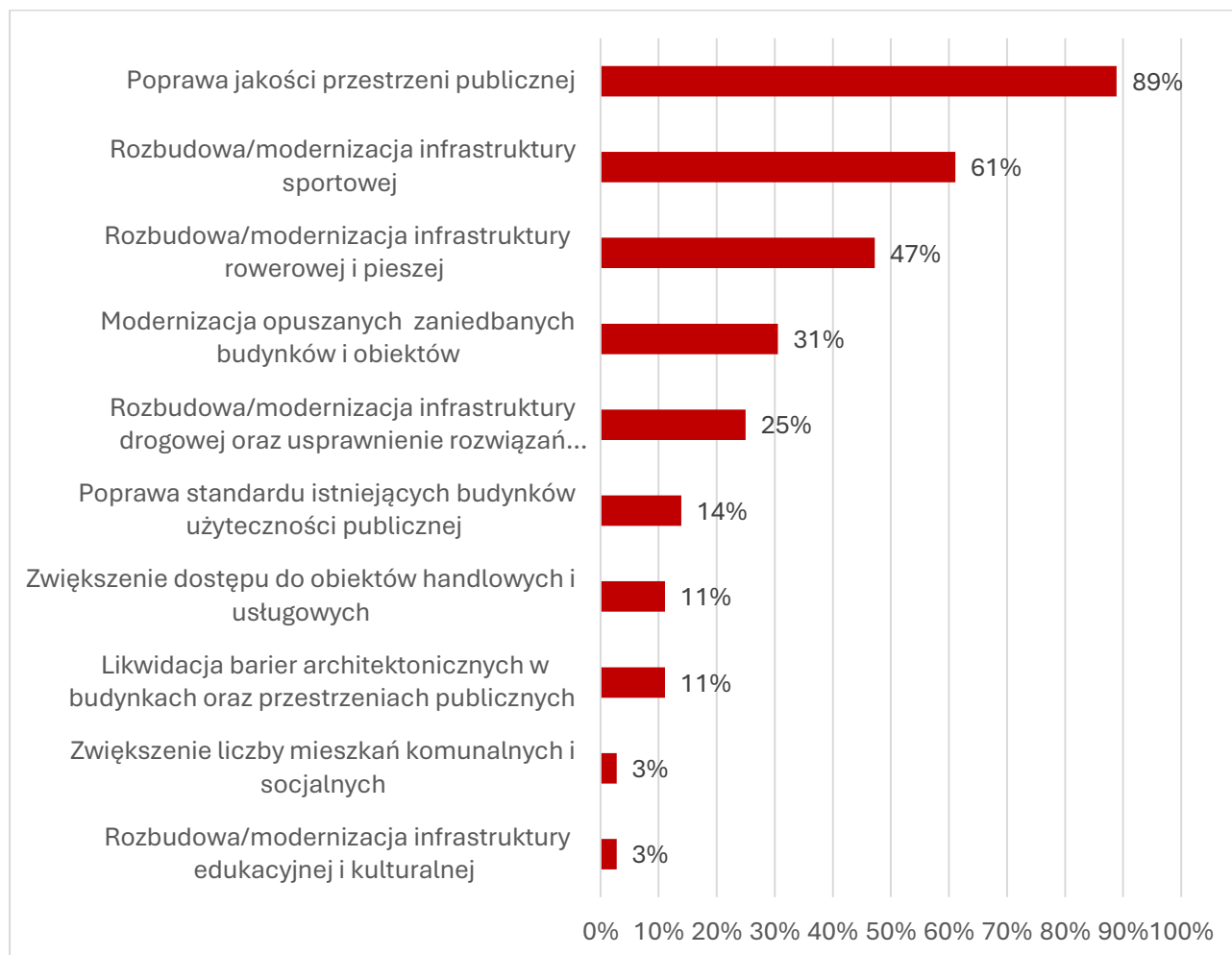
Wykres 17. Rodzaje przedsięwzięć mających ograniczyć negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

Dla **ograniczenia negatywnych zjawisk ze sfery środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej** najbardziej korzystna byłaby **poprawa jakości przestrzeni publicznej**, na co wskazały 32 osoby (89%). Ponad połowa wskazała na potrzebę **rozbudowy bądź modernizacji infrastruktury sportowej**, a 17 osób (47%) na rozbudowę lub modernizację infrastruktury rowerowej i pieszej. Wskazuje to na potrzebę stworzenia lub poprawy jakości miejsc, w których mogą spotykać się mieszkańcy, w tym również miejsc dedykowanych aktywności sportowej i rekreacji.

Wykres 18. Rodzaje przedsięwzięć mających ograniczyć negatywne zjawiska środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, N=36

Respondenci mieli również możliwość **wskazania** własnych **przedsięwzięć, które poprawiłyby sytuację i warunki życia w podobszarze rewitalizacji**. W Podobszarze 2. Kruszewo, badani najczęściej wskazywali na:

- ukończenie budowy remizy Ochotniczej Straży Pożarnej, w której powinna pojawić się także **sala do spotkań mieszkańców**.

Alternatywną propozycją, która również pojawiała się często, jest stworzenie **świetlicy wiejskiej**. Poza pomysłami dotyczącymi stworzenia miejsc spotkań mieszkańców, wskazywano na potrzeby związane z infrastrukturą drogową oraz rowerową, gdzie najczęściej pojawiała się potrzeba **budowy ścieżki rowerowej** (połączenie Kruszewa ze szlakiem rowerowym Green Velo przebiegającym po terenie gminy Choroszcz). Dodatkowo, wskazywano na potrzebę rozwoju infrastruktury turystycznej, np. **stworzenie punktu widokowego na Zerwanym Moście wraz z infrastrukturą turystyczno – rekreacyjną wokoło**.

3.2.10. Wnioski z przeprowadzonych badań ilościowych mieszkańców – podobszar rewitalizacji Kruszewo

Problemy

Starzenie się społeczeństwa oraz wyludnianie się obszaru to dwa główne problemy jakie wskazał każdy z badanych (badania społeczne) analizując podobszar Kruszewo (100%).

Bezrobocie generalnie nie jest obecnie wysokie jednak obszar rewitalizacji cechuje się wyższymi od średnich dla gminy wartościami w ramach tego zjawiska (Kruszewo 5% przy średniej dla gminy 1,19%). W przypadku Kruszewa problem bezrobocia należy zestawić z problemem **lokalnego deficytu miejsc pracy** - „(...) w Kruszewie nie ma nawet sklepu”. Mieszkańcy w badaniach społecznych wskazali, że jeden z dominujących problemów w sferze gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej Kruszewa to: **trudność pojęciem aktywności zawodowej**. Równocześnie wszyscy (100%) potwierdzili także, że w podobszarze rewitalizacji występują trudne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej.

Wyraźny odsetek osób korzystających z pomocy społecznej powyżej 60 r.ż. wskazujące na problemy ekonomiczne i zdrowotne osób w wieku emerytalnym. Zgodnie z danymi źródłowymi Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej główne problemy społeczne wg. udzielanych przez placówkę świadczeń dla klientów MGOPS z miejscowości Kruszewo to **niepełnosprawność i ubóstwo** – oba problemy są także powiązane z wiekiem (osoby w podeszłym wieku).

Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu **niepełnosprawności** w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej wyższy od średniej dla gminy. Problemy wynikające z niepełnosprawności dotyczą także osoby młodsze (od seniorów) – to także znaczący odsetek osób korzystający ze wsparcia oferowanego przez MGOPS w Choroszczy.

Występuje niepokojące zjawisko **przemocy domowej** wyrażające się m.in. w liczbie wydanych niebieskich kart na 100 mieszkańców, ilość interwencji Policji na 100 mieszkańców dotyczących przemocy domowej (2,94 w stosunku do średniej dla gminy 0,91). Zjawisko to koreluje z **problemem uzależnień** (alkohol).

Wyraźny **spadek kondycji psychicznej** dotyka różne grupy wiekowe.

Deficyt miejsc do spotkań sąsiedzkich. Brak świetlicy wiejskiej. Brak przestrzeni publicznych dedykowanych dla mieszkańców w różnym wieku (m.in. nie ma placu zabaw dla dzieci, miejsca spotkań dla młodzieży i młodych dorosłych, miejsca integracji społeczności lokalnej).

Niewystarczająca **oferta zajęć kulturalnych** (94%) to obok starzenia się społeczeństwa (100%), wyludnianiu obszaru (100%) czy ubóstwa (97%), jeden z zasadniczych problemów Kruszewa na jaki badani mieszkańcy zwrócili uwagę (badania społeczne).

Niska dostępność sklepów i podstawowych usług (97%) to kolejny z zasadniczych problemów podobszaru rewitalizacji jaki został wskazany przez badanych mieszkańców (badania społeczne).

Grupa mieszkańców, jaka zdaniem osób biorących udział w badaniach społecznych, powinna być przede wszystkim **objęta wsparciem to młodzi dorośli**, jako grupa która (wg badanych) powinna być także objęta wsparciem.

Niewystarczające wykorzystanie walorów historycznych i krajobrazowych w oparciu o które realizowania byłaby infrastruktura np. turystyczna **co w efekcie stymulowałoby lokalny biznes do rozwoju.**

Potrzeby

Miejsce spotkań sąsiedzkich (przestrzeń publiczna) – priorytetowa potrzeba artykułowana powszechnie w badaniach społecznych i formach partycypacji społecznej prowadzonych w ramach prac nad GPR przez mieszkańców Kruszewa. Zdaniem badanych mieszkańców (badania społeczne) priorytetem dla społeczności lokalnej jest stworzenie świetlicy wiejskiej (ukończenie budowy remizy Ochotniczej Straży Pożarnej, w której powinna pojawić się także sala do spotkań mieszkańców).

Potrzeba **przystosowania do potrzeb turystycznych lokalnego potencjału** Kruszewa, jakim jest **Zerwany Most**, to jeden z kluczowych postulatów wyrażanych w badaniach przez mieszkańców (badania społeczne) - dzięki temu będzie możliwość rozwoju turystycznego i w konsekwencji także podjęcia oddolnych inicjatyw gospodarczych przez mieszkańców Kruszewa.

Potrzeba wsparcia dla rozwoju agroturystyki i wsparcia inicjatyw turystycznych to zdaniem badanych mieszkańców (badania społeczne) pomysł na ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych podobszaru.

Występuje **zapotrzebowanie na wielopłaszczyznowe wsparcie w zakresie szeroko rozumianego zdrowia psychicznego**. Potrzeba zgłaszana m.in. w ramach badań społecznych (ilościowych i jakościowych) przez młodzież, przedstawicieli środowiska edukacyjnego, służb pomocy społecznej. Realizacja szeregu tzw. działań miękkich przez placówki oświatowe: np. warsztaty wychowawcze jak sobie radzić z problemami ludzi młodych/dzieci adresowane do rodziców, itp.

Potrzeba większego związania/„połączenia” Kruszewa z gminą i jej centrum. Wysoce **peryferyjne położenie** nie tylko utrudnia kontakt mieszkańcom z centrum gminy, ale także wpływa na izolowanie się społeczności lokalnej. Rozwiązania infrastrukturalne jak np. połączenie ścieżką rowerową Kruszewa z centrum gminy czy kulturalne – realizacja wydarzeń na terenie Kruszewa, niewątpliwie byłby rozwiązaniami oczekiwanym (jest to potrzeba artykułowana przez mieszkańców podobszaru).

Potencjały

Spokój, cisza, rzeka Narew, wszechobecna natura - miejsce do odpoczynku i spokojnego życia.

Walory przyrodnicze miejsca - bezpośrednie sąsiedztwo obszaru chronionego - **Narwiańskiego Parku Narodowego** jako potencjał do rozwoju produktów turystycznych. Potencjał dla rozwoju lokalnych inicjatyw gospodarczych.

Lokalne tzw. **dobrze praktyki** – przykłady jak w oparciu o walory przyrodnicze miejsca można rozwijać biznes edukacyjny, agroturystyczny, turystyczny (prywatna wieża widokowa, prywatne ekomuzeum, agroturystyka).

Mocni, rozpoznawalni i doceniani w społeczności **lokalnej liderzy**.

Bardzo zżyta ze sobą, **aktywna społeczność lokalna**.

Święto Ogórka – blisko 25 letnia impreza lokalna o randze regionalnej realizowana w oparciu o **produkt lokalny** – ogórek kiszony.

Organizacje społeczne działające w Kruszewie – wspierające więzi lokalne, budujące tożsamość lokalną, kultywujące lokalne tradycje i historie miejsca.

3.2.11. Wzajemne powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowe Podobszaru 2. Kruszewo

Podobszar 2. Kruszewo wyznaczony został w części zabudowy zwartej miejscowości Kruszewo. Poza obszarem rewitalizacji znalazły się tereny miejscowości w przeważającej części rolnicze (uprawne) lub tereny niezagospodarowane oraz obszar przyrody chronionej – Narwiański Park Narodowy. Po mimo tego w podobszarze rewitalizacji aspekt środowiskowy jest bardzo mocno obecny, wręcz dominujący. Wiąże się on naturalnie z aspektem społecznym. Więź społeczności lokalnej Kruszewa z naturą od zawsze była więzią podstawową. Przetrwało to do dzisiaj w lokalnych zwyczajach oraz produktach lokalnych takich jak kiszony ogórek w beczkach zatapianych w rzece Narew. Tym samym powiązania społeczne i środowiskowe są od lat wyraźne, warto aby także wzmocnione zostały o powiązania gospodarcze. Obecnie produkty lokalne są dla niektórych mieszkańców pomysłem na dodatkowy dochód. W skali potencjałów Kruszewa powiązanie społeczno - środowiskowo - gospodarcze mogły by być wzmocnione co dałoby możliwość rozwoju miejscowości. Natura i produkt lokalny to potencjał dla rozwoju produktu turystycznego. W sytuacji Kruszewa rozwój miejscowości (zwłaszcza gospodarczy) możliwy jest w oparciu o turystkę (odwiedzający m.in. Narwiański Park Narodowy) i rekreację (mieszkańcy gminy oraz Białegostoku).

Potrzeba wzmocnienia powiązań społeczno – środowiskowo – gospodarczych znalazła swoje odzwierciedlenie w pogłębionej diagnozie podobszaru rewitalizacji. Zidentyfikowane i przeanalizować problemy i wynikające z nich potrzeby lokalne, postawione obok niewątpliwych potencjałów Kruszewa, jasno wyznaczyły kierunek zmian rewitalizacyjnych jakie należy w podobszarze prowadzić: zwrócenie się w stronę wykorzystania walorów przyrodniczych miejsca (środowisko) poprzez aktywnych, zintegrowanych mieszkańców (społeczność) podejmujących lokalne, oddolne inicjatywy gospodarcze (gospodarka).

Takie też jest oczekiwanie co do rozwoju terenu objętego rewitalizacją – wzmocnienie funkcji gospodarczej (rozwój turystyki i rekreacji miejsca) przy równoczesnym pielęgnowaniu i rozwoju funkcji społecznej (tworzenie miejsc spotkań sąsiedzkich ale też wspólne uczenie się od siebie/od innych jak efektywnie działać „w turystyce”) jak również dbaniu o środowisko naturalne (promowanie /pokazywanie lokalnych walorów przyrodniczych).

4. Wizja i cele rewitalizacji wraz z kierunkami działań

4.1. Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji – pożądany stan docelowy

Proces rewitalizacji w gminie Choroszcz przyczynia się do podnoszenia jakości życia mieszkańców będąc odpowiedzią na szereg zdiagnozowanych problemów przy równoczesnym wzmacnianiu potencjałów rozwojowych wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Zaproponowane działania rewitalizacyjne są odpowiedzią na zgłaszane potrzeby społeczne różnych grup mieszkańców, od dzieci i młodzieży po osoby w wieku senioralnym, nie zapominając o osobach zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dzięki podejmowanym działaniom rewitalizacyjnym, w szeroko rozumianej sferze polityki społecznej, oraz poprzez zacieśnianie więzi sąsiedzkich, wzmacnia się integracja, buduje tożsamość lokalna oraz rozwija się aktywność społeczna.

Działania podejmowane w obszarze rewitalizacji zmierzają do kreacji przestrzeni publicznych, obiektów publicznych czy mieszkalnych w sposób podnoszący ich funkcjonalność, czyniąc je odpowiednio: dostępnymi, sprzyjającymi kontaktom społecznym, estetycznymi i zielonymi – odpowiadającymi na potrzeby zmieniającego się klimatu, przy równoczesnym uwypuklaniu walorów kultury materialnej jak i przyrody rewitalizowanych terenów.

Zaplanowane działania rewitalizacyjne przyczynią się także do rozwoju zrównoważonej oferty rekreacyjno-turystycznej, co nie tylko wesprze rozwój lokalnego biznesu, tworząc możliwość do powstania nowych miejsc pracy zlokalizowanych bezpośrednio w obszarze rewitalizacji, ale także otworzy przed mieszkańcami nowe możliwości rekreacji i wypoczynku.

Przestrzeń publiczna to miejsce interakcji społecznych, miejsce codziennego pobytu mieszkańców i ich wzajemnych relacji, kontaktów. W przestrzeni publicznej mieszkamy, pracujemy, uczymy się, korzystamy z usług, wypoczywamy. Efektywne wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji, pozwoli na zrównoważony rozwój gminy Choroszcz.

4.2. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Poniżej zestawiono cele strategiczne określone dla Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań (kierunki interwencji rewitalizacyjnej) służącymi eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk:

Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej.

- 1.1. Rozwój oferty i infrastruktury usług społecznych.
- 1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej.
- 1.3. Wspieranie oddolnej aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji.

2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.

2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i funkcjonalno – przestrzennej obszaru rewitalizacji poprzez adaptację zabudowy historycznej do nowych funkcji jak również budowę nowych obiektów, modernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych.

Wskaźniki realizacji celów programu zostały omówione w części dotyczącej zarządzania oraz monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji (rozdział 8).

4.3. Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi Gminy Choroszcz

4.3.1. Sposób realizacji przez Gminny Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016 - 2025

Zintegrowana Strategia Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016-2025 jest dokumentem aktualnie obowiązującym. Zakłada ona (zapis wizji i misji rozwoju gminy), że:

Wizja:

„Gmina Choroszcz, stanowiąc istotną część Aglomeracji Białostockiej, jest najlepszą lokalizacją biznesu atrakcyjnym miejscem do życia”.

Misja:

„Gminy Choroszcz wykorzystuje swoje położenie oraz kapitał przyrodniczy i kulturowy miejsca, by jednoczyć i aktywizować społecznie i gospodarczo, budując rozpoznawalną markę”.

Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku już na poziomie horyzontalnym czyli w treści misji GPR wskazuje się na realizację założeń strategicznych: „**Proces rewitalizacji w gminie Choroszcz przyczynia się do podnoszenia jakości życia mieszkańców (...)**” co koresponduje z „(...) atrakcyjnym miejsce do życia” jaki proponuje Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016 – 2025. Kolejno „**(...) będąc odpowiedzią na szereg zdiagnozowanych problemów przy równoczesnym wzmacnianiu potencjałów rozwojowych wyznaczonego obszaru rewitalizacji**” koresponduje z zaleceniem misji Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016 – 2025 która wskazuje na „(...) wykorzystuje swoje położenie oraz kapitał przyrodniczy i kulturowy miejsca”. Dalej misja GPR stanowi: „**(...) Zaproponowane działania rewitalizacyjne są odpowiedzią na zgłaszane potrzeby społeczne różnych grup mieszkańców, od dzieci i młodzieży po osoby w wieku senioralnym, nie zapominając**

o osobach zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dzięki podejmowanym działaniom rewitalizacyjnym, w szeroko rozumianej sferze polityki społecznej, oraz poprzez zacieśnianie więzi sąsiedzkich, wzmacnia się integracja, buduje tożsamość lokalna oraz rozwija się **aktywność społeczna**” co jest bliskie zapisowi misji ze Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016 – 2025 „(...) jednoczyć i aktywizować społecznie”.

Tym samym występuje powiązanie dokumentu Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016-2025 z Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2025 roku na poziomie wizji, ale przede wszystkim w obszarze misji, która zgodnie z bezpośrednim zapisem zawartym w dokumencie strategii gminy Choroszcz „(...) opisuje mandat do realizacji wizji rozwoju oraz ukazuje nadrzędne wartości (zasady), jakimi będą się kierować realizatorzy Strategii, podejmując działania na rzecz realizacji wizji. Misja stanowi opis sposobu postępowania w celu realizacji wizji.”

Powiązanie niniejszych dokumentów występuje także we wszystkich trzech wyznaczonych w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2026 – 2025 celach strategicznych oraz kolejno w odpowiadających im celach operacyjnych (szczegółowych).

Odpowiednio:

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku wskazuje **Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej** i kolejno kierunek działań (kierunek interwencji rewitalizacyjnej): **1.3. Wspieranie oddolnej aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji** co jest sposobem realizacji założeń strategicznych (Zintegrowana Strategia Rozwoju Gminy Choroszcz) jakie zawarte są w **Cel I. Wzrost atrakcyjności gospodarczej gminy Choroszcz** który zakłada m.in. że „(...) Ważnym elementem realizacji tego celu będzie także edukacja lokalnej społeczności w zakresie zakładania i rozwoju własnej działalności gospodarczej (aktywizowania postaw przedsiębiorczych mieszkańców gminy), a także stworzenie systemu zachęt motywujących do podejmowania tego typu aktywności, np. usuwanie barier i tworzenie przyjaznego otoczenia dla przedsiębiorstw, zwłaszcza tych nowo powstających. Ponadto, w związku z niedostatecznie wykorzystanym potencjałem regionalnych produktów lokalnych, istotne jest wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego. Ważne jest, aby z jednej strony – zwiększyć konkurencyjność lokalnych produktów, a z drugiej – zapewnić stabilizację funkcjonowania miejscowych producentów poprzez dywersyfikację ich działalności”. Na poziomie celów operacyjnych (szczegółowych) działania te skupione są w celu operacyjnym **1.3. Rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno – spożywczego**.

Kolejno Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku stawia sobie dwa cele strategiczne i odpowiednio przynależne do nich kierunki działań:

- **Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej** i kolejno kierunek działań (kierunek interwencji rewitalizacyjnej): **1.1. Rozwój oferty i infrastruktury usług społecznych; 1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej.**
- **Celu strategicznego 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji** i kolejno kierunku działań (kierunek interwencji rewitalizacyjnej): **2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury**

zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki

które to realizują **Cel II. Wzrost jakości życia lokalnej społeczności gminy Choroszcz** (Zintegrowana Strategia Rozwoju Gminy Choroszcz) który zakłada że „(...) Wzrost jakości życia lokalnej społeczności jest ukierunkowany na poprawę warunków życia mieszkańców gminy Choroszcz. Oznacza on systematyczną dbałość o rozwój oświaty w gminie, a także poszerzenie lokalnej wewnętrznej oferty usług o charakterze kulturalnym, sportowym oraz turystyczno-rekreacyjnym. Osiągnięcie tego celu wymaga wsparcia kształtowania postaw liderów lokalnych, animujących życie w poszczególnych miejscowościach i sołectwach. Cel ten powinien zostać osiągnięty również dzięki rozwojowi różnych form opieki społecznej oraz profilaktyki, co w konsekwencji powinno się przyczynić do większej aktywizacji mieszkańców i służyć włączeniu społecznemu grup o szczególnych potrzebach. (...) Nie bez znaczenia jest też osiągnięcie dostatecznego poziomu atrakcyjności wewnętrznej gminy Choroszcz z punktu widzenia obecnych, nowych i przyszłych jej mieszkańców, w tym zbudowanie wartości i marki gminy w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze miejsca”. Na poziomie celów operacyjnych (szczegółowych) działania te skupione są w celach operacyjnych: **2.1. Wzbogacanie oferty spędzania czasu wolnego; 2.2. Włączanie i aktywizacja społeczna; 2.4. Wzrost atrakcyjności turystyczno – rekreacyjnej gminy.**

Ponadto Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku częściowo w **Celu strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji** i kolejno kierunku działań (kierunek interwencji rewitalizacyjnej): **2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki**, gdzie elementy związane z poprawą powiązań komunikacyjnych jak też rozszerzaniem przestrzeni zielonych realizują **Cel III. Rozwój infrastruktury technicznej i ochrona środowiska w gminie Choroszcz** (Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gminy Choroszcz) który wskazuje że „(...) Wśród problemów na obszarze gminy Choroszcz wyróżniają się te dotyczące niskiej jakości infrastruktury drogowej (...). Infrastruktura sieciowa: drogowa (...) wpływa także na jakość środowiska, którą kształtują również inwestycje z zakresu gospodarki niskoemisyjnej i edukacja ekologiczna. Poprawa jakości infrastruktury technicznej wpływa na atrakcyjność gminy jako miejsca (...) do życia. Tym samym jest to cel istotnie powiązany z (...) jakością życia lokalnej społeczności. (...) dbałość o ochronę środowiska ma zapewnić, między innymi, wysoką jakość życia. (...) Ten element spełnia także dodatkowo rolę promocyjną, budując wizerunek Gminy Choroszcz jako samorządu nowoczesnego i jednocześnie dbającego o przyrodę. Na poziomie celów operacyjnych (szczegółowych) działania te skupione są w celach operacyjnych: 3.1. Poprawa jakości powiązań komunikacyjnych oraz 3.3. Ochrona przyrody.

4.3.2. Sposób realizacji przez Gminny Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Choroszcz na lata 2018 - 2025

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Choroszcz na lata 2018 – 2025, dokument aktualnie obowiązujący, formułuje następujący cel główny strategii:

„Stworzenie warunków do umożliwienia osobom i rodzinom **przewycięzenia trudnych sytuacji życiowych**, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia, a także **rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji społecznej**”.

Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku odpowiada na założenia Strategii poprzez wzajemne zintegrowanie celów strategicznych jak również kierunków działań.

Sposób realizacji przez GPR Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Choroszcz na lata 2028 – 2025 występuje na poziomie **Celu strategicznego 1. Wzmocnienie aktywności społecznej** i kolejno w kierunków działań (kierunków interwencji rewitalizacyjnej):

1.1. Rozwój oferty i infrastruktury usług społecznych oraz **1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej**.

Ponadto także postawiony w GPR **Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji** i kolejno kierunki działań (kierunki interwencji rewitalizacyjnej): **2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki** jak również **2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i funkcjonalno – przestrzennej obszaru rewitalizacji poprzez adaptację zabudowy historycznej do nowych funkcji jak również modernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych** są sposobem na realizację niniejszej Strategii.

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Choroszcz na lata 2028 – 2025 stawia sobie bowiem cztery cele strategiczne, doprecyzowane przez cele operacyjne, takie jak:

1. Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej.

Cel strategiczny realizowany jest przez bardzo szczegółowe cele operacyjne (nie oznaczone numerami) takie jak: Wspieranie rodzin z dziećmi w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych; Pomoc dzieciom z rodzin zagrożonych pozbawieniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej poprzez pracę asystenta rodziny; Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.

2. Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin w integracji społecznej i funkcjonowaniu w środowisku lokalnym.

Cel strategiczny realizowany jest przez bardzo szczegółowe cele operacyjne (nie oznaczone numerami) takie jak: Wspieranie aktywności osób starszych i niepełnosprawnych poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług zdrowotnych, urzędowych, kulturalnych; Wsparcie osób starszych i ich rodzin w zapewnieniu opieki środowiskowej i pozostawienie ich w środowisku naturalnym.

3. Działania profilaktyczno – edukacyjne mające na celu poprawę stanu zdrowia mieszkańców Gminy Choroszcz i zwiększenie ich poczucia bezpieczeństwa zdrowotnego.

Cel strategiczny realizowany jest przez bardzo szczegółowe cele operacyjne (nie oznaczone numerami) takie jak: Ochrona i promocja zdrowia; Prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych dla dzieci i młodzieży w formie prelekcji i pogadań z przedstawicielami instytucji propagujących zdrowy styl życia; Wyrównanie szans edukacyjno – rozwojowych dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych poprzez organizowanie zajęć dodatkowych i wyrównawczych.

4. Działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny realizowany jest przez bardzo szczegółowe cele operacyjne (nie oznaczone numerami) takie jak: Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i współuzależnionych poprzez pomoc terapeutyczną, psychologiczną, prawną, socjalną; Prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych dla dzieci i młodzieży w formie prelekcji i pogadań z przedstawicielami instytucji o skutkach używania substancji psychoaktywnych; Monitorowanie punktów sprzedaży alkoholu, w szczególności pod kątem przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim.

Tym samym występuje powiązanie dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Choroszczu na lata 2018-2025 z Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku na poziomie cel głównego jak również celów strategicznych i precyzujących je celów operacyjnych. Rzecz jasna zakres działań, w obszarze szeroka rozumianej polityki społecznej, jaki przewiduje GPR, jest węższy od całego spektrum działań jakie określa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Choroszczu na lata 2018-2025, mimo to wszystkie oferowane przez nią kierunki działań są także zaopiekowane w GPR w odniesieniu do wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

4.3.3. Sposób realizacji przez Gminny Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku realizuje część założeń strategicznych Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku.

Odpowiednio:

Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej (zawarty w GPR) i uszczegółwiający go kierunek działania (kierunek interwencji rewitalizacyjnej) **1.1. Rozwój oferty i infrastruktury usług społecznych** realizuje cel Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego o brzmieniu: **Cel strategiczny 2. Mieszkańcy otwarci na przyszłość** – cel operacyjny **2.2.: Mieszkańcy w dobrej kondycji**, gdzie m.in. mowa jest o profilaktyce zdrowotnej/chorób cywilizacyjnych/edukacji zdrowotnej, promocji zdrowego trybu życia, dawaniu wsparcia psychologiczno – psychiatrycznego mieszkańcom, prewencji uzależnień, poprawie infrastruktury i organizacji opieki zdrowotnej - co znajduje swoje miejsce w GPR (Cel strategiczny 1. Kierunek działań 1.1.) w postaci szeregu zadań wprost odnoszących się do poprawy usług medycznych w tym profilaktyki zdrowia psychicznego. Ponadto w GPR **Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji** i kierunek interwencji rewitalizacyjnej **2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i funkcjonalno – przestrzennej obszaru rewitalizacji poprzez adaptację zabudowy historycznej do nowych funkcji jak również budowę nowych obiektów, modernizację budynków użyteczności publicznej**

i budynków mieszkalnych wielorodzinnych zawiera propozycje m.in. projektowe jakie wpłyną na profilaktykę zdrowia mieszkańców obszaru rewitalizacji promując aktywny styl życia i przeciwdziałając tym samym chorobom cywilizacyjnym (m.in. otyłości) czy wprost podnosząca aktywność sportowo - rekreacyjną mieszkańców poprzez dostęp do obiektów sportowych i rekreacyjnych.

Kolejno wskazany w GPR **Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej** i kierunki działań (kierunki interwencji rewitalizacyjnej) **1.1. Rozwój oferty i infrastruktury usług społecznych** i **1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej** realizują postawiony w Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego **Cel strategiczny 2. Mieszkańcy otwarci na przyszłość** i cel operacyjny **2.3. Mieszkańcy aktywni i zintegrowani**, gdyż budują postawy proaktywne, wspierają działania sąsiedzkie, aktywizujące, wzmacniają tożsamość lokalną, przy równoczesnym rozwoju usług społecznych w ramach szerokiego wachlarza działań wpisujących się w realizację polityki społecznej gminy Choroszcz. Tym samym są bezpośrednią odpowiedzią na postawione w Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego kierunki działań takie jak: aktywizacja społeczna osób starszych, ale także osób z niepełnosprawnościami, włączanie społeczne, wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.

Zawarty w GPR **Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji** i doprecyzowujące go kierunki interwencji rewitalizacyjnej **2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki** oraz **2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i funkcjonalno – przestrzennej obszaru rewitalizacji poprzez adaptację zabudowy historycznej do nowych funkcji jak również budowę nowych obiektów, modernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych** bezpośrednio realizują założenia Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego jakie zostały zawarte w **Celu strategicznym 4. Zeroemisyjność dla rozwoju i jakości życia**, kolejno w celu operacyjnym **4.1. Zeroemisyjny rozwój** ponieważ w ramach GPR stawia się na przedsięwzięcia których celem jest m.in. poprawa bilansu energetycznego rewitalizowanej infrastruktury (budynki). Ponadto w GPR szereg przedsięwzięć dotyczy rozszerzania terenów zielonych, wprowadzania rozwiązań z zakresu błękitno – zielonej infrastruktury będącej odpowiedzią na zmieniający się klimat, a to jest kompatybilne z założeniami Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego wskazanymi w celu operacyjnym **4.2. BOF zielony, odporny, o dobrej jakości środowiska**. Warto także wskazać na realizację przez GPR i zawarte w nim cele (cel strategiczny 2 i opisujące go kierunki interwencji rewitalizacyjnych) założeń strategicznych Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego zawartych w **Celu strategicznym 6: Zrównoważenie funkcjonalno – przestrzenne** i dalej celu operacyjnym **6.1. Integracja funkcjonalna, 6.2. Racjonalne zagospodarowanie** czy **6.4. Poprawa kulturowych walorów przestrzeni** gdzie mówi się m.in. o kreowaniu „miejsc centralnych” o wysokich walorach funkcjonalnych i przestrzennych, rozwoju systemu przestrzeni publicznych o wartościach społecznych, planowaniu rozwoju z uwzględnieniem krajobrazu przyrodniczego i kulturowego, ochronie historycznych układów i sylwet miejscowości z ekspozycją historycznych dominant czy ochronie wartościowych terenów o walorach rekreacyjno – turystycznych. Wszystkie te zalecenia wprost można odnaleźć w większości przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających jakie zawarte są w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku.

Reasumując występuje nie tylko bezpośrednie powiązanie dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku ze Strategią Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku na poziomie założeń horyzontalnych, ale także bezpośrednio na poziomie konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych GPR – tym samym Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku realizuje założenia Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku.

5. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

5.1. Przedsięwzięcia podstawowe

W poniższych tabelach zestawiono wszystkie przedsięwzięcia podstawowe, które zaplanowano do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku. Tabele prezentują odpowiednio przedsięwzięcia podstawowe dla każdego z dwóch wyznaczonych podobszarów rewitalizacji oraz przedsięwzięcia podstawowe które odnoszą się łącznie do obu wyznaczonych podobszarów rewitalizacji (obejmują swym oddziaływaniem cały wyznaczony na terenie gminy Choroszcz obszar rewitalizacji). Łącznie jest to **28 przedsięwzięć podstawowych**. W dalszej części rozdziału znajduje się szczegółowy opis każdego z tych przedsięwzięć ujęty w formę karty przedsięwzięcia.

Tabela 30. Przedsięwzięcia podstawowe – Podobszar 1. Choroszcz – miasto.

Nr przedsięwzięcia	Tytuł przedsięwzięcia
1.1.	Ożywienie Rynku 11 Listopada
1.2.	Zielono-kwietny Plac Brodowicza
1.3.	Pływalnia Miejska w Choroszczy
1.4.	Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą.
1.5.	Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnień do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych
1.6.	Ciąg pieszo – rowerowy od: teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą, do: Park Patacowy
1.7.	Choroski woonerf. I nowa ul. Szpitalna. Ciąg pieszo – jezdny łączący centrum z terenem rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą oraz ul. Szpitalną
1.8.	SPP ZOZ w Choroszczy na osi widokowej Plac Branickich – Rynek 11 Listopada
1.9.	Usprawnienie systemu transportu i komunikacji na terenie SPP ZOZ w Choroszczy
1.10.	Zdrowie prosto z natury na terenie SPP ZOZ w Choroszczy
1.11.	Centrum Wsparcia Psychicznego - adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszczy do nowych funkcji: budynek nr 47

1.12.	Budowa miejsc parkingowych i chodni dla pieszych w połączeniu z rewitalizacją zieleni (zielone miejsca parkingowe) przy ul. Słowackiego w Choroszczy
1.13.	Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz Al. Niepodległości w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B.
1.14	Docieplenie budynku mieszkalnego wielorodzinnego przy ul. Powstania Styczniowego 20A w Choroszczy
1.15	Sąsiedzkie spacer historyczne po Choroszczy
1.16	Krok do zdrowia – wędrówki nordic walking po gminie Choroszcz

Tabela 31. Przedsięwzięcia podstawowe – Podobszar 2. Kruszewo.

Nr przedsięwzięć	Tytuł przedsięwzięcia
2.1.	Zerwany Most – infrastruktura turystyczno - rekreacyjna
2.2.	Remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie
2.3.	Szlak produktu lokalnego w Kruszewie.
2.4.	Kulinarne zakamarki – warsztaty dotyczące produktu lokalnego

Tabela 32. Przedsięwzięcia podstawowe obejmujące obszar rewitalizacji gminy Choroszcz (Podobszar 1. Choroszcz – miasto oraz Podobszar 2. Kruszewo).

	Tytuł przedsięwzięcia
3.1.	Choroskie Muzeum Społeczne
3.2.	Sztuka jako język emocji
3.3.	Klub Turysty Kulturalnego
3.4.	Kobiety kreatywne w Centrum
3.5.	Wspieranie dorosłych mieszkańców gminy Choroszcz z niepełnosprawnościami w 6 formach.
3.6.	Wspieranie osób starszych, samotnych i wykluczonych społecznie którzy najbardziej potrzebują kontaktu z drugim człowiekiem.
3.7.	Aktywny i świadomy rodzic – wiedza, kultura i rozwój - warsztaty dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze
3.8	Wsparcie psychologiczne dzieci i rodziców

Przedsięwzięcie 1.1.	
PODOBSZAR REWIRALIZACJI:	Podobszar 1. Choroszcz - miasto
TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Ożywienie Rynku 11 Listopada
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:	<p>Koncepcja i zakres przedsięwzięcia: Rynek 11 Listopada w Choroszczy to centralny, reprezentacyjny plac miejski w bezpośrednim sąsiedzie Urzędu Miasta w Choroszczy oraz kościoła pod wezwaniem Jana Chrzciciela.</p>

Płyta rynku w roku 2018 przeszła gruntowną renowację (m.in. zmiana nawierzchni, oświetlenia, wprowadzenie miejsc do siedzenia, rewizja organizacji ruchu kołowego, itp.) jednak potencjał tego centralnego i reprezentacyjnego dla miasta miejsca nie jest jeszcze w pełni wykorzystany. Ożywienie rynku polegać ma na stworzeniu w jego obrębie przestrzeni sprzyjającej spotkaniom sąsiedzkim, korzystaniu z Rynku w ciepłe dni – przeciwdziałanie nagrzewaniu się części powierzchni rynku tzw. cień na Rynku. Nowa aranżacja przestrzeni Rynku ma podnieść komfort użytkowania stref do siedzenia, w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Proponowany zakres zmian:

- wprowadzenie nad ławkami pergoli z zieleni (szybko rosnące nasadzenia typu winobluszcz trójklapowy, winobluszcz pięciolistkowy na lekkich konstrukcjach przy obecnych miejscach do siedzenia),
- wprowadzenie żagli jako sezonowej osłony przeciwsłonecznej (dodatkowej) nad miejscami do siedzenia, ewentualnie częścią otartej płyty Rynku,
- wprowadzenie nowych/wymiana kilku ławek na Rynku na ławki z podłokietnikami – rozwiązania dla osób ze szczególnymi potrzebami (seniorów),
- fragmentaryczna przebudowa nawierzchni rynku (w okolicy strefy do siedzenia) – umożliwienie wprowadzenia rozwiązania błękitno – zielonej infrastruktury (np. misy/ kwartały do zbierania wody deszczowej z płyty Rynku w formie mini ogrodów deszczowych).

Efektom realizacji przedsięwzięcia będzie poprawa jakości centralnej przestrzeni miasta Choroszcz jak również jednej z głównych przestrzeni publicznych podobszaru rewitalizacji. Mieszkańcy zyskają bardziej komfortową przestrzeń do spotkań sąsiedzkich. Wprowadzone rozwiązania z zakresu zielono – błękitnej infrastruktury będzie wspierać tradycyjny system odprowadzania wód opadowych/deszczowych zwiększając możliwość używania wody deszczowej do podlegania zieleni jaka w przestrzeni rynku zostanie dosadzona. Tym samym realizacja przedsięwzięcia będzie nie tylko odpowiedzią na zmiany klimatu, ale także skutecznie wpłynie na bioróżnorodność miejskiej przestrzeni zurbanizowanej.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Wprowadzone w przestrzeni Rynku 11 Listopada zmiany będą odpowiadać potrzebom osób ze szczególnymi potrzebami – zaaranżowana przestrzeń Rynku 11 Listopada będzie uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, uwzględniać dostępność architektoniczną przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami m.in. poprzez wprowadzenie rozwiązań podnoszących komfort użytkowania (np. ławki z podłokietnikami, zacienienie) oraz zapewni wolne od barier ciągi komunikacyjne w przestrzeni publicznej.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- X Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- X Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Powierzchnia zmodernizowanej przestrzeni publicznej / powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 7000 m².

Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.

Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna wykonanych prac.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Rynek 11 Listopada, Choroszcz, działka nr ewidencyjny 1538

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Gmina Choroszcz	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026 - 2028	1 000 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.2.**PODOBSZAR REWIRALIZACJI:**

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Zielono-kwietny Plac Brodowicza

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:**Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:**

Plac Brodowicza, obok Rynek 11 Listopada, to drugi reprezentacyjny, centralny plac miejski w Choroszczy. Z uwagi na usytuowanie w bezpośrednim sąsiedztwie placu obiektów użyteczności publicznej takich jak m.in. Miejsko Gminny Centrum Kultury i Sportu, kompleks boisk sportowo – rekreacyjnych, plac jest przestrzenią skupiającą mieszkańców podobszaru rewitalizacji.

Plac w roku 2019 przeszedł gruntowną renowację (m.in. zmiana nawierzchni, oświetlenia, wprowadzenie miejsc do siedzenia, itp.) jednak w ocenie mieszkańców podobszaru rewitalizacji, wyrażonej w ramach prowadzonych przy opracowaniu GPR, badaniach społecznych oraz na punkcie konsultacyjnym, warto w przestrzeń placu wprowadzić jeszcze więcej zieleni, co sprawi, że przebywanie na Placu Brodowicza będzie jeszcze bardziej komfortowe.

Realizacja działań w ramach przedsięwzięcia rewitalizacyjnego ma na celu wprowadzenie w przestrzeń placu zieleni w ruchomych donicach, aby zachować wielofunkcyjność placu dzięki mobilność roślin (zielen niska, kwiaty) oraz rozwiązań dających cień (żagle, pergole z zieleni itp.).

Efektom realizacji przedsięwzięcia będzie poprawa jakości centralnej przestrzeni miasta Choroszcz jak również jednej z głównych przestrzeni publicznych podobszaru rewitalizacji. Mieszkańcy zyskają bardziej komfortową przestrzeń do spotkań sąsiedzkich. Wprowadzone dodatkowej zieleni w zurbanizowana tkankę miejską jak również rozwiązań ograniczających nagrzewania się miejscach powierzchni utwardzonych będzie podnosić komfort mieszkania jak również będzie odpowiedzią na zmiany klimatyczne.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Wprowadzone w przestrzeń Placu Brodowicza zmiany będą odpowiadać potrzebom osób ze szczególnymi potrzebami – zaaranżowana przestrzeń placu będzie uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego oraz zapewni wolne od barier ciągi komunikacyjne w przestrzeni publicznej.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:	
X	Sfera społeczna
	Sfera gospodarcza
X	Sfera przestrzenno-funkcjonalna
X	Sfera środowiskowa
	Sfera techniczna
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):	
Powierzchnia zmodernizowanej przestrzeni publicznej / powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 5000 m2.	
Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.	
Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.	
Sposób pomiaru:	
Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna wykonanych prac.	
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Plac Brodowicza, Choroszcz, działka nr ewidencyjny 101/27	
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Gmina Choroszcz	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026 - 2028	200 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.3.	
PODOBSZAR REWITALIZACJI:	
Podobszar 1. Choroszcz - miasto	
TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:	
Pływalnia Miejska w Choroszczy	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:	
Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:	
<p>W mieście i gminie Choroszcz nie znajduje się obecnie żaden obiekt typu pływaniami. Miasto i gmina dynamicznie się rozwijają, przybywa mieszkańców, a w szczególności rodzin z dziećmi. Jednocześnie swoje potrzeby w tym zakresie zgłaszają seniorzy i osoby niepełnosprawne, które mają utrudniony dostęp do najbliższych pływalni znajdujących się w mieście wojewódzkim (Białymstoku). W ramach diagnozowanych problemów (rozdział 3) zwraca także uwagę potrzeba wprowadzania dodatkowych form ruchu dla dzieci i młodzieży których dotyka powszechnie nadwaga czy nawet otyłość. W celu stworzenia przestrzeni społecznej wysokiej jakości, mając na uwadze konieczność poprawy dostępności do obiektów i przestrzeni publicznej istnieje potrzeba realizacji infrastruktury w tym obszarze. Budowa pływalni zapewni mieszkańcom dostęp do usług rekreacyjnych, sportowych i szkoleniowych.</p> <p>Projekt zakłada wybudowanie krytego basenu miejskiego w okolicy terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą. Bezpośrednio w sąsiedztwie planowana jest także budowa ciągu pieszo – jezdni łączącego dwa obszary rekreacyjne w mieście: Bulwary i teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą. Tym samym realizacja pływalni dopełni kompleks sportowo – rekreacyjny miasta Choroszcz.</p>	

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Budynek pływalni miejskiej wraz z przedpołem budynku będzie w pełni dostosowany dla osób ze szczególnymi potrzebami. Projekt będzie uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, będzie uwzględniać dostępność architektoniczną przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz zapewni wolne od barier ciągi komunikacyjne w przestrzeni publicznej.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

	Sfera społeczna
	Sfera gospodarcza
X	Sfera przestrzenno-funkcjonalna
	Sfera środowiskowa
X	Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.

Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 1 szt.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, działki gminne w sąsiedztwie terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Gmina Choroszcz	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026 - 2030	30 000 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.4.**PODOB SZAR REWITALIZACJI:**

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:**Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:**

Teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą to centralnie położony w mieście Choroszcz obszar rekreacji rodzinnej, licznie odwiedzany przez mieszkańców podobszaru rewitalizacji, miasta i gminy Choroszcz oraz gości z sąsiednich ośrodków miejskich. W ramach badań społecznych, zrealizowanych na potrzeby opracowania GPR, powszechnym apelem mieszkańców (wyrażonych zresztą nie tylko w badaniach ankietowych, ale także w ramach przeprowadzonego spotkania, warsztatów czy punktu konsultacyjnego) było potrzeba tworzenia przestrzeni do spotkań sąsiedzkich jak również (a może przede wszystkim) miejsc spotkań dla młodzieży. Teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą już takie funkcje pełną jednak w ocenie mieszkańców - zdecydowanie niewystarczająco. Występuje więc konieczność aranżacji przestrzeni dla wzmocnienia funkcji społecznej: miejsca spotkań dla młodzieży.

Dodatkowo teren wymaga odnowy oraz wprowadzenia atrakcji podnoszących poziom warunków rekreacyjnych.

Tym samym w ramach realizacji przedsięwzięcia planuje się wprowadzenie nowych, dodatkowych urządzeń wspierających rekreację takich jak: parasole, żagle zacieniające, leżaki, itp., a także zaaranżowanie miejsca spotkań młodzieży (ławki, stoły, hamaki, altany / zadaszenia i oświetlenie). Przewiduje się także nowe nasadzenia zieleni wysokiej i niskiej.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Wprowadzone w przestrzeni zmiany będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, będą uwzględniać dostępność architektoniczną przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami m.in. poprzez wprowadzenie rozwiązań podnoszących komfort użytkowania (np. ławki z podłokietnikami, zacienienie) oraz zapewnią wolne od barier ciągi komunikacyjne w przestrzeni publicznej.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- X Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- X Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 1 szt.
 Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.
 Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, działka nr ewidencyjny 110/2

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Gmina Choroszcz	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026 - 2029	2 000 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.5.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnień do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Istniejący budynek dawnej wieży ciśnień na terenie Specjalistycznego Szpitala Psychiatrycznego (SSP ZOZ w Choroszczy) obecnie jest obiektem nieużytkowanym

i sukcesywnie niszczącym. Z uwagi na walory architektoniczne oraz centralną lokalizację warto wykorzystać potencjał tego budynku i dostosować go do pełnienia nowych funkcji. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano gruntowną modernizację budynku oraz przedpola budynku, czyniąc historyczną wieżę ciśnien dodatkową przestrzenią do realizacji zadań z zakresu kultury i integracji społecznej przez m.in. Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy. Adaptacja budynku pozwoli na uzyskanie dodatkowej przestrzeni co rozszerzy ofertę zajęć i wydarzeń adresowanych do mieszkańców przez MGCKiS, jak również podniesie komfort odbioru oferty przez klientów/mieszkańców. Warto zaznaczyć, iż obecnie MGCKiS ma duże ograniczenia lokalowe które wpływają na skalę oferowanych przez MGCKiS wydarzeń, zajęć, itp. przy równoczesnym dużym zainteresowaniu i zapotrzebowaniu ze strony mieszkańców na rozszerzanie oferty MGCKiS wyrażona powszechnie m.in. w badaniach społecznych prowadzonych w ramach prac nad GPR.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Wprowadzone w przestrzeni zmiany będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, będą uwzględniać dostępność architektoniczną przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz zapewnią wolne od barier ciągi komunikacyjne w przestrzeni publicznej.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- Sfera środowiskowa
- X Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.
 Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, działka nr ewidencyjny 101/26 (teren Szpitala Psychiatrycznego)

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Gmina Choroszcz	SSP ZOZ w Choroszczy
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2028 - 2030	6 000 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.6.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Ciąg pieszo – rowerowy od: teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą, do: Park Pałacowy.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Centrum miasta Choroszcz to w dużej części historyczna zabudowa w którą na przestrzeni XX wieku wprowadzono szereg funkcji publicznych, m.in. w budynkach bezpośrednio sąsiadujących z Parkiem Pałacowym czy terenem rekreacyjnym ze stawem miejskim i plażą, mieści się SSP ZOZ w Choroszczy. Z uwagi na charakter działalności placówki teren jej jest ogrodzony. Ogrodzenie od lat wymusza zmianę komunikacji pieszo – rowerowej po centrum Choroszczy i ogranicza naturalne powiązania funkcjonalne pomiędzy ważnymi dla miasta i jego mieszkańców obiektami takimi jak Pałac Branickich z założeniem parkowy i teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą. Równocześnie obecne podejście do świadczenia opieki zdrowotnej nie narzuca konieczności ścisłego i pełnego grodzienia obiektów szpitala, wręcz otwarcie części przestrzeni publicznych będzie z korzyścią dla pacjentów, odwiedzających ich gości i tym samym udostępni dla mieszkańców podobszaru rewitalizacji dodatkowe, wartościowe przestrzenie publiczne.

W celu poprawy dostępności do obiektów i przestrzeni publicznej a także umożliwienia swobodnej komunikacji pomiędzy obecnie oddzielnymi strefami rekreacji przez ogrodzony i zamykany teren szpitala zaplanowano wybudowanie ciągu pieszo – rowerowego z elementami małej architektury (np. ławki, oświetlenie, kosze na śmieci, itp.). Realizacja zadania wpłynie na poprawę spójności i funkcjonalności przestrzeni miejskiej Choroszczy będzie doskonałym uzupełnieniem funkcjonalnego systemu ścieżek rowerowych na terenie miasta i przez to wpłynie też na popularyzację roweru jako codziennego, ekologicznego środka transportu.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Wprowadzone w przestrzeni zmiany będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, będą uwzględniać dostępność architektoniczną przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami - przewidziano bowiem rozwiązania projektowe zapewniające pełną dostępność osobom z niepełnosprawnościami tj.: normatywne spadki podłużne i poprzeczne, obniżone krawężniki na przejściu dla pieszych, wolne od barier ciągi komunikacyjne.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Sfera społeczna
Sfera gospodarcza
X Sfera przestrzenno-funkcjonalna
Sfera środowiskowa
Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Długość ciągu pieszo – rowerowego: ok. 350 m.
Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Gmina Choroszcz	SSP ZOZ w Choroszczy, Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2027 - 2030	2 000 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.7.

PODOB SZAR REWIRALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Choroski woonerf i nowa ul. Szpitalna. Ciąg pieszo – rowerowo - jezdny łączący centrum z terenem rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą oraz ul. Szpitalną.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

W przestrzeni centrum miasta Choroszcz znajduje się szereg ważnych dla mieszkańców podobszaru (ale także mieszkańców gminy Choroszcz jak również odwiedzających miasto turystów) obiektów i przestrzeni o funkcjach kulturalnych (MGCKiS, Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy), sportowo – rekreacyjnych (teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą) czy też będących obiektami historycznymi o ponadprzeciętnym znaczeniu (m.in. Plac Branickich z założeniem parkowym). Po mimo stosunkowo bliskiej lokalizacji bezpośrednia dostępność poszczególnych miejsc i obiektów jest ograniczona poprzez bariery przestrzenne jakie skutecznie blokują naturalną, efektywną komunikację (pieszą, rowerową, samochodową) pomiędzy miejscami czyniąc przestrzeń mało funkcjonalną.

Tym samym w celu poprawy dostępności do obiektów i przestrzeni publicznej a także umożliwienia swobodnej komunikacji pomiędzy obecnie oddzielonymi strefami rekreacji przez zagroźony teren szpitala (SSP ZOZ w Choroszczy) zaplanowano wybudowanie ciągu pieszo – rowerowego dopuszczającego ruch kołowy w charakterze woonerfu¹². Woonerf to w założeniu przestrzeń publiczna, która łączy w sobie funkcję ulicy, deptaku, parkingu i miejsca spotkań mieszkańców. To przestrzeń gdzie stawia się na bezpieczeństwo użytkowników. W przestrzeni tej, poza ciągiem jezdny, pojawiają się też elementy małej architektury (m.in. ławki, kosze na śmieci, oświetlenie, klomby z zielenią itp.). W ramach realizacji przedsięwzięcia planuje się także przebudowę ul. Szpitalnej (w na odcinku należącym do gminy Choroszcz) w celu otwarcia osi widokowej: Plac Branickich – Rynek 11 Listopada i Kościół Rzymskokatolicki pw. Św. Jana Chrzciciela i św. Szczepana Męczennika. Pozwoli to na przywrócenie dawnego, historycznego układu przestrzenno – funkcjonalnego centrum miasta Choroszcz.

Realizacja zadania wpłynie na poprawę i funkcjonalności przestrzeni miejskiej Choroszczy będzie doskonałym uzupełnieniem funkcjonalnego systemu ścieżek rowerowych na terenie miasta i przez to wpłynie też na popularyzację roweru jako codziennego, ekologicznego środka transportu. W efekcie powstanie kolejna, zaaranżowana, bezpieczna i wartościowa architektonicznie przestań publiczna w mieście Choroszcz. Przywrócony zostanie także

¹² Woonerf to określenie niderlandzkie jakie powszechnie przyjęto się w języku architektury odnoszącym się do miejskich przestrzeni zurbanizowanych. Jest to rozwiązanie jakie wprowadza się w przestrzeniach miejskich, gdzie kładzie się nacisk na funkcjonalność komunikacyjną przy równoczesnym podniesieniu poziomu bezpieczeństwa poprzez uspokojenie ruchu kołowego i postawieniem priorytetu komunikacyjnego dla pieszych i rowerzystów z równoczesnym wprowadzeniem atrakcyjnych rozwiązań wizualnych dla danej przestrzeni. Podstawą projektowania ulicy w formie woonerfu jest rezygnacja z tradycyjnego podziału na jezdnię i chodnik oraz zastosowania elementów małej architektury w taki sposób aby zniechęcać kierowców samochodów do wykorzystywania ciągu komunikacyjnego dla ruchu tranzytowego. Rozwiązanie nie wyklucza jednak możliwości wprowadzenia komunikacji miejskiej/zbiorowej. Rozwiązania typu woonerf powstały w latach 70-tych XX wieku w Holandii. Obecnie spotykam je w wielu miastach, także polskich od Warszawy, Gdyni czy Łodzi po małeńkie Niepołomice.

dawny, historyczny układ funkcjonalny miasta pozwalający nie tylko na efektywną komunikację w przestrzeni miejskiej, ale także podnoszący walory urbanistyczne miasta.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Wprowadzone w przestrzeni zmiany będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, będą uwzględniać dostępność architektoniczną przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami - przewidziano bowiem rozwiązania projektowe zapewniające pełną dostępność osobom z niepełnosprawnościami tj.: normatywne spadki podłużne i poprzeczne, obniżone krawężniki, wolne od barier ciągi komunikacyjne.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

	Sfera społeczna
	Sfera gospodarcza
X	Sfera przestrzenno-funkcjonalna
	Sfera środowiskowa
	Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Długość nowego ciągu komunikacyjnego/infrastruktury komunikacyjnej: 650 m
Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, działki nr geodezyjne: 1541/2, 1542, 238

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Gmina Choroszcz	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025 - 2027	5 000 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.8.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

SPP ZOZ w Choroszcy na osi widokowej Płac Branickich – Rynek 11 Listopada.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

SPP ZOZ w Choroszcy, znajduje się pomiędzy barokowym pałacem hetmana Jana Klemensa i Izabeli Branickich z połowy XVIII wieku zlokalizowanym od strony północnego-zachodu a zabudowaniami rynku w Choroszcy (tj. bryłą kościoła oraz klasztoru dominikanów) zlokalizowanymi od strony południowo-wschodniej, tworzącymi oś widokową. Aktualnie, z uwagi na rozrośnięte korony drzew znajdujących się wśród drogi biegnącej wzdłuż osi widokowej, nie są widoczne z poziomu Letniej Rezydencji Branickich.

W związku z powyższym, oś widokowa o której mowa powyżej, nie jest aktualnie widoczna. Ruch pieszy i jezdny wzdłuż osi widokowej jest również mocno ograniczony, z uwagi na zły stan techniczny nawierzchni. Brak jest miejsc odpoczynku dla pieszych, zaś ciągi komunikacyjne

nie są dostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (występowanie barier architektonicznych).

Celem głównym przedsięwzięcia jest otwarcie osi widokowej Patac Branickich – Rynek 11 Listopada w Choroszczy na terenie SPP ZOZ w Choroszczy oraz udrożnienie ciągów komunikacyjnych wzdłuż niej.

Realizacja zadania pozwoli na przywrócenie dawnego, historycznego układu przestrzenno-funkcjonalnego na terenie objętym zadaniem oraz dostosowanie przestrzeni do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami, co jest niezwykle ważne z uwagi na charakter obiektu (szpital/sector ochrony zdrowia). Ponadto inwestycja w zakresie przebudowy ciągu komunikacyjnego będzie związana z modernizacją zlokalizowanych pod nim instalacji – m.in. sanitarnej, która z uwagi na długi czas eksploatacji, ulega częstym awariom i wiąże się to bezpośrednio z bezpieczeństwem środowiskowym. Jest to szczególnie istotne ze względu na to, że SPP ZOZ w Choroszczy usytuowany jest na obszarze otuliny Narwiańskiego Parku Narodowego. Mając na uwadze, że na terenie objętym zadaniem są udzielane świadczenia zdrowotne, konieczne jest jego zabezpieczenie w zakresie możliwości ograniczenia ruchu pieszego jak i kołowego, dlatego uwzględniono również odnowę ogrodzenia i przystosowanie go do zmodernizowanego ciągu komunikacyjnego.

Efektom rzeczowym zadania będzie:

- rewitalizacja pasa zieleni wzdłuż osi widokowej poprzez m.in. wykonanie działań pielęgnacyjnych na istniejącym drzewostanie, dokonanie nasadzeń i innych działań zmierzających do zwiększenia atrakcyjności terenów zielonych i ich bioróżnorodności
- modernizacja ciągów pieszych i drogowych o łącznej długości ok. 400 m wraz z infrastrukturą podziemną (m.in. teletechniczną, sanitarną i elektryczną) oraz miejscami odpoczynku dla pieszych (m.in. ławki, kosze) w ilości ok. 10 szt.
- odnowa ogrodzenia na długości ok. 200 m i jego przystosowanie do zmodernizowanego ciągu komunikacyjnego na terenie SPP ZOZ w Choroszczy z infrastrukturą towarzyszącą w zakresie kontroli ruchu (m.in. szlabany – ilość: 2 sztuki).

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Zaplanowane w ramach zadania prace, będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, takie jak m.in. zapewnienie wolnych od barier ciągów komunikacyjnych w przestrzeni publicznej wokół budynków w których udzielane są świadczenia zdrowotne, zgodnie z Ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2019 poz. 1696, t.j. z późn. zm.).

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- X Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- X Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

- Liczba obiektów dostosowanych dla osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt.
- Liczba obiektów ochrony zdrowia objętych wsparciem – 1 szt.
- Długość zmodernizowanej infrastruktury komunikacyjnej – 400 m
- Długość zmodernizowanej sieci sanitarnej – 400 m
- Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.

Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, pl. im. Dr Zygmunta Brodowicza 1, na terenie działki o numerze ewidencji geodezyjnej gruntu 101/26, obręb 31 (jednostka ewidencyjna Choroszcz).

Nieruchomość stanowi własność Województwa Podlaskiego.

Działka ta stanowi obszar objęty ochroną konserwatorską w związku z wpisem do rejestru zabytków – decyzja KL.WKZ-5340/9/82 z dn. 20.07.1984 r., nr rej. 521 jako „Zespół zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszczy, wzniesiony w 4 ćw. XIX w. i pocz. XX w., składający się z zespołu pawilonów administracyjnych i leczniczych przy bramie wjazdowej, bramy wjazdowej, budynku szkoły /ob. magazyn/, budynku mieszkalnego nr 22, pawilonów dla chorych nr 19, 20, 21, 22, 23, 25, 31, 47, budynku d. portierni /ob. Apteka/, budynku kina, „Zdrowie”, wieży ciśnień i otaczających ją zabudowań warsztatowych dawnej stajni z magazynem”.

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Dr. Stanisława Deresza w Choroszczy (SSP ZOZ w Choroszczy)	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025 - 2026	2 500 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.9.

PODOBSZAR REWIRALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Usprawnienie systemu transportu i komunikacji na terenie SPP ZOZ w Choroszczy.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie wpisuje się w szerszą koncepcję modernizacji centralnej przestrzeni miasta Choroszcz (podobszar rewitalizacji), terenu wykorzystywany głównie przez kompleks szpitalny SPP ZOZ w Choroszczy stanowiącego także przestrzeń publiczną możliwą do użytkowania przez mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Kompleks szpitalny SPP ZOZ w Choroszczy składa się z blisko 50 obiektów usytuowanych na powierzchni ponad 12 ha. Ruch pieszy i jezdny, odbywający się od głównej bramy zlokalizowanej przy Placu Z. Brodowicza 1 w Choroszczy, w kierunku południowo zachodnim tj. w głąb kompleksu szpitalnego, nie spełnia aktualnych standardów z uwagi na zły stan techniczny nawierzchni i występowanie barier architektonicznych. Brak jest miejsc odpoczynku dla pieszych, zaś ciągi komunikacyjne nie są dostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Brakuje również stosownego oznakowania, które ułatwi poruszanie się po terenie obiektu.

Celem głównym niniejszego przedsięwzięcia jest usprawnienie komunikacji pieszej i jezdnej na terenie SPP ZOZ w Choroszczy.

Realizacja zadania pozwoli na dostosowanie przestrzeni do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami, co jest niezwykle ważne z uwagi na charakter obiektu (sektor ochrony zdrowia). Usprawni to również pracę blisko 1000 osobom zatrudnionym przez podmiot oraz około 8000 pacjentom (i ich rodzinom), którzy w ciągu roku korzystają ze świadczeń na terenie szpitala.

Ponadto inwestycja w zakresie przebudowy ciągu komunikacyjnego będzie związana z modernizacją zlokalizowanych pod nim instalacji – m.in. sanitarnej, która z uwagi na długi czas eksploatacji, ulega częstym awariom, co związane jest z bezpieczeństwem środowiskowym – jest to szczególnie istotne ze względu na to, że SPP ZOZ w Choroszczy usytuowany jest na obszarze otuliny Narwiańskiego Parku Narodowego. Z uwagi na wielkość obszaru jaki zajmuje szpital, pacjenci i ich rodziny mają problem w dotarciu na poszczególne oddziały. Stąd istotne jest wykonanie odpowiedniego oznakowania, co również wpłynie na poprawę komfortu osób przebywających na terenie SPP ZOZ w Choroszczy.

Efektom rzeczowym zadania będzie:

- modernizacja ciągów pieszych i drogowych o łącznej długości ok. 900m wraz z infrastrukturą podziemną (m.in. teletechniczną, sanitarną i elektryczną) oraz miejscami odpoczynku dla pieszych (m.in. ławki, kosze) w ilości ok. 20 szt.
- rewitalizacja pasa zieleni wzdłuż modernizowanych ciągów komunikacyjnych, poprzez m.in. wykonanie działań pielęgnacyjnych na istniejącym drzewostanie, dokonanie nasadzeń i innych działań zmierzających do zwiększenia atrakcyjności terenów zielonych i ich bioróżnorodności.
- wykonanie oznaczeń na obiektach związanych ze świadczeniem usług zdrowotnych oraz wykonanie 4 map tyflograficznych, które pozwolą na lepszą orientację na terenie obiektu pacjentom i ich rodzinom (w tym również osobom ze szczególnymi potrzebami).

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Zaplanowane w ramach zadania prace, będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, takie jak m.in. zapewnienie wolnych od barier ciągów komunikacyjnych w przestrzeni publicznej wokół budynków w których udzielane są świadczenia zdrowotne, zgodnie z Ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2019 poz. 1696, t.j. z późn. zm.).

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- X Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- X Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

- Liczba obiektów dostosowanych dla osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt.
- Liczba obiektów ochrony zdrowia objętych wsparciem – 1 szt.
- Długość zmodernizowanej infrastruktury komunikacyjnej – 900 m
- Długość zmodernizowanej sieci sanitarnej – 900 m
- Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.
- Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz – adres: pl. im. dr Zygmunta Brodowicza 1, działka o numerze ewidencji geodezyjnej gruntu 101/26, obręb 31 (jednostka ewidencyjna Choroszcz).

Nieruchomość stanowi własność Województwa Podlaskiego.

Działka ta stanowi obszar objęty ochroną konserwatorską w związku z wpisem do rejestru zabytków – decyzja KL.WKZ-5340/9/82 z dn. 20.07.1984 r., nr rej. 521 jako „Zespół zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszczy, wzniesiony w 4 ćw. XIX w. i pocz. XX w., składający się z zespołu pawilonów administracyjnych i leczniczych przy bramie wjazdowej, bramy wjazdowej, budynku szkoły /ob. magazyn/, budynku mieszkalnego nr 22, pawilonów dla chorych nr 19, 20, 21, 22, 23, 25, 31, 47, budynku d. portierni /ob. Apteka/, budynku kina, „Zdrowie”, wieży ciśnień i otaczających ją zabudowań warsztatowych dawnej stajni z magazynem”.

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Dr. Stanisława Deresza w Choroszczy (SSP ZOZ w Choroszczy)	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025 - 2026	4 500 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.10.

PODOBSZAR REWIRALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Zdrowie prosto z natury na terenie SPP ZOZ w Choroszczy.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie wpisuje się w szerszą koncepcję modernizacji centralnej przestrzeni miasta Choroszcz (podobszar rewitalizacji), terenu wykorzystywany głównie przez kompleks szpitalny SPP ZOZ w Choroszczy stanowiącego także przestrzeń publiczną możliwą do użytkowania przez mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Kompleks szpitalny SPP ZOZ w Choroszczy składa się z blisko 50 obiektów usytuowanych na powierzchni ponad 12 ha. Zabudowania stanowią około połowę obszaru SPP ZOZ w Choroszczy, zaś pozostałą część zajmuje infrastruktura komunikacyjna w zakresie ciągów pieszych i jezdnych oraz tereny zielone. Aktualnie tereny zielone są niezagospodarowane. Porośnięte są głównie wysokimi drzewami podlegającymi ochronie oraz m.in. niższymi gatunkami typu krzewy i trawami. Ich pielęgnacja polega głównie na koszeniu niższej roślinności i jej wygrabianiu. Brakuje infrastruktury stworzonej z myślą o pacjentach.

Hortiterapia jest dziedziną socjoogrodnictwa, skupiająca się na oddziaływaniu przyrody na człowieka (rekreacyjnie lub rehabilitacyjnie). Może być ona traktowana jako uzupełnienie tradycyjnych form rehabilitacji i profilaktyki u osób w różnym wieku. Poprzez bierny i aktywny

kontakt z naturą ludzie mają możliwość m.in. wyciszenia, polepszenia stanu fizycznego, odpoczynku psychicznego. Badania opublikowane w „Journal of Environmental Psychology” wykazują, że przebywanie wśród zieleni może znacząco obniżyć poziom stresu, poprawić nastrój i nawet zmniejszyć odczucia bólu. Na przykład, badanie przeprowadzone na University of East Anglia wykazało, że osoby, które regularnie spędzały czas w naturalnym środowisku, miały o 55% mniejsze ryzyko rozwoju chorób sercowo-naczyniowych.

Efektom rzeczowym zadania będzie utworzenie 6 miejsc przeznaczonych dla m.in. pacjentów, ich rodzin, osób wspierających czy terapeutów. Będą one zlokalizowane w sąsiedztwie budynków nr 22, 23, 25, 34, 45, 47. Szacuje się, że każde z takich miejsc będzie obejmowało obszar ok 0,15 ha. Przeprowadzone prace będą uwzględniały przygotowanie terenu pod obsadzenie kwiatowe, nasadzenie drzew, krzewów i bylin na wydzielonych terenach z przeznaczeniem na rekreację i terapię pacjentom oddziałów. Ponadto działania takie umożliwią poprawę stanu zachowania oraz ochrony gatunków, siedlisk czy ekosystemów, istotnych dla bioróżnorodności i zapewniania usług ekosystemowych, co jest szczególnie ważne z uwagi na to, że SPP ZOZ w Choroszczu usytuowany jest na obszarze otuliny Narwiańskiego Parku Narodowego. Zadanie realizowane w sąsiedztwie zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego, wzbogaci tereny zielone, poprawi krajobraz terenów okołoszpitalnych.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Zaplanowane w ramach zadania prace, będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, takie jak m.in. zapewnienie wolnych od barier ciągów komunikacyjnych w przestrzeni publicznej wokół budynków w których udzielane są świadczenia zdrowotne, zgodnie z Ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2019 poz. 1696, t.j. z późn. zm.).

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- X Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- X Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

- Liczba obiektów dostosowanych dla osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt.
- Liczba obiektów ochrony zdrowia objętych wsparciem – 1 szt.
- Liczba zrewitalizowanych przestrzeni publicznych, na terenie podmiotu, objętego wsparciem – 6 szt.
- Powierzchnia zrewitalizowanych terenów zielonych – 0,9 ha.
- Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.
- Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz – adres: pl. im. dr Zygmunta Brodowicza 1, działka o numerze ewidencji geodezyjnej gruntu 101/26, obręb 31 (jednostka ewidencyjna Choroszcz).

Nieruchomość stanowi własność Województwa Podlaskiego.

Działka ta stanowi obszar objęty ochroną konserwatorską w związku z wpisem do rejestru zabytków – decyzja KL.WKZ-5340/9/82 z dn. 20.07.1984 r., nr rej. 521 jako „Zespół zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszcy, wzniesiony w 4 ćw. XIX w. i pocz. XX w., składający się z zespołu pawilonów administracyjnych i leczniczych przy bramie wjazdowej, bramy wjazdowej, budynku szkoły /ob. magazyn/, budynku mieszkalnego nr 22, pawilonów dla chorych nr 19, 20, 21, 22, 23, 25, 31, 47, budynku d. portierni /ob. Apteka/, budynku kina, „Zdrowie”, wieży ciśnień i otaczających ją zabudowań warsztatowych dawnej stajni z magazynem”.

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Dr. Stanisława Deresza w Choroszcy (SSP ZOZ w Choroszcy)	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025 - 2026	1 200 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.11.

PODOBSZAR REWIRALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz – miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Centrum Wsparcia Psychicznego - adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszcy do nowych funkcji: budynek nr 47.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Kompleks szpitalny SPP ZOZ w Choroszcy składa się z blisko 50 obiektów usytuowanych na powierzchni ponad 12 ha. Obszar ten jest objęty ochroną konserwatorską w związku z wpisem do rejestru zabytków – decyzja KL.WKZ-5340/9/82 z dn. 20.07.1984 r., nr rej. 521 jako „Zespół zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszcy, wzniesiony w 4 ćw. XIX w. i pocz. XX w., składający się z zespołu pawilonów administracyjnych i leczniczych przy bramie wjazdowej, bramy wjazdowej, budynku szkoły /ob. magazyn/, budynku mieszkalnego nr 22, pawilonów dla chorych nr 19, 20, 21, 22, 23, 25, 31, 47, budynku d. portierni /ob. Apteka/, budynku kina, „Zdrowie”, wieży ciśnień i otaczających ją zabudowań warsztatowych dawnej stajni z magazynem”. Część zabudowań z uwagi na nieodpowiedni stan techniczny, jest wyłączone z użytkowania.

Obiekt nr 47 jest obiektem wpisanym do rejestru zabytków, bieżąco wyłączonym z użytkowania i będącym w bardzo złym stanie technicznym. Obiekt ma następującą charakterystykę:

- rok budowy: 1930,
- powierzchnia zabudowy: 2451 m²,
- powierzchnia użytkowa: 3 370 m²,
- instalacje: centralnego ogrzewania, wodno-kanalizacyjna, ciepłej wody, elektryczna, telefoniczna, odgromowa, w dominującej części w stanie złym,
- stan techniczny elementów konstrukcyjnych: fundamenty żelbetowe, betonowe w stanie dostatecznym, stropy i ściany typ Klejna z cegły, więźba dachowa drewniana w stanie dostatecznym/dobrym,

- pokrycie dachowe: eternit falisty w stanie złym. Część środkową poszycia w 2017 roku wymieniono na pokrycie blacha trapezową,
- elewacja: mur z cegły licówki w stanie dostatecznym,
- stolarka okienna i drzwiowa: drewniana i PCV w stanie złym.

Mając na uwadze bardzo duży potencjał obiektu, zaplanowano przeprowadzenie prac zmierzających do zachowania zabytkowego charakteru budynku oraz przywrócenie mu właściwości użytkowych z łączną poprawą efektywności energetycznej budynku.

Konieczność podejmowania działań profilaktycznych z zakresu psychiatrii, deinstytucjonalizacja opieki psychiatrycznej, wymagają stworzenia komfortowej przestrzeni do wymiany doświadczeń kadry medycznej czy też miejsca które pomoże w przełamaniu tabu, jakim jest choroba psychiczna. Umożliwi organizację szkoleń, konferencji z zakresu bieżących standardów opieki psychiatrycznej. Będzie stanowiło przyjazną przestrzeń dla pacjentów i ich rodzin w walce z chorobą, osób zainteresowanych sposobom zapobiegania występowania zaburzeń psychicznych, podmiotów zainteresowanych współpracą na rzecz propagowania zdrowia psychicznego. Zgodnie z powyższym budynek pełniłby rolę Centrum Wsparcia Psychicznego.

Dotarcie do obiektu będzie możliwe zarówno od strony głównej bramy szpitala, jak również wejściem bocznym usytuowanym od strony ulicy Branickiego. Obiekt będzie posiadał udogodnienia dla osób ze szczególnymi potrzebami (m.in. podjazdy, winda). Do dyspozycji będzie przestronna sala konferencyjna ze stosownym zapleczem. Część budynku zostanie przeznaczona na potrzeby obsługi Centrum i administracji szpitala, która aktualnie nie jest dostosowana do standardów dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. Dzięki przeniesieniu działów administracyjnych szpitala z aktualnej lokalizacji, umożliwiony zostanie rozwój jednostki w zakresie świadczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, co jest zgodne z aktualnymi wytycznymi w zakresie odwracania piramidy świadczeń.

Celem głównym niniejszego zadania jest zachowanie zabytkowego charakteru budynku i przywrócenie mu właściwości użytkowych.

W związku z powyższym, konieczne jest przeprowadzenie prac w zakresie przebudowy parteru i piętra budynku, celem dostosowania do potrzeb nowej funkcji budynku. Wykonane będzie wzmocnienie elementów konstrukcyjnych budynku, wymiana pokrycia dachowego, solarki okiennej i drzwiowej. W efekcie prowadzonych prac m.in. dojdzie do poprawy efektywności energetycznej budynku. Elewacja budynku wymaga odświeżenia i zabezpieczenia poprzez piaskowanie cegły i jej hydrofobizację. Ponadto z uwagi na aktualny stan instalacji wewnętrznych, konieczna jest ich wymiana.

Uwzględniono również zagospodarowanie terenu zielonego okalającego budynek.

Wyżej wymienione prace będą realizowane w 3 etapach:

1. Rozbiórka ścian wewnętrznych wraz z demontażem instalacji wewnętrznych.
2. Przebudowa wnętrza wraz z dostosowaniem do nowej funkcji budynku.
3. Elewacja, stolarka okiennej i drzwiowej wraz z pokryciem.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Zaplanowane w ramach zadania prace, będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, takie jak m.in. zapewnienie wolnych od barier ciągów komunikacyjnych w przestrzeni publicznej wokół budynków w których udzielane są świadczenia zdrowotne, zgodnie z Ustawą

z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2019 poz. 1696, t.j. z późn. zm.).

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- X Sfera środowiskowa
- X Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Liczba obiektów dostosowanych dla osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt.
 Liczba obiektów ochrony zdrowia objętych wsparciem – 1 szt.
 Liczba obiektów zabytkowych objętych wsparciem – 1 szt.
 Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.
 Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.
 Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz – adres: pl. im. dr Zygmunta Brodowicza 1, działka o numerze ewidencji geodezyjnej gruntu 101/26, obręb 31 (jednostka ewidencyjna Choroszcz).
 Nieruchomość stanowi własność Województwa Podlaskiego.
 Działka ta stanowi obszar objęty ochroną konserwatorską w związku z wpisem do rejestru zabytków – decyzja KL.WKZ-5340/9/82 z dn. 20.07.1984 r., nr rej. 521 jako „Zespół zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszczy, wzniesiony w 4 ćw. XIX w. i pocz. XX w., składający się z zespołu pawilonów administracyjnych i leczniczych przy bramie wjazdowej, bramy wjazdowej, budynku szkoły /ob. magazyn/, budynku mieszkalnego nr 22, pawilonów dla chorych nr 19, 20, 21, 22, 23, 25, 31, 47, budynku d. portierni /ob. Apteka/, budynku kina, „Zdrowie”, wieży ciśnień i otaczających ją zabudowań warsztatowych dawnej stajni z magazynem”.

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Dr. Stanisława Deresza w Choroszczy (SSP ZOZ w Choroszczy)	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026 - 2028	50 000 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.12.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Budowa miejsc parkingowych i chodników dla pieszych w połączeniu z rewitalizacją zieleni (zielone miejsca parkingowe) przy ul. Słowackiego w Choroszczy.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Wzrost posiadaczy i użytkowników pojazdów mechanicznych powoduje z roku na rok wzrost utrudnienia/ograniczenia w przestrzeniach publicznych/przedpolach zabudowy wielorodzinnej (teren Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy). Utrudnienia te dotyczą intensywnego zajmowania przestrzeni przez pojazdy mechaniczne, zajeżdżania terenów zielonych, równocześnie występują utrudnienia ze znalezieniem wyznaczonych wolnych miejsc do zaparkowania pojazdów. Innym problemem jest zwiększenia zanieczyszczenia najbliższego środowiska naturalnego (bezpośrednie sąsiedztwo bloków), zwiększenia ilości generowanego hałasu oraz zaburzenia w ogólnej harmonii miejsc zamieszkania. Nie ulega wątpliwości, że procesów związanych z rozwojem motoryzacji nie uda się spowolnić ani zatrzymać metodami administracyjnymi. Warto więc próbować pogodzić wygodę, a też i najczęściej kwestie związane z komunikacją indywidualną mieszkańców, z potrzebami w zakresie zachowania przyjaznego środowiska przyrodniczego i najbliższego otoczenia mieszkańców.

Niezbędny jest też chodnik wzdłuż ulicy i równoległe do istniejącego budynku wielorodzinnego (bloku), w otoczeniu istniejących drzew. Dotychczasowe zagospodarowanie ww. terenu posiadało cechy przyjaznego otoczenia w zakresie terenów zielonych (trawniki, drzewa i krzewy, miejsce spacerów i odpoczynku). Jednakże upływ czasu, który powoduje starzenie się drzewostanu na terenie Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy oraz postępująca technicyzacja życia codziennego, w tym rozwój komunikacji indywidualnej, znacząco zaburza istniejącą harmonię otoczenia.

W związku z powyższym Spółdzielnia Mieszkaniowa w Choroszczy zamierza, w ramach realizacji niniejszego przedsięwzięcia, podjąć działania które z jednej strony przywrócą utracony sukcesywnie drzewostan, a z drugiej poprawią dostępność do miejsc parkingowych dla mieszkańców osiedla.

Obecnie powierzchnia na której parkują pojazdy mechaniczne wynosi ok 212 m².

W obszarze zajmowanym przez budynki mieszkalne przy ul. Słowackiego i Powstania Styczniowego znajduje się ok. 45 szt. drzew, z których ok 13 szt. jest przeznaczonych do wycięcia z uwagi na choroby drzew (w wyniku uszkodzeń występuje zagrożenie wywrócenia się drzew przy równoczesnej bliskości w stosunku do istniejących budynków mieszkalnych).

Planowane, nowe zagospodarowanie powierzchni w postaci utworzenia miejsc postojowych spowoduje powstanie dodatkowych:

- a) ok.17 szt. miejsc postojowych, które byłyby obsadzone nowymi gatunkami drzew,
- b) odtworzenie wyciętego drzewostanu w nowej formie (inne gatunki, inne rozplanowanie nasadzeń – zachowanie odpowiednich odległości od budynków mieszkalnych),
- c) bardziej przyjazne uporządkowanie przestrzeni wokół bloków i ulicy Słowackiego,
- d) budowa chodnika ok 60mb dł. x 2mb szer. – który umożliwi pieszą bezpieczną komunikację z innymi częściami i infrastrukturą osiedla (śmietniki, sklepy, lokale usługowe sąsiedzi z innych bloków).

Finalnie z tego rozwiązania skorzystaliby mieszkańcy co najmniej 4 do 8 bloków mieszkalnych sąsiadujących z ul. Słowackiego oraz część mieszkańców z adresów ul. Powstania Styczniowego, co stanowi istotną liczbę mieszkańców osiedla. Wg szacunków spółdzielni mieszkaniowej – to liczba od 320 do 500 mieszkańców. Część z nich to osoby w podeszłym wieku, czyli osoby ze szczególnymi potrzebami, które powinny być zaopatrzone w poczucie

bezpieczeństwa i łatwość korzystania z wolnej przestrzeni, czystsze powietrze, oraz mieć lepszą możliwość skorzystania z otaczającej infrastruktury wypoczynkowo – usługowo - handlowej. Budowa chodnika spowoduje wzrost bezpieczeństwa korzystających - obecnie w planowanym przebiegu ciągu pieszego chodnik nie istnieje.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Zaplanowane w ramach przedsięwzięcia prace, będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, takie jak m.in. zapewnienie wolnych od barier ciągów komunikacyjnych w przestrzeni publicznej wokół budynków mieszkalnych.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

	Sfera społeczna
	Sfera gospodarcza
X	Sfera przestrzenno-funkcjonalna
X	Sfera środowiskowa
	Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Długość zmodernizowanej infrastruktury komunikacyjnej (ciąg piesz) – 60 m.
 Liczba miejsc parkingowych: 17 szt.
 Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, działki nr: 656/34 i 656/17

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko – Własnościowa w Choroszczy	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026	200 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.13.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:
Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:
Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz 1A. Niepodległości w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

W obrębie terenu na którym zlokalizowane są budynki mieszkalne wielorodzinne oraz przestrzenie wspólne Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy nie ma urządzonych miejsc (mała architektura, zielen, itp.) umożliwiających spotkania sąsiedzkie, spędzanie czasu wolnego przez mieszkańców na świeżym powietrzu. Brak tego typu zaaranżowanych przestrzeni publicznych, nawet w mini skali, szczególnie doskwiera osobom starszym,

seniorom (którzy dominują jako grupa mieszkańców) oraz osobom z niepełnosprawnościami. Przestrzenie publiczne obecnie są wyposażone w wolnostojące ławki, jednak w rozproszonej aranżacji (nie sprzyjają spotkaniu, rozmowie „twarzą w twarz”) oraz, co kluczowe, są w przeważającej większości niszczone i wymagają wymiany z powodu wieloletniego zużycia. Szacunkowo liczba osób stale wykorzystujących infrastrukturę parkową (ławki) to w przestrzeni publicznej Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy ok. 200 mieszkańców. Lokalna społeczność osiedla m.in. w badaniach społecznych prowadzonych w ramach prac nad GPR oraz w bezpośrednich kontaktach z władzami Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy zgłaszała potrzebę zarówno uzupełnienia tych elementów infrastruktury parkowej, jak też stworzenia miejsc do wspólnego zagospodarowania czasu na wolnym powietrzu.

W celu sprostania oczekiwaniom mieszkańców, w ramach niniejszego przedsięwzięcia, przewidziano zakup 20 ławek oraz 2 szt. stołów parkowych, które zostaną wykorzystane do (ławki) uzupełnienie braków na terenach osiedli oraz zorganizowania miejsc spotkań seniorów (stoły i ławki).

Lokalizacja miejsc spotkań sąsiedzkich: teren w otoczeniu bloków przy ul. Powstania Styczniowego 6, 6A, 6B, 6C – działka nr 656/35,656/37,656/36 oraz (teren na granicy wyznaczonego podobszaru rewitalizacji) ul. Aleja Niepodległości 1, 1A,1B oraz w otoczeniu bloków.

Pozostałe ławki uzupełnią infrastrukturę parkową we wszystkich pozostałych przestrzeni publicznych Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Zaplanowane w ramach przedsięwzięcia prace, będą uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego, takie jak m.in. zapewnienie wolnych od barier ciągów komunikacyjnych w przestrzeni publicznej wokół budynków mieszkalnych, czy wprowadzenie tzw. mebli miejskich (ławek) sprzyjających osobom ze szczególnymi potrzebami (ławki wyposażone w podtokietniki).

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- X Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Liczba mieszkańców, którzy potencjalnie skorzystają z wprowadzonych udogodnień: ok. 150.
 Liczba zakupionych i zamontowanych ławek: 20 szt.
 Liczka zakupionych i ustawionych w przestrzeni Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy stołów: 2 szt.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, działki nr: 656/35, 656/37, 656/36, 100/21.

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
------------------------	------------------------

Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko – Własnościowa w Choroszczy	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI 2025	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI 25 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.14.	
PODOB SZAR REWIRALIZACJI: <p style="text-align: center;">Podobszar 1. Choroszcz - miasto</p>	
TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA: <p style="text-align: center;">Docieplenie budynku mieszkalnego wielorodzinnego w Choroszczy przy ul. Powstania Styczniowego 20A</p>	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA: <p>Koncepcja i zakres przedsięwzięcia: Budynek mieszkalny, wielorodzinny, zlokalizowany przy ul. Powstania Styczniowego 20A, będący w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy, został wybudowany i oddany do użytku w roku 1993. Konstrukcja budynku, jak też i technologia wykonania, odpowiadały standardom energetycznym obowiązującym w tamtym okresie czasu. W chwili obecnej poza uwarunkowaniami normatywnymi, cechą istotną jest to, że budynek ten zużywa znacznie więcej energii służącej do jego ogrzania, niż wynika z norm, oraz porównania go do innych budynków o podobnej kubaturze. Fakt ten powoduje, że mieszkańcy zaczynają nadmiernie ograniczać dopływ ciepła do mieszkań, ograniczając wietrzenie pomieszczeń w obawie przed utratą ciepła. Takie działanie powoduje szereg skutków negatywnych zarówno dla budynku jak też dla samego zdrowia mieszkańców. Niedograny i niewietrzony budynek sprzyja rozwojowi, na bazie wilgotnych, „zimnych” przegród budowlanych, kolonii pleśni i grzybów, które sukcesywnie niszczą mur oraz wpływają negatywnie na zdrowie mieszkańców. Zjawiska te w sposób szczególny dotyczą osoby starsze oraz dzieci. Docieplenie budynku w sposób istotny wyeliminuje lub ograniczy tego typu zjawiska. Budynek zyska lepszy bilans energetyczny. Istotne również jest to, że w budynku mieszkają rodziny z dziećmi z niepełnosprawnościami. Poprawienie termiki budynku – w istotny sposób poprawi komfort życia tych osób. Liczba mieszkańców ww. bloku to 70 osób.</p> <p>Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami: Nie dotyczy</p>	
ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA: Sfera społeczna Sfera gospodarcza Sfera przestrzenno-funkcjonalna X Sfera środowiskowa X Sfera techniczna	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOŚÓB POMIARU): Liczba budynków mieszkalnych poddanych modernizacji (termomodernizacja) narewitalizowanych obszarach – 1 szt. Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.	

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, ul. Powstania Styczniowego 20A

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko – Własnościowa w Choroszczu	-
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025	150 000 PLN

Przedsięwzięcie 1.15.

PODOBSZAR REWIRALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz - miasto

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Sąsiedzkie spacery historyczne po Choroszczu

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Sąsiedzkie spacery historyczne zakładają poznanie ciekawych historii lokalnych poprzez międzypokoleniowe spacery historyczne po terenie Choroszczu. Podczas pięciu spacerów, zorganizowanych w ciągu roku, wspólnie z przewodnikiem - historykiem, mieszkańcy będą mieli możliwość odkrycia kilku tras tematycznych związanych z ciekawymi wątkami (historycznymi, kulturalnymi, społecznymi, sportowymi itp.) miasteczka oraz za sprawą współpracy z instytucjami i organizacjami, dotarcia do miejsc na co dzień niedostępnych lub mało znanych. We współpracy z przedstawicielami różnych organizacji: Samodzielnego Publicznego Psychiatrycznego Zakładu Opieki Zdrowotnej im. dr. Stanisława Deresza w Choroszczu, Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczu, Ochotniczej Straży Pożarnej w Choroszczu, choroskich parafii, Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym zostaną opracowane scenariusze ścieżek spacerów, w tym z uwzględnieniem wymagań i dostępności budynków dla osób ze szczególnymi potrzebami. Podjęta tematyka spacerów obejmie: kompleks szpitalny na terenie dawnej fabryki sukna i kortów, założonej przez Christiana Augusta Moesa w połowie XIX w; historie dawne i współczesne Ochotniczych Straży Pożarnych; kompleks kościelno-klasztorny w Choroszczu - barokowe założenie, ufundowane przez Jana Klemensa Branickiego zakonowi dominikańskiemu oraz cerkiew pw. Opieki Matki Bożej w Choroszczu zbudowana w II poł. XIX w.; zakamarki parku wokół letniej rezydencji Jana Klemensa Branickiego; szlakiem zabytkowych nekropolii.

Spacerom będą także towarzyszyć międzypokoleniowe warsztaty edukacyjne w kontekście podjętej tematyki spaceru.

Celem spaceru będzie społeczna integracja, a także zachowanie i budowa świadomości mieszkańców gminy o ważnych w dziejach miasta Choroszcz miejscach, ludziach i wydarzeniach.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

W ramach prowadzonych spacerów wybór ścieżek oprowadzania odbędzie się z uwzględnieniem osób o szczególnych potrzebach, w tym z niepełnosprawnością ruchową.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:	
X	Sfera społeczna Sfera gospodarcza Sfera przestrzenno-funkcjonalna Sfera środowiskowa Sfera techniczna
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):	
Liczba zrealizowanych spacerów / rok – 5 szt. Liczba uczestników spaceru (1 spacer) – 20 osób.	
Sposób pomiaru: Lista obecności, wyliczenia własne Beneficjenta.	
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Choroszcz – podobszar rewitalizacji.	
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszcy	Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakładu Opieki Zdrowotnej im. dr. Stanisława Deresza w Choroszcy, Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszcy, Ochotnicza Straż Pożarna w Choroszcy, choroskie parafie, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025 - 2026	20 000 PLN (uwzględniono dwie edycje – 2 lata, łącznie 10 spacerów)

Przedsięwzięcie 1.16.	
PODOBSZAR REWITALIZACJI:	
Podobszar 1. Choroszcz - miasto	
TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:	
Krok do zdrowia – wędrówki nordic walking po gminie Choroszcz	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:	
Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:	
<p>Nordic walking to od lat jedna z najpopularniejszych form ruchu, pozwalająca na aktywizację grup międzypokoleniowych, kobiet i mężczyzn, o różnym stopniu zaawansowania, niewymagająca nakładów finansowych ani przygotowania kondycyjnego. Dodatkowo spacer w miejscach atrakcyjnych przyrodniczo fantastycznie wycisza, relaksuje oraz pozwala na wspólne spędzenie czasu. Gmina Choroszcz, atrakcyjna przyrodniczo, nie posiada wytyczonych tras i pętli do uprawiania turystyki aktywnej.</p> <p>Przedsięwzięcie skierowane będzie do osób w różnym wieku chcących zadbać o swoją aktywność fizyczną, poprzez cykliczne branie udziału w spacerach z kijkami pod okiem doświadczonego instruktora. Poprzez realizację działań wykorzystujących metody rekreacji można mieć nadzieję na rozwój aktywizacji sportowej społeczności, przeciwdziałanie</p>	

powszechnemu problemowi otyłości i wad postawy, a także stworzenie przestrzeni do integracji społecznej. Zakres przedsięwzięcia zakłada realizację następujących działań:

- integracyjne spacery nordic walking (w postaci spacerów rekreacyjnych z instruktorem na terenie zielonym o charakterze otwartym),
- wspólne stworzenie tras spacerowych o różnych długościach oraz poziomie trudności oraz oznaczenie.

W ramach cyklu spotkań z wykwalifikowanym instruktorem nordic walking zorganizowane zostaną zaawansowane formy spaceru, co stanowić będzie kompleksowy trening całego ciała, poprawiający ogólną wydolność organizmu.

Podczas spotkań uczestnicy będą mieli okazję nie tylko do poznania się, integracji, ale przede wszystkim uzyskania cennych wskazówek co do techniki chodzenia z kijkami, tak by w przyszłości mogli tę aktywność w sposób poprawny kontynuować samodzielnie. Trening stanowić będzie prezentację ciekawej formy rekreacji ruchowej, zachęcać będzie do doświadczania pieszej turystyki, która sama w sobie nie wymaga dużych nakładów, a jest uniwersalną formą rehabilitacji.

W realizacji przedsięwzięcia dotyczącego stworzenia i oznaczenia mapy tras spacerowych zostaną zaangażowane organizacje turystyczne oraz sportowe.

Efektom przedsięwzięcia będzie:

- zorganizowanie spacerów międzypokoleniowych w okresie wiosennym i jesiennym;
- stworzenie dwóch pętli spacerowych (z oznaczonym przebiegiem i długością szlaku, oznaczonym stopniem trudności i czasem przejścia) i tablicami informacyjnymi wzbogaconymi i wyposażonymi w odpowiednie znaki i urządzenia informacyjne, z rekomendacją Polskiego Stowarzyszenia Nordic Walking.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Przewidziane w projekcie działania zakładają wydarzenia uwzględniające międzypokoleniową grupę uczestników. Spacer organizowane zostaną w miejscach możliwie najbardziej "dostępnych" dla osób z niepełnosprawnością lub innymi ograniczeniami ruchowymi, zostanie zachowana dostępność w wymiarze informacyjno-komunikacyjnym.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

- Liczba zrealizowanych spacerów / rok – 5 szt.
- Liczba uczestników spaceru (1 spacer) – 20 osób.
- Liczba ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji – 3715 osób.

Sposób pomiaru:

Listy obecności, dokumentacja fotograficzna, wyliczenia własne Beneficjenta.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz - tereny parku pałacowego w Choroszczy.

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
------------------------	------------------------

Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy	Polskie Stowarzyszenie Nordic Walking, Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze.
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026	50 000 PLN

Przedsięwzięcie 2.1.
PODOB SZAR REWITALIZACJI: Podobszar 2. Kruszewo
TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA: Zerwany Most – infrastruktura turystyczno - rekreacyjna
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA: Koncepcja i zakres przedsięwzięcia: W celu wyeksponowania walorów przyrodniczych doliny Narwi jak i samej rzeki Narew, przy równoczesnej ochronie tego wyjątkowo cennego zasobu przyrodniczego gminy i wsi Kruszewo (objętego ochroną przez Narwiański Park Narodowy) poprzez koncentrację ruchu turystycznego w zdefiniowanej przestrzeni (przeciwdziałanie samowolnemu „rozlewaniu się” odwiedzających po terenie objętym ochroną) zaplanowano realizację przedsięwzięcia z zakresu rozwoju infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej pod nazwą Zerwany Most. Projekt przyczyni się do promocji podobszaru rewitalizacji poprzez wyeksponowanie walorów przyrodniczych miejsca. Będzie także potencjałem dla rozwoju oddolnych inicjatyw gospodarczych mieszkańców podobszaru rewitalizacji (sprzedaż produktów lokalnych, świadczenie usług agroturystycznych, itp.). Projekt polegać będzie na budowie platformy widokowej, pomostu pozwalającego na dotarcie do tafli wody – zejście do wody dla kajakarzy (bezpośredni dostęp do szlaku kajakowego Pisa – Narew). Zaplanowano także ustawienie wiaty/zadaszenia, ławek, tablic informacyjnych oraz koszy na śmieci. Niezbędne jest wykonanie parkingu oraz miejsca obsługi rowerów. Dodatkowo zaplanowano przeprowadzenie rewitalizacji zieleni, odstąpienie przyczółków bocznych mostu, aranżację miejsca do piknikowania. Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami: Infrastruktura turystyczno - rekreacyjna będzie wykonana z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego. Ciągi komunikacyjne będą wolne od barier.
ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA: Sfera społeczna X Sfera gospodarcza X Sfera przestrzenno-funkcjonalna X Sfera środowiskowa Sfera techniczna
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU): Liczba obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zrealizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt. Liczba obiektów dostosowanych dla osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt. Liczba przedsięwzięć proekologicznych – 1 szt.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Kruszewo, działka nr ewidencyjny 414/9 i 414/6

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY Gmina Choroszcz	PARTNERZY W REALIZACJI
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI 2026 - 2027	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI 1 500 000 PLN

Przedsięwzięcie 2.2.**PODOBSZAR REWIRALIZACJI:****Podobszar 2. Kruszewo****TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:****Remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie****OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:****Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:**

Wieś Kruszewo – podobszar rewitalizacji – obecnie nie posiada świetlicy wiejskiej, całorocznego miejsca spotkań dla mieszkańców. Równocześnie w prowadzonych badaniach społecznych jak równie na warsztatach i spacerze badawczym, przeprowadzonych w ramach opracowania GPR, mieszkańcy powszechnie i zgodnie zgłaszali potrzebę posiadania takiego miejsca/obiektu. Nowa remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie będzie odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności.

Zakres przedsięwzięcia: budowa wielofunkcyjnego obiektu, w centrum miejscowości Kruszewo, wraz z zagospodarowaniem w okolicy terenu przyległego do budynku na miejsca spotkań sąsiedzkich (teren wokół budynku: wyjazd dla wozu bojowego straży pożarnej, miejsca parkingowe oraz mały plac zabaw dla dzieci, mini siłownia na powietrzu oraz wiata z miejscem na ognisko i grilla – spotkania sąsiedzkie).

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Budynek oraz przestrzeń przyległa do budynku będzie uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego. Zachowana zostanie zasada dostępności architektonicznej budynku i przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami m.in. poprzez wprowadzenie rozwiązań podnoszących komfort użytkowania (np. ławki z podłokietnikami, zacienienie) oraz zapewnienie wolnych od barier ciągów komunikacyjnych w przestrzeni publicznej.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- X Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- Sfera środowiskowa
- X Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.

Liczba obiektów dostosowanych dla osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Kruszewo, działka nr ewidencyjny 22/10

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY Gmina Choroszcz	PARTNERZY W REALIZACJI OSP Kruszewo
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI 2027 - 2028	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI 3 000 000 PLN

Przedsięwzięcie 2.3.**PODOBSZAR REWIRALIZACJI:****Podobszar 2. Kruszewo****TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:****Szlak produktu lokalnego w Kruszewie.****OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:****Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:**

Kruszewo to teren stynący z produktów lokalnych, głównie kiszonych ogórków (m.in. coroczne Święto Ogórka o blisko 25-letniej tradycji), ale także kiszonej kapusty, lokalnych wyrobów wędliniarskich, miodu czy nabiału. Lokalne produkty są potencjałem rozwojowym dla Kruszewa w zakresie rozwoju turystyki – sprzedaż produktów przez mieszkańców, ale także są walorem promocyjnym Kruszewo. Tym samym warto je wyeksponować i w oparciu o nie budować produkt turystyczny Kruszewa jako pomysł na rozwój lokalnych, oddolnych inicjatyw gospodarczych mieszkańców.

Kruszewo to także historia, miejsca pamięci i wszechobecna natura – rzeka Narew.

W celu spójnej wizualizacji obszaru o dużym potencjale turystycznym w ramach przedsięwzięcia przewidziane jest oznaczenie miejsc o znaczeniu historyczno – kulturowym oraz przyrodniczym w miejscowości Kruszewo poprzez przygotowanie i umieszczenie w terenie tablic informacyjnych. Wsparte wytyczonym i oznakowanym w terenie szlakiem edukacyjnych po miejscowości Kruszewo obejmującym m.in. Zerwany Most, wieże widokową, pomnik - miejsce pamięci/grób nieznanego żołnierza z 1939 r., kapliczkę przydrożną, zwartą zabudowę miejscowości z metalowymi krzyżami charakterystycznymi dla Kruszewa - ok. 20 krzyży, miejsca sprzedaży produktów lokalnych: ogórki kiszone, miód, nabiał , itp. z jednolitym oznaczeniem na budynkach miejsc:

- wytwarzania produktów lokalnych,
- miejsc noclegowych (agroturystyka),
- miejsc świadczących usługi turystryczno – rekreacyjno – edukacyjnych.

Ponadto przewiduje się także budowę wiaty/kiosku do sprzedaży lokalnych produktów przez mieszkańców.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Nie dotyczy.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- X Sfera gospodarcza
- X Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Sfera środowiskowa
Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: 1,271 km²

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, dokumentacja fotograficzna.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Kruszewo

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Gmina Choroszcz	
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026 - 2027	100 000 PLN

Przedsięwzięcie 2.4.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:

Podobszar 2. Kruszewo

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Kulinarne zakamarki – warsztaty dotyczące produktu lokalnego

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Gmina Choroszcz posiada swoje tradycje kulinarne, które wyrosły na gruncie specyficznych warunków geograficznych, zwyczajów, lokalnej historii. Jednym ze spożywczych produktów lokalnych, o wyrobionej już marce na rynku są Kruszewskie Warzywa Herbowe - to kiszzone ogórki i kapusta biała, których produkcją i dystrybucją zajmują się rolnicy z zachodniej części gminy Choroszcz, głównie ze wsi Kruszewo. Lokalne przysmaki powstałe z pieczołowicie strzeżonych receptur, tradycyjne sposoby produkcji żywności i przedmioty do jej wytwarzania – wszystko to składa się na skarbiec kultury kulinarnej, którą można wykorzystać w nowoczesnym ujęciu.

W ramach dwudniowego wydarzenia, zostaną zorganizowane dwa warsztaty kulinarne z wykorzystaniem produktów lokalnych oraz dwa warsztaty przygotowywania kiszonek dla mieszkańców gminy Choroszcz oraz kół gospodyń wiejskich z woj. podlaskiego, które poprowadzą zawodowi kucharze lub recenzenci smaku. Warsztaty uzupełnią otwarte prelekcje dotyczące zdrowego żywienia i przetwórstwa spożywczego, przygotowane z myślą o lokalnych producentach. Finałem wydarzenia będzie zorganizowana wspólnie z lokalną restauracją kolacja degustacyjna. Inicjatywa ma na celu promocję zdrowego odżywiania, promocję produktu lokalnego z Kruszewa, integrację społeczności lokalnej. W efekcie także budowanie postaw przedsiębiorczych opartej nad produkcji/sprzedaży lokalnych wyrobów u mieszkańców Kruszewa.

Przedsięwzięcie to wydarzenie dwudniowe, obejmujące: 4 warsztaty (każdorazowo grupa do 20 uczestników); dwie otwarte prelekcje (każdorazowo do 50 uczestników); kolacja degustacyjna (maksymalnie do 50 osób).

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Przewidziane w projekcie działania zakładają wydarzenia uwzględniające międzypokoleniową grupę uczestników. Biorąc pod uwagę grupy z konkretnymi potrzebami, warsztaty zorganizowane zostaną w miejscach możliwie najbardziej "dostępnych" dla osób z niepełnosprawnością lub innymi ograniczeniami ruchowymi, zostanie zachowana dostępność w wymiarze architektonicznym i informacyjno-komunikacyjnym. Warsztaty poprowadzą osoby posiadające doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnością oraz różnymi potrzebami. Informacje o projekcie umieszczane będą na stronie internetowej, która będzie sukcesywnie dostosowywana do wymagań ustawy o dostępności.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- X Sfera gospodarcza
- Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Warsztaty tematyczne – 4 szt.
Liczba uczestników wydarzeń – 180 osób.

Sposób pomiaru:

Listy obecności.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Gmina Choroszcz, Kruszewo

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Miejsko-Gminne Centrum kultury i Sportu w Choroszczy	Stowarzyszenie Kruszewskie Ogórki Herbowe
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026	50 000 PLN

Przedsięwzięcie 3.1.**PODOBSZAR REWIRALIZACJI:**

Podobszar 1. Choroszcz – miasto. Podobszar 2. Kruszewo

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Choroskie Muzeum Społeczne

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:**Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:**

Obecnie gmina Choroszcz nie posiada muzeum społecznego. Jedyne instytucjonalne muzeum, Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy, jako oddział Muzeum Podlaskiego w Białymstoku, zajmuje się wąską tematyką dotyczącą strefy dworskiej i magnackiej XVIII-wiecznej I Rzeczypospolitej i nie odpowiada na szersze zapotrzebowanie miejscowej społeczności. Takie zapotrzebowanie jest artykułowane choćby w trakcie licznych, organizowanych przez Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy wydarzeń historycznych: kawiarenek, promocji wydawnictw historycznych czy realizacji projektów

historycznych. W gminie istnieją zbiory i archiwa prywatne różnego rodzaju pamiątek, w tym zdjęć, jednak w związku z tym, nie są one dostępne szerszej publiczności, nie jest wykorzystywany ich potencjał popularyzatorski i edukacyjny. Prywatny charakter zbiorów nie gwarantuje ciągłości ich istnienia.

Główną ideą utworzenia Choroskiego Muzeum Społecznego jest kolekcjonowanie oraz wystawiennictwo szeroko pojętych pamiątek związanych z gminą Choroszcz w formie zinstytucjonalizowanej, co jest jedyną pewną formą ich zachowania na miejscu oraz daje możliwość opracowania merytorycznego, wystawiennictwa i rozszerzania zbioru. Efektem realizacji zadania jest stworzenie miejsca do kolekcjonowania, magazynowania, opracowywania oraz wystawiennictwa pamiątek materialnych z obszaru gminy Choroszcz. Koncepcja zakłada również, że idea ta wsparta będzie akcjami społeczno-artystycznymi oraz warsztatami organizowanymi wspólnie z mieszkańcami. Realizację poprzedzi kampania informacyjna, warsztaty edukacyjne oraz cyfrowa digitalizacja pozyskanych zbiorów, które znajdą swoje miejsce na specjalnie przygotowanej stronie internetowej. Działania wstępne zakładają przeprowadzenie mniejszych wydarzeń i spotkań pozwalających na zwiększenie świadomości społecznej na temat wartości płynącej z przechowywania i opracowania dokumentów, pamiątek, artefaktów, kronik, itp. opisujących działania organizacji społecznych, instytucji, ale także dokumentujących życie społeczne i kulturalne gminy Choroszcz. Zachęcać będziemy do lepszego zapoznania się z posiadanymi zasobami, które mogą okazać się wyjątkowo cenne. Na etapie przygotowywania materiałów do digitalizacji zakłada się pozyskanie i upowszechnienie niezwykle ciekawych i ważnych zbiorów regionalnych: nagrań dźwiękowych, filmów, zdjęć i innych materiałów z festiwali, przeglądów, koncertów i wydarzeń kulturalnych czy patriotycznych, a także cennych zasobów bibliotecznych. Koncepcja stworzenia muzeum oparta będzie na współpracy z mieszkańcami, a także międzysektorowej ze szkołami oraz organizacjami pozarządowymi.

Na etapie tworzenia koncepcji muzeum planuje się pozyskanie partnerstw, co najmniej 5 organizacji, wspólnie z którymi przeprowadzane będą działania związane z pozyskaniem zbiorów i przeprowadzeniem akcji edukacyjno-promocyjnych. Wraz z wdrożeniem kolejnych etapów, zakłada się rozszerzenie grona partnerów. W ramach etapu promocyjno-edukacyjnego przeprowadzona zostanie kampania zachęcająca do uczestniczenia w przedsięwzięciu, warsztaty edukacyjne w dwóch szkołach na terenie gminy Choroszcz oraz dwa w przestrzeni M-GCKiS dla organizacji pozarządowych oraz mieszkańców gminy z zakresu archiwistyki społecznej.

Koncepcja przedsięwzięcia zakłada także stworzenie strony internetowej, na której zostaną częściowo udostępnione zdigitalizowane zbiory.

Choroskie Muzeum Społeczne będzie stanowić platformę, dzięki której wszyscy zainteresowani będą mogli znaleźć oraz wykorzystać materiały związane z dawną i współczesną działalnością kulturalną, społeczną i sportową w gminie.

Archiwum będzie też promowało świadomość wartości historycznej i społecznej pamiątek materialnych oraz wzmacniać tożsamość lokalną.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

W ramach tworzonego Muzeum, planuje się budowę strony internetowej zawierającej cyfrowe archiwum społeczne gminy Choroszcz. Utworzenie aplikacji internetowej z zasady zwiększy dostępność wszystkim użytkownikom, bez względu na płeć, wiek itd. Także dostępność dla osób o szczególnych potrzebach, w tym z niepełnosprawnościami, będzie zwiększona. Przeprowadzone podczas kampanii edukacyjno-promocyjnej warsztaty będą zorganizowane

w miejscach o zwiększonej dostępności i poprowadzone zostaną przez edukatorów posiadających doświadczenie w pracy z osobami o szczególnych potrzebach

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
 Sfera gospodarcza
 Sfera przestrzenno-funkcjonalna
 Sfera środowiskowa
 Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.
 Liczba platform internetowych przygotowanych zgodnie z wymaganiami osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt.
 Liczba przeprowadzonych warsztatów społecznych – 4 szt.
 Liczba pozyskanych partnerów w ramach realizacji przedsięwzięcia – 5 szt.
 Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji: 3859 osób.

Sposób pomiaru:

Protokół odbioru robót, listy obecności, dokumentacja fotograficzna, wyliczenia własne Beneficjenta.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczycy	Gmina Choroszcz Choroskie organizacje pozarządowe
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2027	300 000 PLN szacowana wartość projektu na etapie: <ul style="list-style-type: none"> ○ przeprowadzenia kampanii promocyjno-edukacyjnej, ○ digitalizacji zbiorów, ○ stworzenia strony internetowej z udostępnionymi zbiorami.

Przedsięwzięcie 3.2.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz – miasto. Podobszar 2. Kruszewo

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Sztuka jako język emocji

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie ma na celu nauczenie odbiorców wyrażania trudnych emocji poprzez sztukę. Działania projektowe skupią się na organizacji warsztatów artystycznych z różnych dziedzin (sztuk wizualnych, muzyki i języka) w przestrzeniach wiejskich, a ich głównym założeniem

będzie pokazanie uczestnikom, że sztuka może być świetnym narzędziem do zrozumienia, zidentyfikowania i wyrażania emocji w bezpieczny i inspirujący sposób.

Cykl twórczych warsztatów zostanie przeprowadzony w trzech wsiach na terenie gminy Choroszcz (Kruszewo oraz Zaczerlany i Złotoria¹³). Poprowadzą go artyści, animatorzy i edukatorzy. Odbiorcą działań będą dzieci ze starszych klas szkoły podstawowej oraz młodzież (w tym podopieczni Ośrodka Leczenia Uzależnień MONAR w Zaczerlanach). Podsumowanie odbędzie się w Choroszcz w Miejsko-Gminnym Centrum Kultury i Sportu. W ramach podsumowania odbędzie się artystyczny pokaz słowno-wizualno-muzyczny.

Przedsięwzięcie jest bezpośrednią odpowiedzią na przeprowadzoną diagnozę potrzeb młodzieży (w tym ilościowe badania społeczne i wywiady pogłębione) w ramach prac nad GPR. W efekcie młodzież jednoznacznie stwierdziła, że rozmowa o emocjach i sposobach ich wyrażania jest dla nich niezwykle istotna, i że należy podejmować ją w działaniach dla nich skierowanych. Projekt ma za zadanie pokazanie młodemu odbiorcy w jaki sposób sztuka oddziałuje na sferę emocjonalną człowieka oraz w jaki sposób może on, poprzez sztukę właśnie, wyrażać siebie.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Projekt zakłada aktywny udział w warsztatach osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób będących pod opieką Stowarzyszenia MONAR. Poza tym na terenie gminy Choroszcz znajdują się inne placówki, których działalność obejmuje pomoc dla osób o szczególnych potrzebach (np. Dom Pomocy Społecznej), których podopieczni, ze względu na otwarty charakter warsztatów, będą mogli w nich uczestniczyć.

Przeprowadzone warsztaty będą zorganizowane w miejscach o zwiększonej dostępności.

Organizator zachowa dostępność w wymiarze informacyjno-komunikacyjnym (m.in. zwracając uwagę na wielkość czcionek na materiałach informacyjnych i dostosowując język komunikacji).

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Liczba przeprowadzonych warsztatów społecznych – 3 szt.

Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji: 3859 osób.

Sposób pomiaru:

Listy obecności.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Kruszewo, Choroszcz oraz Zaczerlany i Złotoria

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY

PARTNERZY W REALIZACJI

¹³ Zaczerlany oraz Złotoria nie są w obszarze rewitalizacji realizacja tego przedsięwzięcia podstawowego będzie wykraczać poza sam obszar rewitalizacji (Kruszewo) z uwagi na m.in. zdiagnozowane potrzeby oraz infrastrukturę umożliwiającą przeprowadzenie działań przewidzianych w projekcie.

Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy	
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI 2026	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI 30 000 PLN

Przedsięwzięcie 3.3.	
PODOBSZAR REWIRALIZACJI: Podobszar 1. Choroszcz – miasto. Podobszar 2. Kruszewo	
TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA: Klub Turysty Kulturalnego	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA: Koncepcja i zakres przedsięwzięcia: W ramach przedsięwzięcia, we współpracy z instytucjami kultury i turystyki planować będziemy wspólne podróże mające na celu zapoznanie się z przyrodą, folklorem i sztuką, zarówno do bliskich Choroszczy podlaskich instytucji, jak również tych poza granicami województwa podlaskiego. Poprzez planowane wyjazdy mieszkańcy obszaru rewitalizacji ale także gminy Choroszcz będą mieli okazję do społecznej i kulturalnej integracji, poprzez zwiedzanie ciekawych miejsc, pod kątem turystycznym, historycznym czy geograficznym. Dodatkowo wyjazdy sprzyjać będą edukacji kulturalnej, zdobywaniu wiedzy z zakresu historii regionalnej jak i krajowej. Zakres projektu zakłada realizację cyklicznych wyjazdów do teatru, opery, kina, muzeów na ciekawe spektakle, filmy oraz wydarzenia oraz organizację wycieczek krajoznawczych związaną z historią regionalną jak i ogólnokrajową z profesjonalnym przewodnikiem. Realizacja przedsięwzięcia zakłada minimum 4 wyjazdy w skali roku (minimum jeden na kwartał) dla grupy 40 osób.	
Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami: Przewidziane w projekcie działania zakładają wydarzenia uwzględniające międzypokoleniową grupę uczestników. Biorąc pod uwagę grupy z konkretnymi potrzebami, wyjazdy zorganizowane zostaną w miejscach możliwie najbardziej "dostępnych" dla osób z niepełnosprawnością lub innymi ograniczeniami ruchowymi. Informacje o projekcie umieszczane będą na stronie internetowej, która będzie sukcesywnie dostosowywana do wymagań ustawy o dostępności.	
ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:	
X	Sfera społeczna Sfera gospodarcza Sfera przestrzenno-funkcjonalna Sfera środowiskowa Sfera techniczna
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):	
Liczba zorganizowanych wyjazdów – minimum 4 szt. Liczba uczestników wyjazdów – 160 osób. Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji: 3859 osób.	

Sposób pomiaru:

Listy obecności.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz - Polska

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy	PARTNERZY W REALIZACJI
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI 2025	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI 50 000 PLN

Przedsięwzięcie 3.4.**PODOBSZAR REWIRALIZACJI:****Podobszar 1. Choroszcz – miasto. Podobszar 2. Kruszewo****TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:****Kobiety kreatywne w Centrum****OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:****Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:**

Weekendowe wydarzenie „Kobiety kreatywnie w Centrum” skierowane będzie do wielopokoleniowej społeczności kobiet z terenu gminy Choroszcz (w tym kobiet z obszaru rewitalizacji). Jego celem będzie pokazanie, jak ważna w przestrzeni publicznej jest dyskusja o prawach i potrzebach kobiet, przy jednoczesnym współdziałaniu lokalnych organizacji, a także stworzenie przestrzeni do wspólnych działań twórczych i społecznej integracji.

Wydarzenie obejmie organizację wieczoru dla pań, z amatorskim turniejem na strzelnicy w Choroszczy, otwarcie wystawy lokalnej malarki, przeprowadzenie jednodniowej wielotematycznej konferencji ze spotkaniem autorskim z inspirującą pisarką oraz organizację warsztatów artystycznych. Podczas konferencji odbędzie się prezentacja projektu SPLOT Wartości realizowanego przez „Stowarzyszenie Chcę Życ”, którego działania skoncentrowane są wokół praw podstawowych i ich promocji oraz panel dyskusyjny z udziałem działaczek organizacji pozarządowych działających na terenie gminy i w regionie.

Dzięki zaplanowanym działaniom, organizatorzy mają nadzieję na skuteczne zsieciowanie działaczek organizacji kobiecych z terenu gminy i zachęcenie ich do aktywności w strukturach organizacji obywatelskich, a także stworzenie atrakcyjnej oferty dla grupy kobiet w wieku średnim.

Warsztaty artystyczne przygotowane w ramach Pracowni Sztuk Wizualnych uzupełnią wydarzenie i pozwolą własnoręcznie wykonać ciekawą pamiątkę, a spotkanie z ciekawą pisarką stanie się pretekstem do rozmowy wokół literatury kobiecej.

Wydarzenie będzie zorganizowane wspólnie z lokalnymi organizacjami.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Przewidziane w projekcie działania zakładają wydarzenia uwzględniające międzypokoleniową grupę uczestników. Biorąc pod uwagę grupy z konkretnymi potrzebami, warsztaty zorganizowane zostaną w miejscach możliwie najbardziej "dostępnych" dla osób z niepełnosprawnością lub innymi ograniczeniami ruchowymi, zostanie zachowana dostępność w wymiarze architektonicznym i informacyjno-komunikacyjnym. Warsztaty poprowadzą osoby posiadające doświadczenie w pracy z osobami

z niepełnosprawnością oraz różnymi potrzebami. Informacje o projekcie umieszczane będą na stronie internetowej, która będzie sukcesywnie dostosowywana do wymagań ustawy o dostępności. Podczas konferencji zostanie zorganizowany tłumacz języka migowego.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
Sfera gospodarcza
Sfera przestrzenno-funkcjonalna
Sfera środowiskowa
Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOŚÓB POMIARU):

Wydarzenie cykliczne - coroczne, trzydniowe, obejmujące (w skali pierwszego roku realizacji):

- o spotkanie na strzelnicy z turniejem sportowym - ok. 50 osób;
- o otwarta konferencja ze spotkaniem autorskim – ok. 100 osób;
- o warsztaty artystyczne – ok. 25 osób;
- o otwarcie wystawy – ok. 100 osób.

Sposób pomiaru:

Listy obecności, wyliczenia własne Beneficjenta.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczu	Stowarzyszenie Chce Życ
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025 (wydarzenie cykliczne, coroczne)	440 000 PLN (40 000 PLN /rok)

Przedsięwzięcie 3.5.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz – miasto. Podobszar 2. Kruszewo

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Wspieranie dorosłych mieszkańców gminy Choroszcz z niepełnosprawnościami w 6 formach.

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie do zestaw kilku form wsparcia oferowanych na przystępni paru lat osobom z niepełnosprawnościami z obszaru rewitalizacji oraz gminy Choroszcz.

- o Forma 1: „**Wspieranie dorosłych mieszkańców gminy Choroszcz niepełnosprawnościami którzy ukończyli 24 rok życia**”. Polega ona na umożliwieniu dorosłym mieszkańcom niepełnosprawnościami rozwój, integrację i poprawę jakości życia. W ramach przedsięwzięcia będą oferowane bezpłatne zajęcia które będą doskonałą okazją do zdobycia nowych umiejętności, nawiązania wartościowych relacji i aktywnego spędzania czasu. Osoby z niepełnosprawnościami, po ukończeniu 24 roku

życia, zazwyczaj są „pozamykane” w domach. Wykluczenie tych osób polega na tym, że po skończonej edukacji nie są zatrudniane w wyuczonych zawodach. Są więc zdani na najbliższą rodzinę o ile ją posiadają. Z czasem tracą motywację do wychodzenia z domu tym samym nie mając żadnych możliwości na integrację. Tym samym celem głównym projektu jest integracja osób z niepełnosprawnościami.

Zakres realizacji – zajęcia będą przeprowadzane w formie warsztatów, szkoleń, spotkań, wycieczek, będą miały też formę treningów.

Program jest skierowany do 15 osób powyżej 24 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu lekkim bądź umiarkowanym ze względu na choroby psychiczne, autyzm lub upośledzenie umysłowe.

Przewiduje się realizację programu na przestrzeni 2025 -2035.

- o **Forma 2: „Aktywni przez sztukę”**. Celem zadania jest umożliwienie grupie dorosłych osób z niepełnosprawnościami – udziału w cyklu zajęć choreoterapeutycznych oraz warsztatach artystycznych. Udział w tego rodzaju aktywnościach: przyczyni się do rozwoju umiejętności społecznych i poznawczych uczestników, wpłynie na rozwój świadomości własnego ciała, rozwój w zakresie umiejętności planowania i koordynacji ruchów, będzie stanowił okazję do integracji społecznej uczestników zadania oraz umożliwi trening umiejętności zachowania się w miejscach użyteczności publicznej.

Udział w projekcie przyczyni się do poprawy samopoczucia odbiorców projektu. Kreatywny ruch jest ważnym elementem w procesie terapeutycznym, związanym z muzykoterapią. Metody stosowane w tego rodzaju terapii wykorzystują łączenie bodźców dźwiękowych z aktywnością ruchową, co wpływa na rozwój świadomości własnego ciała, koncentrację uwagi, pamięć, wyobraźnię. Ponadto udział w zajęciach będzie stanowił rehabilitację społeczną, przyczyni się do zwiększenia zakresu umiejętności rozpoznawania i bezpiecznego wyrażania uczuć przez dorosłe osoby z niepełnosprawnością intelektualną.

Zadanie zostanie skierowane do grupy ok 15 dorosłych osób.

Uczestnikami projektu będą dorosłe osoby z niepełnosprawnością intelektualną oraz sprzężonymi niepełnosprawnościami.

Adresaci projektu będą mieli możliwość udziału w cyklu zajęć z choreoterapii, w odpowiednich do tego warunkach (właściwie wyposażonej sali), przy asyście wykwalifikowanego instruktora.

Zajęcia mogą być prowadzone w MGCKiS w Choroszczy.

- o **Forma 3: „Zajęcia sportowe – pomysł na aktywność fizyczną osób z niepełnosprawnościami”**. Celem jest podniesienie aktywności ruchowej wśród dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną poprzez organizację i udział w dostosowanych do ich potrzeb i możliwości różnych formach zajęć sportowych, a także wsparcie w rozwijaniu ich zainteresowań (związanych ze sferą aktywności ruchowej i życiem kulturalnym). Wzrost aktywności ruchowej przyczyni się w dłuższej perspektywie do rozwoju bądź utrzymania sprawności fizycznej osób z niepełnosprawnością. Przedsięwzięcia umożliwi osobom z niepełnosprawnością intelektualną udział w różnorodnych formach aktywnego spędzania czasu w towarzystwie innych członków społeczeństwa, bez podziału na sprawny bądź nie, w tym w: zajęciach na basenie oraz zajęcia nordic walking

Zadanie skierowane do ok. 15 osób (w skali roku).

- **Forma 4: „Radość z aktywności – wyjścia kulturalne i rekreacyjne dla osób z niepełnosprawnością intelektualną”.** Celem jest nabywanie umiejętności samodzielnego i bezpiecznego przygotowywania posiłków, oraz rozwijanie cierpliwości, wytrwałości i poczucia odpowiedzialności za wykonywaną pracę. Trening kulinarny odbywać się będzie poprzez realizację następujących celów: planowanie menu, nabywanie umiejętności przygotowywania posiłków z uwzględnieniem pór dnia i roku, nauka odmierzania odpowiednich proporcji, nauka samodzielnego spożywania i łączenia pokarmów, profilaktyka zdrowego sposobu odżywiania się, wdrażanie do oszczędnego gospodarowania żywnością, nauka obsługi i dbałości o urządzenia kuchenne, nauka kulturalnego, estetycznego i higienicznego podawania oraz spożywania posiłków. Uczestnicy/beneficjenci przedsięwzięcia będą uczyć się planowania posiłków, sporządzania listy zakupów oraz ich wykonywania w sklepie spożywczym. W ramach zajęć przygotowują proste posiłki, dania obiadowe, ciasta i desery, które później wspólnie spożyją, równocześnie wcześniej samodzielnie nakrywając do stołu. W ramach treningu umiejętności kulinarnych osoby uczą się kulturalnego zachowania. Podczas zajęć przygotowują posiłki na różnorodne okazje, typu święta Bożego Narodzenia, imieniny czy urodziny. Ponadto podczas zajęcia naucza się właściwej organizacji i planowania pracy oraz współdziałania ze sobą, a także rozwijania postawy twórczej. Głównym założeniem tych zajęć jest uczestnicy w przyszłości samodzielnie przygotowywali śniadania i kolację w samodzielnych grupach mieszkalnych. Zajęcia kulinarne prowadzone będą w świetlicy OSP w Choroszczy wyposażonej w niezbędny sprzęt AGD (w obszarze rewitalizacji – Podobszar 1. Choroszcz – miasto).
- **Forma 5: „Piękno jest w nas – warsztaty wizażu”.** Celem jest nauczenie uczestników dbania o siebie, poprzez dobieranie odpowiedniego makijażu (u kobiet), fryzury a także trening dbałości o wygląd zewnętrzny poprzez dobieranie poszczególnych elementów garderoby. To także trening nauki higieny w ramach którego uczestnicy nauczą się dbania o higienę osobistą całego ciała, korzystania z przyborów toaletowych oraz różnych kosmetyków, nauczą się nawyków higienicznych, zwłaszcza mycia rąk, używania chusteczek do nosa, higieny jamy ustnej, pielęgnacji paznokci, golenia się, pielęgnacji włosów, przestrzegania zasad nie korzystania z przedmiotów osobistego użytku należących do innych osób.
- **Forma 6: „Jestem samodzielny”.** To warsztaty połączone z praktyczną nauką załatwiania spraw urzędowych. Celem jest nauczenie uczestników projektu dbania o własne sprawy takie jak płacenie rachunków w banku lub na poczcie. Oswojenie osób z niepełnosprawnością z urzędami tak aby mogli samodzielnie składać wnioski na przykład o dowód osobisty.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Przedsięwzięcie wprost dedykowane jest osobom ze szczególnymi potrzebami. Warsztaty/spotkania/zajęcia zorganizowane zostaną w miejscach zapewniających dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami. Forma warsztatów/ spotkań/ zajęć będzie w pełni dostosowana do osób ze szczególnymi potrzebami. Także prowadzący będą posiadać stosowne uprawnienia do prowadzenia zajęć. Adresaci projektu (Forma 2 Aktywni przez

sztukę) będą mieli możliwość udziału w cyklu zajęć z choreoterapii, w odpowiednich do tego warunkach (właściwe wyposażonej sali), przy asyście wykwalifikowanego instruktora.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Przedsięwzięcie wieloletnie.

Liczba odbiorców wsparcia – 15 osób z niepełnosprawnościami którzy ukończyli 24 lata (Forma 1 - w skali jednego roku).

Liczba odbiorców wsparcia – 15 osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną oraz sprzężonymi niepełnosprawnościami (Forma 2 - w skali roku).

Liczba odbiorców wsparcia – 15 osób (Forma 3 - w skali roku).

Liczba odbiorców wsparcia – 15 osób (Forma 4 - w skali roku).

Liczba odbiorców wsparcia – 15 osób (Forma 5 - w skali roku).

Liczba odbiorców wsparcia – 15 osób (Forma 5 - w skali roku).

Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji: 3859 osób.

Sposób pomiaru:

Wyliczenia własne Beneficjenta.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Choroszcz	Gmina Choroszcz Miejsko Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszcz
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025 – 2035 (przedsięwzięcie wieloletnie)	500 000 PLN

Przedsięwzięcie 3.6.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz – miasto. Podobszar 2. Kruszewo

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Wspieranie osób starszych, samotnych i wykluczonych społecznie którzy najbardziej potrzebują kontaktu z drugim człowiekiem

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie ma na celu umożliwienie samotnym i opuszczonym mieszkańcom gminy Choroszcz, w tym mieszkańcom obszaru rewitalizacji, spędzenie wspólnego czasu na rozmowach, podzielenie się opłatkiem i zjedzenie ciepłego posiłku wigilijnego. Dodatkowo

połączonego ze wspólnym śpiewaniem kolęd. Potrzebujący seniorzy poczną świąteczne ciepło, będą mogli porozmawiać z osobami, którzy są w także samotni.

Zadanie będzie przeprowadzone w formie spotkania oplatkowego połączonego z kolacją wigilijną przy wspólnym stole. Uczestnicy zostaną obdarowani drobnymi upominkami. Osobom wykluczonym komunikacyjnie, w tym osobom z niepełnosprawnościami, zamieszkałym na terenie gminy Choroszcz, zostanie zapewniony bezpłatny transport.

Wydarzenie będzie realizowane corocznie w grudniu (spotkanie ok. 3 godzinne) i dedykowane 50 osobom powyżej 60 roku życia, którzy są samotni, wykluczeni społecznie lub z niskim dochodem.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Przedsięwzięcie wprost adresowane jest do osób ze szczególnymi potrzebami.

Przestrzeń realizacji przedsięwzięcia będzie spełniać wymogi przestrzeni „dostępnej”, wolnej od barier architektonicznych.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
- Sfera gospodarcza
- Sfera przestrzenno-funkcjonalna
- Sfera środowiskowa
- Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Przedsięwzięcie wieloletnie / coroczne.

Liczba uczestników (osób powyżej 60 roku życia) – 50 osób (w skali jednego spotkania).

Liczba spotkań – 1 szt. (na rok).

Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji: 3859 osób.

Sposób pomiaru:

Wyczerpania własne Beneficjenta.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, ul. Dominikańska 22 (świetlica OSP Choroszcz)

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Choroszczy	Parafia Jana Chrzciciela w Choroszczy Cerkiew pod wezwaniem Opieki Matki Bożej OSP Choroszcz
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025 - 2035 (wydarzenie cykliczne, coroczne)	200 000 PLN

Przedsięwzięcie 3.7.

PODOBSZAR REWITALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz – miasto. Podobszar 2. Kruszewo

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Aktywny i świadomy rodzic – wiedza, kultura i rozwój - warsztaty dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Celem przedsięwzięcia jest podniesienie poziomu wiedzy na temat wychowania, edukacji i rozwoju dzieci i młodzieży oraz podniesienie poziomu kompetencji rodzicielskich dzięki praktycznym warsztatom i szkoleniom.

Zadanie będzie przeprowadzone w formie spotkań warsztatowych, odbywających się dwa razy w miesiącu po 2,5 godziny. Uczestnicy, podczas warsztatów, pogłębią swoją wiedzę na temat wychowania, rozpoznawania emocji dziecka, bycia asertywnym w stosunku do dzieci, radzenia sobie z rozwiązywaniem problemów oraz trudnościami w przeżywaniu przez dziecko, będące w wieku szkolnym, zachowani nieakceptowanym takich jak hejt. Rodzice/opiekunowie biorący udział w warsztatach zwiększają swoją wiedzę w obszarze rozwiązywania trudności i radzenia sobie z problemami dzieci. Nabędą wiedzę i umiejętności niezbędne do poszerzenia swoich kompetencji wychowawczych.

Przedsięwzięcie skierowane będzie do 15 osób dorosłych z obszaru rewitalizacji oraz terenu gminy Choroszcz, rodziców/opiekunów dzieci do 18 roku życia, doświadczających trudności opiekuńczo wychowawcze.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Przedsięwzięcie wprost adresowane jest do osób ze szczególnymi potrzebami.

Przebieg realizacji przedsięwzięcia będzie spełniać wymogi przestrzeni „dostępnej”, wolnej od barier architektonicznych.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
 Sfera gospodarcza
 Sfera przestrzenno-funkcjonalna
 Sfera środowiskowa
 Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Przedsięwzięcie wieloletnie / coroczne (marzec – czerwiec).

Liczba uczestników – 15 osób (w skali jednego roku).

Liczba spotkań – 10 (w skali jednego roku).

Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji: 3859 osób.

Sposób pomiaru:

Listy obecności.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, Świetlica w Punkcie Konsultacyjnym przy ul. Sienkiewicza 42

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PARTNERZY W REALIZACJI
Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Choroszcy	Posterunek Policji w Choroszcy Radca Prawny Fundacja Iskra/ Stowarzyszenie KLANZA
SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2025 - 2035 (wydarzenie cykliczne, coroczne)	100 000 PLN

Przedsięwzięcie 3.8.

PODOBSZAR REWIRALIZACJI:

Podobszar 1. Choroszcz – miasto. Podobszar 2. Kruszewo

TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Wsparcie psychologiczne dzieci i młodzieży

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Koncepcja i zakres przedsięwzięcia:

Umożliwienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji i gminy Choroszcz, będących w kryzysie psychicznym, dostępu do bezpłatnej pomocy psychologicznej. Przedsięwzięcie jest bezpośrednią odpowiedzią na zdiagnozowane problemy w zakresie pogarszającego się zdrowia psychicznego zarówno u dzieci i młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców gminy Choroszcz. Dzięki realizacji przedsięwzięcia możliwe będzie rozszerzenie wachlarza pomocy dla osób w każdym wieku, potrzebujących profesjonalnego wsparcia psychologicznego.

Przedsięwzięcie będzie realizowane w postaci: spotkań, rozmów, wsparcia specjalistycznego.

Program jest skierowany docelowo do dwóch głównych grup odbiorców wsparcia:

- o dzieci i młodzież do 18 roku życia borykający się z problemami emocjonalnymi (problemy szkolne, rówieśnicze, uzależnienie od nowych technologii cyfrowych, radzenie sobie ze stresem). Wsparcie przewiduje się objęcie 40 osób;
- o osoby dorosłe, które nie radzą sobie z problemami natury wychowawczej w stosunku do dzieci, mierzą się z sytuacjami trudnymi tj. strata współmałżonka, problemy małżeńskie, przeżyte traumy itp. Wsparcie przewiduje się objęcie 40 osób.

Realizacja przedsięwzięcia będzie w Choroszczy (ul. Sienkiewicza 42).

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

Realizacja przedsięwzięcia będzie prowadzona z zapewnieniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

- X Sfera społeczna
 Sfera gospodarcza
 Sfera przestrzenno-funkcjonalna
 Sfera środowiskowa
 Sfera techniczna

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI (WSKAŹNIKI PRODUKTU, REZULTATU, SPOSÓB POMIARU):

Przedsięwzięcie wieloletnie / coroczne (start styczeń 2026 – do 2035 roku).

Liczba przewidzianych spotkań: 90 w skali 12 miesięcy (cykliczność).

Liczba godzin pracy terapeutycznej: 360 w skali 12 miesięcy.

Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji: 3859 osób.

Sposób pomiaru:

Szacunki własne Beneficjenta.

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Choroszcz, ul. Sienkiewicza 42

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy
Społecznej w Choroszczy

PARTNERZY W REALIZACJI

SZACUNKOWY TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWY KOSZT REALIZACJI
2026 - 2035 (wydarzenie cykliczne, coroczne)	720 000 PLN

5.2. Przedsięwzięcia uzupełniające

Poniżej zaprezentowano zestaw zadań/projektów pełniących rolę tzw. przedsięwzięć uzupełniających, realizujących kierunki działań określone dla Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku jak również będących bezpośrednią odpowiedzianą szereg zidentyfikowanych i zaprezentowanych w diagnozie pogłębionej (obu podobszarów rewitalizacji) problemów.

Podobszar 1. Choroszcz – miasto:

1.A. Przestrzeń dla gastronomii przy terenie rekreacyjnym ze stawem miejskim i plażą - uzupełnienie terenu rekreacji rodzinnej o nową funkcję (gastronomiczną). Powiązanie z istniejącym obiektem gastronomicznym znajdującym się w bezpośrednim sąsiedztwie (na terenie SPP ZOZ w Choroszczy). Zakres działań: wykonanie infrastruktury umożliwiającej wprowadzenie funkcji gastronomicznej (food-trucki, budki z lodami, itp.) – przyłącza wod -kan, energia elektryczna, utwardzenie nawierzchni, itp.

Przedsięwzięcie realizuje: Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej / kierunek interwencji rewitalizacyjnej: Wspieranie oddolnej aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji / kierunek interwencji rewitalizacyjnej: 2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.

Podmiot odpowiedzialny: Gmina Choroszcz.

Czas realizacji: 2025 - 2028

Szacunkowy koszt: 1 500 000 PLN

1.B. Rozwój bazy sportowo – rekreacyjnej w Choroszczy - zagospodarowanie działki nr 101/14 w Choroszczy, położonej w bezpośrednim sąsiedztwie terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą. Kontynuacja funkcji terenu sąsiadującego – miejsce sportowo rekreacyjne, sprzyjające spotkaniom głównie młodzieży - odpowiedź na zapotrzebowanie mieszkańców. Propozycja zagospodarowania: np. dodatkowe boisko wielofunkcyjne, mini golf, place do gry w bule, zaaranżowane miejsce do spotkań dla młodzieży.

Przedsięwzięcie realizuje: Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej / kierunek interwencji rewitalizacyjnej: 1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności

lokalnej oraz Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji / kierunek interwencji rewitalizacyjnej: 2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.

Podmiot odpowiedzialny: Gmina Choroszcz.

Czas realizacji: 2026 - 2028

Szacunkowy koszt: 8 000 000 PLN

1.C. Rozszerzenie funkcji rekreacyjno – sportowej Bulwarów w Choroszczy – nowoczesny kompleks skatepark i pumptrack (materiał – prefabrykowany beton) z elementami takimi jak:

- skatepark (m.in. z sekcjami Bank i Quarter - rozpędy umożliwiające najazd na przeszkody, oraz Funbox z murkami i rurkami, half-pipe'y, poręcze, rampy pionowe, schody, quarter pipe'y, półki, spine transfery, piramidy, rampy z nachylnymi krawędziami, pełne pipe'y, baseny, bowle, snake runy itp.),
- pumptrack – specjalistyczny tor do jazdy jednośladem (bandy i pompki rozpędowe, połączone ze sobą z możliwością rozbudowy modularnej o nowe tory i przeszkody).

Możliwość etapowania realizacji.

Przedsięwzięcie realizuje: Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej / kierunek interwencji rewitalizacyjnej: 1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej oraz Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji / kierunek interwencji rewitalizacyjnej: 2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.

Podmiot odpowiedzialny: Gmina Choroszcz.

Czas realizacji: 2026 - 2027

Szacunkowy koszt: 1 000 000 PLN

1.D. Rewitalizacja zieleni na skwerze przy ul. Lipowej w Choroszczy (dawny cmentarz żydowski). Wykonanie: nowych nasadzeń, odnowienie ciągów pieszych oraz oznaczenie miejsca tablica informacyjną. W efekcie: budowanie świadomości o historii miasta wśród jego mieszkańców, kształtowanie zielonych i przyjaznych przestrzeni publicznym.

Przedsięwzięcie realizuje: Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej / kierunek interwencji rewitalizacyjnej: 1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej oraz Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji / kierunek interwencji rewitalizacyjnej: 2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi

potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.

Podmiot odpowiedzialny: Gmina Choroszcz.

Czas realizacji: 2026 - 2027

Szacunkowy koszt: 400 000 PLN

1.E. Adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszczy do nowych funkcji: budynek nr 26

Zaplanowano przeprowadzenie prac zmierzających do zachowania zabytkowego charakteru budynku oraz przywrócenie mu właściwości użytkowych. Z uwagi na potrzeby SPP ZOZ w Choroszczy i dawny charakter obiektu, zrewitalizowany obiekt będzie wykorzystywany na potrzeby funkcjonowania apteki szpitalnej.

Celem głównym niniejszego zadania jest zachowanie zabytkowego charakteru budynku i przywrócenie mu właściwości użytkowych¹⁴.

Do budynku nr 26 przylega ogrodzenie wykonane z cegły licówki na odcinku ok. 100 m, które jest w stanie złym. Jest ono również wpisane do rejestru zabytków i wraz z budynkiem tworzy spójną całość. Konieczne jest poddanie muru pracom rewitalizacyjnym w zakresie zabezpieczenia go przed dalszą degradacją spowodowaną warunkami atmosferycznymi, z uwagi na możliwość wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa pieszych, korzystających z przyległego ciągu komunikacyjnego. W zakresie budynku, konieczne jest przeprowadzenie prac w zakresie przebudowy jego wnętrza (1 kondygnacja), celem dostosowania do potrzeb nowej funkcji budynku. Wymienione zostanie pokrycie dachowe, solarka okienna i drzwiowa. Elewacja wymaga odświeżenia i zabezpieczenia poprzez piaskowanie cegły i jej hydrofobizację. Ponadto z uwagi na aktualny stan instalacji wewnętrznych, konieczna jest ich wymiana. Uwzględniono również zagospodarowanie terenu zielonego okalającego budynek.

Podmiot odpowiedzialny: SPP ZOZ w Choroszczy.

Czas realizacji: 2025 - 2026

Szacunkowy koszt: 3 000 000 PLN

1.F. Adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszczy do nowych funkcji: budynek nr 27

Zaplanowano przeprowadzenie prac zmierzających do zachowania zabytkowego charakteru budynku oraz przywrócenie mu właściwości użytkowych. Z uwagi na potrzeby SPP ZOZ

¹⁴ Kompleks szpitalny SPP ZOZ w Choroszczy składa się z blisko 50 obiektów usytuowanych na powierzchni ponad 12 ha. Obszar ten jest objęty ochroną konserwatorską w związku z wpisem do rejestru zabytków – decyzja KL.WKZ-5340/9/82 z dn. 20.07.1984 r., nr rej. 521 jako „Zespół zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszczy, wzniesiony w 4 ćw. XIX w. i pocz. XX w., składający się z zespołu pawilonów administracyjnych i leczniczych przy bramie wjazdowej, bramy wjazdowej, budynku szkoły /ob. magazyn/, budynku mieszkalnego nr 22, pawilonów dla chorych nr 19, 20, 21, 22, 23, 25, 31, 47, budynku d. portierni /ob. Apteka/, budynku kina, „Zdrowie”, wieży ciśnień i otaczających ją zabudowań warsztatowych dawnej stajni z magazynem”. Część zabudowań z uwagi na nieodpowiedni stan techniczny, jest wyłączone z użytkowania.

w Choroszczy, zrewitalizowany obiekt będzie wykorzystywany na potrzeby funkcjonowania działu technicznego.

Celem głównym niniejszego zadania jest zachowanie zabytkowego charakteru budynku i przywrócenie mu właściwości użytkowych¹⁵.

W związku z powyższym, konieczne jest przeprowadzenie prac w zakresie przebudowy wnętrza budynku (1 kondygnacja), celem dostosowania do potrzeb nowej funkcji budynku. Wymienione zostanie pokrycie dachowe, solarka okienna i drzwiowa. Elewacja wymaga odświeżenia i zabezpieczenia poprzez piaskowanie cegły i jej hydrofobizację. Ponadto z uwagi na aktualny stan instalacji wewnętrznych, konieczna jest ich wymiana. Uwzględniono również zagospodarowanie terenu zielonego okalającego budynek.

Podmiot odpowiedzialny: SPP ZOZ w Choroszczy.

Czas realizacji: 2026 - 2027

Szacunkowy koszt: 3 000 000 PLN

1.G. Adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszczy do nowych funkcji: budynek nr 30

Zaplanowano przeprowadzenie prac zmierzających do zachowania zabytkowego charakteru budynku oraz przywrócenie mu właściwości użytkowych. Mając na uwadze pierwotne przeznaczenie budowli – wieża ciśnień, sąsiedztwo zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego oraz osi widokowej Pałac Branickich – Rynek w Choroszczy, zrewitalizowany obiekt będzie wykorzystywany zarówno jako punkt widokowy, jak również miejsce realizacji terapii dla pacjentów (np. ornitologia terapeutyczna).

Celem głównym niniejszego zadania jest zachowanie zabytkowego charakteru budynku i przywrócenie mu właściwości użytkowych.

W związku z powyższym, konieczne jest przeprowadzenie prac w zakresie przebudowy wnętrza budynku celem dostosowania do potrzeb nowej funkcji budynku. Wymienione zostanie pokrycie dachowe, solarka okienna i drzwiowa. Elewacja wymaga odświeżenia i zabezpieczenia poprzez piaskowanie cegły i jej hydrofobizację. Ponadto z uwagi na aktualny stan instalacji elektrycznej, konieczna jest jej wymiana. Uwzględniono również zagospodarowanie terenu zielonego okalającego budynek.

Podmiot odpowiedzialny: SPP ZOZ w Choroszczy.

Czas realizacji: 2025 - 2026

Szacunkowy koszt: 1 500 000 PLN

¹⁵ i.w.

1.H. Adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszczy do nowych funkcji: budynek nr 35

Zaplanowano przeprowadzenie prac zmierzających przywrócenia budynkowi właściwości użytkowych. Z uwagi na potrzeby SPP ZOZ w Choroszczy, zrewitalizowany obiekt będzie wykorzystywany na potrzeby funkcjonowania magazynu.

Celem głównym niniejszego zadania jest przywrócenie budynkowi właściwości użytkowych.

W związku z powyższym, konieczne jest przeprowadzenie prac w zakresie przebudowy wnętrza budynku (1 kondygnacja), celem dostosowania do potrzeb nowej funkcji budynku. Wymienione zostanie pokrycie dachowe, solarka okienna i drzwiowa. Elewacja wymaga prac termomodernizacyjnych. Ponadto z uwagi na aktualny stan instalacji wewnętrznych, konieczna jest ich wymiana. Uwzględniono również zagospodarowanie terenu zielonego okalającego budynek.

Podmiot odpowiedzialny: SPP ZOZ w Choroszczy.

Czas realizacji: 2028

Szacunkowy koszt: 2 500 000 PLN

Podobszar 2. Kruszewo:

2.A. Ścieżka rowerowa łączącej Zerwany Most z obwodnicą rowerową Narwiańskiego Parku Narodowego - budowa ścieżki rowerowej pozwalającej na dotarcie tzw. Zerwanego Mostu do obwodnicy rowerową Narwiańskiego Parku Narodowego która jest wytyczonym i oznakowanym w terenie szlakiem rowerowym, wchodząca w skład szlaków rowerowych Green Velo, wyposażonym w infrastrukturę dla turystyki rowerowej, o długości 90 km, stanowiącym obecnie pętlę po obu brzegach Narwi, pomiędzy Tykocinem a Surazem, ze startem na Rynku w Choroszczy.

Przedsięwzięcie realizuje: Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji / kierunek interwencji rewitalizacyjnej: 2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.

Podmiot odpowiedzialny: Gmina Choroszcz.

Czas realizacji: 2026 - 2030

Szacunkowy koszt: 2 000 000 PLN.

6. Ramy finansowe

Rozdział przedstawia ramowy plan finansowy dla Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku który będzie wdrażany z wykorzystaniem zróżnicowanych źródeł finansowych.

Koszt planowanych przedsięwzięć podstawowych został oszacowany na poziomie:

111 935 000 PLN.

Przewidywany termin realizacji, szacunkowe koszty oraz możliwe źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć podstawowych zestawiono poniższej w tabeli.

Tabela 33. Plan finansowy przedsięwzięć podstawowych planowanych do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku.

Nr	Tytuł przedsięwzięcia	Przewidywany termin realizacji	Szacunkowy koszt realizacji w PLN	Potencjalne źródła finansowania
1.1.	Ożywienie Rynku 11 Listopada	2026 - 2028	1 000 000	Budżet gminy, Program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 (FEdP)
1.2.	Zielono-kwietny Plac Brodowicza	2026 -2028	200 000	Budżet gminy, FEdP
1.3.	Pływalnia Miejska w Choroszczy	2026 - 2030	30 000 000	Budżet gminy, FEdP, KPO, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)
1.4.	Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą.	2028 - 2029	2 000 000	Budżet gminy, FEdP
1.5.	Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnień do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych	2028 - 2030	6 000 000	Budżet gminy, FEdP, Rządowy Program Odbudowy Zabytków
1.6.	Ciąg pieszo – rowerowy od: teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą, do: Park Pałacowy	2027 - 2030	2 000 000	Budżet gminy, FEdP
1.7.	Choroski woonerf i nowa ul. Szpitalna. Ciąg pieszo – jezdny łączący centrum z terenem rekreacyjny ze	2025 - 2027	5 000 000	Budżet gminy, FEdP

	stawem miejskim i plażą oraz ul. Szpitalną			
1.8.	SPP ZOZ w Choroszcy na osi widokowej Płac Branickich – Rynek 11 Listopada	2025 - 2026	2 500 000	FEdP PFRON, Budżet Województwa Podlaskiego
1.9.	Usprawnienie systemu transportu i komunikacji na terenie SPP ZOZ w Choroszcy	2025 - 2026	4 500 000	FEdP, PFRON, Budżet Województwa Podlaskiego
1.10.	Zdrowie prosto z natury na terenie SPP ZOZ w Choroszcy	2025 - 2026	1 200 000	FEdP, PFRON, Budżet Województwa Podlaskiego,
1.11.	Centrum Wsparcia Psychicznego - adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszcy do nowych funkcji: budynek nr 47	2026 - 2028	50 000 000	FEdP, PFRON, KPO, Rządowy Program Odbudowy Zabytków, Budżet Województwa Podlaskiego
1.12.	Budowa miejsc parkingowych i chodni dla pieszych w połączeniu z rewitalizacją zieleni (zielone miejsca parkingowe) przy ul. Słowackiego w Choroszcy	2026	200 000	Środki prywatne
1.13.	Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz Al. Niepodległości w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B.	2025	25 000	Środki prywatne, FEdP
1.14	Docieplenie budynku mieszkalnego wielorodzinnego przy ul. Powstania Styczniowego 20A w Choroszcy	2025	150 000	Środki prywatne, KPO
1.15	Sąsiedzkie spacery historyczne po Choroszcy	2025 - 2026	20 000	Budżet Gminy' Regionalne granty na rewitalizację
1.16	Krok do zdrowia – wędrówki nordic walking po gminie Choroszcz	2026	50 000	Budżet Gminy Regionalne granty na rewitalizację
2.1.	Zerwany Most – infrastruktura turystyczno - rekreacyjna	2026 - 2027	1 500 000	Budżet gminy, FEdP, KPO
2.2.	Remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie	2027 - 2028	3 000 000	Budżet gminy, FEdP

2.3.	Szlak produktu lokalnego w Kruszewie	2026 - 2027	100 000	Budżet gminy, FEdP, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)
2.4.	Kulinarne zakamarki – warsztaty dotyczące produktu lokalnego	2026	50 000	Budżet gminy PROW
3.1.	Choroskie Muzeum Spoteczne	2027	300 000	Budżet Gminy, Regionalne granty na rewitalizację
3.2.	Sztuka jako język emocji	2026	30 000	Budżet Gminy, Regionalne granty na rewitalizację
3.3.	Klub Turysty Kulturalnego	2025	50 000	Budżet Gminy środki prywatne
3.4.	Kobiety kreatywne w Centrum	2025	440 000	Budżet Gminy, środki z programów europejskich i krajowych dedykowanych dla organizacji pozarządowych np. Aktywni Obywatele
3.5.	Wspieranie dorosłych mieszkańców gminy Choroszcz z niepełnosprawnościami w 6 formach	2025 - 2035	500 000	Budżet Gminy, Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS), PFRON
3.6.	Wspieranie osób starszych, samotnych i wykluczonych społecznie którzy najbardziej potrzebują kontaktu z drugim człowiekiem	2025 - 2035	200 000	Budżet Gminy
3.7.	Aktywny i świadomy rodzic – wiedza, kultura i rozwój - warsztaty dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze	2025 - 2035	100 000	Budżet Gminy
3.8.	Wsparcie psychologiczne dzieci i rodziców	2026 - 2035	720 000	Budżet Gminy

7. Zasady tworzenia i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji (kompleksowość, komplementarność, zintegrowanie, włączenie interesariuszy)

7.1. Kompleksowość programu rewitalizacji

Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku koncentruje się na dwóch podobszarach rewitalizacji stanowiących łącznie wyznaczony na terenie gminy obszar rewitalizacji, będący przestrzenią szczególnej intensyfikacji zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych (głównie w sferze społecznej). Przedsięwzięcia podstawowe, jak również przedsięwzięcia uzupełniające, stanowią odpowiedź na zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji kwestie problemowe. Terytorialne skoncentrowanie interwencji, zaplanowanych w niniejszym dokumencie, doprowadzi do osiągnięcia postawionych dla obszaru rewitalizacji celów strategicznych i przyczyni się do realizacji wizji rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku poprzez realizację szeregu **przedsięwzięć** nim zawartych, **wpisujących się we wszystkie** istotne dla procesu rewitalizacji **sfer** interwencji (społeczną, gospodarczą, środowiskową, techniczną oraz przestrzenno-funkcjonalną), zakłada **wprowadzenie kompleksowej, wielopłaszczyznowej zmiany na obszarze rewitalizacji**.

Powiązania i oddziaływania między poszczególnymi sferami – na które odpowiada rewitalizacja (zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku i jej późniejszymi zmianami) – a kierunkami działań rewitalizacyjnych i **27 przedsięwzięciami podstawowymi** przewidzianymi do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku, wskazują na **kompleksowość zaplanowanej interwencji**.

Kompleksowość ta przedstawia się następująco:

Sfera społeczna – przedsięwzięcia podstawowe wpisujące się w sferę społeczną to: **1.1., 1.2., 1.4., 1.5., 1.10., 1.11., 1.13., 1.15., 1.16., 2.2., 2.3., 2.4., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 3.5., 3.6., 3.7., 3.8.** Przedsięwzięcia te realizują następujące kierunki działań rewitalizacyjnych:

- 1.1. Rozwój oferty i infrastruktury usług społecznych.
- 1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej.
- 2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.
- 2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i funkcjonalno – przestrzennej obszaru rewitalizacji poprzez adaptację zabudowy historycznej do nowych funkcji jak również budowę nowych obiektów, modernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych.

Sfera gospodarcza - przedsięwzięcia podstawowe wpisujące się w sferę gospodarczą to: **2.1., 2.3., 2.4.**

Przedsięwzięcia te realizują następujące kierunki działań rewitalizacyjnych:

- 1.3. Wspieranie oddolnej aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji.
- 2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.

Sfera środowiskowa - przedsięwzięcia podstawowe wpisujące się w sferę środowiskową to: **1.1, 1.2., 1.4., 1.8., 1.9., 1.10., 1.11., 1.12., 1.14., 2.1.**

Przedsięwzięcia te realizują następujące kierunki działań:

- 1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej.
- 2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.
- 2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i funkcjonalno – przestrzennej obszaru rewitalizacji poprzez adaptację zabudowy historycznej do nowych funkcji jak również budowę nowych obiektów, modernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych.

Sfera funkcjonalno – przestrzenna - przedsięwzięcia podstawowe wpisujące się w sferę funkcjonalno – przestrzenną to: **1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 1.7., 1.8., 1.9., 1.10., 1.12., 1.13., 2.1., 2.2., 2.3.**

Przedsięwzięcia te realizują następujące kierunki działań rewitalizacyjnych:

- 1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej.
- 1.3. Wspieranie oddolnej aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji.
- 2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki.
- 2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i funkcjonalno – przestrzennej obszaru rewitalizacji poprzez adaptację zabudowy historycznej do nowych funkcji jak również budowę nowych obiektów, modernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych.

Sfera techniczna - przedsięwzięcia podstawowe wpisujące się w sferę techniczna to: **1.3., 1.5., 1.11., 1.14., 2.2.**

Przedsięwzięcia te realizują następujące kierunki działań rewitalizacyjnych:

- 1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej.
- 2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i funkcjonalno – przestrzennej obszaru rewitalizacji poprzez adaptację zabudowy historycznej do nowych funkcji jak również

budowę nowych obiektów, modernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych.

W kartach przedsięwzięć podstawowych, w rozdziale „Oddziaływanie przedsięwzięcia”, każdorazowo wskazano na jaką sferę oddziałuje dana realizacja (odpowiednio: społeczną, gospodarczą, środowiskową, techniczną czy przestrzennie-funkcjonalną). Jedno przedsięwzięcie może oddziaływać równocześnie na więcej niż jedną ze sfer - może także realizować więcej niż jeden kierunek działań rewitalizacyjnych.

7.2. Komplementarność i zintegrowanie programu rewitalizacji

7.2.1. Komplementarność problemowa i zintegrowanie na poziomie zdiagnozowanych potrzeb i problemów oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia zawarte w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku opracowano w oparciu o wyniki pogłębionej diagnozy dwóch, wyznaczonych podobszarów rewitalizacji, z uwzględnieniem wniosków płynących z działań partycypacyjnych (warsztaty z mieszkańcami, spacerowe badania, dyżury konsultacyjne, terenowe punkty konsultacyjne) oraz badawczych (ilościowe badania społeczne ankietą on-line i tradycyjną/papierową oraz jakościowe badania społeczne techniką pogłębionego wywiadu telefonicznego) prowadzonych w trakcie opracowania GPR oraz prac eksperckich (analiza danych zastanych).

Powiązania problemów i potrzeb zdiagnozowanych w procesie prac nad GPR z **przedsięwzięciami podstawowymi** przedstawia poniższa tabela:

Tabela 34. Powiązania zdiagnozowanych problemów i potrzeb z przedsięwzięciami podstawowymi.

Kluczowe problemy, potrzeby obszaru rewitalizacji <i>źródło: pogłębiona diagnoza podobszarów rewitalizacji (rozdział 3)</i>	Sfera	Podobszar rewitalizacji	Przedsięwzięcia podstawowe
Niepokojący trend demograficzny: na przestrzeni ostatnich 5 lat: wyraźny spadek populacji o 7,48%. Seniorzy to grupa społeczna zaczynająca dominować w podobszarze rewitalizacji - zwłaszcza ul. Powstania Styczniowego, ul. H. Sienkiewicza czyli teren Spółdzielni	Sfera społeczna	Choroszcz - miasto	Ożywienie Rynku 11 Listopada (1.1.) Zielono-kwietny Plac Brodowicza (1.2.) Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz Al. Niepodległości w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B. (1.13.)

<p>Mieszkańców w Choroszczy.</p> <p>Równocześnie w ramach badań społecznych respondenci wskazali na grupę społeczną: seniorzy – jako grupę która powinna być objęta mocniejszym wsparciem (po dzieciach i młodzieży) w ramach działań rewitalizacyjnych. Zdaniem badanych brakuje m.in. miejsc spotkań dla seniorów, ale także potrzeba poprawy infrastruktury (przestrzenie publiczne, budynki publiczne) i dostosowanie jej do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.</p>			<p>Sąsiedzkie spacery historyczne po Choroszczy (1.15) Krok do zdrowia – wędrówki nordic walking po gminie Choroszcz (1.16) Choroskie Muzeum Społeczne (3.1.) Klub Turysty Kulturalnego (3.2.) Kobiety kreatywne w Centrum (3.4.) Wspieranie osób starszych, samotnych i wykluczonych społecznie którzy najbardziej potrzebują kontaktu z drugim człowiekiem (3.7.)</p>
<p>Starzenie się społeczeństwa oraz wyludnianie się obszaru to dwa główne problemy jakie wskazał każdy z badanych (badania społeczne) analizując podobszar Kruszewo (100%).</p>	<p>Sfera społeczna</p>	<p>Kruszewo</p>	<p>Remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie (2.2.) Choroskie Muzeum Społeczne (3.1.) Klub Turysty Kulturalnego (3.2.) Kobiety kreatywne w Centrum (3.4.) Wspieranie osób starszych, samotnych i wykluczonych społecznie którzy najbardziej potrzebują kontaktu z drugim człowiekiem (3.7.)</p>
<p>Bezrobocie generalnie nie jest obecnie wysokie jednak obszar rewitalizacji cechuje się wyższymi od średnich dla gminy wartościami w ramach tego zjawiska (odpowiednio: Choroszcz – miasto 2,37%, Kruszewo 5% przy średniej dla gminy 1,19%).</p>	<p>Sfera społeczna</p>	<p>Choroszcz – miasto Kruszewo</p>	<p>Szlak produktu lokalnego w Kruszewie (2.3.) Kulinarne zakamarki – warsztaty dotyczące produktu lokalnego (2.4.)</p>

<p>W przypadku Kruszewa problem bezrobocia należy zestawić z problemem lokalnego deficytu miejsc pracy - „(...) w Kruszenie nie ma nawet sklepu”.</p> <p>Mieszkańcy w badaniach społecznych wskazali, że jeden z dominujących problemów w sferze gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej Kruszewa to: trudność pojęciem aktywności zawodowej.</p> <p>Równocześnie wszyscy (100%) potwierdzili także, że w podobszarze rewitalizacji występują trudne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej.</p>			
<p>Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej powyżej 60 r.ż. wskazujące na problemy osób w wieku emerytalnym. Główne powody to: długotrwała choroba i niepełnosprawność wynikające przede wszystkim z podeszłego wieku (w przypadku Choroszczy – miasto) czy niepełnosprawność, bezrobocie i uzależnienia (w przypadku Kruszewa).</p>	Sfera społeczna	Choroszcz – miasto Kruszewo	Wspieranie dorosłych mieszkańców gminy Choroszcz z niepełnosprawnościami w 6 formach (3.5.) Wspieranie osób starszych, samotnych i wykluczonych społecznie którzy najbardziej potrzebują kontaktu z drugim człowiekiem (3.6.)
<p>Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej wyższy od średniej dla gminy (odpowiednio 36,84% do 16,50%). Statystyki</p>	Sfera społeczna	Choroszcz - miasto	Sztuka jako język emocji (3.2.) Aktywny i świadomy rodzic – wiedza, kultura i rozwój - warsztaty dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze (3.7.)

wskakują także na wyższy odsetek udzielonego wsparcia ze świadczeń pomocy społecznej dla dzieci do 18 roku życia (dopłata do obiadów szkolnych) co należy interpretować w kierunku gorszej sytuacji ekonomicznej ich rodziców.			
Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej wyższy od średniej dla gminy (odpowiednio 31,58% do 30,36%).	Sfera społeczna	Choroszcz – miasto Kruszewo	Wspieranie dorosłych mieszkańców gminy Choroszcz z niepełnosprawnościami w 6 formach (3.5.)
Liczba popełnianych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców wyższa od średniej dla gminy (odpowiednio 1,13 do 0,61). Także inne wskaźniki odnoszące się do bezpieczeństwa przewyższają średnie dla gminy, w tym liczba założonych niebieskich kart .	Sfera społeczna	Choroszcz - miasto	Sztuka jako język emocji (3.2.) Aktywny i świadomy rodzic – wiedza, kultura i rozwój - warsztaty dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze (3.7.)
Zjawisko przemocy domowej wyrażające się m.in. w liczbie wydanych niebieskich kart na 100 mieszkańców, ilość interwencji Policji na 100 mieszkańców dotyczących przemocy domowej (2,94 w stosunku do średniej dla gminy 0,91). Zjawisko to koreluje z problemem uzależnień (alkohol).	Sfera społeczna	Kruszewo	Centrum Wsparcia Psychicznego - adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszczy do nowych funkcji: budynek nr 47 (1.11.)

<p>Wyraźny spadek kondycji psychicznej dotyka różne grupy wiekowe. Bardzo zauważalny jest w grupie dzieci i młodzieży. Występuje zapotrzebowanie na wielopłaszczyznowe wsparcie w zakresie szeroko rozumianego zdrowia psychicznego.</p>	<p>Sfera społeczna</p>	<p>Choroszcz – miasto Kruszewo</p>	<p>Zdrowie prosto z natury na terenie SPP ZOZ w Choroszcy (1.10.) Centrum Wsparcia Psychicznego - adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszcy do nowych funkcji: budynek nr 47 (1.11.) Sztuka jako język emocji (3.2.) Aktywny i świadomy rodzic – wiedza, kultura i rozwój - warsztaty dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze (3.7.) Wsparcie psychologiczne dzieci i rodziców (3.8.)</p>
<p>Spadek kondycji fizycznej u dzieci i młodzieży – nadwaga, nawet otyłość, zanik wzorów aktywnego/fizycznego spędzania czasu wolnego. Równolegle nadpobudliwość, kłopoty z koncentracją uwagi, przebudowanie, uczniowie sprawiający problemy wychowawcze (szkoła).</p>	<p>Sfera społeczna</p>	<p>Choroszcz – miasto Kruszewo</p>	<p>Pływalnia Miejska w Choroszcy (1.3.) Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą (1.4.) Krok do zdrowia – wędrówki nordic walking po gminie Choroszcz (1.16.)</p>
<p>Wysoki potencjał liderów społecznych / organizacji społecznych - gorzej z powszechną aktywnością społeczną mieszkańców.</p> <p>Równocześnie mieszkańcy, w badania społecznych, najczęściej zgłaszali potrzebę realizacji takich przedsięwzięć jak: stworzenie miejsc spotkań i integracji dla mieszkańców oraz organizacje większej ilości wydarzeń o charakterze kulturalnym oraz także wydarzeń</p>	<p>Sfera społeczna</p>	<p>Choroszcz - miasto</p>	<p>Ożywienie Rynku 11 Listopada (1.1.) Zielono-kwietny Plac Brodowicza (1.2.) Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnień do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych (1.5.) Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz Al. Niepodległości</p>

<p>o charakterze integracyjnym, co zdaniem respondentów ograniczy negatywne zjawiska społeczne.</p> <p>Dominujące problemy zgłoszone w badania społeczny przez respondentów to: uzależnienia (98%), niska aktywność społeczna (96%), niski stopień integracji społecznej (91%), problemy w rodzinach (91%) czy niewystarczająca oferta wydarzeń kulturalnych (90%) (N:200).</p>			<p>w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B (1.13.) Sąsiedzkie spacery historyczne po Choroszczy (1.15.) Krok do zdrowia – wędrówki nordic walking po gminie Choroszcz (1.16.) Choroskie Muzeum Społeczne (3.1.) Klub Turysty Kulturalnego (3.3.)</p>
<p>Deficyt miejsc do spotkań sąsiedzkich – zdaniem badanych mieszkańców (badania społeczne) priorytetem dla społeczności lokalnej jest stworzenie świetlicy wiejskiej (ukończenie budowy remizy Ochotniczej Straży Pożarnej, w której powinna pojawić się także sala do spotkań mieszkańców).</p>	<p>Sfera społeczna</p>	<p>Kruszewo</p>	<p>Remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie (2.2.)</p>
<p>Niewystarczająca oferta zajęć kulturalnych (94%) to obok starzenia się społeczeństwa (100%), wyludnianiu obszaru (100%) czy ubóstwa (97%), jeden z zasadniczych problemów Kruszewa na jaki badani mieszkańcy zwrócili uwagę (badania społeczne).</p>	<p>Sfera społeczna</p>	<p>Kruszewo</p>	<p>Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnień do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych (1.5.) Kulinarne zakamarki – warsztaty dotyczące produktu lokalnego (2.4.) Choroskie Muzeum Społeczne (3.1.) Klub Turysty Kulturalnego (3.3.)</p>
<p>Niska dostępność sklepów i podstawowych usług (97%) to jeden</p>	<p>Sfera społeczna</p>	<p>Kruszewo</p>	<p>Remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie (2.2.)</p>

<p>z zasadniczych problemów podobszaru rewitalizacji jaki został wskazany przez badanych mieszkańców (badania społeczne).</p>			<p>Kulinarne zakamarki – warsztaty dotyczące produktu lokalnego (2.4.)</p>
<p>Grupa mieszkańców, jaka zdaniem osób biorących udział w badaniach społecznych, powinna być przede wszystkim objęta wsparciem to dzieci w wieku szkolnym i młodzież szkół ponadpodstawowych. Badani wskazywali na niedostatki m.in. w ofercie zajęć pozalekcyjnych, ale także na brak dedykowanych odpowiednim grupom wiekowym (dzieci – młodzież) miejsc spotkań.</p> <p>W przypadku samego Kruszewa zwraca uwagę także grupa: młodzi dorośli, jako grupa która (wg badanych) powinna być także objęta wsparciem.</p>	<p>Sfera społeczna</p> <p>Sfera funkcjonalno - przestrzenna</p>	<p>Choroszcz – miasto</p> <p>Kruszewo</p>	<p>Pływalnia Miejska w Choroszczu (1.3.) Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą (1.4.) Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnień do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych (1.5.)</p>
<p>Niewystarczające wykorzystanie walorów historycznych i krajobrazowych w oparciu o które realizowania byłaby infrastruktura np. turystyczna co w efekcie stymulowałoby lokalny biznes do rozwoju.</p> <p>Potrzeba przystosowania do potrzeb turystycznych lokalnego potencjału Kruszewa, jakim jest Zerwany Most, to jeden z kluczowych postulatów wyrażanych w badaniach przez mieszkańców (badania</p>	<p>Sfera gospodarcza</p>	<p>Choroszcz – miasto</p> <p>Kruszewo</p>	<p>Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą (1.4.) Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnień do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych (1.5.) Choroski wóznierf. I nowa ul. Szpitalna. Ciąg pieszo – jezdny łączący centrum z terenem rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą oraz ul. Szpitalną (1.7.) Zerwany Most – infrastruktura turystyczno – rekreacyjna (2.1.)</p>

spoteczne) - dzięki temu będzie możliwość rozwoju turystycznego i w konsekwencji także podjęcia oddolnych inicjatyw gospodarczych przez mieszkańców Kruszewa.			Szlak produktu lokalnego w Kruszewie (2.3.)
Potrzeba wsparcia dla rozwoju agroturystyki i wsparcia inicjatyw turystycznych to zdaniem badanych mieszkańców (badania społeczne) pomysłem na ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych podobszaru.	Sfera gospodarcza	Kruszewo	Zerwany Most – infrastruktura turystyczno – rekreacyjna (2.1.) Szlak produktu lokalnego w Kruszewie (2.3.) Kulinarne zakamarki – warsztaty dotyczące produktu lokalnego (2.4.)
Formy ochrony przyrody – Natura 2000, Narwiański Park Krajobrazowy jako potencjał do wykorzystania.	Sfera środowiskowa	Choroszcz – miasto Kruszewo	Krok do zdrowia – wędrówki nordic walking po gminie Choroszcz (1.16.) Zerwany Most – infrastruktura turystyczno – rekreacyjna (2.1.) Szlak produktu lokalnego w Kruszewie (2.3.)
Deficyt zieleni to podstawowy, obok deficytu przestrzeni publicznych (oba po 96%) zgłaszany przez respondentów, jako podstawowy problem w sferze środowiskowej i funkcjonalno – przestrzennej.	Sfera środowiskowa Sfera funkcjonalno - przestrzenna	Choroszcz - miasto	Ożywienie Rynku 11 Listopada (1.1.) Zielono-kwietny Plac Brodowicza (1.2.) Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą (1.4.) Choroski woonef. I nowa ul. Szpitalna. Ciąg pieszo – jezdny łączący centrum z terenem rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą oraz ul. Szpitalną (1.7.) SPP ZOZ w Choroszczynie na osi widokowej Plac Branickich – Rynek 11 Listopada (1.8.) Zdrowie prosto z natury na terenie SPP ZOZ w Choroszczynie (1.10.)

			<p>Budowa miejsc parkingowych i chodni dla pieszych w połączeniu z rewitalizacją zieleni (zielone miejsca parkingowe) przy ul. Słowackiego w Choroszczy (1.12.)</p> <p>Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz Al. Niepodległości w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B. (1.13.)</p>
<p>Przestrzenie publiczne warte modernizacji, powiększenia, tworzenia nowych, kreowania ich na przestrzenie wielofunkcyjne pozwalające m.in. na spotkania sąsiedzkie. Potrzeba wprowadzania w nie rozwiązań „dostępnościach” – zasady projektowania uniwersalnego, przestrzenie publiczne powinny być w pełni wolne od barwie architektonicznych. Co ważne potrzeba wprowadzania większej ilości zieleni i rozwiązań z obszaru błękit – zielonej infrastruktury jako odpowiedź na zmieniający się klimat.</p> <p>To także najmocniejszy z postulatów, wyrażanych w badaniach społecznych, w zakresie sfer środowiskowej, technicznej i funkcjonalno – przestrzennej: poprawa jakości przestrzeni publicznych.</p>	<p>Sfera funkcjonalno - przestrzenna</p>	<p>Choroszcz – miasto</p> <p>Kruszewo</p>	<p>Ożywienie Rynku 11 Listopada (1.1.)</p> <p>Zielono-kwietny Plac Brodowicza (1.2.)</p> <p>Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą(1.4.)</p> <p>Choroski woonef. I nowa ul. Szpitalna. Ciąg pieszo – jezdny łączący centrum z terenem rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą oraz ul. Szpitalną (1.7.)</p> <p>Zdrowie prosto z natury na terenie SPP ZOZ w Choroszczy (1.10.)</p> <p>Budowa miejsc parkingowych i chodni dla pieszych w połączeniu z rewitalizacją zieleni (zielone miejsca parkingowe) przy ul. Słowackiego w Choroszczy (1.12.)</p> <p>Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz Al. Niepodległości w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B. (1.13.)</p>

			Remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie (2.2.)
<p>Zmiana/zamknięcie naturalnych, historycznych powiązań funkcjonalnych utrudnia komunikację po obszarze (zwłaszcza pieszo – rowerową), zakłóca harmonię przestrzenną i burzy historyczne osie widokowe.</p> <p>Ponadto w badaniach społecznych mieszkańcy jako jeden z zasadniczych problemów przestrzeni miasta Choroszcz wskazali na słabą dostępność komunikacyjną obszaru (91%).</p>	Sfera funkcjonalno - przestrzenna	Choroszcz - miasto	<p>Ciąg pieszo – rowerowy od: teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą, do: Park Pałacowy (1.6.)</p> <p>Choroski woonerf. I nowa ul. Szpitalna. Ciąg pieszo – jezdny łączący centrum z terenem rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą oraz ul. Szpitalną (1.7.)</p> <p>SPP ZOZ w Choroszczy na osi widokowej Płac Branickich – Rynek 11 Listopada (1.8.)</p> <p>Usprawnienie systemu transportu i komunikacji na terenie SPP ZOZ w Choroszczy (1.9.)</p>
<p>Przestrzenie miasta które, zdaniem badanych mieszkańców, są słabo wykorzystane (po mimo swych niewątpliwych walorów i znaczenia dla Choroszczy) lub potrzebują w pierwszej kolejności zmiany/modernizacji to: Park Pałacowy w sąsiedztwie Pałacu Branickich z obiektami historycznymi, Bulwary, Rynek 11 Listopada oraz teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą.</p>	Sfera funkcjonalno - przestrzenna	Choroszcz - miasto	<p>Ożywienie Rynku 11 Listopada (1.1.)</p> <p>Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą (1.4.)</p> <p>Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnień do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych (1.5.)</p> <p>Centrum Wsparcia Psychicznego - adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszczy do nowych funkcji: budynek nr 47 (1.11.)</p> <p>Krok do zdrowia – wędrówki nordic walking po gminie Choroszcz (1.16.)</p>
<p>Trudności z parkowaniem to jeden z często wymienianych (86%) przez mieszkańców problemów jaki dotyka centrum i osiedli mieszkaniowych w Choroszczy.</p>	Sfera funkcjonalno - przestrzenna	Choroszcz - miasto	<p>Budowa miejsc parkingowych i chodni dla pieszych w połączeniu z rewitalizacją zieleni (zielone miejsca parkingowe) przy ul. Słowackiego w Choroszczy (1.13.)</p>

<p>Duża liczba budynków zabytkowych – konieczność ponoszenia dodatkowych nakładów na ich konserwację i renowację. Ale jest to także potencjał do wykorzystania – wprowadzenie nowych funkcji w historyczną zabudowę.</p>	<p>Sfera techniczna</p>	<p>Choroszcz - miasto</p>	<p>Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnieniowej do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych (1.5.) Centrum Wsparcia Psychicznego - adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszczynie do nowych funkcji: budynek nr 47 (1.11.)</p>
<p>Zły stan budynków mieszkalnych to bardzo często zgłaszany przez respondentów problem w badaniach społecznych (92%).</p>	<p>Sfera techniczna</p>	<p>Choroszcz - miasto</p>	<p>Docieplenie budynku mieszkalnego wielorodzinnego przy ul. Powstania Styczniowego 20A w Choroszczynie (1.14.)</p>

Powyższa tabela wskazuje, że zdiagnozowane problemy (diagnoza pogłębiona przeprowadzona dla dwóch podobszarów rewitalizacji) znalazły bezpośrednie odzwierciedlenie w zadaniach podstawowych. Warto zwrócić uwagę na listę przedsięwzięć uzupełniających, które są także bezpośrednią odpowiedzią na zdiagnozowane w obszarze rewitalizacji problemy w sferze społecznej oraz sferach: gospodarczej, środowiskowej, technicznej czy funkcjonalno-przestrzennej. Tym samym przedsięwzięcia uzupełniające, podobnie jak przedsięwzięcia podstawowe, odpowiadają wprost na zdiagnozowane problemy w obszarze rewitalizacji.

Co ważne szereg zdiagnozowanych w podobszarach rewitalizacji problemów (szczegółowo opisanych w diagnozie pogłębionej w niniejszym dokumencie – rozdział 3) będzie również rozwiązywanych przez inne programy strategiczne, jak: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Choroszczynie na lata 2018 – 2025 czy Zintegrowana Strategia Rozwoju Gminy Choroszczynie na lata 2016-2025 oraz poprzez przedsięwzięcia realizowane w ramach kompetencji ustawowych instytucji i służb publicznych np. Powiatowy Urząd Pracy, Policja, Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej czy Miejsko - Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczynie.

7.2.2. Komplementarność i zintegrowanie przestrzenne

Komplementarność i zintegrowanie w aspekcie przestrzennym zostało zapewnione w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Choroszczynie do 2035 roku poprzez **zogniskowanie rewitalizacyjnych przedsięwzięć podstawowych oraz uzupełniających na wyznaczonym obszarze rewitalizacji** (Podobszar 1. Choroszczynie – miasto oraz Podobszar 2. Kruszewo)¹⁶.

¹⁶ Przedsięwzięcie podstawowe nr 1.13. Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz Al. Niepodległości w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B, z którego realizację odpowiedzialna jest Spółdzielnia Mieszkaniowa w Choroszczynie, w części swojego zakresu przestrzennego dotyczącego Al. Niepodległości przewiduje aranżację przestrzeni przy zabudowie wielorodzinnej (bloki

Pozytywne skutki realizacji przedsięwzięć będą oddziaływać na cały obszar rewitalizacji, a często także szerzej: na sąsiednie sołectwa czy całą gminę Choroszcz. Dotyczy to działań podejmowanych dla miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, z których korzystać będzie mogła szersza grupa odbiorców – to przedsięwzięcia takie jak m.in.: 1.1. Ożywianie Rynku 11 Listopada, 1.2. Zielono – kwietny Plac Brodowicza, 1.3. Pływalnia Miejska w Choroszczy, 1.4. Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą, 1.11. Centrum Wsparcia Psychicznego - adaptacja zabudowań SPP ZOZ w Choroszczy do nowych funkcji: budynek nr 47, 2.1. Zerwany Most – infrastruktura turystyczno – rekreacyjna.

Zasadniczym mechanizmem zapobiegania niepożądanym efektom społecznym oraz przenoszenia problemów na inne obszary było założenie przyjęte w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku: **komplementarność działań miękkich i infrastrukturalnych**. Dodatkowo zogniskowanie Gminnego Programu Rewitalizacji i zawartych w nim przedsięwzięć podstawowych na działaniach społecznych, odpowiadających na zidentyfikowane w obszarze rewitalizacji potrzeby i problemy, pozwoli zasadniczo ograniczyć zagrożenie rozlewania się problemów społecznych na inne obszary Gminy Choroszcz.

7.2.3. Komplementarność proceduralno – instytucjonalna oraz zintegrowanie na poziomie różnych sektorów i partnerów

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku zakłada zintegrowane podejście na poziomie podmiotów realizujących założenia niniejszego Programu. W proces prac nad dokumentem włączono **różne grupy interesariuszy** (szerszy opis w podrozdziale 7.3.). Założenia systemu zarządzania i monitorowania Programu także zapewniają udział różnych typów interesariuszy w procesie wdrażania zapisów GPR (szerszy opis w podrozdziale 8.1). Przewidziane do realizacji przedsięwzięcia podstawowe uwzględniają **współpracę partnerów reprezentujących różne sektory**. Wśród podmiotów odpowiadających za realizację poszczególnych przedsięwzięć podstawowych (we wcześniejszych szczegółowych opisach przedsięwzięć podstawowych wskazanych jako: „podmiot realizujący” oraz „partnerzy w realizacji”) znaleźli się przedstawiciele przede wszystkim sektora publicznego i społecznego:

- sektor publiczny – Gmina Choroszcz/Urząd Miejski w Choroszczy, Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Choroszczy, Miejsko - Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Choroszczy, Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Dr. Stanisława Deresza w Choroszczy, Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy, Posterunek Policji w Choroszczy;
- partnerzy społeczni – organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie Chcę Życ, Ochotnicza Straż Pożarna Choroszcz, Ochotnicza Straż Pożarna Kruszewo, Stowarzyszenie Kruszewskie Ogórki Herbowe, Fundacja Iskra/Stowarzyszenie KLANZA, Polskie Stowarzyszenie Nordic Walking, Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze),

mieszkalne) na granicy wyznaczonego obszaru rewitalizacji (Podobszar 1. Choroszcz – miasto) – działka do zagospodarowania bezpośrednio sąsiaduje z wyznaczonym obszarem rewitalizacji.

Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko – Własnościowa w Choroszczy oraz Parafia Jana Chrzciciela z Choroszczy i Cerkiew pod wezwaniem Opieki Matki Bożej.

7.2.4. Komplementarność międzyokresowa.

Gmina Choroszcz posiadała Lokalny Programu Rewitalizacji na lata 2027 – 2023 (LPR). Wizja LPR brzmiała: „Choroszcz to miejsce zapewniające wysoką jakość życia mieszkańcom, atrakcyjne dla turystów i przedsiębiorców, z aktywnymi mieszkańcami otwartymi na współpracę i nowe inicjatywy społeczne”. Cele jakie gmina stawiała sobie, w zakresie działań rewitalizacyjnych, były następujące:

Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej i wykorzystanie potencjału turystycznego, realizowany przez dwa kierunki działań

- Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności przestrzeni miejskiej;
- Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności.

W aspekcie pierwszego celu strategicznego postawionego w LPR obecny Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku kontynuuje założenia kierunku 1.1. w ramach szeregu przedsięwzięć wprost odnoszących się do poprawy, ale także rozwoju miejskich przestrzeni publicznych, wprowadzając w nie nowe funkcje oraz czyniąc nie tylko estetycznymi, ale także odpowiadającymi na aktualne potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji jak również zmieniające się warunki klimatyczne.

Cel 2. Włączenie i aktywizacja społeczna realizowany przez dwa kierunki działań:

- Kierunek 2.1. Poprawa dostępności do usług kultury i rekreacji;
- Kierunek 2.2. Wzrost integracji społecznej.

W zakresie drugiego celu LPR obecny Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku w pełni kontynuuje założenia obu kierunków działań poszerzając zakres realizacji (m.in. oferty kulturalnej, itp.) i dostosowując ją także do bieżących potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej.

Tym samym występuje komplementowość międzyokresowa w zakresie realizacji zamierzeń rewitalizacyjnych w gminie Choroszcz.

Warto mieć także na uwadze, iż szereg przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zaplanowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku, jest bezpośrednią kontynuacją wizji rozwoju miasta Choroszcz czy też miejscowości Kruszewo wpisując się w koncepcję rozwoju gminy Choroszcz m.in. wyrażoną w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016 - 2025. Tym samym Gminny Program Rewitalizacji jest kontynuacją zamierzeń strategicznych gminy Choroszcz i w takim kontekście także występuje komplementarność międzyokresowa.

7.2.5. Komplementarność źródeł finansowania

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku odznacza się także komplementarnością w zakresie źródeł finansowania. Tym samym w ramach wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji przewidziano **wykorzystanie kilku źródeł finansowania**, co da możliwość stworzenia montażu finansowego i uniezależni realizację Gminnego Programu Rewitalizacji od dostępności finansowania z tylko jednego źródła. W ramach wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji przewiduje się uzupełnianie i **łączenie wsparcia z różnych funduszy i programów, w tym środków prywatnych i publicznych źródeł finansowania** przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądaných zmian.

Gmina Choroszcz zakłada przede wszystkim wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania, w tym funduszy europejskich dedykowanych rewitalizacji.

W trakcie trwania Gminnego Programu Rewitalizacji zakłada się prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych dla różnych podmiotów z zakresu możliwości włączenia się w proces rewitalizacji. W ramach dbałości o zróżnicowanie źródeł finansowania dla poszczególnych przedsięwzięć Gmina Choroszcz, wdrażając Gminny Program Rewitalizacji, będzie starała się pozyskać Partnerów partycypujących w kosztach realizacji działań i projektów służących wyprowadzaniu obszaru ze stanu kryzysowego i współpracę z różnymi podmiotami. W sytuacji ograniczonych środków własnych przewidziana w Gminnym Programie Rewitalizacji dywersyfikacja źródeł finansowania pozwoli na efektywniejsze wdrożenie wskazanych w GPR przedsięwzięć i osiągnięcie celów postawionych przez niniejszy Program.

Dla poszczególnych przedsięwzięć podstawowych ujętych w GPR wykazano **możliwe źródła finansowania** z wykorzystaniem następujących funduszy:

- **publicznych** pochodzących z **budżetu Gminy Choroszcz**
- **publicznych wspólnotowych** (m.in. Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych: EFRR, EFS+ i Funduszu Spójności, w ramach Funduszy Europejskich dla Podlaskiego i krajowych Programów Operacyjnych);
- **publicznych krajowych** – istniejących instrumentów i źródeł (poprzez terytorialne profilowanie – ukierunkowywanie na obszary zdegradowane istniejących instrumentów różnych polityk dotyczących m.in.: wykluczenia społecznego, edukacji, infrastruktury, środowiska, kultury, itd.) oraz sukcesywnie tworzonych nowych (w tym obejmujących instrumenty inżynierii finansowej);
- **z innych źródeł finansowych** w tym **środków prywatnych**.

7.2.6. Zintegrowanie na poziomie zaplanowanych celów, kierunków działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przewidziane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku przedsięwzięcia cechuje kompleksowość (szczegółowo opisana w rozdziale 7.1.), wpisują się one bowiem we wszystkie sfery interwencji rewitalizacyjnej: społeczną, gospodarczą,

środowiskową, techniczną oraz funkcjonalno-przestrzenną, a ich realizacja zapewni wypełnienie postawionych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji celów i kierunków działań. Tym samym każdy wskazany w Gminnym Programie Rewitalizacji cel strategiczny oraz kierunek działania (kierunek interwencji rewitalizacyjnej) jest „zaopiekowany” przez zestaw przedsięwzięć podstawowych co wskazuje na **zintegrowanie celów – kierunków działań – przedsięwzięć rewitalizacyjnych**. Zintegrowanie to prezentuje poniższa tabela.

Tabela 35. Zintegrowanie przedsięwzięć podstawowych z celami strategicznymi rewitalizacji i kierunkami działań.

Przedsięwzięcie podstawowe	Kierunek działania	Cel strategiczny
<ul style="list-style-type: none"> ○ Krok do zdrowia – wędrówki nordic walking po gminie Choroszcz (1.16.) ○ Sztuka jako język emocji (3.2.) ○ Klub Turysty Kulturalnego (3.3.) ○ Kobiety kreatywne w Centrum (3.4.) ○ Wspieranie dorosłych mieszkańców gminy Choroszcz z niepełnosprawnościami w 6 formach (3.5.) ○ Wspieranie osób starszych, samotnych i wykluczonych społecznie którzy najbardziej potrzebują kontaktu z drugim człowiekiem (3.6.) ○ Aktywny i świadomy rodzic – wiedza, kultura i rozwój - warsztaty dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze (3.7.) ○ Wsparcie psychologiczne dzieci i rodziców (3.8.) 	<p>1.1. Rozwój oferty i infrastruktury usług społecznych.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Ożywienie Rynku 11 Listopada (1.1.) ○ Zielono-kwietny Plac Brodowicza (1.2.) ○ Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą (1.4.) ○ Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz Al. Niepodległości w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B (1.13.) ○ Sąsiedzkie spacer historyczne po Choroszczy (1.15.) ○ Remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie (2.2.) ○ Choroskie Muzeum Społeczne (3.1.) ○ Kobiety kreatywne w Centrum (1.2.) 	<p>1.2. Wspieranie działań sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnej.</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ○ Szlak produktu lokalnego w Kruszewie (2.3.) ○ Kulinarne zakamarki – warsztaty dotyczące produktu lokalnego (2.4.) 	<p>1.3. Wspieranie oddolnej aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Ożywienie Rynku 11 Listopada (1.1.) ○ Zielono-kwietny Plac Brodowicza (1.2.) ○ Modernizacja terenu rekreacyjnego ze stawem miejskim i plażą (1.4.) ○ Ciąg pieszo – rowerowy od: teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą, do: Park Pałacowy (1.6.) ○ Choroski woonef. I nowa ul. Szpitalna. Ciąg pieszo – jezdny łączący centrum z terenem rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą oraz ul. Szpitalną (1.7.) ○ SPP ZOZ w Choroszczy na osi widokowej Plac Branickich – Rynek 11 Listopada (1.8.) ○ Usprawnienie systemu transportu i komunikacji na terenie SPP ZOZ w Choroszczy (1.9.) ○ Zdrowie prosto z natury na terenie SPP ZOZ w Choroszczy (1.10.) ○ Budowa miejsc parkingowych i chodni dla pieszych w połączeniu z rewitalizacją zieleni (zielone miejsca parkingowe) przy ul. Słowackiego w Choroszczy (1.12.) ○ Organizacja i budowa miejsc wypoczynku i rekreacji oraz wymiana ławek parkowych przy ul. Powstania Styczniowego bloki 6, 6A i B oraz Al. Niepodległości w sąsiedztwie bloków 1, 1A i B (1.13.) ○ Zerwany Most – infrastruktura turystyczno – rekreacyjna (2.1.) ○ Szlak produktu lokalnego w Kruszewie (2.3.) 	<p>2.1. Rozwój przestrzeni publicznych poprzez ich powiększanie, wprowadzanie nowych funkcji, dostosowywanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz akupunktury zielenią w obszarze rewitalizacji, w tym aranżacja przestrzeni publicznych z potencjałem pod rozwój zrównoważonej rekreacji i turystyki</p>	<p>Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji</p>
<ul style="list-style-type: none"> ○ Pływalnia Miejska w Choroszczy (1.3.) ○ Zaadoptowanie nieczynnej wieży ciśnień do pełnienia funkcji kulturalnych, społecznych i integracyjnych (1.5.) ○ Centrum Wsparcia Psychicznego - adaptacja zabudowań SPP ZOZ 	<p>2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i funkcjonalno – przestrzennej obszaru rewitalizacji poprzez adaptację zabudowy historycznej</p>	

<p>w Choroszczy do nowych funkcji: budynek nr 47 (1.11.)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Docieplenie budynku mieszkalnego wielorodzinnego przy ul. Powstania Styczniowego 20A w Choroszczy (1.14.) ○ Remiza OSP ze świetlicą wiejską w Kruszewie (2.2.) 	<p>do nowych funkcji jak również budowę nowych obiektów, modernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych</p>	
--	--	--

7.3. Mechanizmy włączania interesariuszy w proces rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku został opracowany w oparciu o **zasadę partnerstwa i partycypacji społecznej**, czyli interesariusze procesu rewitalizacji mieli możliwość włączenia się w prace na każdym etapie prac (od etapu delimitacji, czyli wyznaczenia obszaru rewitalizacji, po opracowanie dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji) zgodnie z ideą rewitalizacji. Przepisy ustawowe o rewitalizacji nakazują prowadzenie działań rewitalizacyjnych w sposób jawny i przejrzysty, z zapewnieniem aktywnego udziału interesariuszy. Tym samym zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy o rewitalizacji działania inicjowane w ramach partycypacji społecznej, jak i cały proces rewitalizacji prowadzonych w gminie Choroszcz, opierał się o wyznaczone w treści niniejszej ustawy zasady, takie jak:

- poznanie potrzeb i oczekiwań interesariuszy i dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,
- prowadzenie, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy oraz o przebiegu tego procesu,
- umożliwianie wspierania działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności zapisu GPR,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji GPR.

Przy identyfikacji potencjalnych interesariuszy procesu rewitalizacji uwzględniono założenia dotyczące zaangażowania interesariuszy (podmiotów społeczno-gospodarczych) jakie regulują zapisy ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (ustawa wdrożeniowa).

Gminny Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku zostały przygotowany z uwzględnieniem partnerów określonych w art. 8 rozporządzenia ogólnego. Udział poszczególnych typów partnerów w pracach nad programem zapewniono w następujący sposób:

- **władze regionalne, lokalne i miejskie oraz inne instytucje publiczne** zaangażowane były w tworzenie założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, m.in. poprzez udział w działaniach partycypacyjnych takich jak warsztaty strategiczne, wizje lokalne prowadzone w metodzie spaceru badawczego, wywiady pogłębione, ilościowe badania społeczne (badania ankietowe) oraz konsultacje indywidualne – spotkania robocze, następujących podmiotów: Urząd Miejski w Choroszczy, Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Choroszczy, Miejsko - Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Choroszczy, Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Dr. Stanisława Deresza w Choroszczy, Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy oraz przedstawiciele Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Ponadto udział władz lokalnych, regionalnych oraz instytucji publicznych zapewniony jest poprzez procedurę opiniowania projektu GPR zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt. 4 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji;
- **partnerzy gospodarczy i społeczni** – poprzez uczestnictwo w warsztatach strategicznych, wizjach lokalnych prowadzonych w metodzie spaceru badawczego, terenowych punktach konsultacyjnych, dyżurach konsultacyjnych, ilościowych badaniach społecznych (badania ankietowe), w kilku lokalizacjach na terenie obszaru rewitalizacji (dwa podobszary rewitalizacji) czy wywiadach pogłębionych przeprowadzonych z przedstawicielami sektora gospodarczego oraz pozarządowego i społecznego. Wśród przedstawicieli partnerów gospodarczych i społecznych znaleźli się reprezentanci: Rady Miejskiej w Choroszczy (w tym Radni z podobszarów rewitalizacji), sółtyśka Kruszewa, reprezentanci lokalnego biznesu oraz Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko – Własnościowa w Choroszczy, liderzy szeregu organizacji społecznych takich jak Stowarzyszenie Chcę Żyć, Koło Emerytów i Rencistów z Choroszczy, Ochotnicza Straż Pożarna Kruszewo, przedstawiciele Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Ponadto w formach on-line (ankieta badawcza umożliwiająca m.in. zgłoszenie swoich propozycji zmian i konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych) zapewniono udział w procesie rewitalizacji: podmiotom prowadzącym lub zamierzającym prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą, podmiotom prowadzącym działalność społeczną na terenie gminy, w tym organizacjom pozarządowym i grupom nieformalnym, mieszkańcom gminy, mieszkańcom podobszarów rewitalizacji oraz użytkownikom wieczystym nieruchomości / właścicielom / podmiotom zarządzającym nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, wspólnotom mieszkaniowym, społecznym inicjatywom mieszkaniowym, towarzystwom budownictwa społecznego oraz członkom kooperatywy mieszkaniowej współdziałającym w celu realizacji na obszarze rewitalizacji inwestycji mieszkaniowej w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o kooperatywach mieszkaniowych oraz zasadach zbywania nieruchomości należących do gminnego zasobu nieruchomości w celu wsparcia realizacji inwestycji mieszkaniowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 28);
- **właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie**, takie jak partnerzy działający na rzecz środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji – do prac warsztatowych, spacerów badawczych oraz badań społecznych (indywidualne wywiady pogłębione) zaproszono podmioty i organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Choroszcz, które obejmują swym obszarem działalności osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, zagrożone wykluczeniem społecznym

(m.in. Stowarzyszenie Chce Życ, Koło Emerytów i Rencistów z Choroszczy), podmioty współtworzące przedsięwzięcia kulturalno-oświatowe i sportowe, zajmujące się realizacją działań integrujących oraz aktywizujących społeczność (...) czy zadań związanych z ochroną środowiska naturalnego i propagowania zasad rozwoju zrównoważonego (m.in. Stowarzyszenie Kruszewskie Ogórki Herbowe), a także prowadzących działania pod kątem włączenia społecznego, ochrony praw obywatelskich, integracji i niedyskryminacji (Stowarzyszenie Chce Życ).

Dalej przedstawiono techniki partycypacyjne, które wykorzystano na etapie opracowywania dokumentu, i do udziału w których zaproszono lokalną społeczność, liderów społecznych oraz przedstawicieli różnych grup i instytucji społecznych, gospodarczych i publicznych.

Etap diagnostyczny – wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

W ramach realizacji tego etapu wykorzystano następujące metody:

- **spacer badawczy (o charakterze wizji lokalnej)**. Badanie o charakterze jakościowym. Badanie polegało na wizytacji obszaru rewitalizacji (miasto Choroszcz oraz Kruszewo) i było połączone z rozmowami z lokalnymi ekspertami, którzy naświetlali kwestie problemowe dla konkretnych lokalizacji. W ramach wizji lokalnej przeprowadzono także kilka spontanicznych rozmów z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, które wzmocniły wnioski uzyskane tą techniką badawczą. Metoda ta pozwoliła na zdiagnozowanie występujących w terenie problemów, przede wszystkim o charakterze środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym. Wizja lokalna odbyła się w dniu 27 lutego 2024 roku.
- **spotkania robocze z liderami samorządowymi oraz przedstawicielami Urzędu Miejskiego w Choroszczy** prowadzone zarówno w formule spotkań on-line jak i spotkań bezpośrednich których celem było poznanie lokalnych problemów, potrzeb, ale także zidentyfikowanie potencjałów jakie można wykorzystać dla przeprowadzenia efektywnego procesu rewitalizacji gminy.

Po opracowaniu diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz Uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zgodnie z Ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku poddano je **konsultacjom społecznym**. W dniu 13 maja 2024 roku na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Choroszczy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej jak również na tablicach ogłoszeń usytuowanych na terenie miasta Choroszcz oraz w miejscowości Kruszewo ukazało się ogłoszenie o otwarciu konsultacji społecznych. Dodatkowo ogłoszenie zostało opublikowane w prasie lokalnej tj.: w Kurier Poranny nr 91 (10236) z dn. 10 maja 2024 roku oraz Gazecie Współczesnej nr 91 z dn. 10 maja 2024 roku. Osoby zainteresowane tematyką objętą zakresem konsultacji mogły składać uwagi w terminie od 13 maja 2024 roku do 17 czerwca 2024 roku:

- **w formie pisemnej** poprzez formularz zgłoszeniowy (dostępny do pobrania na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Choroszczy www.choroszcz.pl w zakładce REWITALIZACJA) który należało dostarczyć (osobiście / pocztowo) do siedziby Urzędu Miejskiego w Choroszczy ul. Dominikańska 2, 16-070 Choroszcz do Biura Podawczego w terminie trwania konsultacji – brak zgłoszonych uwag;

- **w formie elektronicznej** poprzez udostępniony formularz online na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Choroszczy www.choroszcz.pl w zakładce REWITALIZACJA oraz Biuletynie Informacji Publicznej – brak zgłoszonych uwag;
- **w trakcie otwartego spotkania konsultacyjnego**, które odbyło się w dniu 22 maja 2024 roku w godzinach 16.00 – 18.00 w Choroszczy, ul. Dominikańska 22 – Remiza OSP Choroszcz – brak zgłoszonych uwag. W spotkaniu wzięła udział 1 osoba;
- **ustnie do protokołu** podczas zbierania uwag ustnych w Kruszewie 62 w dniu 23 maja 2024 roku w godzinach 10.00 – 12.00 – zgłoszono 1 uwagę. W spotkaniu udział wzięło 8 osób.

Etap strategiczny – opracowanie dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku

Na etapie opracowywania dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji bazowano na efektach etapu diagnostycznego. Dodatkowo przeprowadzono następujące działania mające na celu włączenie lokalnej społeczności i interesariuszy w wypracowanie kluczowych założeń Programu:

- **badania jakościowe – pogłębione wywiady indywidualne z przedstawicielami sektora publicznego, gospodarczego oraz społecznego.** Wnioski z badań jakościowych posłużyły do uzupełnienia części diagnostycznej (diagnoza pogłębiona podobszarów rewitalizacji) oraz wskazania głównych problemów. Wywiady traktowano jako badanie grup przedstawicielskich. Przeprowadzono **10 indywidualnych wywiadów pogłębionych (technika TDI)** z ekspertami lokalnymi – przedstawicielem sfery gospodarczej, radnymi reprezentującymi środowiska lokalne podobszarów rewitalizacji, przedstawicielką służb pomocy społecznej, miejskimi instytucjami kultury i sportu, Policją, kierownictwem szkoły (sektor edukacyjny), przedstawicielką samorządu szkolonego (młodzież) oraz liderami/szefami organizacji społecznych działających na terenie gminy Choroszcz i podejmujących tematy z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej. Wnioski z badań jakościowych znajdują się w rozdziale prezentującym diagnozę pogłębioną dla podobszarów rewitalizacji;
- **badania ilościowe** przeprowadzone technika CAWI (badania **ankietą on-line**) oraz PAPI (badanie **ankieta papierową**) na próbie łącznej **200 mieszkańców** gminy Choroszcz w okresie 16 września do 7 października 2024 roku. Wnioski z badań ilościowych znajdują się w rozdziale prezentującym diagnozę pogłębioną dla podobszarów rewitalizacji;
- **spacery badawcze (2 szt.)** przeprowadzone **po obszarze rewitalizacji** – Podobszar 1. Choroszcz – miasto w dniu 24 września 2024 roku oraz Podobszar 2. Kruszewo w dniu 23 września 2024 roku z udziałem władz gminy, przeświecili samorządu lokalnego, służb pomocy społecznej, radnych gminnych reprezentujących lokalne społeczności, liderów lokalnych, aktywnym mieszkańców z podobszarów rewitalizacji. Wnioski ze spacerów badawczych pozwoliły na sformułowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (podstawowych oraz uzupełniających);
- **otwarte spotkania konsultacyjne (2 szt.)** - po jednym w każdym podobszarze rewitalizacji, z udziałem mieszkańców podobszarów rewitalizacji, liderów lokalnych, reprezentantów organizacji społecznych oraz przedstawicieli samorządu lokalnego. Organizacja spotkań: Podobszar 1. Choroszcz – miasto w dniu 25 września 2024 r. w OSP Choroszcz ul. Dominikańska 22 (ponad 30 uczestników spotkania) oraz Kruszewo 62 w dniu 24 września 2024 r. (8 uczestników). Wnioski z spotkań pozwoliły na określenie

problemów i potrzeb oraz zdiagnozowanie potencjałów rozwojowych podobszarów rewitalizacji jak również sformułowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (podstawowych oraz uzupełniających);

- **terenowy punkt konsultacyjny** – w dniu 25 września 2024 r. Lokalizacja: Pl. Bronowicza w Choroszczu (namiot promocyjny Gminy Choroszcz) przy wejściu do Miejsko – Gminnego Centrum Kultury i Sportu w Choroszczu. Miejsce centralne dla podobszaru rewitalizacji, uczęszczane przez mieszkańców. W efekcie: rozmowy z przechodniami, mieszkańcami miasta Choroszcz, pracownikami pobliskich instytucji publicznych. Wnioski z spotkań pozwoliły na określenie problemów i potrzeb oraz zdiagnozowanie potencjałów rozwojowych podobszarów rewitalizacji jak również sformułowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (podstawowych oraz uzupełniających);
- **dyżur konsultacyjny** w dniu 17 października 2024 r. w budynku Urzędu Miejskiego w Choroszczu ul. Dominikańska 2 (korytarz bezpośrednio przy wejściu do budynku urzędu, sąsiedztwo Bura Podawczego). W efekcie: rozmowy z klientami urzędu - mieszkańcami gminy Choroszcz oraz pracownikami samorządowymi. Wnioski z spotkań pozwoliły na określenie problemów i potrzeb oraz zdiagnozowanie potencjałów rozwojowych podobszarów rewitalizacji jak również sformułowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (podstawowych oraz uzupełniających);
- **warsztaty z przedsięwzięli samorządu terytorialnego oraz instytucji publicznych (2 szt.)** zorganizowane w dniach 25 września oraz 17 października 2024 r. w siedzibie Urzędu Miejskiego w Choroszczu których celem było określenie problemów i potrzeb oraz zdiagnozowanie potencjałów rozwojowych podobszarów rewitalizacji jak również sformułowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (podstawowych oraz uzupełniających). Ponadto wypracowano także zasady jakie określają proces wdrażania Gminnego Programu rewitalizacji. W spotkaniach udział wzięło łącznie 20 osób.

8. System zarządzania realizacją oraz monitoring Gminnego Programu Rewitalizacji

8.1. Wdrożenie, monitorowanie i ocena Gminnego Programu Rewitalizacji

Idea partnerstwa oraz partycypacji społecznej będzie przenikać proces zarządzania rewitalizacją w Gminie Choroszcz – to założenie fundamentalne dla procesu zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku. Tym samym zakłada się aktywny udział interesariuszy, a zwłaszcza: przedstawicieli sektora społecznego jak organizacje pozarządowe, liderzy lokalni, wspólnoty mieszkańców, reprezentantów sektora publicznego – samorząd lokalny, instytucje kultury, edukacji, służby pomocy społecznej, przedstawiciele sektora zdrowia w prowadzonych działaniach związanych z zarządzaniem Programem.

W systemie zarządzania i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku wyznacza się dwa poziomy:

- zarządzanie przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi;
- zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji.

System zarządzania realizacją i monitoringu wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku jest:

- narzędziem weryfikacji stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji,
- narzędziem realizacji określonych celów i kierunków działań (kierunków interwencji rewitalizacyjnych),
- narzędziem do oceny wpływu realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji na sytuację w obszarze objętym wsparciem.

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku **powierza się Burmistrzowi Choroszczy** działającemu poprzez **Pracownika ds. rewitalizacji** wpisanego w strukturę organizacyjną Urzędu Miejskiego w Choroszczy (Wydział Inwestycji i Infrastruktury).

Pracownik ds. rewitalizacji pełni rolę koordynującą cały proces rewitalizacji.

Wsparciem działań Pracownika ds. Rewitalizacji są **Koordynatorzy Przedsięwzięć** w poniższym zakresie:

Miejsko – Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy – odpowiedzialność za tzw. projekty miękkie (kulturalne, obywatelskie, edukacyjne);

Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – odpowiedzialność za przedsięwzięcia z zakresu pomocy i integracji społecznej.

Ponadto Pracownika ds. rewitalizacji wspierają także Koordynatorzy Przedsięwzięć których realizacja jest poza jurysdykcją samorządu terytorialnego: SSP ZOZ w Choroszczy oraz Spółdzielnia Mieszkaniowa w Choroszczy.

Proces wdrażania (zarządzania) i monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji będzie prowadzony **zgodnie z zasadami: partnerstwa, wielopoziomowego zarządzania, oddolnego podejścia** określonymi w art. 8 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego I Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. Tym samym w proces wdrażania Programu będą zaangażowane następujące podmioty (zwane dalej **Partnerami programu**):

- władze regionalne, lokalne i miejskie oraz inne instytucje publiczne, w szczególności: Rada Miejska oraz miejskie instytucje publiczne takie jak Miejsko - Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy, Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Choroszczy, SSP ZOZ w Choroszczy;
- partnerzy gospodarczy i społeczni, w szczególności mieszkańcy obszaru rewitalizacji, ale także pozostali mieszkańcy gminy, przedstawiciele Spółdzielni Mieszkaniowej w Choroszczy, przedsiębiorcy lokalni, właściciele i zarządcy nieruchomości;
- właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy działający na rzecz środowiska, organizacje pozarządowe, oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji – stowarzyszenia i organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Choroszcz zaangażowane w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Reprezentację kluczowych Partnerów programu, reprezentujących trzy wyżej wymienione grupy, stanowić będzie także **Komitet Rewitalizacji**, który powołany zostanie zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, przy uwzględnieniu zasad określonych art. 8 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego I Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

W ramach wdrażania Programu dla grup interesariuszy zostały określone funkcje odnoszące się do:

- **zarządzania przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi** czyli poddawania monitoringowi (cykl roczny),
- **zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji** czyli poddawania ocenie aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji (cykl minimum raz na 3 lata).

Funkcje podmiotów zaangażowanych w proces wdrażania i monitorowania:

Zarządzanie przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi (monitoring):

Pracownik ds. rewitalizacji

- Współpraca i bieżące kontakty z Koordynatorami Przedsięwzięć (po stronie Urzędu Miejskiego w Choroszczy, Miejsko - Gminnego Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy, Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, SSP ZOZ w Choroszczy, Spółdzielnię Mieszkaniową w Choroszczy).

- Prowadzenie monitoringu stopnia realizacji przedsięwzięć podstawowych – kontakt z Koordynatorami Przedsięwzięć i Partnerami Programu, pozyskiwanie i agregowanie informacji.
- Wnioskowanie do Burmistrza (we współpracy z wydziałami i jednostkami organizacyjnymi w zakresie powierzonych im zadań) o zapewnienie warunków do realizacji przedsięwzięć podstawowych, dla których odpowiedzialność realizacyjna spoczywa na Urzędzie Miejskim w Choroszczy.
- Utrzymywanie kontaktów z Partnerami Programu zaangażowanymi w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Komitet Rewitalizacji:

- Opiniowanie postępów związanych ze stopniem realizacji przedsięwzięć podstawowych oraz tworzenie rekomendacji do dalszych działań.

Partnerzy Programu:

- Włączanie się w realizację przedsięwzięć wpisujących się w Gminny Program Rewitalizacji, zgodnie z posiadanymi kompetencjami.
- Raportowanie postępów i zgłaszanie Pracownikowi ds. rewitalizacji pojawiających się trudności lub dodatkowych potrzeb związanych z wdrażanymi przedsięwzięciami podstawowymi uwzględnionymi w Gminnym Programie Rewitalizacji (w przypadku kierowników komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Choroszczy oraz kierowników miejskich jednostek organizacyjnych obowiązek współdziałania z Pracownikiem ds. rewitalizacji oraz udzielania niezbędnej pomocy we wszelkich sprawach związanych z zakresem zadań Pracownika ds. rewitalizacji w szczególności zbierania i udostępniania niezbędnych danych – w tym w formie mini raportów z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych – do opracowania raportów monitorujących).

Zarządzanie Programem Rewitalizacji (ocena):

Pracownik ds. rewitalizacji:

- W uzgodnieniu z Burmistrzem, inicjowanie i prowadzenie procesu aktualności i oceny stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.
- Współpraca z Koordynatorami Przedsięwzięć i Komitetem Rewitalizacji w zakresie dokonania oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.
- Prowadzenie działań informacyjnych i partycypacyjnych zaplanowanych w ramach wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji

- Upowszechnianie wśród lokalnej społeczności informacji na temat postępów we wdrażaniu Gminnego Programu Rewitalizacji.
- Opiniowanie oceny postępów wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji.
- Rekomendowanie potrzeby aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji lub jego uchylecia (w przypadku zrealizowania założeń).

Partnerzy Programu

- Udział w procesie oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji (współdziałanie z Pracownikiem ds. rewitalizacji, przekazywanie danych i informacji oraz udzielanie niezbędnej pomocy we wszelkich sprawach związanych ze zbieraniem i udostępnianiem niezbędnych danych do opracowania oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji).
- Zgłaszanie wniosków dotyczących zmian w Gminnym Programie Rewitalizacji.

Rada Miejska

- Podejmowanie decyzji pozwalających na wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
- Wskazywanie na ewentualne modyfikacje Gminnego Programu Rewitalizacji.
- Włączanie się w proces aktualizacji lub uchylecia Gminnego Programu Rewitalizacji.

W ramach realizacji procesu rewitalizacji zachowana będzie **zasada przejrzystości i odpowiedzialności publicznej**.

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku odbywać się będzie poprzez realizację konkretnych działań przyjmujących formę przedsięwzięć podstawowych oraz działań uzupełniających w niniejszym dokumencie.

W przypadku projektów własnych Gminy Choroszcz – przygotowanie, wdrożenie i monitorowanie projektów rewitalizacyjnych spoczywać będzie na kierownikach i pracownikach merytorycznych właściwych wydziałów Urzędu Miejskiego w Choroszczy oraz jednostkach organizacyjnych Gminy Choroszcz.

Bezpośrednią koordynację wdrażania Programu sprawować będzie **Pracownik ds. rewitalizacji** przy wsparciu Koordynatorów Przedsięwzięć wg powierzonego zakresu merytorycznego. Będzie on realizował następujące zadania:

- koordynacja prac związanych z wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji;
- planowanie kolejnych działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji w ujęciu rocznym;
- monitorowanie postępu realizacji przedsięwzięć zawartych w Gminnym Programie Rewitalizacji pod kątem ich zgodności z założeniami i celami określonymi w Gminnym Programie Rewitalizacji (we współpracy i w oparciu o dane i raporty przekazywane w terminie do 31 marca danego roku przez Parterów/ pracowników merytorycznych właściwych wydziałów Urzędu Miejskiego w Choroszczy i jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych merytorycznie i realizujących przedsięwzięcia zawarte w Gminnym Programie Rewitalizacji);
- weryfikacja założeń Gminnego Programu Rewitalizacji i koordynacja jego ewentualnej aktualizacji na podstawie gromadzonych materiałów, dokumentów i oceny przeprowadzonych działań (w porozumieniu z Komitetem Rewitalizacji);
- koordynacja działań związanych z aktualizacją Gminnego Programu Rewitalizacji;
- prowadzenie działań informacyjnych, konsultacji społecznych i publikacja informacji na temat realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji;

- utrzymywanie kontaktu z Podmiotami Realizującymi Przedsięwzięcia, Partnerami oraz Komitetem Rewitalizacji, w tym organizacja prac Komitetu Rewitalizacji.

Ponadto, w kompetencjach Pracownika ds. Rewitalizacji leżeć będzie koordynacja procedur związanych z monitorowaniem i oceną Gminnego Programu Rewitalizacji.

8.2. Procedury monitorowania i oceny

W celu zapewnienia monitoringu oraz możliwości uzyskania rzetelnej oceny efektów wynikających z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji prowadzone będą procedury monitoringu i procedura oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji:

- **Procedura monitoringu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku** – procedura realizowana corocznie, a jej celem będzie weryfikacja **postępu we wdrażaniu przedsięwzięć** zapisanych w Gminnym Programie Rewitalizacji;
- **Procedura oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku**, o której mowa w Art. 22 Ustawy z 9 października 2015 r. o rewitalizacji – o charakterze jakościowym, realizowana minimum raz na 3 lata obowiązywania Gminnego Programu Rewitalizacji (zgodnie z wymogami określonymi w ustawie o rewitalizacji), koncentrująca się na dokonaniu oceny aktualności i stopnia realizacji Programu, wpływu (efektów) realizowanych działań rewitalizacyjnych na stopień osiągnięcia zakładanych celów strategicznych i kierunków działań (kierunków interwencji rewitalizacyjnej) wraz z odniesieniem się do oceny kierunków i dynamiki zmian na obszarze rewitalizowanym.

Każda z procedur będzie prowadzona w określonym czasie, w oparciu o określone wskaźniki i przebiegać będzie zgodnie z przedstawioną poniżej sekwencją działań.

Procedura monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku

Raport z postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych uwzględnionych w Gminnym Programie Rewitalizacji przygotowywany będzie raz w roku. Raport ten będzie włączony w procedurę przygotowania corocznego Raportu o stanie Gminy.

1. **Raport z corocznego monitoringu GPR** będzie zawierał informacje od wszystkich Partnerów realizujących przedsięwzięcia podstawowe na temat postępu w ich realizacji w danym roku kalendarzowym. Agregowane dane zawierać będą informacje takie jak m.in.:
 - harmonogram i stopień zaawansowania prac,
 - osiągnięte efekty zrealizowanych lub realizowanych przedsięwzięć (wskazanie uzyskanego w danym roku poziomu wskaźników, które zostały określone w poszczególnych kartach przedsięwzięć dla każdego z przedsięwzięć rewitalizacyjnych – obowiązek gromadzenia informacji dotyczących ww. wskaźników oraz dokonywania niezbędnych pomiarów tam, gdzie są one wymagane, spoczywa na podmiocie wskazanym jako odpowiedzialny za realizację przedsięwzięcia;
 - napotkane trudności i problemy;

- niezbędne do zrealizowania zadania zasoby (wskaźniki finansowe odnoszące się do poniesionych nakładów);
 - wyniki działań związanych z pozyskiwaniem funduszy zewnętrznych na realizację przedsięwzięć zapisanych w Gminnym Programie Rewitalizacji (ile i jakie wnioski o dofinansowanie zostały złożone w okresie sprawozdawczym, na jakie działania udało się pozyskać środki, w jakiej wysokości, jakie działania nie otrzymały wsparcia finansowego);
 - listę proponowanych przedsięwzięć (zawartych w GPR) do realizacji na kolejny rok.
2. **Partnerzy** (zapis w karcie przedsięwzięcia: PODMIOT ODPOWIEDZIALNY), realizujący przedsięwzięcia rewitalizacyjne, będą zobowiązani do przygotowania niezbędnych danych w postaci **miniraportów** z wykonanych przedsięwzięć i przekazania ich do **Pracownika ds. Rewitalizacji** w terminie **do 31 marca danego roku**.
 3. Raporty będą sporządzane za **pełny rok kalendarzowy**. Pierwszy raport monitorujący zostanie opracowany po pierwszym pełnym roku kalendarzowym obowiązywania Gminnego Programu Rewitalizacji.
 4. W oparciu o uzyskane informacje **Pracownik ds. Rewitalizacji** opracowuje do **30 kwietnia** danego roku **całościowy Raport z monitoringu GPR**.
 5. W ciągu **14 dni** od otrzymania Raportu z monitoringu Gminnego Programu Rewitalizacji **Burmistrz zwołuje spotkanie Komitetu Rewitalizacji**, podczas którego konsultuje ujęte w Raporcie wyniki monitoringu, rekomendacje oraz zaopiniowaną listę przedsięwzięć planowanych do realizacji w kolejnym roku budżetowym.
 6. Następnie **Raport z monitoringu Gminnego Programu Rewitalizacji** wraz z wnioskami /rekomendacjami zgłoszonymi przez Komitet Rewitalizacji włączany jest w **Raport o stanie Gminy** na dany rok, który przedstawiany jest Radzie Miejskiej pod debatę.

Procedura oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku

Niniejsza ocena stanowi narzędzie o charakterze jakościowym służące rozliczeniu wyników prac związanych z Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku, w tym dokonaniu oceny osiągnięcia wskaźników przypisanych poszczególnym celom strategicznym i kierunkom działań. Ocena Gminnego Programu Rewitalizacji odbędzie się: **w cyklach trzyletnich** (podczas trwania Programu) oraz **na zakończenie** realizacji Programu.

Za jej wykonanie odpowiedzialny będzie **Burmistrz Choroszczy** we współpracy z **Pracownikiem ds. rewitalizacji**.

Raporty z oceny (opracowywane maksymalnie do 30 czerwca kolejnego roku po upływie minimum każdego trzeciego roku wdrażania GPR) będą zawierać:

- wnioski z corocznych Raportów z monitoringu GPR prowadzonych przez cały okres obowiązywania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz,
- poziom realizacji przedsięwzięć podstawowych zawartych w Gminnym Programie Rewitalizacji,

- stopień realizacji celów rewitalizacyjnych i wynikające z niego wnioski co do kierunków i dynamiki podejmowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji działań,
- poziom osiągniętych wskaźników realizacji dla poszczególnych przedsięwzięć podstawowych oraz wskaźników realizacji dla Gminnego Programu Rewitalizacji,
- analizę jakościową i ocenę efektów społeczno-ekonomicznych (zmian zachodzących na obszarze rewitalizacji), będące odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i zjawiska kryzysowe opisane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji,
- rekomendacje dotyczące dalszych działań rewitalizacyjnych (w tym konieczności uruchomienia procedury aktualizacji GPR, kontynuacji interwencji lub uchylecia GPR).

Takie zestawienie pozwoli na wykazanie efektów, jakie zostały osiągnięte dzięki podjętej interwencji i wdrażaniu GPR.

Przeprowadzona procedura oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji będzie zapisana w raporcie. Raport zostanie przekazany przez Burmistrza Miasta do zaopiniowania Komitetowi Rewitalizacji. Ponadto po zaopiniowaniu raport zostanie przekazany do informacji Rady Miejskiej oraz upowszechniony/podany do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na stronie internetowej Gminy Choroszcz, aby mogli się z nim zapoznać mieszkańcy gminy.

8.3. Harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Poniższy harmonogram prezentuje zestawienie wszystkich przedsięwzięć podstawowych na osi czasu: 2025 – 2035. W przypadku czterech przedsięwzięć o charakterze tzw. „miękkim” (3.4., 3.5., 3.6., 3.7.) realizacja ich w kartach przedsięwzięć scharakteryzowana została w ramach jednego roku - odpowiednio 2025 roku – przy czym zakłada się, że przedsięwzięcia te będą miały swoją coroczną kontynuację przez cały proces prowadzenia działań rewitalizacyjnych określony w Gminnym Programie Rewitalizacji.

Tabela 36. Harmonogram realizacji przedsięwzięć podstawowych – Gminnym Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku.

Nr	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
1.1.		x	x	x							
1.2.		x	x	x							
1.3.		x	x	x	x	x					
1.4.		x	x	x	x						
1.5.				x	x	x					
1.6.			x	x	x	x					
1.7.	x	x	x								
1.8.	x	x									
1.9.	x	x									
1.10.	x	x									

1.11.		x	x	x							
1.12.		x									
1.13.	x										
1.14	x										
1.15	x	x									
1.16		x									
2.1.		x	x								
2.2.			x	x							
2.3.		x	x								
2.4.		x									
3.1.			x								
3.2.		x									
3.3.	x										
3.4.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
3.5.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
3.6.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
3.7.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
3.8.		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

8.4. Wskaźniki realizacji celów Gminnego Programu Rewitalizacji

Dla Gminnego Programu Rewitalizacji wyznaczono zestaw wskaźników jakie pozwolą dokonać oceny postępu w zakresie wprowadzanych zmian rewitalizacyjnych. Wskaźniki zostały określone do dwóch celów strategicznych (kierunkowych) jakie postawiono w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku:

- Cel strategiczny 1. Wzmocnienie aktywności społecznej.
- Cel strategiczny 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji.

W poniższych tabelach szczegółowo zestawiono wskaźniki prezentując także ich wartości bazowe (2024 rok), docelowe (2035 rok), trend oraz źródło danych (do pomiaru).

Tabela 37. Wskaźniki realizacji Celu strategicznego 1. Wzmocnienie aktywności społecznej.

Lp.	Wskaźniki osiągnięcia celu – wskaźniki rezultatu	Źródło danych	Wartość bazowa (2024 r.)	Wartość docelowa (2035 r.)	Zakładany trend
1.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w ramach dedykowanych im przedsięwzięć rewitalizacyjnych [os.]	MGOPS	0	średniorocznie: 90 osób docelowo: 990 osób	wzrost
2.	Liczba seniorów objętych wsparciem w ramach dedykowanych im	MGOPS	0	średniorocznie: 50 osób docelowo:	wzrost

	przedsięwzięć rewitalizacyjnych [os.]			550 osób	
3.	Liczba rodziców/opiekunów przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze (w stosunku do swoich dzieci) objętych wsparciem w ramach dedykowanych im przedsięwzięć rewitalizacyjnych [os.]	MGOPS	0	średniorocznie: 15 osób docelowo: 165 osób	wzrost
4.	Liczba osób objętych wsparciem w ramach dedykowanej pomocy psychologicznej [os.]	MGOPS	0	średniorocznie: 80 osób docelowo: 800 osób	wzrost
5.	Liczba osób objętych nową ofertą kulturalną i rekreacyjną w obszarze rewitalizacji i gminie Choroszcz [os.]	MGCKiS	0	3405	wzrost

Tabela 38. Wskaźniki realizacji Celu strategicznego 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji.

Lp.	Wskaźniki osiągnięcia celu – wskaźniki rezultatu	Źródło danych	Wartość bazowa (2024 r.)	Wartość docelowa (2035 r.)	Zakładany trend
1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji [szt.]	UM SSP ZOZ w Choroszczy	0	6	wzrost
2.	Liczba rewitalizowanych obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami [szt.]	UM SSP ZOZ w Choroszczy	0	7	wzrost
3.	Liczba obiektów ochrony zdrowia objętych wsparciem [szt.]	UM SSP ZOZ Choroszcz	0	4	wzrost

4.	Liczba obiektów zabytkowych objętych wsparciem [szt.]		0	2	wzrost
5.	Liczba nowych lub zmodernizowanych przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji [szt.]	UM SSP ZOZ w Choroszczy	0	8	wzrost
6.	Liczba otwartych przestrzeni publicznych utworzonych lub rekultywowanych na obszarach rewitalizacji [szt.]	UM	0	1	wzrost
7.	Długość nowej lub zmodernizowanej infrastruktury drogowej na obszarze rewitalizacji pod kątem uwzględnienia bezpieczeństwa pieszych i/lub rowerzystów [km]	UM	0	ok. 1000 m	wzrost
8.	Liczba przedsięwzięć proekologicznych [szt.]	UM SSP ZOZ w Choroszczy Spółdzielnia Mieszkaniowa w Choroszczy	0	10	wzrost
9.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków [szt.]	SSP ZOZ w Choroszczy Spółdzielnia Mieszkaniowa w Choroszczy	0	2	Wzrost

8.5. Uspółecznienie Gminnego Programu Rewitalizacji

Proces wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji zakłada włączenie szerokiego grona interesariuszy, w tym: mieszkańców, organizacji społecznych oraz Partnerów rewitalizacji, w uspołecznienie Gminnego Programu Rewitalizacji na zasadzie partnerstwa i partycypacji. Uspółecznienie będzie realizowane m.in. poprzez: działania o charakterze informacyjnym oraz działania o charakterze edukacyjno-partycypacyjnym.

Celem **działań informacyjnych** będzie upowszechnianie wiedzy na temat idei, założeń i postępów wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku. Przewidziano:

- opublikowanie dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Choroszczy w zakładce REWITALIZACJA;
- stałą aktualizację zakładki REWITALIZACJA na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Choroszczy o informacje na temat nowo realizowanych przedsięwzięć i działań podejmowanych w ramach wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji;
- informowanie opinii publicznej o przebiegu realizacji i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji poprzez artykuły w prasie lokalnej, w tym wydaniach internetowych /lokalnych serwisach informacyjnych oraz stosowne informacje przedstawiane w zakładce REWITALIZACJA na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Choroszczy.

Działania informacyjne będą prowadzone w sposób ciągły, co umożliwi interesariuszom procesu oraz zainteresowanym podmiotom pozyskanie wiedzy na temat postępów we wdrażaniu Gminnego Programu Rewitalizacji oraz zgłaszanie uwagi/pomysłów w zakresie realizacji.

Działania edukacyjno-partycypacyjne przewidziane do realizacji w ramach wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji mają na celu umożliwienie pełnego, efektywnego włączenia interesariuszy rewitalizacji w proces wdrażania i monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji.

Przewidziano:

- organizowanie przez Urząd Miejski w Choroszczy otwartych spotkań informacyjnych dla interesariuszy procesu rewitalizacji, w cyklu zgodnym przeprowadzaną oceną aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, w celu:
 - przekazania informacji na temat postępów wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji oraz zakresu możliwych działań do zaplanowania i podjęcia w ramach procesu rewitalizacji w każdej ze sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej) w ramach wyznaczonych podobszarów rewitalizacji;
 - stworzenia przestrzeni do dyskusji i wymiany doświadczeń z dotychczasowego wdrażania przedsięwzięć oraz tworzenia propozycji pomysłów na nowe przedsięwzięcia, jakie należy podjąć w ramach rewitalizacji, istotne z perspektywy celów i kierunków działań przewidzianych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku.

8.6. Koszty zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji

Z uwagi na wpisanie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku, w bieżącą działalność struktur Urzędu Miejskiego w Choroszczy i korzystanie z dostępnych zasobów Urzędu i jego jednostek, prace związane z zarządzaniem realizacją GPR będą realizowane w ramach obowiązku świadczenia pracy (wynagrodzenia) i kosztów ogólnych utrzymania siedziby Urzędu Miejskiego w Choroszczy.

9. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach

Określenie niezbędnych zmian w Planie ogólnym

Gmina Choroszcz nie posiada aktualnie obowiązującego Planu ogólnego. W ramach prac nad Planem ogólnym należy uwzględnić ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji.

Określenie niezbędnych zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Realizacja przedsięwzięć zawartych w dokumencie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku nie wymaga wprowadzania zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy.

Specjalna Strefa Rewitalizacji

Na dzień przyjęcia uchwały o przyjęciu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku nie przewiduje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

Miejscowy plan rewitalizacji

Nie przewiduje się realizacji Miejscowego Planu Rewitalizacji.

Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 611 oraz z 2021 r. poz. 11)

Na dzień przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku nie przewiduje się wprowadzenia zmian we wspomnianych uchwałach.

Spis tabel:

Tabela 1. Jednostki agregacji danych (jednostki przestrzenne) w gminie Choroszcz przyjęte do delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – nazwa, powierzchnia, ludność.	8
Tabela 2. Wykaz wskaźników do sfery społecznej.	11
Tabela 3. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – demografia.	15
Tabela 4. Odsetek osób bezrobotnych wg jednostek analitycznych (sołectw).	16
Tabela 5. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (1-6) – problemy społeczne.	19
Tabela 6. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (sołectw) – bezpieczeństwo.	22
Tabela 7. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (sołectw) – edukacja i aktywność społeczna.	23
Tabela 8. Wskaźniki cząstkowe po normalizacji– sfera społeczna, część 1 (natężenie zjawisk kryzysowych – im wyższa wartość tym większy kryzys w sferze społecznej).	26
Tabela 9. Wskaźniki cząstkowe po normalizacji – sfera społeczna, część 2 (natężenie zjawisk kryzysowych – im wyższa wartość tym większy kryzys w sferze społecznej).	27
Tabela 10. Wskaźnik syntetyczny – sfera społeczna (podsumowanie).	29
Tabela 11. Wykaz wskaźników do sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.	32
Tabela 12. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (sołectw) – sfera gospodarcza.	35
Tabela 13. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych (1-6) – sfera środowiskowa.	38
Tabela 14. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych– sfera techniczna.	40
Tabela 15. Podsumowanie wskaźników wg sołectw – sfera przestrzenno-funkcjonalna.	43
Tabela 16. Wyniki analizy wskaźnikowej – obszary zdegradowane.	55
Tabela 17. Sytuacja społeczna Podobszaru rewitalizacji 1. Choroszcz – miasto. Zestawienie wskaźników.	77
Tabela 18. Ocena stanu Jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze gminy Choroszcz.	82
Tabela 19. Sytuacja pozaspołeczna Podobszaru rewitalizacji 1. Choroszcz – miasto. Zestawienie wskaźników.	86
Tabela 20. Miejsce zamieszkania badanych.	89
Tabela 21. Cechy charakterystyczne badanych.	92
Tabela 22. Miejsca, w których występują problemy społeczne, przestrzenne, środowiskowe lub gospodarcze.	96
Tabela 23. Potencjały podobszaru rewitalizacji.	97
Tabela 24. Sytuacja społeczna Podobszaru rewitalizacji 1. Choroszcz – miasto. Zestawienie wskaźników.	109

Tabela 25. Sytuacja społeczna Podobszaru rewitalizacji 1. Choroszcz – miasto. Zestawienie wskaźników.....	113
Tabela 26. Miejsce zamieszkania badanych.....	116
Tabela 27. Cechy charakterystyczne badanych.....	118
Tabela 28. Miejsca, w których występują problemy społeczne, przestrzenne, środowiskowe lub gospodarcze.....	122
Tabela 29. Potencjały podobszaru rewitalizacji.....	123
Tabela 30. Przedsięwzięcia podstawowe – Podobszar 1. Choroszcz – miasto.....	136
Tabela 31. Przedsięwzięcia podstawowe – Podobszar 2. Kruszewo.....	137
Tabela 32. Przedsięwzięcia podstawowe obejmujące obszar rewitalizacji gminy Choroszcz (Podobszar 1. Choroszcz – miasto oraz Podobszar 2. Kruszewo).....	137
Tabela 33. Plan finansowy przedsięwzięć podstawowych planowanych do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku.....	184
Tabela 34. Powiązania zdiagnozowanych problemów i potrzeb z przedsięwzięciami podstawowymi.....	189
Tabela 35. Zintegrowanie przedsięwzięć podstawowych z celami strategicznymi rewitalizacji i kierunkami działań.....	203
Tabela 36. Harmonogram realizacji przedsięwzięć podstawowych – Gminnym Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz do 2035 roku.....	216
Tabela 37. Wskaźniki realizacji Celu strategicznego 1. Wzmocnienie aktywności społecznej..	217
Tabela 38. Wskaźniki realizacji Celu strategicznego 2. Rozwój przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji.....	218

Spis wykresów:

Wykres 1. Związek ankietowanych z wybranym podobszarem.....	90
Wykres 2. Wiek respondentów.....	91
Wykres 3. Występowanie problemów społecznych na podobszarze rewitalizacji.....	92
Wykres 4. Zbiorcza ocena natężenia poszczególnych problemów społecznych.....	93
Wykres 5. Występowanie problemów przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych.....	94
Wykres 6. Zbiorcza ocena natężenia poszczególnych problemów przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych.....	95
Wykres 7. Grupy społeczne, które powinny być wspierane na podobszarze rewitalizacji.....	97
Wykres 8. Rodzaje przedsięwzięć mających ograniczyć negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze.....	98
Wykres 9. Rodzaje przedsięwzięć mających ograniczyć negatywne zjawiska środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne.....	99
Wykres 10. Związek ankietowanych z wybranym podobszarem.....	116
Wykres 11. Wiek respondentów.....	117
Wykres 12. Występowanie problemów społecznych na podobszarze rewitalizacji.....	118
Wykres 13. Zbiorcza ocena natężenia poszczególnych problemów społecznych.....	119
Wykres 14. Występowanie problemów przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych.....	120
Wykres 15. Zbiorcza ocena natężenia poszczególnych problemów przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych.....	121

Wykres 16. Grupy społeczne, które powinny być wspierane na podobszarze rewitalizacji.	122
Wykres 17. Rodzaje przedsięwzięć mających ograniczyć negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze.....	124
Wykres 18. Rodzaje przedsięwzięć mających ograniczyć negatywne zjawiska środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne.....	125

Spis rysunków

Rysunek 1. Jednostki przestrzenne gminy Choroszcz wyznaczone na potrzeby diagnozy delimitacyjnej.....	9
Rysunek 2. Wskaźnik syntetyczny – sfera społeczna (natężenie zjawisk kryzysowych – im wyższa wartość tym większy kryzys w sferze społecznej).....	30
Rysunek 3. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze gospodarczej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie	46
Rysunek 4. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze środowiskowej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie	48
Rysunek 5. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze przestrzenno – funkcjonalnej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie.....	50
Rysunek 6. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze technicznej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie	52
Rysunek 7. Obszar zdegradowany – gminy Choroszcz.....	57
Rysunek 8. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w mieście i gminie Choroszcz	66
Rysunek 9. Poglądowa mapa podobszaru rewitalizacji: Choroszcz - miasto	67
Rysunek 10. Poglądowa mapa podobszaru rewitalizacji: Kruszewo	68
Rysunek 11. Płeć badanych.....	91
Rysunek 12. Płeć badanych.....	117

Spis zdjęć:

Zdjęcie 1. Centrum Podobszaru 1. Choroszcz – miasto. Plac Bronowicza	87
Zdjęcie 2. Charakterystyczna dla centrum miasta Choroszcz niska, zwarta zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna.....	87
Zdjęcie 3. Plac Brodowicza.....	87
Zdjęcie 4. Miejsko – Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy na Placu Bronowicza.	87
Zdjęcie 5. Rynek 11 Listopada.....	88
Zdjęcie 6. Jeden z budynków zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszczy – obecnie teren SSP ZOZ w Choroszczy.....	88
Zdjęcie 7. Historyczna wieża ciśnień w zespole zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszczy – obecnie teren SSP ZOZ w Choroszczy.....	88
Zdjęcie 8. Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy.....	88
Zdjęcie 9. Bulwary miejskie w Choroszczy z tężnią.....	89
Zdjęcie 10. Teren rekreacyjny ze stawem miejskim i plażą.....	89
Zdjęcie 11. Rzeka Narew wiosną -Kruszewo.....	114

Zdjęcie 12. „Zerwany Most” w Kruszewie.....	114
Zdjęcie 13. Droga łącząca dawną szkołę w Kruszewie ze zwarta zabudową wsi.....	115
Zdjęcie 14. Centralna droga przez miejscowość Kruszewo.	115
Zdjęcie 15. Budynek dawnej szkoły podstawowa w Kruszewie.....	115
Zdjęcie 16. Pawilon w sąsiedztwie dawnej szkoły podstawowa w Kruszewie.	115